

Anthony Arno

Irak'tan çekilmenin mantığı

Anthony Arno

Irak'tan çekilmenin mantığı

Howard Zinn'in Önsöz'ü ve Sonsöz'üyle

6

6

agorakitaplığı

agorakitaplığı

115

ANTHONY ARNOVE

Howard Zinn'le birlikte, Zinn'in Amerika'nın geçmişindeki (ve çağımızdaki) isyancıların, muhaliflerin ve hayalcilerin görüşlerini yansıttığı *A People's History of the United States* adlı kitabını tamamlayıcı nitelikteki *Voices of a People's History of the United States* adlı kitabın editörlüğünü yapmıştır. Ayrıca, *Iraq Under Siege: The Deadly Impact of Sanctions and War* ile 11 Eylül'den sonra Howard'la yaptıkları söyleşilerden oluşan *Terrorism and War* adlı kitapların editörüdür. Uluslararası Sosyalist Örgüt ile Ulusal Yazarlar Birliği'nin üyesi ve Znet'in sürekli yazarlarından olan Arnove, *International Socialist Review* ve Haymarket Books'un yayın kurulu üyesi olup, çeşitli dergilerde makaleler yazmakta ve Brooklyn'de yaşamaktadır.

OSMAN AKINHAY

1960, İzmir, Ödemiş doğumlu. 1976'da SBF'ye, 1980'de hapse girdi. İçeride çevirmenliğe başladı, 70'i aşkın kitap çevirdi. *Gün Ağarmasa* (2002) ve *Ölüm Bakmak* (2005) adlı iki romanı; *Piyasa Sosyalizmi Tartışması* (1991) ve Özcan Özen'le birlikte hazırladığı *Çeçenistan: Yok Sayılan Ülke* (2002) ve *Dünyanın Bütün Sokakları Isyanda* (2003) başlıklı üç derlemesi, Mehmet Uğur'la yaptığı *Müzakerelerden Üyeliğe: AB-Türkiye Gündemindeki Sorunlar* (2005) adlı bir söyleşi kitabı var.

Anthony Arnove

IRAK'TAN ÇEKİLMENİN MANTIĞI

Howard Zinn'in Önsöz'ü ve Sonsöz'üyle

Türkçesi: Osman Akınhay

a

agorakitaplığı

Siyaset-Inceleme 20

Irak'tan Çekilmenin Mantığı

Anthony Armove

Eserin özgün adı:

Iraq: The Logic of Withdrawal

The New Press, New York, 2006

İngilizce'den çeviren: Osman Akınhay

Kapak tasarımı: Mithat Çınar

Dizgi: Sibel Yurt

© 2006, Anthony Armove

© 2006, Önsöz ve Sonsöz: Howard Zinn

© 2005; bu kitabın Türkçe yayın hakları

Agora Kitaplığı'na aittir.

Birinci Basım: Haziran 2006

ISBN: 9944-916-25-0

Baskı ve Cilt: Kitap Matbaacılık

Tel: (0212) 501 46 36

AGORA KİTAPLIĞI

Gümüşsuyu Mahallesi Osmanlı Yokuşu,

Muhtar Kâmil Sokak No: 5/1 Taksim/İSTANBUL

Tel: (0212) 243 96 26-27 Fax: (0212) 243 96 28

www.agorakitapligi.com

[e-posta: agora@agorakitapligi.com](mailto:agora@agorakitapligi.com)

İÇİNDEKİLER

Önsöz (<i>Howard Zinn</i>)	vii
Sunuş	xi
1) Tercih Savaşı	1
2) İşgalin Gerçekliği	17
3) Yeni Beyaz Adamın Mesuliyeti	40
4) Bir İşgal Tarihi	55
5) Irak'ta Direniş	69
6) Geri Çekilmenin Mantığı	81
7) Hemen Çıkalım!	105
Sonsöz: Amerikan İstisnacılığı Üzerine (<i>Howard Zinn</i>) . .	133
Ek: İstanbul Deklarasyonu (Irak Dünya Mahkemesi Vicdan Jürisi Kararı)	147

Önsöz

Howard Zinn

Şu anda açıkça söylenmesi gereken şeyi, Irak'taki askerlerimizi er ya da geç geri çekmemiz gerektiğini dile getirecek cesarete, bilgeliğe ya da iradeye hiçbir önemli siyasal figürün, hiçbir büyük gazetenin sahip olmaması, ülkemiz adına çarpıcı ve acınası bir durumdur. Bunun sebebi oldukça basittir: Bizim Irak'taki varlığımız ABD açısından felaket, Irak halkı açısındansa daha da büyük bir felakettir.

Washington'da ve medyada pek çok kişinin yapmayı tercih ettiği gibi, Irak'ı işgal etmemizin yanlış, ama orada kalmamızın doğru olduğunu ilan etmek tuhaf bir mantıktır. *New York Times*'da geçenlerde "Irak'ta Kasvetli Gerçekler" başlığıyla yayınlanan bir editoryal yazıda fiili durum çok doğru özetleniyordu aslında: "Ame-

rikan işgalinin üstünden yirmi bir ay geçtikten sonra, ABD'nin askeri güçleri, giderek kuvvet kazanan isyancılarla savaşmakta esasen yalnız kaldılar, öngörülebilir bir gelecekte kesin bir başarı şansı da ufukta görünmüyor.” Sonra da bu saptamanın mantığıyla alakasız bir sonuca varılmaktaydı: “Diğer ülkelerin gönüllü olarak ellerini taşın altına sokmak istemedikleri dikkate alındığında, geriye kalan tek çözüm, Irak’a daha fazla Amerikan askeri göndermek gibi görünüyor; üstelik, şu andaki planlarda olduğu gibi, ilkbaharla da sınırlı kalmamalı bu... Daha fazla sayıda insanı askere alarak safımızdaki güçleri genişletmemiz gerekiyor.”*

İşte, mantık: “Bu işgalde dünyada tek başımızayız. İsyan büyüyor. Gözle görülür bir başarı umudu yok. O yüzden daha çok asker gönderelim.” Bundan daha iyi bir fanatizm (yoksa *fantezi* demek daha iyi bir karşılık mı olurdu?) tanımı olabilir mi; yanlış yöne saptığınızı anladığınızda insan gerçekten hızını ikiye mi katlar?

Bunları değerlendirdiğimizde, bir öncülü irdelemeliyiz: Askeri zafer ‘başarı’ demektir. Bilindiği üzere Amerika Birleşik Devletleri’nin elinde muazzam silahlar var, bu yüzden Irak’taki direnişi nihai olarak ezebilir. Tabii bunun maliyeti de büyük olur. Zaten şimdiden on binlerce kişi -belki de 100 bin kişi- hayatını kaybetti (bütün insanların eşit yaşama hakkına sahip olduklarına inanıyorsak, ‘onlar’ın kayıpları ile ‘bizim’ kayıplarımız arasında bir ayırım yapmamalıyız). Peki, bu bir ‘başarı’ mıdır?

Amerika’nın Vietnam’a girişinden iki yıl sonra, 1967 ilkbaharında, *Vietnam; Geri Çekilmenin Mantığı*** başlığını taşıyan bir kitap kaleme almıştım. Bu, Vietnam savaşı vesilesiyle, Güneydoğu Asya’dan derhal ayrılmayı savunan ilk kitaptı; ne ilginçtir ki, o dönemde geri çekilmenin aleyhine sıralanan gerekçelerin ve ortaya

*) “Grim Realites in Iraq”, *New York Times*, 22 Aralık 2004, s. A30.

**) Howard Zinn, *Vietnam: The Logic of Withdrawal* (Boston: Beacon Press, 1967; Cambridge: South End Press, 2002).

atılan savların aynılarını şimdi de duymaktayım. Elbette Amerika Birleşik Devletleri, Vietnam'daki askerlerini ondan sonra daha altı yıl çekmedi. Fakat bu inadin sonucunda da, o altı yıl boyunca en az 1 milyon Vietnamlıyla herhalde 30 bin ABD askeri daha öldürüldü.

Şimdi de tekrar tekrar aynı şey söyleniyor bize: 'Irak'ta kalmalıyız.' Kalalım ki o ülkeye istikrar ve demokrasi getirebilelim! Oysa, üç yıllık savaşın ve işgalin ardından Irak'a ancak kaos, şiddet ve ölüm getirdiğimiz, demokrasiyi kurma ihtimalimizinse hiç olmadığı gün gibi açık değil mi? Demokrasi, şehirleri yıkıp yerle bir ederek, bombalayarak, insanları evlerinden sürerek geliştirilebilir mi?

Biz Irak'tan ayrıldıktan sonra orada ne olacağı konusunda en ufak bir kesinlik yok, burası doğru, ancak bizim varlığımızın nasıl bir sonuç doğurduğu, mutlak bir kesinlikle gözlerimizin önünde duruyor: iki tarafta da ölü sayısının inanılmaz boyutlara tırmanışı. Hayatlarını kaybedenler çoğunlukla Iraklılar, ölenlerin pek çoğu da çocuk. ABD tarafında meydana gelen kayıplar arasında binlerce sakat kalmış, uzvunu kaybetmiş, kör olmuş asker de bulunuyor. On binlercesi de cepheden döndükten sonra psikolojik arazlarla boğuşuyor.

Hepsi de işgal edilen halklara yardım iddiasıyla yapılan emperyal işgaller tarihinden hiçbir şey öğrenmedik mi?

Büyük imparatorlukların sonuncusu olan Amerika Birleşik Devletleri, en çok da kendisinininkini olmak üzere bu emperyal işgaller tarihini unutarak, herhalde kendini en çok kandıran imparatorluktur. Açıkça sormak gerekiyor: Elli yıl süren Filipinler işgalimiz, uzun süreli Haiti (1915-1934) ve Dominik Cumhuriyeti (1916-1924) işgallerimiz, ya da yirminci yüzyıl boyunca Güneydoğu Asya ve Karayipler'de eksik etmediğimiz askeri müdahalelerimiz bu ülkelere ve bölgelere demokrasi getirdi mi?

Irak'taki askeri varlığımız Iraklıları mutlu etmiyor, bilakis, onların gururunu incitiyor. Yeryüzünün dört bir köşesindeki insanları öfkeliyor ve terörizm tehlikesini dehşetengiz bo-

yutlara ulaştırıyor. Işgali seçmek, Bush'un iddia ettiği doğrultuda Amerika Birleşik Devletleri'ni daha güvenli bir yer yapmadığı gibi, öfkeli insanların bizi burada, Amerika Birleşik Devletleri'nde vurma ihtimallerini de iyice arttırdı.

Askerlerimizi ekersek Irak'ta ('demokrasi' aldatmacasını bir tarafa bırakıp) barış ve istikrar sağlanması ihtimalini arttırabiliriz. Bir defada hem Saddam Hüseyin'den hem de yabancı işgalden kurtulma şansını bulacak olan Iraklıların, kendi geleceklerini kurma kapasitelerini kmsememeliyiz.

Dolayısıyla, bizim atmamız gereken ilk adım, askerlerimizi, *destek* szcğmzn gerçek bir anlam taşıyabileceği tek yolla desteklemektir: yani, hayatlarını, uzuvlarını, akıl sağlıklarını kurtarıp, onları evlerine döndürmek.

Sunuş

Ben bu kitapta, ABD'nin ve uluslararası güçlerin Irak'taki bütün askerlerini derhal geri çekmelerini savunuyorum. Burada, geri çekilme, kademeli geri çekilme ya da Irak'taki durum gelecekteki belirsiz bir zamanda 'istikrara kavuştuğu' zaman bir geri çekilme takvimi hazırlanması yönünde çeşitli önerilerde bulunmaya karşı, *derhal* geri çekilmek gerektiğini vurguluyorum. Bu söylenenlerin hepsi, eninde sonunda, işgalin ve kan banyosunun sürmesi lehinde ortaya atılmış çarelerdir ve bunun tek bir kaynağı vardır: ABD ordusuyla müttefiklerinin çekilme zamanına karar verecek olan insanlarla, savaşı başlatanlar aynı insanlardır ve bu insanların savaşın kazanılmasında büyük çıkarları vardır.

Elinizdeki kitabın başlığı, Howard Zinn'in kehanet ayarındaki *Vietnam: Geri Çekilmenin Mantığı* başlığıyla, ilkin 1967'de Beacon Press tarafından yayımlanıp, daha sonra 2002'de South End Press tarafından yeniden basılan kitabından alındı.* O kitapta Zinn, ABD askerlerinin Vietnam'dan derhal geri çekilmelerini apaçık bir dil ve inandırıcı bir argümanla savunuyordu. Geriye dönüp baktığımızda, o savaşı uzatmanın yol açtığı korkunç ıstırapları bütün çıplaklığıyla görebiliyoruz. ABD, Vietnam'daki savaşı kaybettiğini anlarken, ilk planda askerlerini geri çekmeyip, savaşı Laos'a ve Kamboçya'ya taşıyarak genişletme yolunu seçmişti. ABD yönetimi nihayet askerlerinin hepsini bölgeden geri çekmeye zorlandığında, on binlerce ABD askeriyle Hindic'in'de yaşayan milyonlarca insan daha boş yere hayatını kaybetmiş durumdaydı.

Hiçbir tarihsel analogi tam kesin olmaz, fakat Irak ile Vietnam arasındaki paralellikler kayda değer ölçüdedir. Her iki örnekte de insanlık tarihinin en büyük askeri gücü, kendi iradesini, müdahalesini hoş karşılamayan bir halka zorla dayatma becerisinin sınırlarına çarpmıştır. Vietnam'da olduğu gibi Irak'ta da bizzat askerler, politikacıların savaş için gösterdikleri ve egemen medyanın her gün sakız gibi çiğneyip durduğu gerekçeleri sorgulamaya başlamışlardır. Bu askerler, ABD'nin vahşete boğduğu ve baskıdan bunalttığı bir halka 'demokrasi getirdiği' iddiasında yatan korkunç çelişkilere kendi gözleriyle tanık oluyorlar. Vietnam'da olduğu gibi Irak'ta da ülke dışındaki savaş, ülke içinde ağır maliyetlere yol açıyor; sosyal harcamalar tırpanlanıyor, aileler ve cemaatler savaş yüzünden parçalanıyor, emekliler 'askerlerimizi desteklememiz' gerektiğinde ısrar eden, oğullarını gereksiz yere öldürüp sakat bırakan bir savaşı hiç eleştirmeden desteklememi-

*) Howard Zinn, *Vietnam: The Logic of Withdrawal* (Boston: Beacon Press, 1967; Cambridge: South End Press, 2002).

zi isteyen boş sloganlarla muhalefeti susturmayı amaçlayan hükümetin kendilerine sırt çevirdiğini görüyorlar. Bugün Amerika Birleşik Devletleri, daha önce 'Vietnamlaştırma' yolunu takip ettiği gibi, çatışmayı 'Iraklaştırarak', başarısızlıklarının üstünü örtme çabası içinde.

Yine de Vietnam'la kurulan benzerlik, pek çok açıdan, ABD hükümetinin Irak'taki çıkarlarını vurgulamakta yetersiz kalacaktır. Jeostratejik terimlerle, dünyanın en büyük ikinci petrol rezervlerine sahip olan ve dünya çapındaki petrol rezervlerinin üçte ikisinin bulunduğu bir bölgede yer alan Irak, bugün ABD'nin gözünde, Vietnam'ın 1967'deki durumundan çok daha fazla önem taşımaktadır. *Washington Post* köşe yazarı Richard Cohen'in yazdığı gibi, "Irak'ın Vietnam'dan gerçekten farklı olduğu nokta, vaktinden önce, kaotik ve utanç verici bir geri çekilme ihtimalinin söz konusu olmamasıdır. Vietnam, nihayetinde çok önemli değildi. Oysa Irak öyle değil."* Kasım 2005'te, etkili bir sima olan Arizona senatörü John McCain, "Irak'taki çıkarlarımızın Vietnam'daki çıkarlarımızdan çok daha fazla olduğu" savıyla, Irak'a 10 bin asker daha gönderilmesini istedi ve bu görüşünü çeşitli vesilelerle tekrarladı.**

Irak'ta 'rejim değişikliği'ni destekleyenler, yalnızca Irak'taki değil, aynı zamanda bütün Ortadoğu'daki değişikliklere ilişkin korkunç iddialarda bulundular. Amerika Birleşik Devletleri, Irak'ta sadece yukarıda dikkat çekilen amaçlarından geri adım atma tehlikesiyle karşı karşıya değil; ayrıca, durum çok daha ciddi ölçüde bunun tersi yönde gelişebilir. Irak'taki muhtemel bir yenilginin sonuçları çok daha önemli olacaktır. Washington'daki politikacılar ve strateji uzmanları, en azından başlıca emperyal hedeflerine ulaşmadan Irak'tan çekilmek zorunda ka-

*) Richard Cohen, "Vietnam It Isn't", *Washington Post*, 30 Ekim 2003, s. A23.

**) Caroline Daniel ve Guy Dinmore, "McCain Calls for 10,000 More Iraq Troops", *Financial Times* (Londra), 11 Kasım 2005, s. 2.

lırlarsa, başka ÷lkelere m÷dahale etme yeteneklerinin ağır bir darbe yiyeceğinin çok iyi farkındalar. Zaten, Demokrat Parti'yi Irak'taki savaşı 'kazanma' kartına oynatan, manevra alanını daraltıp savaş-karşıtı bir muhalefetin başını çekme şansını harcamasına yol açtıran etken de bu.

Amerika Birleşik Devletleri'nin, Irak'ı ezip iyice harabeye çevirme, en azından zafer kazandığı görüntüsünü sağlamak için işgali yıllarca sürdürme ihtimalini görmezlikten gelemeyiz. Irak'taki savaş, Vietnam'daki gibi, muhtemelen ABD'nin yenilgisiyle sonuçlanacaktır. Fakat her iki seçenekte de, yine Vietnam Savaşı'nın sonuçlarında en korkunç haliyle gördüğümüz gibi, en yüksek bedeli, işgale uğrayan halk (yani, zaten yıllarca ABD'nin desteklediği bir diktatörlükle inim inim inilen, uzun savaş yıllarının ve yaptırımların etkisiyle belini doğrultacak hali kalmamış Irak halkı) ödeyecektir ve bu etkiler daha yıllarca hissedilecektir.

Bugün Vietnam, ABD m÷dahalesinin, şimdiye değin Washington'daki hiçbir politikacının anlamlı bir sorumluluk üstlenmediği trajik sonuçlarını hâlâ yaşamaktadır. Oradaki insanlar bugün bile toksik kimyasal saldırıların ıstıraplarını çekiyorlar. Amerika Birleşik Devletleri, Vietnam topraklarına 10 milyon galdondan fazla Agent Orange adlı kimyasal maddeden ve ölümcül toksinler içeren diğer kimyasal bileşimli maddelerden attı.* Fakat Washington, işlediği bu savaş suçlarında sorumluluğu olduğunu uzun süre reddetmekten de geri kalmadı. *Newsday*'den Andrew Metz'in dikkat çektiği üzere, "ABD'li yetkililer uzun süre Vietnamlıların ağır sağlık problemleri yaşadığı iddialarının temelsiz ve abartılı olduğunu söylediler. Hükümet, eski düşmanlarını Amerikan mahkemelerine başvurmaya davet ederek, sayıları 4 milyon olduğu iddia edilen kurbanlara açıkça meydan okudu".

*) Bkz. Philip Jones Griffiths, *Agent Orange: 'Collateral Damage' in Viet Nam* (Londra: Trolley Ltd., 2003).

Mart 2005'te Brooklyn'deki bir federal yargıç, Vietnam'da kullanılan kimyasal silahları üreten şirketlerin, 'kimyasal savaşla ilgili uluslararası anlaşmaları ihlal ettiği' suçlamalarını dikkate almadı ve 'her koşulda askeri emirlere uyan sözleşmeli taraflar oldukları' gerekçesiyle, zaten herhangi bir yükümlülük altında olmadıkları' kararına hükmetti. Bir ülkenin harabeye çevrilmesinden sorumlu olan ABD şirketleri de herhangi bir sorumluluk almaya yanaşmadılar. Başlıca dioksin imalatçısı Dow'un basın sözcüsü Scot Wheeler, meseleyi çok özlü bir dille ifade ediyordu: "İnsanlara, hayatlara ve çevreye zarar veren, savaştır," onun için Dow, savaş silahlarını ürettiği diye sorumlu tutulamaz.*

Brooklyn'li yargıcın Dow'a ve diğer şirketlere karşı açılan dava dosyasını düşürmesinden yana olan Adalet Bakanlığı, gerekçek itirazını şöyle açıklıyordu: "Davacıların iddialarının altındaki fikir hayret verici; sanki Amerikan hukuk sisteminin mahkeme kapılarını, ABD Silahlı Kuvvetleri'nden zarar gördükleri iddiasıyla eski düşman uluslara ve askerlerine açmaktan memnunar." Bunun yanında Adalet Bakanlığı, dioksin zehirlenmesinden zarar gören Vietnamlıların haklarının tanınmasının "başkanın savaş ilan edip yürütme yetkisine vahim bir tehdit oluşturacağı" görüşündeydi.**

Adalet Bakanlığı bu mantıkla, ABD ordusunun işkence etme ya da 'düşman' veya 'yasadışı savaşçı' etiketiyle damgaladığı kişilere 'olağandışı uygulamalar'la davranma hakkının kısıtlanması na karşı koymaya çalışmaktaydı. Bush yönetimindeki pek çok insanın gözünde, başkan ve yönetim ekibi her şeyin üstünde bir uluslararası yasaydı ve savaşları ancak kongrenin, adli sistemin

*) Andrew Metz, "Bridging the Chemical Divide", *Newsday*, 1 Ağustos 2005, s. A18. Ayrıca bkz. Andrew Metz, "Opening a Closing Door", *Newsday*, 31 Temmuz 2005, s. A36. William Glaberson, "Civil Lawsuit on Defoliant in Vietnam is Dismissed", *New York Times*, 1 Mart 2005, s. B6.

**) William Glaberson, "U.S. Urges Judge to Dismiss Suit on Agent Orange Use in Vietnam", *New York Times*, 28 Şubat 2005, s. B3.

ya da uluslararası yasaların denetimini yüzeysel hale getirip geçiştirerek yürütebilirlerdi.* Gerçekten de Bush yönetimi, Şubat 2002'de, Cenevre Sözleşmelerinin ABD'nin 'terörle savaş'a karşı yapacağı eylemlere uygulanmayacağını resmen açıkladı.** Guantanamo'daki X-Ray Kampı ile Delta Kampı'nın, Irak ve Afganistan'daki Ebu Gureyb ve diğer hapisane kamplarının, işkencele-ri mahkûmlara ve gözaltına alınanlara kötü muameleleriyle tanı-nan ülkelere ihale etmenin dehşeti, bu cezadan muaf olma anlayışının mantıksal sonuçlarıdır.

Artık dünyanın dört bir yanındaki diğer ülkeler de aynı mantıkla hareket ediyorlar. İnsan hakları ihlalleriyle suçlanan politika-cılar, Filistinlileri, Çeçenleri ya da ülkelerindeki muhalifleri katlet-tiklerinde, ABD gibi sadece terörizme karşı kendilerini korudukla-rı gerekçesiyle bu tür ithamları protesto ediyorlar. Washington'a arka çıkan birçok hükümet, ABD'ye destek sağlayıp ekonomik ve siyasal ödül kazanmayı (Irak'ta gelecekte petrol imtiyazı koparma ihtimali de dahildir bunlara) umarak, 'gönüllü koalisyon' üyeleri olmaya imza attılar. Koalisyon üyelerini sayarken dalga geçmek kolay olmakla birlikte, İngiltere, Avustralya, İspanya, İtalya ve uzun bir liste oluşturan diğer ülkeler, Bush yönetiminin 'uluslara-rası iradeyi zorlama' ve Irak'ın işgal edilmesinde Birleşmiş Millet-

*) Bkz. ed. Elaine C. Hagopian, *Civil Rights in Peril: The Targeting of Arabs and Muslims* (Chicago: Haymarket Books, 2004); ed. Rachel Meeropol, *America's Disappeared: Secret Imprisonment, Detainees, and the 'War on Terror'* (New York: Seven Stories Press/Open Media, 2004); David Cole, *Enemy Aliens: Double Standards and Constitutional Freedoms in the War on Terrorism* (New York: The New Press, 2003); Michael Ratner ve Ellen Ray, *Guantanamo: What the World Should Know* (White River Junction, Vermont: Chelsea Green, 2004); David Rose, *Guantanamo: The War on Human Rights* (New York: The New Press, 2004); Mark Dow, *American Gulag: Inside U.S. Immigration Prisons* (Berkeley: University of California Press, 2004); ed. Karen J. Greenberg ve Joshua L. Dratel, *The Torture Papers: The Road to Abu Ghraib* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005); Alfred W. McCoy, *A Question of Torture: CIA Interrogation, from the Cold War to the War on Terror* (New York: Metropolitan Books/Henry Holt, 2006).

**) Tim Golden ve Eric Schmitt, "Detainee Policy Sharply Divides Bush Officials", *New York Times*, 2 Kasım 2005, s. A1. Ayrıca bkz. David Cole, "What Bush Wants to Hear", *New York Review of Books*, 52, No: 18 (17 Kasım 2005), s. 8-12.

ler kararlarını uygulamak üzere harekete geçme gerekçelerini kullanmasına imkân tanımaya yeterli sayıda asker gönderdiler.

2005 yılı sonunda Irak'taki 175 bini aşkın askerden 25 bin kadarı ABD'nin dışından gelmişti. Sayılar büyük ölçüde gizli tutulmakla birlikte, yine kabaca 20 bin özel güvenlik muhafızı -paralı asker- Irak'taydı ve Irak'taki ikinci en büyük silahlı güç olan İngiltere'yle birlikte önemli bir işlev görüyorlardı.* Aralarında Ebu Gureyb'teki işkencecilerin de bulunduğu bu paralı askerler, büyük ölçüde uluslararası yasaların dışında kalan gri bölgedeki operasyonlarda görev alıyorlardı.**

ABD'nin Irak'taki serüvenini destekleyen ülkeler de bu savaşın sorumluluğunu taşımaktadırlar.

Mart 2003'te Irak'ın işgal edilmesi ve daha sonra işgalin bütün ülkeye yayılması, dünya politikası açısından şimdiden büyük sonuçlar doğurmuştur ve bu durum etkisini daha yıllarca sürdürecektir. Amerika Birleşik Devletleri dünyayı daha tehlikeli bir yer haline getirmiş, Irak'taki ve başka bölgelerdeki gerici siyasal akımları beslemiş, ülke içinde ve ABD'nin müttefikleri olan ülkelerde terörist saldırılar düzenlenmesi ihtimalini arttırmış ve Ortadoğu'da -Başkan Bush'un ve onun çanak yalayıcılarının bütün iddialarının aksine- demokratik gelişmelerin sağlanması potansiyelini fiilen yok etmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri'yle müttefikleri, Irak'ta imparatorluğun sınırlarına dayandıklarını görmüşlerdir. Bu savaştan sorumlu olanlar bir noktada kayıplarını durdurmanın yollarını

**) Daniel Dombey, James Bosell ve Steve Negus, "US Warned on Long Presence in Iraq as Constitution Approved by Slim Majority", *Financial Times* (Londra), 26 Ekim 2005, s. 1. Stephen Fidler, "Steady Growth Expected After the Bubble", *Financial Times* (Londra), 13 Eylül 2005, "Defence Industry", özel rapor, s. 4.

*) Stephen Fidler, "Operating in a Troubling Legal and Regulatory Vacuum", *Financial Times* (Londra), 9 Mayıs 2005, "Worldwide Security", özel rapor, s. 2. Felix Rohatyn ve Allison Stanger, "The Profit Motive Goes to War", *Financial Times* (Londra), 17 Kasım 2004, s. 19.

TABLO 1*

ŞU ANDA IRAK'TA OLAN ÜLKELER

ASKERLERİNİ ÇEKMIŞ OLAN ÜLKELER

ÜLKE	ASKERLERİN SAYISI
İngiltere	8,500
Güney Kore	3,200
İtalya	2,600
Polonya	1,500
Avustralya	900
Gürcistan	898
Romanya	863
Japonya	600
Danimarka	530
El Salvador	380
Azerbeycan	150
Fiji	150
Letonya	135
Arnavutluk	120
Moğolistan	120
Litvanya	110
Slovakya	104
Çek Cumhuriyeti	102
Ermenistan	46
Bosna ve Hersek	36
Estonya	34
Makedonla	32
Kazakistan	27
Toplam	21.137

ÜLKE	GERİ ÇEKİLME TARİHİ
Bulgaristan	Aralık 2005
Dominik Cumhuriyeti	Mayıs 2004
Honduras	Mayıs 2004
Macaristan	Aralık 2004
Moldova	Şubat 2005
Hollanda	Nisan 2005
Yeni Zelanda	Eylül 2004
Nikaragua	Şubat 2004
Norveç	Kasım 2005
Filipinler	Temmuz 2004
Portekiz	Şubat 2005
İspanya	Nisan 2004
Tayland	Ağustos 2004
Tonga	Aralık 2004
Ukrayna	Aralık 2005

*) Global Security.org.data'ya dayalı çizelge, çeşitli haber kaynaklarından derlenmiştir (http://www.globalsecurity.org/military/ops/iraq_orbat-coalition.htm), Reuters, "Who's Leaving Iraq", *Christian Science Monitor*, 13 Nisan 2005, s. 11, ve Associated Press, "Countries Contributing Forces to U.S.-led Coalition in Iraq", 1 Aralık 2005. Ayrıca bkz. Sarah Anderson, Phyllis Bennis ve John Cavanagh, *Coalition of the Willing or Coalition of the Coerced?: How the Bush Administration Influences Allies in Its War on Iraq* (Washington, D.C.: Institute for Policy Studies, 2003). Fiji, Irak'a Irak'taki BM Yardım Misyonu'nun bir parçası olarak girdi; Macaristan, NATO Eğitim Gücü'nün bir parçası oldu; Singapur, Irak'a, Mart 2005'te geri dönen bir çıkartma gemisi gönderdi; diğer ülkeler hava ve üs desteği sağladılar. Hollanda birliklerinin büyük bölümünü çekerken, 2005 sonunda Irak'ta sadece on dokuz askeri kalmıştı.

arayabilirler, ancak, çok daha ağır sonuçlar doğmadan önce ABD hükümetini mümkün olan en kısa zamanda askerlerini geri çekmeye zorlamak, ABD'deki halk güçlerinin, ABD ordusunun alt kademelerinde görevli ya da rütbesiz askerlerin yükümlülüğüdür. Önümüzde çok daha büyük bir görev duruyor: Vietnam ve Irak'taki savaşlara yol açan, günümüzde insan türünün hayatta kalma şansını doğrudan tehdit eden bu akıldışı ekonomik ve siyasal sistemi kökten dönüştürmek.

IRAK'TAN ÇEKİLMENİN MANTIĞI

1 TERCİH SAVAŞI

Bush yönetiminin Irak işgalini haklı göstermek için başvurduğu her argümanın yanlış ve temelsiz olduğu açıkça ortaya çıkmış bulunuyor. Irak'ta kitle imha silahları yoktu; Irak, Amerika Birleşik Devletleri'ne doğrudan tehdit oluşturmuyordu; Irak'ın El-Kaide'yle de 11 Eylül 2001'de gerçekleştirilen terörist saldırılarla da ilişkisi yoktu. Irak, kitle imha silahlarına sahip olduğu için değil, olmadığı için saldırıya uğradı (ABD'nin müdahalesine hedef olma potansiyeli taşıyan diğer ülkelerin akıllarından çıkarmamaları gereken bir gerçek). Amerikan askerleri Irak'ta kurtarıcılar olarak karşılanmadılar ve işgal, çok az asker gerektirip, çok çabuk sonuçlanmadığı için, hesaplanandan çok daha ağır bir bedele mal oldu. Ayrıca, işgal, dünyayı daha güvenli bir yer yapmadı, ya da kitle im-

ha silahları tehdidini azaltmadı. Bilakis, Irak'ı, Ortadoğu'yu ve dünyayı çok daha tehlikeli bir barut fıçısına çevirdi.

Ortaya çıkan bu sonuçların hiçbiri şaşırtıcı gelmemelidir. Medyanın sistematik biçimde görmezlikten geldiği savaş-karşıtı hareket bunların hepsini çok açık bir şekilde öngördü. Savaş-karşıtı hareketin kendi analizlerinde haklı çıktığı, Bush yönetimininse yanlış olduğu, tek tek her konuda kanıtlandı.

Bush yönetiminin savaş tezi öylesine tartışılmaz şekilde çöktü ki, büyük şirketlerin güdümündeki medya, kendilerinin ABD yönetiminden gelen savaşla ilgili iddialara aşırı safdilce yer vermelerini geriye dönük olarak sorgulamak zorunda kaldı. 26 Mayıs 2004'te, Irak'ın işgal edilmesinin üzerinden bir yıldan fazla geçtikten sonra *New York Times*, editörler imzasıyla "Times ve Irak" başlıklı bir yazı yayınladı: "Kabul etmek gerekir ki, bazen, olması gereken titizliği göstermedik. Bazı durumlarda, o zaman tartışmalı gelen, şimdi de sorgulanabilir görünen enformasyonu, yeterince süzgeçten geçirmeden, çeşitli kaynaklardan doğruluğunu araştırmadan kullandık. Geriye baktığımızda, yeni kanıtlar ortaya çıktığı -ya da çıkmadığı- için iddiaları yeni bir gözle değerlendirmekte keşke daha titiz davransaydık, diyoruz."¹ Gelgelelim, Irak'ın sahip olduğu kitle imha silahları hakkında -manşetten- uyarıda bulunan birçok ilk sayfa haberinden farklı olarak, editörlerin bu notu, onuncu sayfaya sıkıştırılmıştı ve *New York Times* muhabirlerinin bile dikkatini çekmemiş olabilirdi. En dikkat çekici durumsa, bu yazıda, Bush yönetimiyle Iraklı sürgünlerin kendilerine sızdırdığı savaş yanlış propaganda haberlerinin borazanlığına soyunan *New York Times* muhabiri Judith Miller'ın adının hiç anılmamasıydı.²

Washington Post da, satır aralarına bir sürü ihtiyatlı cümle serpiştirerek, "Sonradan baktığımızda anlıyoruz ki, dikkat çekici

1) Editörler, "The Times and Iraq", *New York Times*, 26 Mayıs 2004, s. 10.

2) Bkz. Amy Goodman ve David Goodman, *The Exception to the Rule: Exposing Oily Politicians, War Profiteers, and the Media That Love Them* (New York: Hyperion, 2004), s. 137-147.

derecede tek yanlı bir dönemimizmiş,”³ diyerek, benzer bir sonuca varmıştı.

Pentagon muhabiri Thomas Ricks, “Gazete, ön sayfa haberlerinde bilinçli seçimler yapıyordu,” dedi. “Yönetimin iddiaları ön sayfada yer alıyordu. Yönetimin görüşlerinin aleyhine açıklamalarsa Pazar günü sayfa A18’e, Pazartesi günü sayfa A24’e kondu. Editörlerin tutumu şöyleydi: Bakın, biz savaşa giriyoruz, bu aleyhte haberlerden dolayı niye kaygı duyalım ki?”...

Ülkenin her tarafında “savaşa dair soru soran sesler yalnız kaldı” diyordu [şef editör Leonard] Downie [Jr]. “Azınlığın görüşlerini pek umursamıyorduk.”⁴

Washington Post’un eski editör yardımcısı Karen DeYoung, olayı daha özlü bir ifadeyle dile getirmekteydi: “İktidarda hangi yönetim varsa, kaçınılmaz olarak onun sözcülüğünü üstleniyoruz.”⁵

Bush yönetiminin retoriği ile Irak’taki fiili gerçeklik arasındaki korkunç uçurumla ilgili açıklamalar, hemen hemen istisnasız olarak, genel bir düşünce gibi yansıtılan ve tamamen temelsiz bir varsayıma dayanmıştır: Başkan Bush, dünyaya karşı ilan ettiği hedeflerin peşinde ‘iyi niyet’le, hatta belki de ‘aşırı idealistçe’ hareket ediyordu.⁶ Beyaz Saray savaşı planlarken ‘kötü istihbarat’a bakarak yanılmış ya da Amerika Birleşik Devletleri’ni ülkelerini işgale sürüklemek isteyen Iraklı sürgünler tarafından aldatılmış olabilirdi, ancak soylu amaçlarla hareket ettiği kesindi.

Oysa Bush yönetimi, başlıca destekçilerinden birinin -*New York Times* köşe yazarlarından Thomas Friedman’ın- ifadesini kullanırsak, ‘tercih savaşı’na halkın desteğini sağlamak için

3) Howard Kurtz, “Prewar Articles Questioning Threat Often Didn't Make Front Page”, *Washington Post*, 12 Ağustos 2004, s. A1.

4) A.g.y.

5) A.g.y.

6) Bruce Anderson, “Everyone Should Now Agree: The Worst Thing for the Iraqis Would Be an American Defeat”, *Independent* (Londra), 12 Nisan 2004, s. 25.

elindeki istihbaratı bilerek manipüle etmişti.⁷ Bush'un Irak'ı işgal etme stratejisini perde gerisinden yönlendiren yeni-muhafazakârlar, Dışişleri Bakanlığı'yla Merkezi Haberalma Teşkilatı'nı (CIA) atlatmak için Pentagon'daki Özel Planlar Dairesi'ni kurmuşlardı.⁸

Bush ve onun üst düzey yardımcıları, kendi savaş tezlerini ciddi itirazlarla karşılamayacak, kendi iddialarını 'ilk sayfa'ya koyacak olan uysal bir medyaya ve bunun yanı sıra, yurtsever olmadıkları ya da 'ülke güvenliği'ni zayıflattıkları görüntüsü vermek istemeyen bir Demokrat Parti'ye güvenebileceklerini bilerek, kamuoyundan gizledikleri sebeplerden dolayı Irak'ı işgal etmeye kararlıydılar. Beyaz Saray, Iraklı sürgünlerden, hem savaştan yana bir propaganda kampanyası yürütmede, hem de ayakta kalması Irak'ta ABD güçlerine bağlı olan, bu yüzden ABD'nin çıkarlarını kollamaktan başka şekilde davranamayacak bir yeni hükümetin kurulmasında faydalanmıştı (zaten, uzun sömürgecilik devirlerinde sınanmış ve geçerliliği kanıtlanmış bir modeldi bu).

11 Eylül 2001 saldırıları, Bush yönetimine, Ortadoğu'yu yeniden şekillendirmek için gerekli saldırgan bir savaşın portresini, Amerika Birleşik Devletleri halkını korumayı amaçlayan bir savunma tedbiri olarak çizmekte ihtiyacı olan bahaneyi sağlamaktaydı. Nitekim yönetim, saldırılardan çok önceden beri yapmakta olduğu planlarını uygulamaya geçirmek için, 11 Eylül'deki korkunç olayları bir fırsat saydı ve uçak korsanlığıyla yakından uzaktan ilgisi olmamasına rağmen Irak'ı hedef almak üzere vakit kaybetmeden harekete geçti.

Gerçekten de, Bush yönetiminin önde gelen yetkilileri 11 Eylül sonrası ortamı bir 'fırsat' olarak nitelemekte çok pervasız davranıyorlardı. Bush'un ulusal güvenlik danışmanı -ve daha sonra

7) Diğer örneklerin yanı sıra bkz. Thomas L. Friedman, "Fire, Ready, Aim", *New York Times*, 9 Mart 2003, bölüm 4, s. 1.

8) Jeffrey Goldberg, "A Little Learning: What Douglas Feith Knew and When He Knew It", *New Yorker*, 9 Mayıs 2005, s. 39.

dışışleri bakanlığına getirilecek olan- Condoleezza Rice, 11 Eylül'den sonra kıdemli ulusal güvenlik personelinin, 'uluslararası politikadaki tektonik plakaları yerinden oynatacak olan bu fırsat'tan ABD lehine nasıl faydalanabilecekleri konusuna kafa yormaları'nı istemişti. *New Yorker*'dan Nicholas Lemann'a verdiği bir demeçte kendisi de şunları söyleyecekti: "Aslında bu günler 1945'le 1947 arasındaki döneme benziyor. Fırsatı değerlendirmek önemli ve rakiplerimiz tekrar ayağa kalkmadan önce çabuk davranmamız gerekiyor."⁹

Bush, Irak'la ilgili olarak yaptığı konuşmalarda, El Kaide ile Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon saldırılarını birlikte andı hep; yönetim, bilinçli bir politikayla, savaşı gelişmelere kuşkuyla bakan kesime satmaya koyulmuş, sonunda, halkın çoğunluğunun zihninde Irak'ın 11 Eylül'le bağlantılı olduğu şeklinde yanlış bir izlenim uyandırmayı başarmıştı.¹⁰

Oysa Irak'ın işgal edilmesi terörizmle, El-Kaide'yle ya da 11 Eylül'le ilgili değildi. İşgalin sebebi, dünya kapitalist sisteminin asli bileşenlerinden olan, her temel endüstride (ordu dahil) üretim ve nakliye için hayati önem taşıyan petroldü; başka bir sebep, Bush'un kendisi için denmesini hayal ettiği şekilde bir 'savaş başkanı'nın popülaritesi ve gündemini muhafaza etme, popülerliğini kaybetmekte olan bir başkanın eline, ikinci dönem seçilmesine yarayacak koz verme kaygısıydı.¹¹

9) Nicholas Lemann, "The Next World Order", *New Yorker*, 1 Nisan 2002, s. 44.

10) Başka makalelerinin yanı sıra bkz. Joe Battenfield, "Americans Buck Bush on Attacking Iraq", *Boston Herald*, 4 Eylül 2002, s. 1, ve Dana Milbank ve Claudia Deane, "Hussein Link to 9/11 Lingers in Many Minds", *Washington Post*, 6 Eylül 2003, s. A1.

11) "Ben bir savaş başkanıyım. Savaşla ilgili dış politika konularında aklımdan burada, Oval Ofis'te karar veririm," diyordu Bush, bir saatlik uzun bir röportajda Tim Russert'a: *Meet the Press*, NBC, 8 Şubat 2005. Ayrıca bkz. Frank Rich, "Karl and Scooter's Excellent Adventure", *New York Times*, 23 Ekim 2005, bölüm 4, s. 13. Savaş satmanın ayrıntılı bir çözümlemesi için bkz. John Prados, *Hoodwinked: The Documents That Reveal How Bush Sold Us a War* (New York: The New Press, 2004). Ayrıca bkz. Norman Solomon, *War Made Easy: How Presidents and Pundits Keep Spinning Us to Death* (Hoboken, New Jersey: John Wiley and Sons, 2005).

Saddam Hüseyin eğer daha az stratejik bir bölgede (örneğin, Doğu Afrika'da) bulunan bir ülkenin vahşi diktatörü olsaydı ve -en kötü suçlarını işlediği yıllarda yaptığı gibi- Beyaz Saray'dan gelen emirleri uygulamaya istekli davransaydı, rejimi kesinlikle yerinde kalırdı. Ne var ki, Ağustos 1990'da Kuveyt'i işgal etmesinin ardından, artık ABD çıkarlarına hizmet edebilecek konumunu yitirmişti ve Ortadoğu'nun istikrarına tehdit oluşturunuyordu. Bush yönetimine yakın olan yeni-muhafazakârlara göre, Saddam Hüseyin'in 1991 Körfez Savaşı'ndan sonra iktidarda kalmış olması, Amerika Birleşik Devletleri'nin artık 'korku salamadığı' inancını beslemekteydi.¹² Bush'un danışmanlarından birçoğu, Amerika Birleşik Devletleri'nin 'vazgeçilmez ülke' (Başkan Bill Clinton'ın bulup, onun Birleşmiş Milletler büyükelçisi ve dışişleri bakanı Madeleine Albright'ın sık sık yinelediği bir deyiş) konumunda kalmasının Irak'ta istikrarlı bir rejim kurmaya bağlı olduğu kanısındaydılar.¹³ Bazıları da, Irak'taki 'rejim değişikliği'nin, bölgede ABD hegemonyasının yerleşmesini sağlayacak başka değişikliklere bir sıçrama tahtası işlevi görerek, Ortadoğu'da bir 'püskürtme' sürecini başlatabileceğini düşünüyorlardı. *New York Times Magazine*'de George Packer, "Yeni bir domino teorisiyle, bu düşünceyle hareket edilirse Şam, Tahran, Riyad ve Kudüs'e giden yol Bağdat'tan geçer," diye yazmıştı.¹⁴

İlk başlarda, hem Clinton hem de Bush yönetiminin üyeleri, Irak'taki 'rejim değişikliği'ni, ordu ve Baas Partisi'nin saflarından daha münasip bir Saddam-benzeri figürün ortaya çıkacağını umut edip, iç isyanı teşvik ederek başarmaya çalışmışlardı. Bu strateji başarısızlığa uğradığında, ABD'deki yetkililer hemen dış

12) *Weekly Standard* dergisi editörü William Kristol, akt. Guy Dunmore, "Ideologues Reshape World over Breakfast", *Financial Times* (Londra), 22 Mart 2003, s. 1.

13) David M. Shribman, "The Disappearing Bully Pulpit", *Boston Globe Magazine*, 20 Nisan 1997, s. 17.

14) George Packer, "Dreaming of Democracy", *New York Times Magazine*, 2 Mart 2003, bölüm 7, s. 49.

müdahaleyle gerçekleştirilecek bir rejim değişikliği planlamaya koyuldular.

Washington'ın Irak'ta kendine itaatkâr bir rejim istemesinin sebebi basitti: Irak'ın bilinen petrol rezervi yaklaşık 120 milyon varildi (onu bir tek Suudi Arabistan geçiyordu) ve bu, çıkarılması görece kolay ve fiyatı ucuz olan yüksek kalite petroldü. *Financial Times*'in açıkladığı gibi, "Hazar bölgesi -1990'ların 'büyük yeni sınır'ı- petrolünden farklı olarak, Irak'ın ham petrolüne ulaşmak ve onu ihraç etmek daha kolaydır. Irak, ürettiği petrolün çoğunu bir boru hattıyla Akdeniz üzerinden Türkiye'ye aktarmak gibi ek bir avantaja sahiptir –Ortadoğu'daki diğer üreticilerin sahip olmadığı bir esnekliktir bu."¹⁵ Irak ayrıca, büyük ve giderek önem kazanan doğal gaz kaynaklarının bulunduğu bir bölgede yer almaktadır.¹⁶

Washington onyıllardır, arzını ve akışını denetleyerek petrolü başka ülkelere, özellikle de Asya ve Avrupa'daki ekonomik ve siyasal rakiplerine karşı bir silah olarak tek başına kullanabileceği bir düzen sağlamaya çalışmaktadır.¹⁷ Son yıllarda değişen şey, belli başlı ekonomik ve siyasal rakipler Ortadoğu enerji kaynaklarının ithalatına daha bağımlı hale geldikçe ve dünya-daki petrol rezervleri azaldıkça, dolayısıyla petrol çok daha pahalı bir mal olup, kaynaklara erişme konusundaki savaş kızış-

15) Carola Hoyos, "Baghdad Re-entry to Market 'Could Have Big Impact', *Financial Times* (Londra), 21 Şubat 2003, s. 3.

16) Simon Romero, "Demand for Natural Gas Brings Big Import Plans, and Objecti- ons", *New York Times*, 15 Haziran 2005, s. A1.

17) Irak savaşını eleştirenlerin bazıları, Bush yönetiminin Saddam Hüseyin'in petrol satışlarının ABD doları yerine, Avro üzerinden yapılması eğilimine ön ayak olacağı korkusundan Irak savaşına sürüklendiğini iddia etmişlerdir. Amerika Birleşik Devletleri dolara dayalı petrol ticaretinden kazanç elde etse, doların dünyanın başlıca rezerv parası olmasından daha çok fayda sağlasa bile, ABD açısından gerçek ödül, dünya petrol işlemlerinin dolarla yapılması değil, petrolün ve petrol akışı üzerinden gerçekleşen jeostratejik üstünlüklerin denetiminin sağlanmasıdır. Bu argümanın daha kapsamlı bir yorumu için bkz. Anthony Arnove, Siyasal İktisat Araştırma Ünitesi değerlendirmesi, *Behind the Invasion of Iraq* (New York: Monthly Review Press, 2002), *International Socialist Review* 32 (Kasım-Aralık 2003), s. 83.

tıkça, bu amacın daha da önem kazanmasıdır. Japonya şu anda, ihtiyacı olan petrolün yüzde 85'inden fazlasını Ortadoğu'dan ithal ediyor; Amerika Birleşik Devletleri'ye ihtiyacının yalnızca yüzde 13'ünü bu bölgeden alıyor.¹⁸ Çin ve Hindistan da, ekonomik büyümeleri onları Amerika Birleşik Devletleri'yle daha büyük rekabete zorladıkça, hızla artan yakın vadeli enerji ihtiyaçlarını bu bölgeden ithal etmeyi tasarlıyorlar.¹⁹

Siyaset bilimci Michael Klare'in Mart 2003'teki işgal sırasında haklılıkla işaret ettiği gibi, "Saddam Hüseyin'in devrilmesi ve onun yerini ABD'ye minnettar birinin getirilmesi, Amerika'nın küresel egemenliğini kalıcılaştırmayı amaçlayan daha geniş kapsamlı bir stratejinin anahtar unsurlarındandır".²⁰ Yine Klare'e göre, Amerika Birleşik Devletleri, Carter Doktrini'ni (ABD'nin İran Körfezi petrolündeki 'hayati' çıkarlarını, askeri güç kullanmak dahil mümkün olan her yolla savunacağı görüşünü) küresel sahneye taşımıştır:

Bugün Carter Doktrini, İran Körfezi'nin ötesine uzanmaktadır. ABD'nin askeri gücünün dünyanın diğer petrol üreten bölgelerine yayılmasına yönelik bir tasarıdır. Tıpkı mevcut ABD politikasının İran Körfezi'nden petrol akışını korumak için askeri güç kullanılmasını gerektirmesi gibi, genişletilmiş bir Carter

18) Thomas Catan ve David Ibison, "Libya Opens Up its Oil to Asia and Europe", *Financial Times* (Londra), 4 Ekim 2005, s. 32. Ken Belson, "Why Japan Steps Gingerly in the Middle East", *New York Times*, 17 Eylül 2002, s. W1. ABD petrol ithalatıyla ilgili ayrıntılı veriler için bkz. Enerji Enformasyon Dairesi (Enerji Bakanlığı), *Annual Energy Outlook 2005*, Tablo 117, Imported Petroleum by Source: <http://www.eia.doe.gov/oiaf/aeo/supplement/supref.html>. Bu hesaplama Ortadoğu kategorisi, Kuzey Afrika petrolüne dahil edilmez. Kuzey Afrika petrolü de dahil edildiğinde, rakam 2004 yılı için yüzde 15'e yaklaşmaktadır. Ayrıca bkz. Michael Klare, "Resources", ed. John Feffer, *Power Trip: U.S. Unilateralism and Global Strategy After September 11* (New York: Seven Stories Press, 2003), s. 53-55.

19) Keith Bradsher, "2 Big Appetites Take Seats at the Oil Table", *New York Times*, 18 Şubat 2005, s. C1.

20) Michael Klare, "For Oil and Empire? Rethinking War with Iraq", *Current History* 102, No: 662 (Mart 2003), s. 134. Ayrıca bkz. Klare, "U.N. Charade: Timing of Iraq War in Bush's Hands from Start", *Pacific News Service*, 12 Şubat 2003.

Doktrini de Hazar Denizi bölgesinde, Latin Amerika'da ve Afrika'nın batı kıyısında benzer eylemlere girişilmesini meşru göstermektedir. ABD ordusu, yavaş ama emin adımlarla, dünya çapında petrol koruma gücüne dönüşüyor.²¹

Klare şunları da ekler:

George W. Bush'un Irak savaşı, pek çok bakımdan eski saldırganlıkların bir kopyası olmakla birlikte, gerçekte ABD'nin yirmi beş yıllık İran Körfezi'nde ve buradaki verimli petrol sahalarında kalıcı egemenlik sağlama politikasının zirvesidir. Aslında bu, Carter Doktrini'nin doğal bir ifadesiydi... Bu ışıktaki bakıldığında Bush Jr., 2003'te Irak'ı işgal ettiğinde bu doktrini uygulamaktan başka bir şey yapmıyordu.

Bush bu konuda ilk değildir. Başkan Reagan bu doktrini, İran'ın yenilmesine katkıda bulunmak için 1980-1988 İran-İrak Savaşı'na müdahale etmesini meşru göstermek amacıyla aktarmıştı. Baba Bush, 1991'de Birinci Körfez Savaşı'nda Irak'a karşı askeri harekât yetkisi isterken bu doktrine başvurmuştu. Bill Clinton da, doktrini açıkça telaffuz etmese de, bu politikanın ilkelerine sadık kalacaktı.

Dolayısıyla, ABD'nin İran Körfezi petrolüne ulaşmak amacıyla güç kullanması, II. Bush'un ya da Cumhuriyetçi Parti'nin değil, iki partinin de benimsediği Amerikan politikasıdır.²²

Irak petrolünün denetlenmesi, ABD açısından müthiş bir kaldiraç işlevi görecektir ve Ortadoğu enerji kaynaklarına bağımlı olan rakip ekonomik ve siyasal güçlerin durumunu etkileyecektir. "Irak'ın yeniden ayağa dikilmesi tarihsel önem taşıyacak," diye

21) Michael Klare, "The Carter Doctrine Goes Global", *The Progressive*, Aralık 2004, s. 18. Ayrıca bkz. Michael Klare, *Blood and Oil: The Dangers and Consequences of America's Growing Petroleum Dependency* (New York: Owl Books/Henry Holt, 2005). Carter bu doktrini, 1980'deki Ulusa Sesleniş konuşmasında dile getirmişti. "Quotation of the Day", *New York Times*, 24 Ocak 1980, bölüm 2, s. 1.

22) Klare, "The Carter Doctrine Goes Global", s. 17.

gözlemliyordu enerji analisti Daniel Yergin, “bunun sebebi de, kaynakların büyüklüğü ve belli başlı petrol ihracatçıları arasında güçler dengesinin yeniden belirlenmesi olacak”.²³

Bush yönetiminin savunucuları, daha açık dille konuştukları zamanlarda, ABD’nin Irak’taki çıkarlarının doğrudan güç politikasıyla ilgili olduğunu kabul etmişlerdir. Bush’un eski konuşma yazarlarından David Frum şöyle diyordu örneğin: “Amerika’nın liderliğinde Saddam Hüseyin’in devrilmesi ve onun yerini, ABD’yle daha sıkı ilişkiler kuracak yeni bir hükümetle radikal Baasçı diktatörlüğün alması, Osmanlılar, hatta Romalılar döneminden beri görülmemiş bir güçle donanmış olarak, bizi bölgenin tam hâkimi haline getirecektir.”²⁴

ABD’nin Irak işgaline yönelik planları ‘ülkenin petrol sahalarının çabucak ele geçirilmesi’ni amaçlayan ayrıntılı aşamalarla hazırlanmıştı.²⁵ Gerçekte de, güney Irak’taki işgalci güçlerin ele geçirdikleri ilk bölgelere İleri Operasyon Üssü Exxon ve İleri Operasyon Üssü Shell isimleri verilmişti.²⁶ Iraklılar, işgali izleyen kaos ortamında, ABD birliklerinin içişleri ve petrol bakanlıklarını ele geçirdiklerini, fakat müzeler, silah depoları, hatta nükleer silah yapımında kullanılan malzemelerin yağmalanmasına göz yumduklarını kaydedeceklerdi.²⁷

Öte yandan, Bush yönetiminin savaş için ileri sürdüğü başka bir dayanak, Irak rejiminin insan hakları ihlalleriydi. Bu dayanağını, “Saddam Hüseyin kendi halkına karşı kimyasal silahlar kul-

23) Hoyos, “Baghdad Re-entry to Market”, s. 3.

24) Akt. Packer, “Dreaming of Democracy”, bölüm 7, s. 49.

25) David E. Sanger ve James Dao, “U.S. Is Completing Plan to Promote a Democratic Iraq”, *New York Times*, 6 Ocak 2003, s. A1.

26) Neela Bannerjee, “Army Depots in Iraqi Desert Have Names of Oil Giants”, *New York Times*, 27 Mart 2003, s. C14. Ayrıca bkz. Richard Sisk, “U.S. Battle Plan: Slip In and Grab Oil Fields”, *Daily News* (New York), 23 Ocak 2003, s. 7.

27) Robert Fisk, “Americans Defend Two Untouchable Ministries from the Hordes of Looters”, *The Independent* (Londra), 14 Nisan 2003, s. 7. Patrick E. Tyler, “Barrels Looted from Nuclear Site Raise Fears for Villagers in Iraq”, *New York Times*, 8 Haziran 2003, bölüm 1, s. 1.

landı,” diye açıklıyordu Başkan Bush, Irak işgalini savunduğu Ulusa Sesleniş konuşmasında.²⁸ Doğruydu bu, ama tabii, Kürtlerin, pek de Saddam’ın ‘kendi halkı’ olmadığı gerçeğini bir kenara bırakırsak! Ancak buradan, ABD’nin ondan hemen sonraki eylemlerinin tarihine bakıp, bu felaketin siyasal düzeni gerçekten ne kadar ‘kaygılandırıldığı’nı öğrenebiliriz. Sözgelimi, Irak’ın kimyasal saldırılarıyla ilgili en çok aktarılan örneğe, Mart 1988’te Halepçe’de 5 bin Kürdün katledilmesine bakalım. Hükümetin çok daha geniş bir etnik temizlik kampanyasının parçası olan bu vahşi saldırı, 2002 ve 2003 yıllarında Irak’ı işgal etmenin bahanesi olarak sık sık aktarılmaktaydı, oysa Mart 1988’de, bu haberler ilk kez duyulduğunda, Reagan yönetimi felaketi küçümsemeyi ya da hiç dikkate almamayı tercih ediyordu. Washington’da bazı isimler, saldırıları gerçekte İran’ın yaptığı fikrini desteklemekteydiler.²⁹

New York Times’da şöyle bir açıklama çıkmıştı mesela: “Reagan yönetimi son yıllarda Irak’a yaklaştığı için ortada hassas bir durum var.”³⁰ “Suudi Arabistan’dan sonra ikinci en büyük petrol rezervlerine sahip olan Irak, Amerika’nın önemli ticaret ortaklarından biridir. Amerika Birleşik Devletleri, günde ortalama 447 bin varil Irak petrolü satın alıyor, bu da yaklaşık olarak yılda 2 milyar dolar ediyor. Geçen yıl ABD, Irak’a, pirinç, buğday ve et dahil olmak üzere 1 milyar dolarlık tarımsal ürün ihraç etti,” diye ekliyordu *Times*, Irak’ın Ağustos 1990’da Kuveyt’i işgal etmesinden, Saddam’ın aniden bir ‘müttefik’ten, ‘nefret edilen bir düşman’a dönüşmesinden sadece altı hafta önce.³¹

28) Richard W. Stevenson ve David E. Sanger, “Calling Iraq a Serious Threat, Bush Vows That He’ll Disarm It, and Also Rebuild U.S. Economy”, *New York Times*, 29 Ocak 2003, s. A1.

29) Anthony Shadid, “Iraqi Tribunal Calls Top Hussein Aide”, *Washington Post*, 19 Aralık 2004, s. A32.

30) Elaine Sciolino, “Shultz to See Iraqi on Reported Gassing of Kurds”, *New York Times*, 8 Eylül 1988, s. A16.

31) Clifford Krauss, “Bush Aide Opposes Sanctions on Iraq”, *New York Times*, 16 Haziran 1990, bölüm 1, s. 3.

Halepçe haberleri yayıldığında, Dışişleri Bakanlığı rutin bir kınama notası verdi, ancak Washington, Irak'la flörtünü sürdürdü. Mart 1988'de *Washington Post*'tan Jim Hoagland, doğru çıkan şu öngöründe bulunacaktı: "Washington'ın Bağdat'la dostluğunun ömrü, muhtemelen zehirli gazlar ve iğrenç bir televizyon filmi yüzünden bir gece sürecekti. Televizyon açılıyor, şok edici görüntüler ekranı dolduruyor, gücün dehşeti herkesi dumura uğrattıyor ve kaçınılmaz olan gerçekleşiyor. Kürtler tarihin kenarlarında kalacaklar, politika sürekliliğini koruyacak."³²

Christian Science Monitor o sırada şu gözleme yer veriyordu: "Irak, eylemleri için fazla bir diplomatik bedel ödemedi."³³ Gerçekten de, 8 Eylül 1988'de, Dışişleri Bakanı George Schultz, Irak'ın dışişlerinden sorumlu devlet bakanı Saadun Hamadi'yle Washington'da bir araya geldiğinde, Halepçe konusunda sadece 'kaygıları'nı ifade etmişti. "Bizim [Irak'a karşı] benimsemek istediğimiz yaklaşım, 'Sizinle iyi ilişkiler kurmak istiyoruz, ancak bu tür şeyler [Halepçe katliamı] işbirliğini zorlaştırıyor' tutumudur," diye açıklamıştı, bir Dışişleri Bakanlığı yetkilisi.³⁴

Aslında ABD hükûmeti, Tarım Bakanlığı'na bağlı Commodity Credit Corporation ve Export-Import Bank aracılığıyla garanti edilen ihracat kredisi şeklinde yüz milyonlarca dolarlık borç vererek, Irak'a yardım etmeyi sürdürmüştü. Haziran 1989'da, 'kümülatif olarak yılda 500 milyar dolarlık satışı kontrol eden 23 ABD bankası, petrol ve petrol servis şirketi, ileri teknoloji, inşaat ve savunma şirketleri'ni temsil eden ABD'li işadamlarından oluşan bir heyet, Baasçı rejimle 'üst düzey' görüşmelerde bulunmuştu.³⁵ Sonra, 12 Nisan 1990'da, beş ABD'li senatör, o zaman "pek

32) Jim Hoagland, "Atrocity Du Jour", *Washington Post*, 26 Mart 1988, s. A2.

33) Gary Thatcher ve Timothy Aepfel, "The Trail to Samarra", *Christian Science Monitor*, 13 Aralık 1988, s. B1.

34) Sciolino, "Shultz to See Iraqi on Reported Gassing of Kurds", s. A16.

35) Amy Kaslow, "US Eyes Sanctions Against Iraq", *Christian Science Monitor*, 31 Ağustos 1989, s. 9.

dikkat çekmeyen bir gezi için Bağdat'a geldiler. Senatörler, Başkan Bush'tan, Amerika Birleşik Devletleri'nin 'Saddam Hüseyin'in siciline rağmen' Irak'la ilişkileri iyileştirmek istediğini bildiren özel bir mesaj getirmişlerdi". Beş senatörden üçü (Bob Dole, Howard Metzenbaum ve Frank Murkowski) geri döndüklerinde, Irak'ın, kimyasal silahlar kullandığı gerekçesiyle ABD yaptırımlarına maruz kalmasını engellemeye çalışan bir kampanyanın başını çekecekti.³⁶

Ne var ki, Irak'ın Ağustos 1990'da Kuveyt'i işgal etmesiyle bütün denklemler kısa sürede değişti. Irak, Kuveyt'e girmekle, Ortadoğu'nun istikrarını ve ABD'nin enerji kaynakları üzerindeki denetimini tehdit eden sınırı geçmişti. Halepçe katliamı da bu koşullarda birdenbire, 1991 savaşını satmak isteyen politikacılar adına öfke kaynağı haline geliverdi.

On yıl sonra, Irak'ı hedef alan başka bir savaş haklı çıkarmaya yönelik bir argüman kurulurken, Bush yönetiminin yetkilileri tekrar tekrar Kuveyt işgalinden ve Irak'ın komşularına tehdit oluşturduğundan (zaten hırpalanıp gücünü kaybetmiş bir Irak'ın, uluslararası sınırı geçmeye cesaret ederse tamamen yere serileceğinin farkında olan o komşuların hiçbiri bu tehdidi ciddiye alıyor görünmese de) bahsetmeye başladılar. Gerçekte de, Bush yönetimi savaş 'pazarlamak' için halkla ilişkiler kampanyasına (Beyaz Saray kurmay şefi Andrew Card'ın ifadesini kullanacak olursak) gaz vermeden önce, hem Condoleezza Rice hem de Colin Powell, Irak'ın komşularına tehdit oluşturduğu fikrini ciddiye almamışlardı.³⁷ 24 Şubat 2001'de Powell, "Saddam Hüseyin

36) Michael Kranish, "Invasion Changed Views of Five Senators Who Met Hussein", *Boston Globe*, 12 Ağustos 1990, s. 23.

37) Card şöyle diyordu: "Pazarlama açısından baktığınızda, Ağustos'ta piyasaya yeni ürün süremezsiniz." Akt. Elisabeth Bumiller, "Bush Aides Set Strategy to Sell Policy on Iraq", *New York Times*, 7 Eylül 2002, s. A1. Savaşı satmayı amaçlayan halkla ilişkiler kampanyası, özellikle de Rendon Group'un rolü üzerine daha fazla bilgi için bkz. James Bamford, "The Man Who Sold the War", *Rolling Stones*, 1 Aralık 2005, s. 53-62.

kitle imha silahları konusunda kayda değer bir ilerleme sağlayamadı. Komşuları karşısında geleneksel gücünü koruyamaz,” diyordu.³⁸ Bu arada Rice da, Temmuz 2001’de CNN’e, “Ona karşı kendimizi rahatlıkla koruyabiliriz. Saddam askeri gücünü yeniden kuramadı,” demecini verecekti.³⁹

Gerçekten, kendileri hemen hiç kabul etmeseler de, Amerika Birleşik Devletleri ile onun küçük ortağı İngiltere, Mart 2003’teki işgalden önce ülkenin altyapısını yerle bir ederek Irak’ı on üç yıl aralıksız bombalamışlardı. Uluslararası yasaları açıkça ihlal eden İngiliz ve ABD uçakları, işgalden önceki aylarda Irak’a yönelik saldırılarını iyice arttırmışlardı. Saldırıların amacı Amerika Birleşik Devletleri’nin iddia ettiği gibi kuzey Irak’ta Kürtleri ya da güney Irak’ta Şiileri korumak değil, savaşa bahane sağlayabilecek bir misilleme eylemini kışkırtmak ve böylece, planlanan işgal sırasında Irak’ın kendisini daha az savunabileceği bir duruma getirmektir. İngilizlerin Irak işgaline hazırlanmalarıyla ilgili ‘Downing Street’* memorandumlarını ele geçiren Londra’daki *Times* gazetesi muhabiri Michael Smith’in yazdığı üzere:

İngiliz hükümetinin 2002’de güney Irak’a atılan bombaların sayısı ile ilgili olarak verdiği rakamlar, Mart ve Nisan ayında fiilen hiç bombardıman yapılmamasına rağmen, Mayıs ile Ağustos ayları arasında ayda ortalama 10 ton bomba atıldığını göstermektedir.

Ancak bu ilk ‘kışkırtma eylemleri’ istenen sonucu doğurmadı. Iraklılar herhangi bir misillemede bulunmadılar. Bush’un ve

38) “Secretary of State Colin Powell, Remarks in Egypt with Egyptian Foreign Minister Amre Moussa”, 24 Şubat 2001. Akt. John Pilger, “The Big Lie”, *Daily Mirror* (Londra), 22 Eylül 2003, s. 6. Ayrıca bkz. Pilger’in müthiş filmi: *Breaking the Silence: Truth and Lies in the War on Terror* (Oley, Pennsylvania: Bullfrog Films, 2003).

39) Ulusal Güvenlik Danışmanı Condoleezza Rice’la görüşme, John King, *Late Edition with Wolf Blitzer*, CNN, 29 Temmuz 2001. Akt. Pilger, “The Big Lie”, s. 6.

*) İngiltere’deki başbakanlık binası. (ç.n.)

Blair'in ihtiyaç duyduğu bahaneyi sağlamadılar. Bu yüzden Müttefikler, Ağustos ayının sonunda, fiilen ilk hava savaşına yol açacak şekilde bombardımanı yoğunlaştırdılar.

Müttefik uçaklarının güney Irak'a attıkları bombaların sayısı sadece Eylül ayında 54,6 tona ulaşırken, 2003'e doğru bu sayı durmadan yükselecekti.

Başka bir deyişle, Bush ve Blair, savaşlarına herkesin inandığı gibi Mart 2003'te değil, Ağustos 2002'nin sonunda, Kongre Irak'a karşı askeri eylemi onaylamadan altı hafta önce başlamışlardı.⁴⁰

Bunlara ek olarak Amerika Birleşik Devletleri, uçaklarını yıllarca Irak üzerinde uçurmuş ve Bush'un Irak'ın gizli kitle imha silahları hakkındaki iddialarını tartışmalı kılacak şekilde, ülkenin topraklarının her karışını taramıştı.

Bush yönetimi, Irak'a müdahale ederek yalnızca Ortadoğu'daki denetimini sağlamlaştırmayı değil, bunun yanı sıra, Amerika Birleşik Devletleri'nin kendi emperyal çıkarlarına potansiyel tehdit olarak algıladığı her yere müdahalede bulunma hakkını tüm dünyanın gözünde pekiştirmeyi amaçlamaktaydı. Demokrat Parti'yi yedeklediğinden emin olarak hareket eden Bush yönetimi, Irak'taki savaşın -Afganistan'daki savaşı gibi- bir 'gösteri etkisi' yapması niyetindeydi. Böylece ABD hükümeti, diğer devletlere şunları gösterecekti:

i) dilediği herhangi bir hükümete karşı (sınırlı ölçüde, İsrail gibi müttefiklerini de saflarına katarak) 'önleyici vuruşlar' yapma hakkına sahipti;

ii) Birleşmiş Milletler'e ve diğer uluslararası kurumlara, ancak hedefleriyle uyuştuğunda başvuracak, aksi durumlarda onları 'dikkate almayacak'tı;

40) Michael Smith, "The Real News in the Downing Street Memos", *Los Angeles Times*, 23 Haziran 2005, s. B13. İngilizlerin propaganda kampanyası ve sonuçlarına dair çok iyi enformasyonlar için bkz. Mark Curtis, *Unpeople: Britain's Secret Human Rights Abuses* (Londra: Vintage, 2004), kısım 1 ve kısım 2.

iii) ABD emperyalizminin 'güvenilirliği'ne kimsenin meydan okumasına izin vermeyecekti.

New York Times'a demeç veren meçhul bir 'şahin'in belirttiği gibi: "Irak'a ordumuzu yerleştirerek... başka ülkelere örnek oluşturabiliriz: 'Teröristlerle işbirliği yaparsanız, bizi herhangi bir yolla tehdit ederseniz, hatta olur da yan bakarsanız, böyle bir saldırı sizin başınıza da gelebilir.'"⁴¹

41) Akt. Maureen Dowd, "Desert Spring, Sprung", *New York Times*, 9 Mart 2003, bölüm 4, s. 15.

2 İŞGALİN GERÇEKLİĞİ

Mart 2003'te ABD ordusu, yoğun hava saldırılarına başladı ve kendi kendine ilan ettiği 'şok ve dehşet' dalgasının bir parçası olarak karadan işgale girişti. Irak, 1980'lerde İran'la yaptığı sekiz yıllık savaşta zaten oldukça yorgun düşmüştü; 1991'deki Körfez Savaşı, altyapısına büyük zarar vermiş ve geride, patlamamış cep-hanelerle seyretilmiş uranyumdan oluşan bir toksik miras bırakmıştı; on iki yıldan fazla süren geniş kapsamlı yaptırımlar da ekonomisini mahvetmişti. Bebek ölüm oranları yaptırım yıllarında en yüksek rakamlara ulaşırken, Birleşmiş Milletler yetkilileri 5

1) Pentagon'daki planlamacılar bu ismi seçerken şu kitaptan esinlenmişlerdi: Harlan K. Ullman ve James P. Wade, *Shock and Awe: Achieving Rapid Dominance* (Washington, D.C.: Center for Advanced Concepts and Technology, 1996).

yaş altı çocukların en azından 500 bininin 'normalin dışındaki koşullarda' öldüğünü hesaplamaktaydılar.² Irak'ın su şebekesi neredeyse tamamen tahrip olduğundan, normal koşullarda kolaylıkla önlenebilecek suyla bulaşan hastalıklardan çok sayıda kişi hayatını kaybetmekteydi. Ülkenin tümüne ancak aralıklı olarak elektrik verilebiliyordu; ABD'nin engellemeleri ve sözde 'iki-
li kullanıma açık' maddelerin (askeri amaçlarla kullanılma ihtimali olan malların) satışı konusunda Birleşmiş Milletler Yardım Komitesi'ndeki veto hakkını tekrar tekrar kullanması yüzünden, hastanelerde ve diğer belli başlı kurumlarda en hayati araç gereçler dahi bulunamıyordu. Bu kapsamda değerlendirilip yasaklanan maddeler arasında, "onlardan çıkarılacak karbon, uçakların üstünü boyamakta kullanılabilir ve böylece radarların onları görmemesi sağlanabilir" diye kurşunkalemler ve su arıtma tesislerinde kullanılan malzemeler bile vardı.³

Bugünkü koşullar daha da kötüdür. Savunucularının Irak'ı yeniden inşa etmekle övündükleri üç yıllık işgal sonrasında, Iraklıların pek çoğu bugün, yaptırımlar ve diktatörlük döneminde bile koşulların daha iyi olduğunu söylüyorlar. Ülkenin önemli bir bölümüne işgal öncesine göre daha az elektrik veriliyor; bunun sonucunda, "hastalar, sırf gerekli aletler çalışmadığı için acil servis odalarında ölüyorlar".⁴ Hayatlarının biraz olsun düzeleceği umuduyla ABD işgalini desteklemiş olan birçok Iraklı bile, işgali açık açık mahkûm ediyorlar şimdi. "Geldikleri zaman Amerikalıları sevdik, bize yardım etmeye geldiklerini söylediklerinde

2) Birleşmiş Milletler'in raporlarındaki belgeler ve yaptırımların etkisi için bkz. ed. Anthony Armove, *Iraq Under Siege: The Deadly Impact of Sanctions and War*, 2. basım (Cambridge: South End Press, Londra: Pluto Press, 2003).

3) Stephen Kinzer, "Smart Bombs, Dumb Sanctions", *New York Times*, 3 Ocak 1999, bölüm 4, s. 4. Ayrıca bkz. Joy Gordon, "Cool War: Economic Sanctions as a Weapon of Mass Destruction", *Harper's* (Kasım 2002), s. 43-49. Kişisel bir yorum için bkz. Anthony Armove, "Scenes from Iraq", *Agni*, No: 54 (2001), s. 34-42.

4) James Glanz, "Iraqis Simmer as Demand Outstrips Electricity Supply", *New York Times*, 23 Temmuz 2005, s. A5. Ayrıca bkz. T. Christian Miller, "Some Iraq Projects Running Out of Money, U.S. Says", *Los Angeles Times*, 8 Eylül 2005, s. A6.

onlara inandık,” diyordu, eski öğrenci olan Hüseyn İbrahim adlı bir Iraklı. “Ama artık onlardan nefret ediyorum, Saddam’dan bile daha kötüler.”⁵

Amerika Birleşik Devletleri Irak’ın elektrik altyapısını onarmak için sözleşmelere 6 milyon dolar yatırmış olmasına karşın, Iraklıların günlük ihtiyacının hâlâ çok altında elektrik verilebiliyor.⁶ Su şebekesinin durumuysa daha da kötü:

“Belediyeler ve Bayındırlık Bakanlığı, ülke çapında en çok ihtiyaç duyulan yerlerdeki 81 su ve kanalizasyon projesi için ilk başta ABD fonlarını kullanmayı planlıyordu,” diyordu, bir bakanlık yetkilisi olan Humam Misconi. Bu sayı daha sonra 13’e düşürüldü...

Ertelenen projelere, Kürt bölgesinin ikinci en büyük şehrine kullanma suyu sağlaması amaçlanan 50 milyon dolarlık projeye, Babil eyaletinde yaklaşık 360 bin kişiye hizmet götürecek olan 60 milyon dolarlık su arıtma tesisi de dahildir...

Irak’taki hanelerin hemen hemen yarısı temiz suya ulaşamazken, başkenti saymazsak ülkenin sadece yüzde 8’i kanalizasyon şebekelerine bağlıdır.⁷

Su rezaletine adı karışan büyük şirketlerden biri, “on iki ay içinde bütün kent merkezlerine kullanma suyu verilmesini garanti etme” koşuluyla Nisan 2003’te bir sözleşme imzalamış olan Bechtel’di –bu, şirketin yerine getirmediği taahhütlerinden sadece birisiydi.⁸

Irak’taki hastaneler enkaz halindedir. Şubat 2004’te *New York Times*’a yazan Jeffrey Gettleman şunları aktarıyordu: “Bağdat’taki

5) Howard LaFranchi, “Goodwill is Fragile in New Iraq”, *Christian Science Monitor*, 5 Kasım 2003, s. 1.

6) Glanz, “Iraqis Simmer as Demand Outstrips Electricity Supply”, s. A5.

7) Rick Jervis, “Iraq Rebuilding Shows as U.S. Money for Projects Dries Up”, *USA Today*, 10 Ekim 2005, s. 1A.

8) Dahr Jamail, *Bechtel’s Dry Run: Iraqis Suffer Water Crisis* (Nisan 2004), s. 3: <http://dahrjamailiraq.com/reports/>.

Çocuk Hastanesi Eğitim Merkezi'nde döşemeler lağım pislikleriyle dolu. İçme suyu çamur gibi. Doktorlara göre, hastaların yüzde 80'i, hastaneye geldikten sonra enfeksiyon kapıyor. Iraklı doktorlar, savaşın onlara daha fazla felaket getirdiğini söylüyorlar... Ülkedeki 185 devlet hastanesini denetlemekle görevli Sağlık Bakanlığı yetkilisi Eman Asım, 'Şimdiki durum, savaştan önceye göre kesinlikle daha kötü, yaptırımların en ağır olduğu dönemde bile durum bu kadar kötü değildi,' diyor."⁹

Irak'taki birkaç iştirilmemiş ABD'liden biri olan bağımsız gazeteci Dahr Jamail, Irak hastanelerini gözlemledikten sonra şunları yazmıştı: "Irak Sağlık Bakanlığı bağımsız olduğunu iddia etmesine ve ABD'den 1 milyar doları aşkın fon yardımı alma vaadi koparmasına rağmen, ABD'nin liderliğindeki bu işgal sırasında ve sonrasında tıbbi cihazlar, donanım ve personel eksikliği sorunu artarak sürüyor".¹⁰ Jamail, "ABD'nin işgalci güç olarak en sıradan insani görevlerini yerine getirmekte ayak sürüdüğü"nü belgelemekteydi.¹¹

Büyük ölçüde işgalci güçlerin yetkililerinin kararlarından dolayı işsizlik de tavana vurmuştur. İşgalden sonra, Irak'taki Geçici Koalisyon Yönetimi'nin başı L. Paul Bremer III, Irak'ın 350 bin kişilik ordusunu dağıtmış ve Saddam döneminde Irak'taki çoğu işi alabilmek için partiye üye olmanın şart koşulduğunu bilmesine rağmen, Baas Partisi üyesi olan binlerce resmi görevliyi işten çıkarmıştı.¹² Iraklı işçilerin kabaca yarısı şu anda işsiz durumdadır. Haziran 2005'te Başbakan İbrahim Caferi, hükümet olarak ABD'li patronlarının neo-liberal direktiflerini uyguladıkça kamu

9) Jeffrey Gettleman, "Chaos and War Leave Iraq's Hospitals in Ruins", *New York Times*, 14 Şubat 2004, s. A1.

10) Dahr Jamail, *Iraqi Hospitals Ailing Under Occupation* (21 Haziran 2005), s. 3: <http://dahrjamailliraq.com/reports/>.

11) A.g.y., s. 34.

12) Michael R. Gordon, "Debate Lingering on Decision to Dissolve the Iraqi Military", *New York Times*, 21 Ekim 2004, s. A1. Matthew Fisher, "U.S. Admits Error, Welcomes Baathists", *Ottawa Citizen*, 24 Nisan 2004, s. A9.

sektöründe daha fazla iş imkânı bulunmasını planladıklarını açıklayacaktı.¹³

‘Özgürleştirilmiş’ Iraklılar, ABD işgal yetkilileriyle ihalesiz iş alan, masrafları da sonradan ekleyerek fahiş kârlar elde eden şirketlerin Iraklıların kendi adlarına çalışacağına güvenmemelerindeki, bunun yerine milyonlarca dolar fazladan para ödeyip, ortalama Iraklının yıllık gelirinden birkaç kat daha fazla kazanan yabancı işçi getirtmelerindeki ironiye dikkat çekmişlerdir. “Her gün binlerce yabancı işçi, petrol işleme ekipmanlarını ve diğer malzemeleri taşıyan kamyonları kullanırlarken, diğerleri yemek pişiriyor ve Irak’a yayılmış olan ABD’li ve yabancı askerlerin çamaşırlarını yıkıyorlar,” diye bildiriyordu *Boston Globe*, Temmuz 2004’te. “Bu işlerin çoğunu, taşeronlar tarafından Irak’a getirtilmiş olan Amerikalı, Koreli, Japon, İtalyan, Hintli, Nepalli ve diğer yabancı işçiler görüyor; ABD yetkililerinden alınan bilgiye göre, Kellogg, Brown and Root şirketi, tek başına binlerce yabancı işçiye Irak’ta iş vermiştir.”¹⁴

Bu kanlı sirkin tam, eksiksiz tarihi kaleme alındığında, insanlar işgalcilerin yolsuzluğu ve beceriksizliğinin nasıl bir yüzüstülüğe vardığını görecekler,” diyordu gazeteci Christian Parenti, *The Freedom: Shadows and Hallucinations in Occupied Iraq* (Özgürlük: İşgal Altındaki Irak’ta Gölge ve Halüsinasyonlar) adlı kitabında.¹⁵ *Los Angeles Times*’a göre, Kongre’nin Irak’ta ‘yeniden yapılanma’ için kullanılmasına yetki verdiği 18,4 milyar doların ancak yarısından azı gerçek projelere harcanmış, 100 milyon dolar kadar para da hiçbir resmi işleme girmeden kaybolmuştur.¹⁶ Pa-

13) Jonathan Finan ve Omar Fekeiki, “Tackling Another Major Challenge in Iraq: Unemployment”, *Washington Post*, 20 Haziran 2005, s. A10.

14) Bryan Bender, “U.S. Hiring Goals Fall Far Short in Reconstruction”, *Boston Globe*, 11 Temmuz 2004, s. A6.

15) Christian Parenti, *The Freedom: Shadows and Hallucinations in Occupied Iraq* (New York: The New Press, 2004), s. 206.

16) T. Christian Miller, “Some Iraq Projects Running Out of Money, U.S. Says”, *Los Angeles Times*, 8 Eylül 2005, s. A6. T. Christian Miller, “U.S. Officials Suspected of Embezzlement in Iraq”, *Los Angeles Times*, 5 Mayıs 2005, s. A5.

ra, Irak'ın yeniden inşasında kullanılmak yerine, Bush yönetiminin büyük şirketlerdeki yordakçılarına aktarılmaktadır. "Toplam 50 milyar doları geçen (ki bu rakam, Irak'ın Gayri Safi Milli Hasılası'nın iki katından fazlaydı) sözleşmelerle, 150'yi aşkın ABD şirketi ödüllendirildi. 11 milyar dolarlık payıyla bunların en büyüğü, Halliburton; diğer 13 ABD şirketinin her biri de 1,5 milyar dolardan fazla kazanıyorlar," diye yazıyor araştırmacı Antonia Juhasz. "Bu şirketler Irak halkına değil, ABD hükûmetine hizmet ediyorlar."¹⁷

Bu tablo, Irak işgalinin her yönü için geçerlidir. Gerçek otorite Iraklılarda değil, işgal güçlerindedir. Pakistanlı yazar Tarık Ali'nin *Bush Bağdat'ta* kitabında işaret ettiği üzere, Irak'ta 'neo-liberal ekonomi çağındaki emperyalizm'in açık bir örneğini görmekteyiz.¹⁸ ABD'nin işgal güçlerinin başındaki yetkililer, hangi hükûmet başa geçerse geçsin ona bir neo-liberal ekonomik deli gömleği giydirmeyi amaçlayarak, işgalden sonra da yürürlükte kalması tasarlanmış yüzü aşkın düzenlemeyi hayata geçirdiler. Irak ekonomisinin petrol dışındaki her sektörü, tam yabancı mülkiyete açıldı. Geçici Koalisyon Yönetimi, Saddam Hüseyin rejiminin işçi-karşıtı sendika yasalarını yeniledi ve Irak'ta şirketlerden alınan vergiyi daha önce ABD'li büyük korporasyonların hayallerinde bile göremeyecekleri düzeylere indirdi.¹⁹

"Bush yönetimi, Irak ekonomisini ABD'nin görmek istediği şekilde yeniden yapılandırmak için kapsamlı planlar tasarlamış-

17) Antonia Juhasz, "Bush's Economic Invasion of Iraq", *Los Angeles Times*, 14 Ağustos 2005, s. M5. Ayrıca bkz. Antonia Juhasz, *The Bush Agenda: Invading the World One Economy at a Time* (New York: Regan Books, 2006) ve Ed Harriman, "Where Has All the Money Gone?", *London Review of Books* 27, No: 13 (7 Temmuz 2005), s. 3-7.

18) Tarık Ali, *Bush in Babylon: The Recolonisation of Iraq*, 2. basım (New York: Verso, 2004), s. 3 [Türkçesi için bkz. *Bush Bağdat'ta*, çev. Osman Akınhay, Agora Kitaplığı, 2003].

19) David Bacon, "Saddam's Labor Laws Live On", *The Progressive* (Aralık 2003). Herbert Docena, "'Shock and Awe' Therapy", Dünya Irak Mahkemesi'ndeki sunum, İstanbul, Türkiye, 25 Haziran 2005: <http://www.wordtribunal.org/main/popup/docena.doc>.

tır,” diye bildiriyordu *Wall Street Journal*, işgalin başlamasından hemen sonra.²⁰ *New York Times*’ın ekonomi bölümü sürekli yazarlarından Jeff Madrick, Irak için düşünülen ekonomik planların muhtemelen ‘yaygın vahşet’e yol açacağını öngörmekteydi:

Hemen hemen bütün ana ekonomik standartlara göre, Geçici Koalisyon Yönetimi’nin başındaki L. Paul Bremer III tarafından onaylanmış olan bu plan, aşırıdır –aslında, hayret uyandırıcıdır. Irak ekonomisini hiç vakit geçirmeden dünyada ticarete ve sermaye akışlarına en açık ülkelerden biri yapacağı gibi, zengin olsun yoksul olsun dünyada vergilerin de en düşük olduğu ülke haline getirecektir... Yeni plan, üst düzey kişilerin geliri ile şirket vergi oranlarını yalnızca yüzde 15’e indirmektir. İthalata konan gümrük vergisini de yüzde 5’e. Ayrıca, yabancı yatırımlara konan hemen hemen bütün kısıtlamaları kaldıracak, bir avuç yabancı bankanın yerli bankacılık sistemine hâkim olmasına izin verecektir.²¹

Naomi Klein’in altını çizdiği üzere, Irak’ın yeniden inşası Iraklıların ihtiyacı değildir, bir avuç ekonomik planlamacının ütopyacı fantezilerinin ürünüdür.

Yirmi beş milyonluk bir ülke savaştan önceki haliyle yeniden inşa edilmeyecek; toptan silinecek, ortadan kaybolacak. Onun yerine, dünyanın daha önce tanık olmadığı bir ütopyacı girişimle, *laissez-faire* iktisadının kasvetli bir galerisi kurulacak. Çokuluslu şirketlerin kendi kârlarının peşinden koşmalarını kolaylaştırıp özgürleştiren her politika uygulamaya konacak; gücü takati kesilmiş bir devlet, esnek bir işgücü, açık sınırlar, asgari vergiler, kaldırılmış gümrük tarifeleri, kısıtlamasız mülkiyet edinme hakkı.

20) Neil King Jr., “Bush Officials Draft Broad Plan For Free-Market Economy in Iraq”, *Wall Street Journal*, 1 Mayıs 2003, s. A1.

21) Jeff Madrick, “The Economic Plan for Iraq Seems Long on Ideology, Short on Common Sense”, *New York Times*, 2 Ekim 2003, s. C2.

Irak halkı elbette acılar çekmek zorunda kalacak; önceden devletin elinde olan kaynaklar, yeni büyüme ve yatırım fırsatları yatırmaya harcanacak. Sınırlardan yabancı ürünler akıtkça, yerel işletmeler ve aile çiftlikleri ne yazık ki rekabet edemez hale geldikçe birçok kişi işini kaybedecek. Ancak bu planı kaleme alanların gözünde, bunların hepsi, uygun koşullar sağlanınca mutlaka görülecek olan (ülkenin pratikte kendini yeniden inşa etmesini sağlayacak güçte) bir ekonomik patlama uğruna küçük bedeller olmaktan öteye gitmeyecek.

Sözü edilen bu patlamanın asla yaşanmaması ve Irak'ın çok farklı türde patlamalar altında paramparça olmaya devam etmesi, asla bir planın olmayışına bağlanmamalıdır. Bilakis, planın kendisi böyledir ve görülen olağandışı ölçülerdeki şiddet ideolojisi bu plana dayanmaktadır.²²

Ekonomik güvencesizliğe ek olarak, sıradan Iraklıların fiziksel varlıkları da büyük ölçüde tehlikededir. Eskiden öğretmen ya da doktor olarak çalışan kadınlar, şimdi evlerinde kalmaya mahkûm ediliyor, evden çıkmaya korkuyor ve zorlu çabalarla kazandıkları toplumsal ve siyasal haklarının ellerinden alındığını görüyorlar.²³ Eskiden okula giden çocuklar şimdi, onları sokağa çıkarmaya korkan anne babaları tarafından evlerinde tutuluyorlar. Iraklılar her an kapılarının ABD'li ya da İngiliz askerlerce kırılabileceğini, aile fertlerinin aşağılanıp tutuklanabileceğini, işkence edilip katledilebileceğini biliyorlar.

New York Times'dan Dexter Filkins, Ekim 2005'te, ABD Ordusu 4. Piyade Tümeni, 1-8 Taburu'nun gözûpek komutanlarından Yarbay Nathan Sassaman'ın bir profilini çıkarırken işgalin gerçekliğinde bir pencere açmıştı. Birlikteki bir askerin ölümünün ardından Sassaman, kendi taburunun "yeni önceliğinin asileri öl-

22) Naomi Klein, "Baghdad Year Zero", *Harper's* (Eylül 2004), s. 44.

23) Etkileyici bir şahsi anlatım için bkz. Riverbend, *Baghdad Burning: Girl Blog from Iraq* (New York: The Feminist Press, 2005).

dürmek ve onları destekleyenleri, hatta desteklemeyenleri de cezalandırmak olacağı”ni ilan ediyordu.

Ertesi gün [çavuş Dale] Panchot öldürüldü ve Sassaman, adamlarına Ebu Hişma’yı dikenli telle sarmalarını emretti. Amerikan askerleri, köyde yaşayan on yedi ile altmış beş yaş arasındaki bütün erkeklerle kimlik kartı çıkardılar, köyün girişine kontrol noktaları yerleştirdiler. Kampın etrafına, izin verilen girişlerin dışındaki bir yoldan köye girip çıkmak isteyen herkese ateş açılacağı tehdidini savuran tabelalar diktiler. Kimlik kartları sadece İngilizce’ydi. “Eğer elinizde böyle bir kart varsa girip çıkabilirsiniz,” demişti Sassaman, köyün girişinde sıraya dizdiği köylülere. “Kartı olmayan girip çıkamaz.”

Iraklıları işbirliği yapmaya ikna etmeyi amaçlayan bir önlem olarak Ebu Hişma’nın dikenli telle sarılması bir felaketti. Köylüler kontrol noktalarında sıraya girdikçe, kendilerini, aynı tür güvenlik noktalarından geçmeye zorlanan ve nasıl aşağılandıkları Arap dünyasındaki televizyon ekranlarında fütursuzca gösterilen Filistinlilerle kıyaslıyorlardı. Köyün ihtiyarlarından Hacı Tamir Rabia, “Köy tıpkı bir hapisane,” diyordu. “Amerikalılar gece baskınları düzenliyorlar, kadınlar uyurken evlerimize giriyorlar. Onlarla savaşılamayız. Bizim silahımız yok ki.”²⁴

Filkins şöyle devam ediyor:

Ocak 2004’te göreve çıkan Sassaman’ın askerlerinden bir grup, kamyon kaçırma eylemlerine karıştığından kuşkulanan bir Iraklının evine geldiler. Adam evde yoktu, kapıyı karısıyla başka iki kadın açtılar. “Eşyaları dışarı çıkartmanız için on beş dakikanız var,” diye emretti başçavuş Ghaleb Mikel. Kadınlar ağlayıp bağırdıysa da sonunda boyun eğdiler; yataklarını, divanlarını, televizyonlarını ön kapının dışına çıkardılar. Sonra Mikel’in

24) Dexter Filkins, “The Fall of the Warrior King”, *New York Times Magazine*, 23 Ekim 2005, bölüm 6, s. 57.

adamları eve dört tanksavar füzesi attılar ve evi ateşe verdiler. Kadınlar eşyalarıyla dışarıda dımdızlak kalmışlardı.

“Buna, ‘geride iz bırakmama’ politikası deniyor,” diye bir açıklama yapacaktı Mikel daha sonra, *The New York Times* adına çalışan fotoğrafçı Johan Spanner’a.

Aynı kış Samarra’da, Sassaman’ın adamları bir hastaneyi bas-tılar ve asi olduğundan kuşkulandıkları bir hastayı yatağından kaldırdılar. Doktor, Amerikalılardan hastaneden ayrılmalarını istediğinde, askerlerden biri doktorun yüzüne tükürdü. Başka bir seferinde, bir subay, Sassaman’ın askerlerinden Spanner’dan, yaralı bir adamı hücreye atıp, bildiği her şeyi anlatmadıkça başına gelenlerden kurtulamayacağını söyleyerek tehdit etmesini istedi. ‘Konuşmaya başlamadıkça tedavi görmeyi unutmasını söyledik,’ demişti yüzbaşı Karl Pfuetze, Spanner’a.²⁵

ABD askerleri, her fırsatta Iraklıların evleriyle okullarına baskın düzenlemekten geri kalmıyorlardı. “Üslerinden çok uzakta göreve çıkan ABD’li askerler için Irak’ta yaygın olan evlere ya da başka binalara el koyma olayları bazen günlerce, hatta haftalarca sürüyor,” diye bildiriyordu Associated Press muhabiri. “Ramazan’dan önce evime girdiler ve hâlâ çıkmadılar,” diye anlatı-yordu Dhiya Hamid el-Kerbuli. “Gözlerimizin önünde evimize zarar vermelerine göz yumamazdık.. Fakat evden çıkmalarını istemeye de korktum.”²⁶

“Deniz piyadeleri, el konan evlerde kamp kuruyorlar,” diye aktarıyordu *New York Times* muhabiri, Kasım 2005’te önemli bir saldırının gerçekleştiği Huseybe’den. “Jetler başımızın üstünden ısıklık çalarak geçerken, şehrin üstüne 250 kiloluk bombalar bırakıyorlardı.” (“Bazen Irak semaları, buradaki kıdemli bir subayın sözleriyle, ihtiyaç hasıl olduğunda çözülmesi gereken ‘silahlar

25) A.g.y., bölüm 6, s. 59.

26) Antonio Castaneda, “Iraqis Forces to Take in Uninvited Troops”, Associated Press, 27 Ekim 2005.

kokteyli'ne -1 tonluk bombalardan 50 kiloluk Hellfire füzelerine-
dönüyordu," diye aktarmıştı *Washington Post* muhabiri de.)²⁷

Askerlerin, işgal ettikleri evlere ve binalara yerleşmelerinin, Bağımsızlık Bildirgesi'nde Amerikalı kolonicilerin Kral George'a ve Britanya'ya yönelttikleri başlıca şikayet konularından birini teşkil ettiğinden ne *Associated Press* ne de *New York Times* söz ediyordu tabii:

Orduyu, Sivil iktidardan bağımsız ve ona üstün tutmaya kal-
kışmıştır.

Anayasamıza ters düşen, yasalarımızın benimsemediği, kaza-
en şekillenen İçtihatları bize Yasaymış gibi kabul ettirmek için
başkalarıyla işbirliğine gitmiştir, sebepler de şunlardır:

Bizim Topraklarımızda geniş silahlı birlikler kurmak;

Bu Devletlerin Sakinleri adına askerlerin işleyecekleri Cına-
yetlerden dolayı cezalandırılmalarını engellemek için, gösterme-
lik Yargılamalara başvurmak...

Hukuki vakalarda, Jürili bir mahkeme tarafından Yargılanma
hakkından bizi mahrum bırakmak:

Düzmece kanıtlarla atfedilen suçlardan dolayı bizi yargılayıp,
başka bir kıtaya sürmek.²⁸

Ancak Iraklıların hakları ya da duygularının ABD'nin yaptığı
hesaplarda yeri yoktu. Huseybe saldırısını yöneten İkinci Deniz
Piyadeleri Tümeni'nden Albay Stephen W. Davis'in açıkladığı
üzere: "Burada insanların kalbini ya da aklını düşünecek halimiz
yok, gereksiz."²⁹

İnsanlar her gün sırf Iraklı oldukları için tacize uğruyorlar, öl-
dürülüyorlar, tutuklanıyor ve işkence görüyorlar. Kızıl Haç'ın

27) Bradley Graham, "Over Iraq, Pilots Fly into Action When Troops Call for Help", *Washington Post*, 9 Aralık 2004, s. A31.

28) Bağımsızlık Bildirgesi, 4 Temmuz 1776. Bkz. U.S. National Archives ve Re-
cord Administration'ın web sitesi: <http://www.archives.gov>.

29) Kirk Semple ve Edward Wong, "Major Offensive Hits Insurgents on Iraqi
Border", *New York Times*, 6 Kasım 2005, bölüm 1, s. 1.

yürüttüğü bir soruşturmaya göre, ABD ordusu, Irak'ta, "şüpheli-
lere ve onların ailelerine karşı vahşice davranışlarda bulunup,
mallarıyla mülklerini yakıp yıkarken, ayırım gözetmeden herkesi
tutuklamakta bir sakınca görmüyorlardı".³⁰ "Bazen, yaşlılar,
özürlüler ya da yatalak hastalar dahil, bir evin bütün erkeklerini
tutukladıkları oluyordu." ABD askeri yetkililerinin bile itiraf et-
tiği kadarıyla, Ebu Gureyb hapishanesinde gözaltında tutulanlar-
dan "yüzde 70 ila 90'ı 'yanlışlıkla' tutuklanmıştı".³²

ABD'li askerlere, Iraklılara (tıpkı bir zamanlar Vietnam halkı-
na karşı davrandıkları gibi) pek insan muamelesi yapmamaları
öğretilmişti. Vietnam'da yerlilere nasıl *gook* diyorlarsa, burada da
Iraklılara *hacı* diye sesleniyorlardı. Her Iraklı potansiyel bir terö-
ristti onların gözünde; en tepedeki siyasal ve askeri yetkililerden,
birliklere gönderilen açık bir mesaj vardı: Iraklıların ölmesinin
ya da acı ve ıstıraplar içinde kıvranmalarının hiçbir önemi yoktu.
Nitekim, bazen Iraklılara sırf eğlence olsun diye işkence yapıyor-
lardı. 82. Hava İndirme Birliği'ndeki askerlerin gözünde, Iraklıla-
rı dövmek 'biraz eğlenmek' ve stres atmaktı. Tümendeki çavuş-
lardan biri, Iraklı PUC'ları (gözaltına alınan Iraklıları, ABD'nin
yasal haklarını tanımak istemediği savaş esirlerinden ayırmak
amacıyla kullanılan 'Person Under Control'un kısaltılmışı; yani,
kontrol altına alınmış Iraklıları) durmadan 'becerdikleri'ni ya da
'dumanladıkları'nı anlatıyordu:

'Bir PUC'u becermek' onu ölesiye dövmek demektir. Kafala-
rına, göğüslerine, bacaklarına ve karınlarına, nerelerine denk ge-
lirse vuruyoruz, onları yere yıkıyoruz ve bayılına kadar dövü-
yoruz. Böyle olaylar her gün oluyor.

Birini 'dumanlamak', takatleri kesilene ve bayılına kadar ger-
gin pozisyonda tutmak demektir. Böyle olaylar da her gün olu-

30) Francis Williams, "Most Detainees in Iraq Arrested by Mistake, Says Red Cross", *Financial Times* (Londra), 11 Mayıs 2004, s. 10.

31) A.g.y.

32) A.g.y.

yor. Bazı günler canımız öyle sıkılıyor ki, hepsini bir köşeye oturtuyor ve bir piramit yaparak birbirlerinin üstüne çıkarıyoruz. Ebu Gureyb'te böyle müthiş eğlenirdik.”³³

Gözaltına alınan ya da tutuklanan kişilere yönelik bu tür kötü muameleler Ebu Gureyb'ten önce başlamıştı ve o zamandan beri halen de devam etmektedir. Ebu Gureyb'te kötü muameleye maruz kalan Iraklılardan biri olan Haydar Sabbar Abd, “kendisinin ve altı hücre arkadaşının nasıl dövülüp çıplak bırakıldıkları”nı, “birbirlerinin üstüne çıkartılıp, birdirbir pozisyonunda sırtlarına oturtulduklarını, apışaralarına çökertilip oral seks yapmaya zorlandıkları”nı anlatıyordu. “Aşağılatıcı uygulamalardı hepsi. Hiçbirimiz hayatta kalacağımızı tahmin etmiyorduk. Bizi öldüreceklerdi, oradan sağ çıkamayacaktık.”³⁴

Böyle olayların duyulmasının yaygınlaşması üzerine, Güney Carolina'dan sağcı senatör Lindsey Graham bile, “Burada sadece insanları küçük düşürücü bir olaydan söz etmiyoruz, düpedüz tecavüzler ve cinayetlerden söz ediyoruz,” demek zorunda kalmıştı.³⁵

Başkan Bush, Irak işgalini, Irak'ta “artık işkence odaları ya da tecavüz odaları kalmayacak” diyerek meşru kılmaya çalışmıştı.³⁶ Fakat, Saddam Hüseyin'in siyasal tutuklulara yönelik baskıları ve infazlarıyla ünlü bir yer olan Ebu Gureyb hapisanesinin yeniden açılması kararını da bizzat onayladı. Araştırmacı gazeteci

33) Eric Schmitt, “3 in 82nd Airborne Say Beating Iraqi Prisoners Was Routine”, *New York Times*, 24 Eylül 2005, s. A1. Human Rights Watch, *Leadership Failure: Firsthand Account of Torture of Iraqi Detainees by the US Army's 82nd Airborne Division*, Cilt 17, No: 3 (G), Eylül 2005: <http://hrw.org/reports/2005/us0905/index.htm>, ve akt. “Torture in Iraq: A Report by Human Rights Watch”, *New York Review of Books* 512, No: 17 (3 Kasım 2005), s. 67-72.

34) Ian Fisher, “Iraqi Recounts Hours of Abuse by U.S. Troops”, *New York Times*, 5 Mayıs 2004, s. A1.

35) Edward Epstein, “Rumsfeld Warns of Photos Depicting Worse Abuses”, *San Francisco Chronicle*, 8 Mayıs 2004, s. A1.

36) Mike Allen, “Bush Defends Year-Ago Claim of End of ‘Major Combat’ in Iraq”, *Washington Post*, 1 Mayıs 2004, s. A7.

Seymour Hersh'un *New Yorker*'da yazdığı üzere, "O sırada boşaltılmış olan muazzam hapishane binası, kapılar, pencereler ve tuğlalar dahil sökülebilecek her şeyi alınmış haliyle, tam bir harabe durumundaydı. Koalisyon yetkilileri döşemeleri yenilediler, hücreleri temizletip onardılar, tuvaletlerle duşları yenilediler ve yeni bir revir kısmı eklediler."³⁷ Amerika Birleşik Devletleri, Ebu Gureyb'in yeni yönetime bağlı olacağını ilan etmişti.

Bush yönetiminin yetkilileri, Ebu Gureyb'teki işkence seanslarının resimleri ortaya çıktıkça nasıl öfkelenediklerini açıkça dile getirirlerken, Kızıl Haç tarafından ve bir uluslararası askeri raporda belgelendiği şekilde, bu hapishanedeki kötü muamelelerin aylardır hükümetin bilgisi dahilinde yapıldığı ve bu tür bilgilerin hasır altı edildiği de anlaşılmaktaydı. Kızıl Haç Şubat 2004'te, ABD'nin Irak'ta hapishane kamplarındaki uygulamalarının 'işkenceye eş' sayıldığını bildiren, savaş esirlerine yapılacak muamelelerle ilgili Cenevre Sözleşmesi'ni 'ciddi ihlaller'i belgeleyen bir uyarı göndermişti Bush yönetimine.³⁸ "Burada münferit vakalardan değil, sistemli bir modelden bahsediyoruz," diyordu Kızıl Haç'ın faaliyetler direktörü Pierre Krähenbühl, "ortada bir model, bir sistem vardı".³⁹

ABD Ordusu'ndan tümgeneral Antonio Taguba da Şubat 2003'te, ABD'nin gözaltı merkezlerindeki 'sadistçe, kaba ve edepsizce suistimaller'i anlatan 53 sayfalık bir rapor kaleme almıştı.⁴⁰ Ancak, Ortak Kurmay başkanı Richard Myers, daha sonra bu ra-

37) Seymour M. Hersh, "Torture at Abu Ghraib", *New Yorker*, 10 Mayıs 2004, s. 43.

38) Uluslararası Kızıl Haç Komitesi, *Report of the International Committee of the Red Cross (ICRC) on the Treatment by the Coalition Forces of Prisoners of War and Other Protected Persons by the Geneva Conventions in Iraq During Arrest, Internment and Interrogation* (Şubat 2004). Bkz. *The Guardian* (Londra), 8 Mayıs 2004, s. 4.

39) Akt. Hendrik Hertzberg, "Unconventional War", *New Yorker*, 24 Mayıs 2004, s. 31.

40) Sewell Chan ve Michael Amon, "Prisoner Abuse Probe Widened", *Washington Post*, 2 Mayıs 2004, s. A1.

poru hiç okumadığını itiraf edecekti.⁴¹ Taguba'nın gözlemleri, sonunda kamuoyuna sızmaya başladığında, Beyaz Saray yetkilileri haber kanallarının bu bilgiyi yayınlamamaları için baskı uygulamaya koyuldu. CBC News, Ebu Gureyb haberini iki hafta elde tutup yayınlamadıktan sonra, *New Yorker*'ın daha önce davranmasını önlemek için sonunda basmak zorunda kaldı.⁴²

Ebu Gureyb'teki işkence seansları münferit vakalar değildir, ABD hükümetinin en üst kademelerinde benimsenmiş olan daha genel bir işkence ve kötü muameleler modelinin parçasıdır. Artık gizliliği kaldırılmış bir dizi başkanlık talimatı, Adalet Bakanlığı yönergesi ve istihbarat emirleriyle, istihbarat ve askeri yetkililerce gözaltına alınmış insanlara, avukat tutma hakkı tanınmadan, hiçbir resmi işleme tabi tutulmadan ve sanıkların kendilerine verilmeyen gizli kanıtlara dayanılarak kaba kuvvet uygulama; Amerika Birleşik Devletleri'nin, başka devletlerce uygulandığında resmen işkence saydığı usullere çekinmeden başvurma; birtakım insanları, ABD hükümetinin orada işkenceye maruz kalacaklarını bildiği Mısır, Ürdün, Fas ve Suriye gibi ülkelere nakletme; yasal kurumların ya da insan hakları gruplarının denetiminden mümkün olduğunca uzak kalma; gözaltındaki insanları açıkça öldürme izni verilmişti. Human Rights Watch'dan Kenneth Roth'un *Financial Times*'da yazdığı gibi, "Başka hükümetler de gizlice işkence yapıyorlar, fakat Bush yönetimi, gözaltına alınmış kişilere kötü muamelede bulunma hakkını bir resmi politika olarak iddia etme cüretine sahip tek hükümet".⁴³

41) Seymour M. Hersh, "Chain of Command: How the Department of Defence Mishandled the Disaster at Abu Ghraib", *New Yorker*, 17 Mayıs 2004, s. 39-40.

42) Gary Younge ve Julian Borger, "CBS Delayed Report on Iraqi Person Abuse after Military Chiefs Plea", *The Guardian* (Londra), 4 Mayıs 2004, s. 4.

43) Jane Mayer, "Outsourcing Torture", *New Yorker*, 14 Şubat 2005, s. 107. Michael Isikoff, "Secret Memo—Send to Be Tortured", *Newsweek*, 8 Ağustos 2005, s. 7. Kenneth Roth, "Terrorism Suspects Need to Be Prosecuted Not Tortured", *Financial Times*, 21 Kasım 2005, s. 13.

Kasım 2005'te *Washington Post*, CIA'nın kontrolündeki bir "dünya çapında gizli gözaltı ağı" bulunduğunu, "bu ağın yabancı istihbarat servislerinin işbirliğine bağlı olduğu, sistemle ilgili asgari bilgilerin dahi kamuoyundan gizli tutulduğu, hemen hemen bütün Kongre üyelerinin CIA'nın örtük eylemlerini seyretmekten dolayı suçlu olduğu" haberini yayınladı. "CIA'nın denizaşırı birimlerindeki sorgucular, CIA'nın onayladığı ve BM Konvansiyonu'yla [İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlıkdışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezalara Karşı Sözleşme'nin] ABD askeri yasalarının bir kısmını yasaklamış olduğu 'Geliştirilmiş Sorgulama Teknikleri'ni kullanma iznini almışlardı. Öte yandan, gizli Beyaz Saray, CIA, Adalet Bakanlığı ve Kongre belgelerinde 'kara delikler' diye değinilen böylesi birimlerin varlığını ve yerlerini Amerika Birleşik Devletleri'nde ancak bir avuç yetkili, ilgili ülkelerde de genellikle sadece devlet başkanı (veya cumhurbaşkanı) ve birkaç üst düzey istihbarat yetkilisi bilmektedir..."⁴⁴

Gerçekten, Irak'ta ve Afganistan'da ABD'nin gözaltı merkezlerinde en az 26 tutuklu hayatını kaybetti ve bu ölümlerin sorumluluğu konusunda neredeyse hiç hesap verilmedi.⁴⁵ *New York Times*'daki bir manşetin belirttiği üzere, "CIA, Tutuklu Ölümlerinin Çoğunda Suçlamalardan Kurtulacak"tı.⁴⁶

Irak'ta uygulanan yöntemlerden pek çoğu, daha önce Afganistan'daki gözaltı kamplarında, Kûba'daki Guantanamo Körfezi

44) Dana Priest, "CIA Holds Terror Suspects in Secret Prisons", *Washington Post*, 2 Kasım 2005, s. A1. İnsan Hakları İzleme Komitesi, Human Rights Watch'a göre, Doğu Avrupa'da gözaltı merkezlerinin yer aldığı muhtemel ülkeler arasında en çok Polonya ile Romanya'nın adı geçmektedir: "The Washington Post, üst düzey ABD yetkililerinin ricası üzerine örtülü programda yer alan Doğu Avrupa ülkelerinin isimlerini yayınlamıyor." Bkz. Jan Cieski, Christopher Condon, Caroline Daniel, Guy Dinmore, Andrei Postelnicu ve Demetri Sevastopulo, "Evidence CIA Has Secret Jails in Europe", *Financial Times* (Londra), 3 Kasım 2005, s. 1.

45) Douglas Jehl, Erich Schmitt ve Neil A. Lewis, "U.S. Military Says 26 Inmate Deaths May be Homicide", *New York Times*, 16 Mart 2005, s. A1.

46) Douglas Jehl ve Tim Golden, "C.I.A. Is Likely to Avoid Charges in Most Prisoner Deaths", *New York Times*, 23 Ekim 2005, bölüm 1, s. 6.

Deniz Üssü'ndeki X-Ray Kampı ile Delta Kampı'nda (daha önce de ABD'nin Latin Amerika ve başka yerlerdeki 'isyan bastırma' operasyonlarında) kullanılmıştı. *Washington Post*'a göre:

Afganistan'daki Bagram esir kampında tutulan insanlar bazen, başlarına siyah kukuleta geçirilmiş, gözlerine sprey boyalı kocaman gözlükler takılmış olarak saatlerce ayakta tutuluyor ya da diz üstü çöktürülüyorlardı... Bazen müthiş acı veren pozisyonlarda durmaya zorlanıyor, yirmi dört saat ışık bombardımanını altında uykusuz bırakılıyorlardı –'stres ve manevi baskı' diye bilinen tekniklerdi bunlar... İnsan hakları ihlallerinde sicili kabarık müttetiklerle uyum içinde, sağ ile sol, yasal ile insanlıkdışı arasındaki geleneksel çizgilerin bulanıklaştırıldığı bir çizgide, bilgi almak için her türlü yöntemle fütursuzca başvurulmaktaydı.

ABD hükümeti işkence iddialarını açıkça reddederken, bu makale için kendileriyle görüşülen ulusal güvenlik yetkililerinin hepsi, gözaltındaki kişilere şiddet uygulanmasını uygun ve gerekli saymaktaydılar...

Örneğin, terörist olmakla suçlananların ele geçirilmesi ve başka yerlere nakledilmesine nezaret etmekle görevli kişilerden bir yetkili, "Bazılarının insan haklarını belli bir süre ihlal etmezseniz, işinizi de yapmıyor olursunuz," diyebilmekteydi. "Bu yaklaşıma sıfır hoşgörüyle bakacağımız bir noktaya gelmek istediğimizi de sanmıyorum ayrıca. Uzun süredir CIA'yle aramızdaki bütün problem buradan kaynaklanıyor."⁴⁷

Washington Post, o zamanki CIA Karşı-Terörist Merkezi'nin başkanı olan ve CIA'in terörist zanlılarına karşı yeni 'operasyon esnekliği' uygulamalarını savunan Cofer Black'in, Temsilciler

47) Dana Priest ve Barton Gellman, "U.S. Decries Abuse but Defends Interrogations", *Washington Post*, 26 Aralık 2002, s. A1. Bu konuyla ilgili olarak bkz. Naomi Klein, "'Never Before': Our Amnesiac Torture Debate", *The Nation*, 26 Aralık 2005, s. 11-12; ve Greg Grandin, *Empire's Workshop: Latin America and the Roots of U.S. Imperialism* (New York: Metropolitan Books/Henry Holt, 2006).

Meclisi ile Senato istihbarat komitelerinin ortak bir oturumundaki tanıklığını aktarmaktadır. “Bu, üst derecede gizliliği olan bir alandır, fakat şunu açıkça bilmeniz gerektiğini söylemek zorundayım: Bir 11 Eylül’den öncesi vardı, bir de 11 Eylül’den sonrası. 11 Eylül’den sonra eldivenlerimizi çıkardık.” Başka bir yetkili de şöyle bir açıklama yapıyordu: “Onlardan tatmin olmuyoruz artık. Sadece onları, onlardan tatmin olabilecek başka ülkelere gönderiyoruz.”⁴⁸

Gerçekte, Bush’un hukuk danışmanları, “hükümet yetkililerine, işkenceyi, küçük düşürücü muameleyi ya da Cenevre Sözleşmeleri’ni yasaklayan Amerikan yönetmeliklerini ihlal etmiş duruma düşebilecekleri prosedürlerle karşılaşılırsa, gözaltına alınan kişilerin resmen başka bir ülkenin egemenlik alanında bulunduğunu ileri sürerek sorumluluktan kurtulabilecekleri argümanını ileri sürme”yi tavsiye etmişlerdi.⁴⁹

Wall Street Journal, ABD Ordusu’nun Arizona, Fort Huachuca’daki sorgulama okulunda eğitim alan kişilere, “bir tutuklunun etnik klişelerine, cinsel dürtülerine ve dini önyargılarına, ailesinin güvenliğinden korkmasına, arkadaşlarına hınç duymasına yoğunlaşmaları”nın, yani açıkça Ebu Gureyb’te ve Irak’taki diğer hapisanelerde kullanılan tekniklerin öğretildiğini bildirmektedir.⁵⁰ Sorgu eğitmeni John Giersdorf, öğrencilerine, kendi işinin, “Cenevre Sözleşmesi’ne göre yasadışı bir uzmanlık olmakla arasında ancak kıl payı bir mesafe bulunduğu”nu söyleyerek böbürlenmekteydi.⁵¹

Ebu Gureyb skandalı sırasında Irak’taki sorgulamalarla hapisanelerden sorumlu olan kişi, daha önce Guantanamo Körfe-

48) A.g.y.

49) James Risen, David Johnston ve Neil A. Lewis, “Harsh C.I.A. Methods Cited in Top Qaeda Interrogations”, *New York Times*, 13 Mayıs 2004, s. A1.

50) Jess Bravin, “Interrogation School Tells Army Recruits How Grilling Works –30 Techniques in 16 Weeks, Just Short of Torture”, *Wall Street Journal*, 26 Nisan 2002, s. A1.

51) A.g.y.

zi'ndeki, 700'ü aşkın kişinin, haklarında herhangi bir resmi suçlama olmadan dört yılı aşkın bir süre boyunca "yasal bir kara delikte" tutulduğu vahşi gözaltı kampının başındaki Tümgeneral Geoffrey Miller'dı.⁵² *New York Times*'in sürekli yazarlarından Bob Herbert'in belirttiği gibi: "Bush yönetimi, Guantanamo'yu, normal süreçlerin ve hukukun egemenliğinin yok sayıldığı bir yere çevirdi. Burası, insanların kendilerine bir suçlama yöneltilmeden ya da yargılanmadan, bir avukat bile görmeden ve davalarının görüleceği bir mahkemeye sahip olmadan, ömür boyu hapiste tutulabilecekleri bir yer."⁵³ Nitekim, 2003 yılında sekiz gün içinde 20'yi aşkın Guantanamo tutuklusunu (sadece tek bir günde 8 kişi) intihara teşebbüs edecekti.⁵⁴

Ebu Gureyb'teki suistimallerin gün ışığına çıkması Irak'taki işkence uygulamalarını sona erdirmeyi. Ekim 2005'te yayınlanan bir Human Rights Watch raporu, "genellikle üst düzey subayların emirleri ya da onayıyla" tutuklulara yönelik kötü muamelelerin yaygınlaştığını belgelemişti.⁵⁵ İşgal yetkilileri, resmi kayıtlara göre, hâlâ 15 bine yakın Iraklıyı (ve muhtemelen resmi kayıtlara girmeyen daha fazla sayıda insanı) gözaltında bulundurmaya devam etmektedirler.⁵⁶

52) Uluslararası Af Örgütü (Amnest International), *Guantanamo and Beyond: The Continuing Pursuit of Unchecked Executive Power* (AI Index: AMR 51/063/2005, 13 Mayıs 2005. Ayrıca bkz. Peter Rothberg, "Gitmo's Shame", *The Nation*.com, 4 Ekim 2005: www.thenation.com/.

53) Bob Herbert, "Stories from the Inside", *New York Times*, 7 Şubat 2005, s. A21.

54) Charlie Savage, "Detainees Attempted to Hang Selves", *Boston Globe*, 25 Ocak 2005, s. A1.

55) Human Rights Watch, *Leadership Failure: Firsthand Account of Torture of Iraqi Detainees by the US Army's 82nd Airborne Division*, Cilt 17, No: 3 (G), Eylül 2005: Human Rights Watch, "New Accounts of Torture by U.S. Troops", Basın Açıklaması, 24 Eylül 2005. Ayrıca bkz. Doug Struck, "Torture in Iraq Still Routine, Report Says", *Washington Post*, 25 Ocak 2005, s. A1, ve Josh White, "New Reports Surface about Detainee Abuse", *Washington Post*, 24 Eylül 2005, s. A1.

56) Eric Schmitt ve Thom Shanker, "U.S. Citing Abuse in Iraqi Prisons, Holds Detainees", *New York Times*, 25 Aralık 2005, bölüm 1, s. 1, ve çizelge, bölüm 1, s. 12. Ayrıca bkz. "The File: Prison Abuse", *San Francisco Chronicle*, 20 Haziran 2004, s. 17.

İşkence, kurtardığını iddia ettiği bir halkın o işgali sevinçle karşılamadığının en çıplak göstergelerinden biridir. ABD güçleri, Irak halkına karşı, yasalara aykırı olan çeşitli toplu cezalandırma yöntemlerine sürekli olarak başvurmaktadırlar. ABD güçleri, Nisan ayında bu kente önemli bir saldırı düzenledikten sonra Kasım 2004'te yeniden Felluce'ye girdiklerinde, hedef aldıkları ilk yer Felluce Genel Hastanesi'ydi. "Silahlı askerler hastalarla hastane çalışanlarını zorla odalarından çıkartmışlar, ellerini arkalarından bağlarken hepsini yere oturmaya ya da yüzükoyun yatmaya zorlamışlardı," diye bildiriyordu *New York Times*.⁵⁷ ABD güçleri, "hastaneyi asiler için bir sığınak, müttefik güçlere karşı bir propaganda merkezi olarak görüyorlar" ve "şişirilen sivil kayıpların sayısının aslının anlaşılması amacıyla" hedef almak zorunda kaldıkları bahanesine sarılıyorlardı.⁵⁸

Felluce Genel Hastanesi'nin ele geçirilmesi, Kasım saldırısında işlenen çok sayıdaki savaş suçundan sadece birisiydi. ABD güçleri, yüzlerce insanın Felluce'yi terk etmesini engelleyerek, onları savaş alanına geri dönmek ve ciddi tehlikelerle yüz yüze gelmek mecburiyetinde bırakmışlardı. Bu olayla ilgili olarak *New York Times*'da çıkan haber şöyleydi: "Amerika Birleşik Devletleri, Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi'nde yer almayı reddettiğinden, Amerikan askerlerinin bu eylemlerinden dolayı sorumlu tutulup tutulamayacakları konusu açıklığa kavuşmamıştır."⁵⁹ Kuşkusuz hiçbiri sorumlu tutulmayacaktı.

ABD birliklerinin Felluce'ye düzenlenen Kasım saldırısında bastıkları evlerden birinde, askerlerden biri eğri büğrü yazısıyla aynaya şunları yazacaktı: "Irak'ı ve oradaki bütün Iraklıları

57) Richard A. Oppel Jr., "Early Target of Offensive Is a Hospital", *New York Times*, 8 Kasım 2004, s. A8. Ayrıca bkz. Shawn Baldwin'in fotoğrafı.

58) A.g.y.

59) Michael Jonofsky, "Rights Experts See Possibility of a War Crime", *New York Times*, 13 Kasım 2004, s. A8.

sikeyim!"⁶⁰ Sıradan Iraklılara götürülen özgürlük böyle bir şeydi işte.

İşgali sonuçları çok kapsamlı ve yıkıcı olmuştur. İngiltere'nin saygın tıp dergilerinden *The Lancet*'in 2004 Ekim tarihli bir araştırmasında, ABD işgalinin akabinde Irak'ta 'normal olmayan koşullarda ölüm'den dolayı 98 bin kişinin hayatını kaybettiği hesaplanmaktaydı.⁶¹ ABD'nin en ölümcül saldırılarından birini tezgâhladığı 'ölüm adası Felluce'deki kurbanları dahil etmediği için, bu rakam gerçekte azdır. Aynı araştırmaya göre: "İşgali izleyen dönemde şiddetten dolayı ölüm riski, savaştan önceki döneme kıyasla elli sekiz kat daha fazlaydı..."⁶²

Iraq Body Count'un (Irak Ceset Sayımı Örgütü) yalnızca doğrulanmış medya raporlarına dayanılarak hazırladığı bir raporda, işgali izleyen ilk iki yılda doğrudan ABD ateşiyle öldürülmüş Iraklı sivillerin sayısının 9,270 olduğu hesaplanmıştı.⁶³

60) Ali Fadhil, "City of Ghosts", *The Guardian* (Londra), 11 Ocak 2005, bölüm G2, s. 2.

61) 'Normal dışı koşullardaki ölümler', nüfus oranlarında bugünkü eğilimlere göre yapılan tahminlerin sonucudur. *The Lancet*, işgalin genel toplumsal sonuçlarının sonucu olarak öldürülen ya da vakitsiz ölenlere ek olarak, Irak'ta çocuk doğum oranlarının da düştüğünü saptıyordu. Les Roberts, Riyadh Lafta, Richard Garfield, Jamal Khudhairi ve Gilbert Burnham, "Mortality Before and After the 2003 Invasion of Iraq: Cluster Sample Survey", *The Lancet* 364, No: 9448 (20 Kasım 2004). Ayrıca bkz. Richard Horton'un şu raporu üzerine bir yorum: "The War in Iraq: Civilian Casualties, Political Responsibilities", *The Lancet* 364, No: 9448 (20 Kasım 2004). Bu raporun nefis bir özeti için bkz. Ira Glass, "What is a Number?" *This American Life*, WBEZ Radio/Public Radio International, episod 300 (28 Ekim 2005), "Act One: Truth, Damn Truth, and Statistics" (<http://www.thislife.org>). Ayrıca bkz. Lila Guterman, "Researchers Who Rushed Into Print a Study of Iraqi Civilian Deaths Now Wonder Why It Was Ignored", *Chronicle of Higher Education*, 27 Ocak 2005 (<http://chronicle.com/free/2005/01/2005012701n.htm>).

62) Roberts vd., "Mortality Before and After the 2003 Invasion of Iraq: Cluster Sample Survey".

63) Hassan M. Fattah, "Civilian Toll in Iraq Is Placed at Nearly 25,000", *New York Times*, 20 Temmuz 2005, s. A8. 26 Ekim 2005'te *The New York Times*, Iraklı sivil ölümlerin sayısının 26,690'dan 30,051'e çıktığını ve bunun yüzde 10'unun çocuklar olduğunu bildiriyordu (Sabrina Tavernise, "Rising Civilian Toll Is the Iraq War's Silent, Sinister Pulse", *New York Times*, 26 Ekim 2005, s.

Tabii, çok sayıda Iraklının ölümü medya haberlerine yansımadağı için bu rakam da gerçeğin altındadır. *Columbia Journalism Review*'un ilkbahar 2005'te bildirdiğı üzere, "Ölüm oranı [*The Lancet* araştırmasının tahminleriyle] aynı kalmışsa, kabaca 25 bin Iraklı daha ölmüştür."⁶⁴

Böylesi koşullarda, Iraklıların büyük çoğunluğunun ABD'li askerlere 'kurtarıcılar' olarak değil, 'işgalciler' gözüyle bakmasında şaşılacak bir yan yoktur. 2004 yılında *USA Today*, CNN ve Gallup'un yaptığı ortak bir araştırmada, Iraklıların yüzde 71'inin yabancı askerleri işgalciler olarak gördüğü, bu rakamın kuzey Irak'taki özerk Kürt bölgelerinin dışına çıkıldığında yüzde 81'e yükseldiğı bildiriliyordu.⁶⁵ Mayıs 2004'te Bağımsız İdare ve Sivil Toplum Araştırmaları Enstitüsü'nün yaptığı bir ankette, Iraklıların yüzde 92'sinin yabancı askerleri işgalci saydığına, sadece yüzde 2'sinin onları kurtarıcı gördüğüne dikkat çekilmekteydi.⁶⁶ Aynı ankete göre, Iraklıların sadece yüzde 7'si, ABD'nin başını çektiğı 'koalisyon güçleri'ne güven duyduğunu ifade etmişti.⁶⁷

A12). Ayrıca bkz. Iraq Body Count, *A Dossier of Civilian Casualties 2003-2005* (Temmuz 2005) ve Iraq Body Count üstüne güncellenmiş veritabanı: <http://www.iraqbodycount.net/>. Ekim 2005'te Pentagon, Iraklı sivillerin ve güvenlik personelinin ölümlerini ilk defa bildiriyordu, ama sadece isyancıların öldürdükleri kişiler itibariyle. "Amerikan liderliğindeki güçlerin öldürdüğü Iraklıların sayısı için hiç rakam verilmemekteydi" (Sabrina Tavernise, "U.S. Quietly Issues Estimate of Iraqi Civilian Casualties", *The New York Times*, 30 Ekim 2005, bölüm 1, s. 10.

64) Lila Guterman, "Dead Iraqis: Why an Estimate Was Ignored", *Columbia Journalism Review*, Mart-Nisan 2005, s. 11.

65) Cesar G. Soriano ve Steven Komarow, "Poll: Iraqis Losing Patience", *USA Today*, 29 Nisan 2004, s. A1. Daha fazla anket verisi için bkz. Carl Conetta, *Vicious Circle: The Dynamics of Occupation and Resistance in Iraq, Part One: Patterns of Popular Discontent* (Project on Defense Alternatives Research Monograph, No: 10), 18 Mayıs 2005; keza, Oxford Research International, Irak çapında araştırma, Haziran 2004.

66) Independent Institute for Administration and Civil Society Studies (II-ACSS), *Public Opinion in Iraq: First Poll Following Abu Ghraib Revelations* (15 Haziran 2004), s. 35. Bu anket 14-23 Mayıs 2004'te Bağdat, Bakuba, Basra, Divaniye, Hilla ve Musul'da yapılmıştır.

67) A.g.y., s. 13.

Bu arada, ABD'li askerlerin can kaybı da artmaya devam etmektedir ve şu sıralarda 2 bini aşmıştır. Aynı şekilde, yaralıların sayısı da durmadan yükselmektedir. Irak'tan geri dönen altı askerden birinin, bir kısmı depresyona ve intihara da sürüklenen, post-travmatik stres bozukluğu belirtileri gösterdiği bildirilmektedir.⁶⁸

Irak'a dünyayı Irak'ın kitle imha silahlarından koruduklarına ya da Iraklıları özgürleştireceklerine inanarak gelen askerler, burada tersine, onları istemeyen bir halkı boyundurukları altına almaya çalıştıklarını gözlemliyorlar. Daha sonra vicdani retçi olmak için başvuran bir asker şöyle diyordu, örneğin: "Ben Irak'a ilk geldiğimde, hükümetin söylediklerine, kitle imha silahları aradığımıza, ülkeyi demokrasi için emin bir yer haline getireceğimize ve bu tür şeylere gerçekten inanıyordum. Fakat Irak'a ayak basar basmaz başka bir hikâyeyle karşılaştım: Iraklıların bizi istemediklerini anlamam çok sürmedi... Eğer yabancı bir gücün askerleri bizim ülkemize gelseler, bizim topraklarımızı işgal etseler ve bizim evlerimize girselerdi, ben de onlarla savaşırdım."⁶⁹

68) Irene Sege, "Something Happened to Jeff", *Boston Globe*, 1 Mart 2005, s. A1. Ayrıca bkz. Charles W. Hoge vd., "Combat Duty in Iraq and Afghanistan, Mental Health Problems, and Barriers to Care", *New England Journal of Medicine*, 351, No: 1 (1 Temmuz 2004), s. 13-22.

69) Amy Goodman'la söyleşi: *Democracy Now!*, 15 Mart 2005.

Irak'ın işgal ve istila edilmesini destekleyen argümanların çoğu, Amerika Birleşik Devletleri'nin dünya olaylarında, benzersiz haklar ve sorumluluklarla donatılmış, hayırsever bir devlet olduğu; açgözlülük ya da kudret dürtüsüyle değil, daha büyük ortak yarar duygusuyla hareket eden bir demokrasi ve uygarlık gücü olduğu yönündedir.

Amerika Birleşik Devletleri, yüzyılı aşkın bir süredir ve gün geçtikçe artan bir özgüvenle, genellikle 'istikrar' diye adlandırdığı (ve bu kavramın, merkezi ABD'de bulunup, ürünlerini satacak bir küresel piyasa ile emeğini ve kaynaklarını sömürecek bir küresel pazar bulması gereken büyük şirketlere elverişli koşulları sağlamak adına uydurduğu bir işlev gördüğü) bir düzeni korumak adına,

ekonomik ya da -eğer gerekirse- askeri baskıya başvurma hakkını saklı tutmaktadır. Entelektüel savunucularından birinin sözleriyle, başka bir devletin ya da devletlerin altından kalkamadığı zamanlar ya da yerlerde müdahalede bulunmaktan (pek çok kişi 'anti-Amerikanizm'den dolayı bu eylemlerin faydalarını göremese bile) kaçınmayan Amerika Birleşik Devletleri 'hayırsever bir hegemon'dur.¹

Ancak, tarihçi Sidney Lens'in çok değerli kitabı *The Forging of the American Empire*'da vurguladığı üzere, hayırsever bir hegemon olarak Amerika Birleşik Devletleri fikri, yeni bir şey değildir:

Amerika Birleşik Devletleri, diğer ülkeler gibi, kendi vicdanını rahatlatıp kendi imgesini kalıcı kılacak bir ahlâk miti formüle etmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin savaştan kaçınmak için elinden geleni her zaman yaptığı söylenir bize; askeri seçeneğe başvurmaya zorlandığında da bu yolu kazanmak ya da şan şeref uğruna seçtiği çok enderdir, denir. Tam tersine, savaşlar sadece, denizlerin özgürlüğü, halkların kendi kaderini tayin etme hakkı ve saldırganların durdurulması gibi yüksek ilkeler uğruna yapılır. Amerika Birleşik Devletleri düşüncede -gerçekte olduğu gibi- savaş-karşıtı, emperyalizm-karşıtı, sömürgecilik-karşıtı olmuştur hep. Başkasının tek karış toprağına göz dikmemiştir ve ele geçirdiği birkaç kolonide de elinden geldiğince şefkatle davranıp, en kısa zamanda koşulları özgürleştirmiştir...

Mite göre, Amerika Birleşik Devletleri genelde başka halkların dini olarak kendi kaderlerini belirleme haklarına saygı göstermiş, gerçek bağımsızlık uğruna savaşan devrimcilere her zaman saygıyla yaklaşmış, büyük ya da küçük, güçlü ya da zayıf olsun başka ülkelerin iç işlerine karışmaktan daima geri durmuştur. Başka büyük uluslardan hep daha fazla, talihi daha az yaver gidenlerin yardımına fedakârca koşma ilkesiyle hareket etmiştir.²

1) Francis Fukuyama, "The Bush Doctrine, Before and After", *Financial Times* (Londra), 11 Ekim 2005, s. 21.

2) Sidney Lens, *The Forging of the American Empire*, 2. basım (Chicago: Haymarket Books, 2004), s. 1. Ayrıca bkz. Howard Zinn'in 2004 basımına Sunuş yazısı.

Bush yönetiminin Afganistan ve Irak'ta girdiği savaşları haklı göstermek ya da Eylül 2001'de başlattığı açık uçlu 'terörle savaş' politikasını açıklamak amacıyla kullandığı dili inceleyen herhangi biri, Lens'in yukarıda ana hatlarıyla anlattığı miti kolaylıkla fark edecektir. Örneğin Başkan Bush, Haziran 2002'de West Point'te katıldığı bir mezuniyet konuşmasında, "Amerika'nın genişletilecek bir imparatorluğu, kurulacak bir ütopyası yoktur. Biz kendimiz adına ne diliyorsak, başkaları için de sadece onu diliyoruz," demiştir.³ Bush, Kasım 2002'de, Amerika Birleşik Devletleri'nin "toprak ele geçirme hırsı olmadığı"nı iddia ederek bu temaya geri dönmüştür: "Biz bir imparatorluk kurma peşinde değiliz. Bizim ülkemiz kendimiz ve başkaları adına özgürlüğe tutkundur."⁴

Lens'in ileri sürdüğü gibi:

Oysa hayırsever Amerika ... yoktur, asla da olmamıştır. Amerika Birleşik Devletleri, umutsuzluğa düşmüş ya da çaresizlik içinde kıvranan halklardan büyük topraklar çalmıştır; ülkelerin kendi istekleri ve çıkarlarına karşın kendi iradesini zorla dayatmıştır; yüzlerce anlaşmayı ihlal edip çiğnemiştir; şok edici savaş suçları işlemiştir; insanlığın daha önce asla tanımadığı bir emperyalist imparatorluğu herkese kabul ettirmek için askeri sopa ile dolar havucunu kullanmaktan çekinmemiştir; onlarca ülkenin kendi istedikleri liderleri seçmelerini önlemek için acımasızca müdahalelerde bulunmuş, bunu başaramadığı yerlerde de zorla hükümetler devirmiştir.⁵

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki politikacılar ile egemen medya, bu askeri müdahaleleri istisnasız her seferinde savunma nitelikli eylemler olarak göstermeye çalışmıştır:

3) Başkan George W. Bush, West Point Askeri Akademisi'nde Açılış Konuşması, West Point, New York, 1 Haziran 2002.

4) Başkan George W. Bush, Gaziler Günü Onuruna Konuşma, Washington D.C., 11 Kasım 2002.

5) Lens, *The Forging of the American Empire*, s. 1-2.

Amerikan tarihçesindeki her büyüme hareketi, fütursuzca bir retorikle savunma adına kamufle edilmiştir... Kızılderililere karşı verilen sayısız savaşlar, onların saldırganlıklarına ve anlaşmaları çiğnemelerine karşı bir 'savunma'ydı. Meksika'ya karşı savaş, Texas'ın 'savunulması', ayrıca, Dışişleri Bakanı James Buchanan'ın sözleriyle, 'Meksika'yı elde tutup uygarlaşırma'yı amaçlayan mecburi bir tedbirdi. İspanyol-Amerikan Savaşı, Maine'in intikamını almak amacıyla yapılmıştı... Kore'de ve Vietnam'da Amerika Birleşik Devletleri, Harry Truman ve Lyndon Johnson'a göre, komünist saldırganlığa karşı çaresiz kalan küçük devletleri 'savunuyorlardı'.⁶

Lens şöyle yazar: "Ahlâk miti, tarih bütününe karşı ince kalmaktadır... Üstünkörü bir bakış bile, Amerikan politikasına başka halkların ihtiyaçlarını gözetken yüce düşüncelerin değil, Amerika'nın kendi toprak, ticaret, pazar, nüfuz alanı ve yatırım arzusunun yön verdiğini görür... Esas amaç ahlâki değil, emperyaldir."⁷

Emperyalizm sözcüğü -büyük ölçüde egemen liberal sözcülerinin McCarthyizmi içselleştirmelerinden dolayı- solun siyasal söyleminden fiilen çıkartılmış olsa da, bu terim son zamanlarda (eleştiricilerinin olmasa da, savunucularının söyleminde) yeniden canlılık kazanmaya başlamıştır. Sözelimi, İngiliz tarihçi Niall Ferguson, *Empire* (İmparatorluk) adlı kitabında, Amerika Birleşik Devletleri'nin "kendini hedef alan anti-emperyalizmin üstesinden gelmesi ve Soğuk Savaş'ın sona erişinin ona yüklediği sorumlulukları yerine getirmesi gerektiği" kanaatindedir.⁸

6) A.g.y.

7) A.g.y.

8) John O'Sullivan, "The Sun Set on One, but It Rises on Another", *Wall Street Journal*, 10 Nisan 2003, s. D8, şu kitabın eleştirisi: Niall Ferguson, *Empire: The Rise and Demise of the British World Order and the Lessons for Global Power* (New York: Basic Books, 2003). Ayrıca bkz. Niall Ferguson, *Colossus: The Rise and Fall of the American Empire* (New York: Penguin, 2004).

Gerçekte, birçok yazar ve teorisyen, emperyalizmin (hatta, sömürgeciliğin) 11 Eylül 2001 saldırılarının ertesinde daha olumlu bir ışıktta yeniden yorumlanması gerektiğini ileri sürmektedir. 7 Eylül 2002'de *New York Times*'da yazan Edward Rothstein şu noktaya dikkat çekmiştir, örneğin:

Emperyalizm sözcüğü hâlâ şovenist çağrışımlarıyla yankılanıyor kulaklarımızda. Amerikan neo-emperyalizmi de hayal kırıklıklarıyla trajik bir dönüş yapabilir, tıpkı Rudyard Kipling'in uzun zaman önce "Beyaz Adamın Mesuliyeti" başlıklı yanlış anlaşılmış methiyesinde öngördüğü üzere.⁹

9) Kipling'in 1899 tarihli "Beyaz Adamın Mesuliyeti" şiirini tam olarak aktarmaya değer:

*Omuzla Beyaz Adam'ın mesuliyetini –
Sür ileri neslinin en iyilerini –
 Haydi, raptet evlatlarını sürgüne
 Esirlerinin hacetlerine hizmet için;
Ağır koşumlar içinde bekleyerek,
 Telaş içinde çırpınan halk ve hayvanat üzerinde –
O yeni avladığın, küskün milletlerin,
 Yarı iblis ve yarı sübyan.*

*Omuzla Beyaz Adam'ın mesuliyetini –
 Sebatla riayet etmelerini bekle,
Dehşetin tehdidini perdeleyiver
 Ve durduruver gurur temsillerini;
Sarih bir dille ve basitçe,
 Yüzlerce kez açık açık anlativer
Başkasının kârı için çabalamayı,
 Ve başkasının işine koşmayı.
Omuzla Beyaz Adam'ın mesuliyetini –
 Barışın vahşi savaşlarını –
Tıka kılığın boğazını
 Ve uğraş hastalıklar bitsin diye;
Ve amacına en çok yaklaştığında
 Başkaları için koşuşturduğun o hedefe,
İzle şu miskin ve kâfir meczupların
 Bütün ümitlerini boşa çıkarmalarını.*

*Omuzla Beyaz Adam'ın mesuliyetini –
 Kralların bayağı hakimiyeti değil bu,*

Yine de bu fikrin niteliği değiştirilmek zorundadır. Her şey bir yana emperyalizm, sömürünün yerine, artık demokratik reformlarla -bazen de egemenliği altındaki halkların şükran duygularıyla-

Fakat ırgat ve çöpçülerin alinteri
Alelade şeylerin hikâyesi yani.
Giremeyecekleri kapıları,
Gidemeyecekleri yolları,
İşaretleyiver tarzı hayatınla,
Ve damgala onları ölümlerinle.

Omuzla Beyaz Adam'ın mesuliyetini –
Ve topla onun kadim semeresini:
Islah ettiklerinin azarını,
Himaye ettiklerinin nefretini –
Şenlendirdiğin kalabalıkların feryadını
(Ah, ağır ağır!) o nura yaklaştırdıklarının:–
“Niçin kurtardı bizi esaretimizden,
Pek sevdiğimiz Mısırı zulmetimizden?”

Omuzla Beyaz Adam'ın mesuliyetini –
Az da yaltaklanma onlara –
Ama çok da bağırma Özgürlük diye
Bezginliğini gizlemek için;

Tüm haykırış ve fısıltılarınınla,
Yaptığın ve yapmadığın her şeyle,
Sessiz, küskün milletler
Tartacaklardır tanrıların ve seni.

Omuzla Beyaz Adam'ın mesuliyetini –
Çocukluk günlerindeki gibi kabullen –
Hafifçe arz edilmiş şan ve şerefi,
Yumuşak, kinsiz sitayışı.
Geliyor şimdi, senin adamlığını teftiş için

O kadir bilmez yıllar boyunca
Çok paha ödenerek bilenen buz gibi hikmetiyle,
Emsallerinin yargısı!*

“White Man's Burden (The United States and the Philippine Islands)”, Rudyard Kipling, *The Portable Kipling* içinde (New York: Viking Books, 1982), s. 602-603. Nefis bir yorum için bkz. John Bellamy Foster, Harry Magdoff ve Robert W. McChesney, “Kipling, the ‘White Man's Burden’, and U.S. Imperialism”, ed. John Bellamy Foster ve Robert W. McChesney, *Pax Americana: Exposing the American Empire* (New York: Monthly Review Press, 2004), s. 12-21.

*) “Beyaz Adamın Mesuliyeti” şiiri Kaan H. Ökten tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. (ç.n.)

la- birlikte anılmaktadır. Bu doğrultuda, belki on dokuzuncu yüzyıl emperyalizmi bile yeniden yorumlanacak ve Batılı-olmayan pek çok ülkenin, salt emperyalist etki sebebiyle demokratik kurumlar geliştirmiş olmasıyla anılacaktır. Emperyalizmin sömürsünün genellikle erdemle yüklü bir yanı olagelmıştır hep.¹⁰

Rothstein, 'beyaz adamın mesuliyeti' mantığını tarihsel ve çağdaş formuna kusursuz bir şekilde damıtmaktadır. Boyunduruğa vurulmuş, öldürülmüş, açlıktan ölme tehlikesiyle yüz yüze getirilmiş, angaryaya tabi tutulmuş, hastalıklara maruz kalmış, tecavüz edilmiş, kültürel mirasları tanınmamış, sömürülmüş, soyulup soğana çevrilmiş milyonlarca insanı sallayın gitsin –emperyalizm bir demokrasi ve uygarlık gücü olmuştur! 'Geri' halkları uygarlık ışığıyla aydınlatmıştır.¹¹

İmparatorluk, anlaşılan kötü bir çalım yemiştir. *Wall Street Journal*'in editoryal sayfasının eski editörü Max Boot, bugün dünyanın Amerika Birleşik Devletleri'ne "eskiden özgüvenli İngilizlerin kolonyel şapkalarıyla kurduğu türde aydınlanmış yabancı idaresi"ni sağlamak üzere ihtiyaç duyduğunu söylemişti.¹² Kendini "neo-emperyalist çetenin tam maaşlı üyesi" sayan Ferguson, bir yandan da, "Britanya İmparatorluğu'nun oldukça berbat bir basını olduğu"ndan yakınmaktadır.¹³

Neo-emperyalist düşünce okulunun başka bir nüfuzlu savunucusu, Harvard Üniversitesi'nin John F. Kennedy Yönetim Bölümü'nde Carr İnsan Hakları Politikası Merkezi başkanı olan, Boot ve Ferguson'un oldukça kaba argümanlarını liberal bir cilayla par-

10) Edward Rothstein, "Cherished Ideas Refracted in History's Lens", *New York Times*, 7 Eylül 2002, s. B11.

11) Bu fikri etkili bir şekilde çürüten bir çalışma için bkz. Adam Hochschild, *King Leopold's Ghost: A Story of Greed, Terror, and Heroism in Colonial Africa* (New York: Mariner Books, 1999).

12) Max Boot, "The Case for American Empire", *Weekly Standard* 7, No: 5 (15 Ekim 2001), s. 27.

13) Niall Ferguson, "The Empire Slinks Back", *New York Times Magazine*, 27 Nisan 2003, bölüm 6, s. 54.

latıp sunan Michael Ignatieff'dir. Ignatieff, 28 Temmuz 2002'de konuk yazar olarak *New York Times Magazine*'e verdiği bir yazıda şöyle yazıyordu: "Emperyalizm, beyaz adamın mesuliyeti olagelmıştır. Bu yüzden kötü ün yapmıştır. Oysa emperyalizm, salt siyasal açıdan artık yanlış hale geldiği için gerekli olmaktan çıkmış değildir. Uluslar bazen başarısız olurlar ve böyle durumlarda ancak dışarıdan gelen bir yardım -emperyal güç- onları tekrar ayakları üstüne dikebilir."¹⁴ Ignatieff'in hafif bir dokunuşuyla, emperyalizmin vahşi tarihi 'siyaseten doğruluk'a indirilmiş olmaktadır, ki bir an bile üzerinde durulacak bir düşünce değildir bu.

Ignatieff, *New York Times Magazine*'de imparatorluğun savunuculuğunu üstlendiği bir makalesinde de okurlarına şu açıklamayı yapmaktaydı:

Yine de, bir emperyal güç olmak, dünyanın en güçlü ya da en çok nefret edilen ülkesi olmaktan daha fazla bir şeydir. Dünyada var olduğu kadıyla bir düzeni tesis etmek ve bunu Amerika'nın çıkarları doğrultusunda yapmak demektir. Amerika'nın (piyasalardan kitle imha silahlarına kadar her konuda) benimsediği kuralları yaymak, çıkarlarına aykırı düşen diğer kurallardan (iklim değişikliğiyle ilgili Kyoto Protokolü ve Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi gibi) kendini muaf tutmak demektir. Ayrıca, Amerika'nın yirminci yüzyılın başarısız imparatorluklarından (Osmanlı, Britanya ve Sovyet imparatorlukları) miras aldığı yerlerde emperyalist işlevlerini yerine getirmesi demektir. Yirmi birinci yüzyılda Amerika, başarısız olduğu kanıtlanmış geçmiş imparatorlukların asi bölgeleleri (yalnızca ikisini anarsak, Filistin ile Pakistan'ın kuzeybatı sınırı) hizaya getirmeye uğraşarak tek başına bir egemenlik kurmuştur.

Amerika'nın imparatorluğu, geçmiş zamanların -sömürge, fetih ve beyaz adamın mesuliyeti üstünde yükselen- imparatorluklarına benzemez; artık, Amerikan şirketlerinin, Deniz piyadeleri-

14) Michael Ignatieff, "Nation-Building Lite", *New York Times*, 28 Temmuz 2002, bölüm 6, s. 57.

nin yatırım bölgelerini ele geçirmesine ihtiyaç duydukları United Fruit Company çağında değildir. Yirmi birinci yüzyılın kuvveti, siyasal bilim yıllıklarında (ana başlıkları serbest piyasalar, insan hakları ve demokrasi olan) yeni bir icat, bir imparatorluk berati, dünyanın şimdiye değin tanıdığı en dehşetengiz askeri gücün yürürlüğe koyduğu bir küresel hegemonyadır.¹⁵

Ignatieff'in kendine seçtiği uzmanlık alanı şiir değildir, fakat onun ABD imparatorluğuna düzdüğü övgü, Rudyard Kipling'in 1899'daki tavrı kadar gerçeklikten uzak ve dalkavukçadır.

Kipling'in dönemi ile kendi dönemimiz arasındaki paralellikler, üzerinde durulmaya değerdir. Filipin halkına karşı savaşı haklı çıkarmak amacıyla başvurulmuş retorik, bugün Irak'ın 'pasifize edilmesi' için kullanılan argümanlarla paralellik göstermektedir. Gerçekten de, Başkan Bush'un kendisi, 18 Ekim 2003'te Filipinler Kongresi'nde yaptığı bir konuşmada iki işgal arasındaki bağı açık bir şekilde dile getirmişti.

"Askerlerimiz birlikte Filipinler'i sömürge yönetiminden kurtardılar," diyordu Bush, meclis üyelerinin önünde:

Demokrasinin her zaman onu şüpheyle karşılayan muarızları olmuştur. Bazıları, Ortadoğu'nun kültürünün demokrasi kurumlarını ayakta tutmaya yetmeyeceğini söylüyorlar. Aynı şüpheler eskiden de Asya kültürüne dair dile getirilmişti. Neredeyse altmış yıl önce, Filipinler Cumhuriyeti Asya'daki ilk demokratik ülke olunca bu şüphelerin yersiz olduğu anlaşıldı. O zamandan beri özgürlük, Batı Pasifik sahilinin hemen her köşesine ulaşmıştır.¹⁶

15) Michael Ignatieff, "The Burden", *New York Times Magazine*, 5 Ocak 2003, bölüm 6, s. 24. Ayrıca bkz. Michael Ignatieff, *The Lesser Evil: Political Ethics in the Age of Terror* (Princeton: Princeton University Press, 2004), ve Jeanne Morefield'in eleştirel değerlendirmesi: *Perspectives on Politics* 3, No: 3 (Eylül 2005), s. 688-689. Morefield ayrıca şu faydalı çalışmanın yazarıdır: *Covenants Without Swords: Idealist Liberalism and the Spirit of Empire* (Princeton: Princeton University Press, 2004).

16) Başkan George W. Bush, Filipinler Kongresi'nde Konuşma, Manila, Filipinler, 18 Ekim 2003.

Bush'un tarih versiyonu çok fantastik olsa da, *New York Times* bile okurlarına, ABD'nin güçlerini çekmesinden sonra "elli yıl boyunca Filipinler yönetiminin tam özerklik kazanmadığı dikkate alındığında" "Filipinler'deki Amerikan idaresiyle benzerlik kurma"nın bir parça sorunlu olduğu bazı tatsız tarihsel gerçekleri, nazikçe hatırlatmak zorunda kalmıştı.¹⁷

New York Times aslında, Bush'u eleştirenlerden pek çoğunun "Irak'ı işgal etme gerekçesinin, ABD'nin (Maine savaş gemisinin Kûba'da İspanyol güçlerince bilerek havaya uçurulduğunu kanıt göstererek –gerçekte dayanıksız bulunarak çürütülmüş bir kanıttır bu) 1898'deki o savaşa başlarken kullandığı dayanağa benzediğini ileri sürdükleri" dikkate alındığında, özellikle de "Bush, Saddam Hüseyin'in acil tehdit oluşturan kitle imha silahlarına sahip olup olmadığını sorgulayanlardan aldığı benzer suçlamalar" düşünüldüğünde, kurulan paralelliklerin fazla geçerliliği olmadığına parmak basmak istiyordu.¹⁸

Analoji elbette tam değildir. *Maine* gerçekten batmıştı, tesadüfen olsa bile. Onun için yalanın boyutu da aynı değildir. Fakat her iki örnekte de yurtsever basın, yönetimin görüşlerinin gönüllü sözcülüğünü üstlenmişti. Şimdiki başkan Bush gibi o devrin başkanı McKinley de, bir işgale kalkışmanın sebeplerini kurtarıcı bir temelde ifade etmişti. Nitekim kendisiyle 1899'da yapılan bir röportajda şunları söylüyordu:

Dizlerim üzerine çöktüm ve geceler boyu ışık versin, rehberlik etsin diye Yüce Tanrı'ya dua ettim... Fikir bana böyle geldi –nasıl olduğunu bilmiyorum, ama geldi işte... Filipinleri kendi hallerine bırakamazdık –kendilerini yönetmeye uygun değillerdi. İspanya'nın durumundan bile daha kötü bir anarşiye ve kaosa sürüklenirlerdi. Yardımlarına koşmak, Filipinleri eğitmek, uy-

17) David E. Sanger, "Bush Cites Philippines as Model in Rebuilding Iraq", *New York Times*, 19 Ekim 2003, bölüm 1, s. 1.

18) A.g.y.

garlaştırıp Hıristiyanlaştırmak ve Tanrı'nın inayetiyle, İsa'nın uğurlarına öldüğü insanlar gibi, onlar için elimizden gelenin en iyisini yapmak bizim açımızdan kaçınılmazdı. Sonra yatağıma gittim, uykuya daldım ve sakince uyudum.¹⁹

McKinley'in asıl sebepleri çok daha temel önemdeydi tabii: Amerika Birleşik Devletleri, hızla büyüyüp genişlemekte olan bir güçtü; deniz ticaretinde daha fazla pay kapmaya uğraşıyor, yabancı pazarlara ulaşmak için çaba harcıyor ve özellikle de batı yarımküresinin (Savaş Bakanı Henry Stimson'un nitelemesiyle, 'buradaki küçük bölgemiz'in²⁰) politikasını belirlemeye çalışıyordu. Bu karar Amerika Birleşik Devletleri'ni, Küba, Guyam ve Porto Riko'nun yanı sıra Filipinler'de de sömürgeci güç olan İspanya'yla çatışmaya sokmuştu. 1898 yılına damgasını vuran, sadece Amerika Birleşik Devletleri'nin, bölge halklarını İspanyol tahakkümünden kurtarma retoriğiyle, bu üç ülkenin topraklarının da kendisine ait olduğu iddiasıyla İspanya'yla kapışmak değil, bunun yanı sıra, sonradan ABD'yle birleştirilecek olan Hawai'nin işgal edilmesi olacaktı.

Tarihçi Clifford Kuhn'un dikkat çektiği üzere: "Bush'un vurgulayarak belirttiğinin aksine, hiç de ulus kurma ve demokrasi açısından model bir ülke olmayan Filipinler, kuşkulu savlar ve sahte öncüllere dayalı Amerikan dış politikasının en tipik örneğidir." Kuhn şöyle devam etmektedir:

Filipinler'de Amerikan askerleri her türlü vahşeti işlediler, sivillere saldırdılar, onların ürünlerini ve köylerini yakıp yıktılar.

19) General James Rusling, "Interview with President William McKinley", *Christian Advocate*, 22 Ocak 1903, s. 17. Yeniden basımı için bkz. ed. Daniel Schirmer ve Stephen Rosskamm Shalom, *The Philippines Reader* (Boston: South End Press, 1987), s. 22-23. Röportaj 21 Kasım 1899'da yapılmıştı.

20) Henry Stimson ile John J. McCloy arasındaki konuşma metni: 8 Mayıs 1945, Stimson MSS, Kutu 420. Akt. John Lewis Gaddis, *The United States and the Origins of the Cold War, 1941-1947* (New York: Columbia University Press, 1972), s. 226.

Savaş 1902'de sona erdiğinde (çatışmalar aralıklı olarak daha onyıllarca devam etmekle birlikte) 4 bini aşkın Amerikan askeri, 20 bin asi ve muhtemelen 200 bin sivil hayatını kaybetmiş durumdaydı. Amerika Birleşik Devletleri'nin dünyanın geri kalanıyla ilişkisi kalıcı bir şekilde değişmiş oluyordu.

Dışişleri Bakanlığı'nın Bush'un maiyetine daha bu hafta [Ekim 2003] dağıttığı brifing belgelerinde, hâlâ "ABD'nin Filipinler'deki idaresinin geçici olduğu hep ilan edilmiştir" deniyorsa da, Filipinler'e bağımsızlık tanındığında yıl 1946'ydı.

Müdahale yıllarında, ABD hükümeti Filipinler'de bir dizi anti-demokratik, baskıcı rejimi desteklemeye devam etmiştir.²¹

ABD'nin Filipinler işgalini eleştirenlerden birisi, Avrupa'da uzun süre yaşadıkdan sonra, yeni kurulan Anti-Emperyalist Birlik'in başkan yardımcılığını üstlenmek üzere ülkeye geri dönen romancı ve denemeci Mark Twain'di. Twain, Filipinler'deki savaş karşı çıkan ateşli konuşmalar yapmış ve savaşın sürdürülmesi (1906'da ABD güçlerinin yüzlerce Moro'luyu katletmesi de dahil) üzerine ağır ithamlar içeren denemeler kaleme almıştı.²² Renk ayrımının yapıldığı askeri birliklerde görev alan Siyah askerler, kendi yerel gazetelerine, tanık oldukları hunharlığı ve subayların hem siyah askerlere hem de Filipinlere karşı ırkçılığını anlatıyorlardı.²³ Bir Kızıl Haç yetkilisinin bildirdiğine göre, "Amerikan askerleri gördükleri her Filipinoyu öldürmeye kararlıydılar"; niyetim bu yetkili de, 'korkunç biçimde yaralanmış Filipinli bedenleri'ni kendi gözleriyle görmüştü.²⁴

21) Clifford Kuhn, "Philippines Not a Good Model", *Atlanta Journal-Constitution*, 22 Ekim 2003, s. 23A.

22) Mark Twain (Samuel Clemens), "Comments on the Moro Massacre", ed. Howard Zinn ve Anthony Arnove, *Voices of a People's History of the United States* (New York: Seven Stories Press, 2004), s. 248-251.

23) Bkz. Zinn ve Arnove, *Voices of a People's History of the United States*, s. 243-247.

24) William Loren Katz, "We Are Repeating the Mistake We Made in the Philippines 100 Years Ago", History News Network, 3 Mayıs 2004: <http://hnn.us/articles/4915.html>.

O zamanın entelektüelleriyle politikacıları, şimdi olduğu gibi, savaşın gerçek sebeplerini soylu ve idealistçe bir retorikle örtmeye gayret etmişlerdi, fakat sözde kurtardıkları halkı aşağılamaktan da geri kalmıyorlardı. Amerika Birleşik Devletleri, Küba'da İspanyolları yenilgiye uğratan Filipinoların ve Filipinlilerin iktidarı ele almalarına izin vermeyecekti. Kendi kaderini belirleme hakkı jargonuna başvurarak, her iki ülke halklarının da bu haklarını kullanmalarını -tıpkı bugün Irak'ta yaptığı gibi- kesin bir şekilde reddetmişti.²⁵

ABD İmparatorluğu'nun savunucularının ortak nakaratlarından biri, Bush'un iddia ettiği gibi, Amerika Birleşik Devletleri'nin 'toprak hırsı' bulunmadığı savıdır. Bu iddia düpedüz yalandır. ABD yalnızca, koloniler batıya doğru genişledikçe etnik temizliğe uğratılan Kızılderililerin topraklarını fethetmekle kalmadı, aynı zamanda, birkaç adayı ilhak etmenin yanı sıra Meksika'nın ve Küba'nın topraklarına da el koydu (Guantanamo Körfezi'ndeki deniz üssü, 1898 savaşının sömürgeci mirasıdır). Her koşulda, bu argümanı kanıtlamak mümkün değildir. Bir devletin emperyalist bir güç olması için başka ülkelerin topraklarını fiilen işgal etmesi gerekmez. Yerini aldığı daha önceki sömürgeci güçlerden farklı olarak Amerika Birleşik Devletleri de, amaçlarına ulaşmak için çoğunlukla sadece geçici işgallere gerek duymuş, siyasal liderlerini iktidardan indirmek ya da direniş hareketlerini ezmek amacıyla müdahalede bulunduğu ülkelerin hükümetlerine doğrudan temsilci atamak yerine, egemenliğini yerel kuklaları aracılığıyla kurmayı tercih etmiştir.

Bugün de ABD yönetiminin Irak'ı elli birinci eyalet yapmakta hiçbir çıkarı yoktur. Fakat, ABD'nin çıkarlarını kollayan, petrolün ABD'ye elverişli koşullarla çıkarılması, işlenme-

25) Örneğin bkz. General Calixto Garcia, General William R. Shafter'a mektup, 17 Temmuz 1898, ed. Zinn ve Arnove, Zinn ve Anthony Arnove, *Voices of a People's History of the United States*, s. 241-242.

si, ihraç edilmesi ve satılmasını sağlayan, dñnyanın hayati bir bñlgesinde ABD'yle uzun sñreli ùs kullandırma hakları tanıyan, ABD şirketlerinin kârlarının ùlkeden çıkarılması ve yatırımlar için uygun koşullar temin eden, Irak'taki ve Ortadoğu'yu istikrarsızlığa sñr÷kleyebilecek çevre devletlerdeki milliyetçi ya da demokratik hareketleri kontrol altında tutabilecek ve -eğer gerekirse- zorla bastıran bir hñkñmet kurdurmak, tamamen kendi çıkarınadır.

Bununla birlikte, bir hñkñmetin, kârlarını korumak ya da petrolñn denetimini elde tutmak ùzere òld÷rmek ve òld÷r÷lmek ùzere kendi askerlerini başka ùlkelere gönderdiğini söylemesine çok ender rastlanır. Sonunda gizlilikleri kaldırıldığı ya da i÷eriden sızdırıldığında, kurum i÷i planlama belgelerine kısaca bir göz atmak bile ger÷ek sebepleri ortaya koymaya yarayacak, hñkñmetlerin kendi eylemlerini, dñřman devletlere karşı savunma, aziz tutulan değerlerin korunması ve uygarlığın yayılması şeklinde göstermek istediklerini gözler önñne se-recektir. Yabancı halkları uygarlaştırmayı òngören bu tñr iddialar sadece aldatıcı olmakla kalmazlar, bunlar aynı zamanda ırkçı iddialardır.

Örneğin, bugñn Irak'ta Araplar ve Mñslñmanlarla ilgili tartışmalarda, genellikle işleyişinin pek kıvrak olmadığı sñylense de nñfuz etmeyi bir şekilde òđrenmesi gereken 'Arap aklı' diye bir şeyin olduğundan kuşku duyulmamaktadır. Yorumcuların bilgece gözlemlerine göre, bu 'Arap aklı' 'anti-Amerikancılığa' òzellikle meyillidir, zira, 'bizim' Arap ve Mñslñman halkını desteklemekte olduğumuzu, sadece iyilikseverliğimizi onlara anlatmanın doğru yolunu bulamamış olduğumuzu bir tñrlñ kavrayamaz; zira Mñslñmanlar moderniteyi reddetmektedirler ve demokrasi anlayışları yoktur, bu yñzden hep kendilerini yñnetecek ya da kendi 'aşiretler'inin ihtiya÷larını gözetecek gñ÷lñ adamlar çıkmasını tercih ederler.

Gerçek dünyada hayata geçirilmeye kalkıldığında hakikaten dehşet verici sonuçlara yol açmamış olsalardı, bu tür fikirleri komik bulup geçmemiz de kolay olurdu. Oysa, Ebu Gureyb'teki işkence politikasının seyrini ortaya koyan Seymour Hersh'ün anlattığı üzere:

Sık sık bahsedilen bir kitap, ilkin 1973'te yayımlanan, Raphael Patai'nin Arap kültürü ve psikolojisiyle ilgili bir incelemesi olan *Arap Aklı*'ydi... Bir akademisyenin bana anlattığı kadarıyla, Patai'nin kitabı 'neo-conlar'ın Arap davranışları konusundaki incilleri' olmuştu. Tartışmalarında iki noktanın öne çıktığını söylüyordu bu akademisyen: "Bir, Araplar ancak kaba kuvvetin dilinden anlarlar; iki, Arapların en zaafı yanları, utanç ve aşağılanma duygularıdır."²⁶

Bu ırkçı mantık, yalnızca Iraklılara yönelik işkencelerin ve onların aşağılanmasının değil, aynı zamanda, Iraklıların kendilerini yönetmeyi beceremeyecekleri, dolayısıyla düzeni zorla sağlayacak, yönetim kurumlarını işlerlikli kılacak ve onlara yol gösterecek bir dış güce ihtiyaç duydukları fikrinin de zeminini oluşturmuştur. İşte bu da, yeni beyaz adamın mesuliyetidir.

26) Seymour M. Hersh, "The Gray Zone: How a Secret Pentagon Program Came to Abu Ghraib", *New Yorker*, 24 Mayıs 2004, s. 42. Ayrıca bkz. Emran Qureshi, "Misreading 'The Arab Mind'", *Boston Globe*, 30 Mayıs 2004, s. D1.

4
BİR İŞGAL TARİHİ

Amerika Birleşik Devletleri, işgalci olarak değil de kurtarıcı olarak geldiğini ilan ederek Irak'ı fethetmeye kalkan ilk ülke değildir. Iraklıların uzun bir işgale maruz kalma (ve direnme) tarihleri vardır ve Bush yönetimi ile onların sürgündeki Iraklı müttefikleri, 2003 ilkbaharında kısa ve kesin bir zafer kazanacaklarından emin olarak Bağdat'a yürürlerken bu gerçeği bile bile görmezlikten gelmeyi tercih etmişlerdir.

Irak tarihini birazcık olsun bilenler, Amerika Birleşik Devletleri'ne ve müttefiklerine karşı sert bir milliyetçi tepkinin doğacağını öngörüyorlardı. Iraklıların unutmadıkları olaylardan birisi, sadece ABD'nin henüz yakın bir zamanda, 1991 Körfez Savaşı'nın sonunda Saddam Hüseyin'e başkaldıran Iraklılara ihanet etmesi,

ABD'nin önce cesaretlendirip, sonra yüz üstü bıraktığı on binlerce insanın boğazlanmasına yol açtığı bu isyanın bastırılmasının akabinde, yıllarca süren yaptırımlar ile ABD ve İngiliz uçaklarının periyodik bombardımanları değildir şüphesiz. Iraklılar bunların yanı sıra, yirminci yüzyılın ilk yarısında Britanya'nın Irak'ı işgalinden çıkardıkları dersleri de çok canlı biçimde hatırlıyorlar. Britanyalı ve Amerikan işgalcilerin kibirlilikleri ve beceriksizlikleri arasındaki paralellikler gerçekten şaşırtıcı boyutlardadır ve bu paralellikler bugün birçok Iraklının, kendilerini modern kurtarıcılar olarak ilan edenlerin iddialarına niçin inanmayıp burun kıvrarak geçtirdiklerini açıklamaya katkıda bulunabilir.

Modern Irak, Birinci Dünya Savaşı'nda Müttefiklerin Almanya'ya ve Osmanlı İmparatorluğu'na karşı zaferinde nihai yenilgisini alan Osmanlı'nın küllerinden doğmuştu. O savaşın sonunda Britanya, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri, yeni devletlerin sınırlarını çizme, Kürtler ve Ermeniler gibi uzun zamandır kendi kaderlerini tayin haklarını kullanmaları engellenmiş halkların sorunlarını çözme, Ortadoğu ve Batı Asya'daki değerli ticaret yolları, askeri üsler, ekonomik pazarlar ve kaynakların kontrolünün kimde kalacağını belirleme kavgasında inisiyatifleri ellerinde tutan ülkelerdi.

Birleşik Krallık, Irak'ta petrolün bulunmasından önce bile, İran Körfezi'ni kontrol altında tutmak için bu bölgeye hayati önem veriyordu; ne de olsa, Hindistan'a giden ticaret gemileri için önemli bir yolun yakınında yer alan ve o zamanlar Britanya İmparatorluğu'nun tacındaki mücevher diye adlandırılan, stratejik bakımdan kritik bir bölgeydi burası. Bunun üstüne bir de petrolün bulunması, Irak'ın fethine daha da büyük bir jeopolitik önem kazandırmıştı. William Stivers, *Supremacy and Oil* (Üstünlük ve Petrol) adını verdiği kitabında, Birinci Dünya Savaşı sonunda Ortadoğu'ndaki kargaşayı anlatırken, "Irak'ın zengin kaynakları, ülkeyi, savaştan sonra yerleşimin söz konusu olduğu

Arap toprakları arasındaki kapişmanın başlıca hedefi haline getirmişti," diyordu.¹

ABD'nin petrol şirketleri Ortadoğu'ya ilk defa, 1912'de "Irak'ın petrol servetini sömürmek" amacıyla kurulan ve bir dönem boyunca Irak'ın petrol imtiyazlarını tekel olarak elinde tutan Turkish Petroleum Company'yle ortaklık kurarak girmişlerdi.² Ağustos 1918'de Britanya dışişleri bakanı Lord Balfour, İmparatorluk Savaş Kabinesi'ne Irak'taki muazzam petrol rezervleri bulunması ihtimalinden bahsediyordu: "Savaş bitmeden önce Musul'a [o sırada Fransa'nın kontrolündeydi] kadar ilerlemekten yanayım."³

Britanya, bir dizi antlaşma ve askeri manevrayla, üç eyaleti (ağırlıkla Kürtlerin yaşadığı Musul, Sünni Müslümanların ağırlıkta olduğu Bağdat ve çoğunluğu Şii Müslümanların oluşturduğu Basra eyaletlerini) birleştirip Irak devletini yaratmıştı ve ülkeyi idare etsin diye de bir manda yönetimi kurmuştu. Irak'ın toprak sınırlarına, içlerinde sadece iki Iraklının bulunduğu bir avuç sömürge yöneticisi karar veriyordu. Britanya, ilkin 1899'da, yeni devletten gemi taşımacılığı yollarını doğrudan denetlemeyi amaçlayarak kurduğu Kuveyt'i elinde tutmuştu.⁴

Britanya'nın Ağustos 1921'de Irak'ın başına geçirdiği monark, Türklere karşı Britanya askerleriyle omuz omuza savaşmış Arap güçlerinin komutanı olan Kral Faysal'dı. Britanyalılar, ilk başta Faysal'ı, Temmuz 1920'de oradan kaçmak zorunda kalmadan önce Suriye'nin hâkimi yapmaya çalışmışlardı. Faysal'ın Irak'taki

1) William Stivers, *Supremacy and Oil: Iraq, Turkey, and the Anglo-American World Order, 1918-1930* (Ithaca: Cornell University, 1982), s. 7. Ayrıca bkz. ed. Reeva Spector Simon ve Eleanor H. Tejirian, *The Creation of Iraq, 1914-1921* (New York: Columbia University Press, 2004), s. 8 ve 114-117.

2) Stivers, *Supremacy and Oil*, s. 7.

3) Tutanaklar, Savaş Kabinesi 457, Emperyal Savaş Kabinesi 30, 13 Ağustos 1918, British Cabine Records 23/43. Akt. Stivers, *Supremacy and Oil*, s. 24-25.

4) Simon ve Tejirian, *The Creation of Iraq, 1914-1921*, s. 162-163.

rolü korkuluk işlevi görmektir. Nitekim kendisi de, "Ben Britanya politikasının aracısıyım," diyerek bunu kabul etmekteydi.⁵

Britanya hükümetinin, o zamanlar Lloyd George'un yönettiği Doğu Komitesi, Ağustos 1918'de bu planı açıklıkla ortaya koydu. Irak, bir 'Arap Çehresi'yle yönetilmeliydi.⁶ Lord Curzon'un sözleşmesiyle, "ülke Britanya'nın rehberliğinde yönetilip idare edilecek, yerli bir Muhammed ve mümkün olduğunca Arap kadrolar tarafından da denetim altında tutulacaktı".⁷ Araplara eninde sonunda bağımsızlık tanınabilirdi, fakat -Sir Mark Sykes'in sözleriyle- "kendileri bunu hak ettiklerini kanıtlayana kadar"⁸ beklemek zorundaydılar. Lord Curzon'a göre, o zamana dek de Irak'ın Britanya İmparatorluğu'na "katılması, bir protektora, bir nüfuz alanı, tampon devlet, vb. gibi yapısal formüllerle gizlenecekti".⁹

Stivers'a göre, "Araplar, ileri uluslara, mülkiyetin ve sözleşmelerin kutsallığına saygı gösterdiklerini, büyük devletleri memnun edecek bir çerçevede idari ve adli yapılar kurup çalıştırabileceklerini kanıtlayana kadar vesayet altında kalacaklardı. Bağımsızlığa ancak, siyasal özgürlüklerini liberal normlara [bugünün diliyle, neo-liberal normlara; pazarlarını yabancı şirketlerin sömürüsüne açarak, vergileri düşürerek, sendikalara ve siyasal muhalefete karşı sert tedbirlere başvurarak] uygun bir modelle hayata geçireceklerini gösterirlerse kavuşabilirlerdi."¹⁰

5) Great Britain, Foreign Office 371/6352/E9483/100/93, 17 Ağustos 1921. Akt. Hanna Batatu, *The Old Social Classes and the Revolutionary Movements of Iraq: A Study of Iraq's Old Landed and Commercial Classes and of Its Communists, Ba'hist, and Free Officers* (Princeton: Princeton University Press, 1978), s. 324.

6) Stivers, *Supremacy and Oil*, s. 28.

7) Eastern Committee Fifth Minutes, 24 Nisan 1918, British Cabinet Records 27/24. Akt. Stivers, *Supremacy and Oil*, s. 28-29.

8) Tutanaklar, Savaş Kabinesi 94, 12 Mart 1917, British Cabinet Records 23/1. Akt. Stivers, *Supremacy and Oil*, s. 33-34.

9) Lord Curzon'un memorandumı, "German and Turkish Territories Captured in the War", 12 Aralık 1917, British Cabinet Records 23/1. Akt. Stivers, *Supremacy and Oil*, s. 34.

10) Stivers, *Supremacy and Oil*, s. 68-69.

Ocak 1918'de Başkan Woodrow Wilson, Kongre'de büyük övgüyle karşılanan, bütün halkların kendi kaderlerini tayin etmelerinin temel bir hak olduğunu ilan ettiği "On Dört Madde" konuşmasını yapmıştı. Ancak Lord Balfour, onun demokrasi ve kendi kaderini tayin etmeyle ilgili retoriğinin arkasındaki gerçek niyetleri kavramakta zorlanmamıştı: "Başkan Wilson, formülasyonunu Avrupa dışında uygulamayı kastetmiyordu. Kastettiği, hiçbir 'uygar' topluluğun başka 'uygar' toplulukların pençeleri altında ezilmeyeceğiydi", yoksa, "siyasal bakımdan olgunlaşmamış halklar"a kendi kaderlerini tayin etme haklarının tanınması değildi."¹¹

Bu yüzden Balfour, Amerika Birleşik Devletleri'nin Britanya'nın Irak'ı ve bölgedeki -hatta daha ötesindeki- diğer ülkeleri kontrolü altına alma çabalarının önünde durmayacağı sonucuna varmıştı. Wilson'un kendisi, kendi kaderini tayin etme ilkesinin, "halkları henüz düşük bir uygarlık aşamasında bulunan" sömürgelere uygulanamayacağını ifade ediyordu.¹² Wilson'un dışişleri bakanı Robert Lansing de, bu politikanın "uygarlık ölçüsünde zekice kararlar alabilecek kapasitede olmayan vahşiler"in bulunduğu Afrika'ya uygulanamayacağını yineleyecekti.¹³ Böylesi bir ırkçılık, Britanya İmparatorluğu'nun emperyalizm adına gösterdiği gerekçelerde her zaman sırtırcasına kendini gösteren bir etkendi.

Britanyalı subaylar ve askerler Mart 1917'de Bağdat'a girdikten sonra, o dönemde Irak'taki Britanya güçlerinin baş komutanı olan korgeneral Sir Stanley Maude, Britanya ordusunun ülkeye "fatihler ya da düşmanlar olarak değil, kurtarıcılar olarak" geldiğini be-

11) Eastern Committee Fifth Minutes, 24 Nisan 1918, British Cabinet Records 27/24. Akt. Stivers, *Supremacy and Oil*, s. 42.

12) Stivers, *Supremacy and Oil*, s. 66.

13) Robert Lansing, "Memorandum on Subjects in the President's Statement of War Aims on January 8, 1918, Which Are Open to Debate", 10 Ocak 1918, Lansing Belgeleri, Gizli Memorandumlar ve Notlar, Cilt 1. Akt. Stivers, *Supremacy and Oil*, s. 71.

lirten bir bildiri yayınlamıştı.¹⁴ Neredeyse harfi harfine aynı sözcükler seksen altı yıl sonra, hiçbir ironik dokundurma olmadan ve tamamen aynı niyetlerle, Irak'ın yeni emperyal prokonsülleri Jay Garner ve L. Paul Bremer III tarafından telaffuz edilecekti.

Fakat o zamanlar, şimdi olduğu gibi, Iraklılar gelişmeleri tamamen başka bir gözle yorumlamışlar, Britanyalıları kurtarıcılar olarak değil, düpedüz işgalciler gözüyle algılamışlardı. Faysal kendi temsilcileri değildi, Irak'taki gerçek gücün (Britanya'nın) çıkarlarına hizmet eden bir kuklaydı. 1920'de patlak veren ve Şubat 1921'de bastırılana kadar süren bir halk ayaklanması, işgalci güçlerin İngiltere, İran ve Hindistan'dan ülkeye asker getirtmek zorunda bıraktı. Sir Arnold bu isyandan şu sözlerle sızlanıyordu: "Yere düşmüş bir adamı tekmelemek, Doğu'da en sevilen eğlence."¹⁵ Bu ışıktaki bakıldığında, işgalin gerçek kurbanları Britanyalılar oluyordu; tıpkı bugün Bush'un da, Amerika Birleşik Devletleri'nin, Irak'a düzenlenen saldırının asıl kurbanı olduğunu iddia ettiği gibi.

Irak'taki ayaklanma tek örnek değildi; Britanya İmparatorluğu'nun daha geniş topraklarına yayılan bir dizi isyanlar içinde yer alıyordu, bu yüzden de onu bastırmak daha fazla önem kazanmıştı. Winston Churchill, 1920 isyanını, "Britanya İmparatorluğu'na karşı genel bir ajitasyonun parçası olarak" nitelemişti.¹⁶ Hatta, Britanya'nın Hindistan Dairesi'nden gelen bir memorandum, Irak'taki isyanı, Iraklılar ve diğer ezilen halkları "Avrupa'nın Doğu'daki her türlü egemenliğini ortadan kaldırma"ya ça-

14) Korgeneral Sir Stanley Maude, "The Proclamation of Baghdad", 18 Mart 1917, Bağdat, Irak. Yeniden basımı: *Harper's*, Mayıs 2003, s. 31: <http://harper.org/ProclamationBaghdad.html>. Ayrıca bkz. Robert Fisk, *The Great War for Civilisation: The Conquest of the Middle East* (New York: Alfred A. Knopf, 2005), s. 139-149. Deklarasyona anlaşılan Sir Mark Sykes kaleme almıştı. Arkaplan için bkz. Ghassan R. Atiyyah, *Iraq: 1908-1921: A Socio-Political Study* (Beyrut: Arap Araştırma ve Yayıncılık Enstitüsü, 1973; s. 151-152.

15) Stivers, *Supremacy and Oil*, s. 35.

16) Cabinet Paper 1912, British Cabinet Records 24/112. Akt. Stivers, *Supremacy and Oil*, s. 37.

gıran 1917 Rus Devrimi'ne bağlayacaktı.¹⁷ Ekim 1920'de Komünist Enternasyonal, Azerbaycan'ın Bakû şehrinde, Asya'daki devrimci hareketleri teşvik edip aralarındaki koordinasyonu sağlamayı öngören bir Doğu Halkları Kurultayı toplayacaktı. Kurultayın manifestosunda, Mezopotamya'nın sömürgeleştirilmesi ve Britanya'nın "Basra ve Musul'un çok zengin petrol sahaları"nı denetimi altına alma çabaları açıkça mahkûm edilmekteydi.¹⁸

İngiltere'nin başka bir sorunu, egemenliğinin kolay kolay kontrol edemediği ölçüde geniş topraklara yayılmasıydı. Emperyal Kurmay Başkanı, neredeyse her satırı vurgulanarak yazılmış bir kurum içi memorandumda şu uyarıda bulunuyordu: "Şu anda, dünyanın herhangi bir köşesindeki garnizonlarımıza takviye olarak gönderebileceğimiz tek bir yedeğimiz yok."¹⁹ Bu yüzden Britanya, Irak'taki sömürgecilik-karşıtı direnişi ezmeye çalışmak için rakipsiz hava gücünü kullanmaya karar vermişti. Albay Gerard Leachman, isyancı Kürtler ve Müslümanlarla başa çıkmanın tek yolunun "onları ayrımsız katletmek" olduğunu söylüyordu.²⁰ Kraliyet Hava Kuvvetleri Ortadoğu Komutanlığı, "inatçı Araplara karşı bir deney olarak" kimyasal silahların, yani hardal gazının kullanılmasını tavsiye etmişti.²¹ Bu tavsiye memorandumunu okuyan Winston Churchill, "Uygar olmayan aşiretleri ikna etmek için zehirli gaz kullanılmasını tamamen onaylıyorum," diyecekti.²²

17) Cabinet Paper 1790, British Cabinet Records 24/110. Akt. Stivers, *Supremacy and Oil*, s. 37.

18) Baku Doğu Halkları Kongresi, "Manifesto of the Congress to the Peoples of the East", *Kommunistichesky International*, No: 15 (20 Aralık 1920).

19) Winston Churchill, "British Military Liabilities", 15 Haziran 1920, Cabinet Paper 1467, British Cabinet Records 24/107. Akt. Stivers, *Supremacy and Oil*, s. 39.

20) Akt. Ilario Salucci, *A People's History of Iraq: The Iraqi Communist Party, Workers's Movements, and the Left, 1924-2004* (Chicago: Haymarket Books, 2005), s. 126 [Türkçesi için bkz. *Irak'ta Solun Tarihi*, Ilario Salucci, çev. Osman Akınhay, Agora Kitaplığı, 2005].

21) A.g.y.

22) A.g.y.

Churchill, bağımsız bir devlet görüntüsünü korumak gerektiğinin de farkındaydı. Ekim 1922'de Britanya ve Irak'taki kuklaları, Irak'ın 'ulusal egemenliği'ni tanıyan, aslında Irak'ın daha yıllarca Britanya denetimi altında kalmasını pekiştiren bir anlaşma imzaladılar. Faysal, Britanya'nın (bugün Iraklıların ABD'nin Irak'taki 'danışmanlar'ı aracılığıyla kurulan bir sisteme boyun eğmek zorunda bırakılınalari gibi) "uluslararası ve finansal yükümlülükleriyle çıkarlarını etkileyen her önemli konuda Yüksek Komiserlik aracılığıyla Majestelerinin öğütlerine göre hareket etme"yi kabul etmişti.²³

Irak'a kendi askeri gücüne komuta etme yetkisi de tanınmıyordu. Britanya'nın onayı olmadan askeri harekât yapılamazdı. Ortak harekâtlarda da komuta Britanya subaylarında olacaktı. Britanya Yüksek Komiserliği, Iraklılardan sıkıyönetim uygulamalarını isteyebilirdi. Anlaşmaya uzun dönemli askeri üs imtiyazı, transit geçiş hakları ve petrol imtiyazı da dahildi. Sonuçta, Britanya'nın ülkedeki sömürge faaliyetlerinin hepsinin bedelini Irak ödeyecekti.

Britanyalılar, hedeflerine ulaşmak için, ülkeyi kendi yararlarına yönetecek, Britanya'nın desteği olmadan ayakta kalamayacak, dolayısıyla halk nezdinde bir meşruiyet taşımayan ya da toplumsal bir tabana dayanmayan, küçük bir Iraklı seçkinler kümesiyle kurdukları bağları geliştirdiler. Iraklıların ezici çoğunluğu yoksulluk ve baskıyla inim inim inletilirken, işgalin nimetlerinden bu komprador sınıf nasipleniyordu. Özetle, eğer Arap cilasası rolünü oynamaya yetmezse, Britanya'nın askeri gücünü devreye sokacağını açık bir şekilde ortaya koyan ve Britanya'nın emirleriyle hareket eden bir yönetim söz konusuydu.

Britanya, Irak'ta, Sömürge Dairesi'nin bir memorandumunda belirtildiği şekliyle, "Britanya hükûmetine dostça yaklaşan, baş

23) Büyük Britanya ile Irak arasındaki İttifak Antlaşması. Bağdat, 10 Ekim 1922, *British and Foreign State Papers* 119, s. 389-394. Akt. Stivers, *Supremacy and Oil*, s. 79.

göstermesi muhtemel düşmanca etkiler zincirini kırabilecek güçlü bir Arap devleti" yaratmayı umut etmekteydi.²⁴ Başka bir memorandumda da şöyle deniyordu: "Bugünkü amaçlarımız bakımından önemli olan, geleceğin en önemli petrol sahalarından biri olabilecek bir ülkeyi Britanya'nın nüfuz alanı içinde tutmanın yeterliliğidir."²⁵ Bir petrol uzmanı 1919'da şu öngöründe bulunmuştu: "Mezopotamya, dünyanın en büyük petrol sahalarından biri olmaya aday."²⁶

Amerika Birleşik Devletleri bu gelişmeler karşısında elini kolunu bağlayıp oturacak değildi. 1910'da Standard Oil of New Jersey, Irak'ta ciddi araştırmalara koyuldu. 1919'a gelindiğinde ABD'nin petrol spekülatörleri "esasen Amerikan Yurttaşları'na ait olan" petrol haklarından söz ediyorlardı.²⁷ *Iraklıların* petrolü kendi ülkelerinde denetleyebilecekleri düşünülemezdi. Tek sorun, petrolü kendi emperyal çıkarları adına sömürecek olan ülkenin Britanya mı, Fransa mı, Türkiye mi, yoksa Amerika Birleşik Devletleri mi olacağıydı. Sonunda ABD, kendi çıkarları açısından en iyi yolun Britanya'nın küçük ortağı olarak Irak'a girmek olduğuna karar verdi (bugün iki ülke arasındaki 'özel ilişki'nin tersine çevrilmiş hali). Britanya, ABD sermayesine ihtiyaç duyuyor, Amerika Birleşik Devletleri de istikrarı güvence altına almanın riskleri ve sorumluluğunu Britanya'nın üstlenmesini istiyordu.

Britanya işgali, Irak'ın bağımsız olduğu kurgusunu muhafaza etmekle birlikte, Irak'ın Milletler Cemiyeti'ne başvurma hakkını

24) Colonial Office, Ortadoğu Masası tarafından hazırlanan not, komite talimatları, 11 Aralık 1922. Reports, Proceedings, and Memoranda of the Cabinet Committee on Iraq, 1922-1923, British Cabinet Records 27/206. Akt. Stivers, *Supremacy and Oil*, s. 104.

25) Reports of Cabinet Committee on Iraq 3, British Cabinet Records 27/206. Akt. Stivers, *Supremacy and Oil*, s. 105.

26) W.E. Perdew'in Bernard Baruch'a memorandumı, 10 Şubat 1919, Paris'te H.A. Garfield tarafından gönderilmiştir, 3 Mart 1919, Wilson Papers, seri 5B. Akt. Stivers, *Supremacy and Oil*, s. 109.

27) Postal Censorship Report No 40, Week Ending, 23 Ağustos 1919, Foreign Office 371/4197, no. E 127759. Akt. Stivers, *Supremacy and Oil*, s. 111.

desteklemeyi ancak 1932'de, Korgeneral Maude'nin deklarasyonundan on beş yıl sonra kabul edecekti. Perde gerisindeyse Britanya, Irak'ın egemenliğini büyük ölçüde sınırlayan anlaşmalar koparınanın peşindeydi.

Britanya egemenliğine karşı direniş, arada periyodik isyanların da baş gösterdiği 1920'li ve 1930'lu yıllar boyunca devam etti, fakat İkinci Dünya Savaşı, Irak'ın kaderini baştan aşağı dönüştürmesi muhtemel yeni koşullar doğurdu. Savaşın sonunda Amerika Birleşik Devletleri, Britanya'yı ve Fransa'yı yerinden edip Ortadoğu'nun önde gelen dünya gücü olarak boy gösterdi. 1949'da Hindistan nihayet Britanya'dan bağımsızlığını koparıırken, Afrika, Asya ve Ortadoğu'da dünya politikasını yeniden şekillendirecek, başarılı bir sömürgecilik-karşıtı bağımsızlık mücadeleleri döneminin kıvılcımı çakılmaktaydı.

Uluslararası gelişmeler de Irak'taki bağımsızlık mücadelesinin yararına seyretmekteydi. 1951'de Muhammed Musaddık'ın İran petrolünü ulusallaştırmasından esinlenen Irak'taki rakipler, kendi aralarındaki rekabeti azaltıp işbirliğine daha açık adımlar atmaya başladılar ve ilk defa bir birleşik ulusal kurtuluş cephesi kurdular. Aynı zamanda, petrol gelirlerinin artması Irak devletinin halk desteğine duyduğu ihtiyacı azaltıyor ve bu suretle ileri derecede askerileşmiş devlet bürokrasisini kuvvetlendiriyordu. Samira Hai'nin sözleriyle, "Hükümet daha katı ve baskıcı politikalarla yöneldikçe, siyasal muhalefet de sesini daha çok çıkarmaya ve uzlaşmaz bir tutum benimsemeye başladı."²⁸ Irak hükümetinin eylemleri, "muhalefet içindeki ılımlıları, mevcut rejimi reformla iyileştirme stratejisine duydukları güveni kaybetmeye zorluyordu".²⁹ Temmuz 1958'de Iraklılar, Britanya'nın kurduğu monarşiyi kaldırarak, nihayet bağımsızlıklarına kavuştular.

28) Samira Haj, *The Making of Iraq, 1900-1963: Capital, Power, and Ideology* (Albany: State University of New York Press, 1997), s. 80.

29) A.g.y.

1958 devrimine yol açan “isyancı ruh, tek bir olayla kendini göstermiş değildi,” diye yazıyordu Iraklı tarihçi Hanna Batatu, “ağır ağır ve kademe kademe birikip yoğunlaşmıştı”.³⁰ 1958 devrimine Irak ordusunun Hür Subaylar’ı önderlik etmişti. “Halkın derinliklerine yayılmış güçlü duygular, ordunun derinliklerinde de aynı esintiler doğurdu. Bunun sebeplerini anlamak zor değildir. Ordu 1935’ten beri büyük ölçüde mecburi askerliğe dayanıyordu, bu bakımdan her kademesinde toplumun bileşimini yansıtan bir aynaydı ve eninde sonunda halkın tutkularıyla isyankârlığının aracısı işlevini görecekti. Daha ötesi... subay kadrosunun büyük kısmı, yoksul ve orta sınıf kökenli insanlardan oluşmaktaydı.”³¹ Subaylar, Britanya’nın kurduğu “monarşi ile Irak’ın ihtiyaçları arasında uzlaştırılamaz bir çelişkinin varlığına tamamen ikna olmuş durumdaydılar”.³² “O gece Irak monarkı Nuri es-Sa-id devrildi, monarşinin sembolü olan Faysal’ın heykeli paramparça edildi ve Bağdat fatihi General Maude’nin resmi, alev alev yanmakta olan eski Britanya Kançılıryası’nın dışındaki toz toprakta ayaklar altında çiğnendi.”³³

Irak’ın bağımsızlığının kazanılması, milliyetçileri, Hür Subaylar’ı, pan-Arabistleri, dini fraksiyonları ve Irak Komünist Partisi üyelerini içine alan geniş bir yelpaze oluşturan muhalif güçlerin ortak başarısıydı. Ne var ki, “muhaletetin bu kırılğan birliği, devrimden sonrası dönemde fazla dayanamazdı”; nitekim, çok geçmeden Irak politikasının yönetici gücü olarak Baas Partisi ortaya çıktı.³⁴ Parti, denetimini sağlamlaştırmak amacıyla 1963’te bir darbe düzenledi ve komünist militanlarla sempatizanlara yönelik sistemli bir kıyım politikasına girişti. Baas Partisi, muhaliflere

30) Bkz. Batatu, *The Old Social Classes and the Revulotionary Movements of Iraq*, s. 765-766.

31) A.g.y., s. 764.

32) A.g.y., s. 767.

33) A.g.y., s. 805.

34) Haj, *The Making of Iraq, 1900-1963*, s. 80.

karşı yürüttüğü kampanyada, Baasçıları Irak'ta komünist devri-me karşı bir siper olarak desteklemekte olan ABD Merkezi Haberalma Teşkilatı'nın (CIA) kendisine sağladığı listelere bakarak hareket ediyordu.³⁵

ABD hükümetinin, Baas Partisi'nin saflarından yükselen, 1968'teki başka bir Baas darbesinin ardından cumhurbaşkanı yardımcılığına getirilen ve 1979'da cumhurbaşkanı olan Saddam Hüseyin'e verdiği uzun süreli desteğin kökenleri burada yatar. Baasçılar, muazzam büyüklükteki bir devlet bürokrasisi ile güvenlik aygıtının elinde giderek daha fazla güç topluyorlardı. Her türlü muhalif çıkışın sonu işkence, mahkûmiyet ya da idamdı. İtalyan gazeteci Ilario Salucci'nin *Irak'ta Solun Tarihi* adlı kitabında yazdığı gibi:

1968'de iktidarı ele alan Baas Partisi'nin üye sayısı birkaç yüzü geçmiyordu, yani umutsuzca taban arayışına girmiş bir örgüttü. Ülkenin yoksul köylüleri ve işçilerinden de destek beklemiyordu; onun amacı, en başından beri, alt sınıfları nötralize etmektir... Kendi iktidarlarının temelini devlet aygıtının orta sınıf kesiminde (yıllar içerisinde muazzam ölçüde büyümüş olan silahlı kuvvetlerle birlikte), tamamen devlete bağımlı olan yeni orta sınıf katmanlarda ve çeşitli orta sınıf kesimlerinde aramaktaydılar.³⁶

ABD hükümeti, rakiplerine yönelik vahşice operasyonlarda (1980'lerde Kürtlere karşı ölümcül bir etnik temizlik harekâtına girişilmesi de dahildi bunlara) Saddam Hüseyin'i desteklemeye devam etti. Amerika Birleşik Devletleri, Şah Muhammed Rıza Pehlevi'nin 1979'da devrilmesinin ardından, İran'ın Ortadoğu'da başka İslami devrimlere esin vermesinden korkup, Saddam Hüseyin'i İran'a saldırmaya da cesaretlendirdi.

35) Bkz. Batatu, *The Old Social Classes and the Revolutionary Movements of Iraq*, s. 899 ve 982-984, bu önemli epizodu ayrıntılarıyla tartışmaktadır.

36) Salucci, *A People's History of Iraq*, s. 87-88.

Washington, Saddam Hüseyn'e sırtını ancak, kendisinden bağımsız bir hareketle Ağustos 1990'da, Kuveyt'i işgal etmeye kalktığında döndü; Saddam o zaman, ABD'nin önceki yıl Panama'da yaptığı gibi, dışarıdan ve bir kukla hükümet kurarak, hatta ABD yönetiminin bu işgali üstü kapalı biçimde onaylayacağını düşünerek, rejim değişikliğini gerçekleştirebileceğine inanıyordu muhtemelen.³⁷ Gerçek ne olursa olsun, hesaplarında fena yanılmıştı. ABD'nin savaş makinesi hemen harekete geçti ve sonuna kadar, 2002'de ve 2003'te olduğu gibi, Irak'ın Kuveyt'ten müzakereler yoluyla geri çekilmesi fırsatları açıkça doğduğunda bile Irak güçlerine nefes aldırmadı. Dahası, geri çekilmekte olan Irak ordusuna merhametsizce saldırıp on binlercesini katlederek, bütün dünyaya 'bana meydan okumanın bedeli budur' mesajını gönderdi.

Kuveyt işgali fiyaskoyla sonuçlanırken, ordudaki Sünnilerin yanı sıra Kürtler ve Şiiler de ayağa kalkıp, Saddam hükümetini devirmeye niyetlendiler. Başkan Bush sözlü açıklamalarıyla isyana yeşil ışık yakarken, isyan patladığında, danışmanlarıyla birlikte, denetim altına alamama ihtimalleri bulunan bir devrimi desteklemektense Saddam Hüseyn'i iktidarda tutmayı tercih etti. Ayaklanma sırasında Irak'ta bulunan kıdemli Ortadoğulu gazeteci Charles Glass'ın yazdığı gibi, "Irak halkının 1991'de bu piçi alaşağı etmesine izin verilmeliydi, oysa ABD bunu asla istemiştir. Ortadoğu'da rejim değişiklikleri söz konusu olduğu zaman, eskiden Latin Amerika'da olduğu gibi, Amerikalılar iktidarı yerlilere bırakmayı tercih etmezler."³⁸

37) ABD'nin Irak büyükelçisi April Glaspie, işgalden birkaç gün önce, 25 Temmuz 1990'da Saddam Hüseyn'e belli belirsiz bir ipucu vermişti, Iraklıların bir tutanağına göre: "Sizin Kuveyt'le sınır anlaşmazlığınız türünden Arap-Arap çatışmaları konusunda hiçbir fikrimiz yok." Bkz. Jim Hoagland, "Transcript Shows Muted U.S. Response to Threat by Saddam in Late July", *Washington Post*, 13 Eylül 1990, s. A33. ABD hükümeti bu açıklamayı tartışan başka bir tutanaktan hiç söz etmemiş ve ortaya çıkarmamıştır.

38) Charles Glass, "I Blame the British", *London Review of Books* 25, No: 8 (17 Nisan 2003), s. 10.

Körfez Savaşı'ndan sonraki dönemde, Baba Bush ve Clinton yönetimleri, Irak'ta kontrollü bir bekçi değişikliğine gitme yollarını aramaya koyuldular. Ancak rejim değişikliğinin içeriden değiştirilebilmesi ihtimali ortadan kalktığı zaman, ikinci Bush yönetimi bunu dışarıdan yapmaya, 11 Eylül saldırılarına cevap verme kisvesi altında silah zoruyla rejimi değiştirmeye karar verdi.

Irak'ı işgal eden ABD birlikleri, kurtarıcılar olarak alkışlanarak karşılanmak bir yana, gerçek anlamıyla fetihçiler olarak görülüyorlar. ABD'nin büyük medyası ve politikacılar, işgale karşı direnen Iraklıları Baasçı kalıntılar, 'kuyruk'lar' olarak, El-Kaide militanları olarak göstermeye çalışıyorlar, oysa, bombalar ve sün-gülerle 'demokrasi getirdiği'ni iddia eden emperyal güçlerin tarihini iyi bilen her sıradan Iraklının gözünde tablo bambaşka. Iraklılar, emperyal güçlerin, varlıklarını meşru kılmak için böl-ve-yönet taktiklerine başvurup, 'iç savaş' tehdidi savurmalarının tarihini de iyi biliyorlar.

Bugün Iraklılar, kısmen 1963 katliamlarının uğursuz mirasından dolayı, önemli ölçüde de on üç yıllık yaptırımların ve dış saldırıların etkisiyle sekülerizmin durmadan güç kaybetmesine bağlı olarak, 1950'lerde olduğu gibi birleşik bir ulusal kurtuluş cephesinden yoksunlar. Ancak Iraklılar, yabancı bir gücün işgalini sessiz sedasız kabullenmelerine izin vermeyecek, köklü bir seküler milliyetçilik ve anti-sömürgecilik geleneğine de sahiptirler.

5

IRAK'TA DİRENİŞ

Artık iyice açığa çıkmıştır ki, Iraklılar ABD'nin ülkelerinden ayrılmasını istiyorlar. Gerçi ana medyadan çoğu gözlemcinin, sadece eski Baasçılar, yabancı savaşçılar ve nihilistlerden oluşan tecrit edilmiş bir azınlığın Amerika Birleşik Devletleri'ne kafa tutmaya çalıştığına inanmaları hoş görülebilir. Gazeteci Charles Glass, işgalden henüz birkaç hafta sonra kehanet ayarında bir ön-görüyü, "Sanki dünyayı yanlış anladıklarını altını çizerek vurgulamak istiyorlarmış gibi, Amerikan ordusunun sözcüleri, kendi işgallerine direnen Iraklıları 'terörist' olarak adlandırıyorlar. Kendi ülkesindeki yabancı askerlerle savaşan bir adamı yeryüzünde başka kim 'terörist' olarak adlandırabilir," diye yazıyordu.¹

1) Charles Glass, "I Blame the British", *London Review of Books* 25, No: 8 (17 Nisan 2003), s. 10. Ayrıca bkz. Susan Watkins'in nefis makalesi: "Vichy on the Tigris", *New Left Review*, No: 28 (Temmuz-Ağustos 2004), s. 5-17 [Türkçesi için bkz. "Dicledeki Vichy", *New Left Review* – 2004 Türkiye Seçkisi içinde, çev. Hatice Pınar Şenoğuz, Agora Kitaplığı, 2005, s. 3-18].

Yabancı savaşçılar terimi, ABD’de savaşla ilgili olarak düzenlenen hemen her basın toplantısının mantrasıdır. Bu, böylesi açıklamalara hiç kimsenin kanmadığı bir zamanda yerleşik medyanın bu savaşın lehine yürütülen propagandayı ne derece içselleştirmiş olduğunun bir göstergesidir. Yani, bizden şuna inanmamız isteniyor ki, Irak’ı işgal ve istila etmek için, çoğu tek kelime Arapça bilmeden ya da Irak kültürü ve toplumu hakkında bilginin kırıntısına sahip olmadan binlerce kilometre öteden gelen ABD’li askerler [ABD’nin İran, Suriye ve Ürdün’e karşı sık sık tekrarladığı suçlamayla] ‘yabancı savaşçılar’ değiller ve ‘Irak’ın içişlerine karışmıyorlar’!

Beyaz Saray sözcüsü Ari Fleischer Nisan 2003’te, basın toplantısına katılan muhabirlere, en ufak bir ironi yapma niyeti olmadan, “Irak’ın demokrasiye ulaşma yolunda dışarıdan her türlü müdahaleye karşı çıkacağımızı kesin bir dille ortaya koyduk,” diyebiliyordu  rneğin.² Başka bir deyişle, Amerika Birleşik Devletleri tek başına Irak’ın geleceğini belirlerken, dünya bir tarafta durup beklemeliydi.

Irak işgalinden önce ABD, ülkede direnişle karşılaşabileceği yönündeki görüşlere burun kıvırmıştı. Bush yönetiminin kadroları, Kenan Makiye gibi Iraklı sürgünlerin, işgalci askerlerin ‘çekerler ve çiçeklerle karşılanacağı’ fantezisine inanıyorlardı.³ Başkan Yardımcısı Dick Cheney, NBC’ye, “Gerçekten kurtarıcılar olarak karşılanacağız,” demecini veriyordu.⁴ Işgal başladığında, hükümetin senaryosu kısa süreliğine gerçeklere uyar göründü. ABD saldırısının etkisiyle Irak ordusu çok geçmeden

2) Rupert Cornwell, “Bush Warns Tehran to Keep Out of Iraq’s Shia Strongholds”, *Guardian* (Londra), 24 Nisan 2003, s. 12.

3) Judith Miller, “Iraqi Dissidents Reassured in a Talk with Bush About the Post-Hussein Era”, *New York Times*, 12 Ocak 2003, bölüm 1, s. 12.

4) Başkan Yardımcısı Dick Cheney, Tim Russert’la röportaj, *Meet the Press*, NBC, 16 Mart 2003.

teslim bayrağını çekmişti, işgalci orduların muazzam askeri gücüne karşı geleneksel bir savaşa girişmenin intihar etmekten farksız olacağını anlayan askerler kitleler halinde saflarını terk etmişlerdi. Medya vakit kaybetmeden Irak'taki zafer kutlamalarının, bilhassa da Amerikan askerlerinin Firdevs Meydanı'ndaki Saddam Hüseyin heykelini yıkmalarını gösteren, Irak halkının (Kasım 1899'da yöneticilerinden Berlin Duvarı'nı yıkmalarını isteyen binlerce Almanı akla getirircesine) bu eylemi kendiliğinden yaptıklarını iddia edip, özenle tasarlanmış televizyon mizanseninin görüntülerini geçmeye koyulmuştu.⁵

Oysa medya ve Beyaz Saray, Iraklıların gerçek duygularını son derece yanlış okumaktaydı. Nefret edilen bir diktatörün devrilmesinden çoğu mutluluk duymuştu, bu doğrudu, fakat bu durum onları işgal taraftarı yapmaya yetmiyordu. Iraklılar, işgal-karşıtı sloganların çok geçmeden ortaya koyacağı gibi, Saddam Hüseyin'den nefret ettikleri kadar şiddetli duygularla George Bush'tan da nefret ediyorlardı. Artık, işgalin üstünden iki yılı aşkın bir zaman geçtikten sonra, Saddam Hüseyin'in resimleri gerçekten ayaklar altında çiğneniyordu –fakat George Bush'un ve Tony Blair'in resimleriyle birlikte:

Hafta sonunda Bağdat'ın Firdevs Meydanı'nda Saddam Hüseyin'in bir kukla resmi yırtılıp yerde çiğnendi. ABD askerleri Irak'a ilk kez girdiklerinde televizyonlar için tasarlanmış heykel yıkma operasyonuna benzemeyen bu olayda, işgalin ikinci yıldönümünde Saddam'ın resminin yerlerde sürünmesi daha değişik bir tablo sunuyordu.

Bu sefer gösteriyi düzenleyenler, 20-30 Iraklıyla beraber ABD Deniz Piyadeleri değil, 300 bin Iraklıydı. Özgürlüğü kutlamak için değil de yabancı askerlerin derhal ülkeyi terk etmesi çağrısıyla düzenlenen bir toplantıda, eski diktatörün yanı sıra

5) Matthew Gilbert ve Suzanne C. Ryan, "SnapJudgments", *Boston Globe*, 10 Nisan 2003, s. D1.

ra Bush'un ve Blair'in kukla resimlerini de yerlere atıp çigni-
yorlardı.⁶

Mart 2003'teki işgalin hemen sonrasında Iraklılar, anlaşılabilir duygularla, dehşetengiz bir yaptırımlar ve diktatörlük çağından sonra geleceğin daha iyi olabileceği yönünde kısa süreli bir iyimserliğe kapılmışlardı. İşlerin daha da kötüye gidebileceğini çok az Iraklı öngörebilmişti. Fakat, işgalin pratikte sıradan Iraklıların güvenliğini sağlayamayacağı ya da gündelik hayatlarında olumlu bir değişiklik gerçekleştiremeyeceği ortaya çıkınca ve Iraklılar işgalci güçlerin küstahlığını ve şiddet politikalarını ilk elden tecrübe ettikçe, hayal kırıklığının yayılması için fazla zaman geçmesi gerekmedi. Felluce'de, işgalden sonraki bir ay içinde ABD askerleri, bir okula baskın düzenlenmesini protesto eden Iraklıların barışçıl bir gösterisine ateş açtılar ve 15 kişiyi öldürüp, 65 kişiyi yaraladılar. "Böyle durumlarda sessiz kalmak istemiyoruz," diyordu, oğlu öldürülenler arasında yer alan Ahmed Hüseyin. "Ya Felluce'den giderler, ya da biz onları kovarız."⁷

Daha sonra ABD güçlerinin temel hedeflerinden biri haline gelecek olan Felluce kenti, aslında Saddam Hüseyin'e uzun zaman karşı çıkan, dolayısıyla bu bölgede ABD işgaline direnişi Saddam'ın ve -Savunma Bakanı Donald Rumsfeld'in nitelemesiyle- küçük gruplar halindeki 'kuyruk'ların örgütlediğini çürüten bir muhalif geleneğe sahipti.⁸

1 Mayıs 2003'te Bush, San Diego sahilinde komik biçimde sahneye koyulmuş bir savaş gemisi konuşmasında 'büyük savaş hareketleri'nin sona erdiğini ilan etmişti.⁹ Fakat, ABD askerlerine yöne-

6) Jonathan Steele, "Don't Be Fooled by the Spin on Iraq", *Guardian* (Londra), 13 Nisan 2005, s. 24.

7) Ian Fisher, "U.S. Force Said to Kill 15 Iraqis During an Anti-American Rally", *New York Times*, 30 Nisan 2003, s. A1.

8) Richard Sisk, "Aide Could Lead U.S. to Dictator, Weapons", *Daily News* (New York), 19 Haziran 2003, s. 7.

9) Frank Rich, "The Jerry Bruckheimer White House", *New York Times*, 11 Mayıs 2003, bölüm 2, s. 1.

lik saldırılar devam edip de daha fazla sayıda asker hayatını kaybettikçe, Beyaz Saray yetkilileri isyanı Saddam Hüseyn'in yönettiğini ileri sürdüler ve başına 25 milyon dolar ödül koydular. Sonra, Aralık 2003'te Saddam yakalanıp isyan yine devam ettiğinde, Bush yönetimi bu defa yabancıların ülkeye müdahale ettiklerinden dem vurdu ve yeni kurulacak bir 'egemen' geçici Irak hükümetinin huzursuzlukları ortadan kaldıracığını savundu. Bu hamle de fiyaskoyla sonuçlandıktan sonra, yönetim bütün dikkatini, direnişi sona ereceği varsayılan düzmece Ocak 2005 seçimlerine kanaliz etti. Fakat işgal yine sürdü; işin gerçeği, işgalin boyutları daha da arttı.

İsyanın tırmanarak yayılmasına karşı Bush yönetimi, çark edip eski mantrasına dönerek, Irak'ın El-Kaide'ye karşı savaşta merkezi cepheyi teşkil ettiğini, Irak'taki direnişte büyük ölçüde yabancı mihrakların parmağı olduğunu tekrarlamaya başladı. Tabii bu gerekçe de uydurmaydı. Felluce'deki 300 bin insanı topluca cezalandırıp Kasım 2004'te 1,000'i aşkın kişiyi öldürdükten sonra işgal yetkilileri, yabancı pasaportuna sahip sadece 72 kişiyi gözaltına alabildiklerini açıklamak durumunda kaldılar.¹⁰ Ocak 2005'te Irak'taki askeri yetkililer, "Adalet Bakanlığı'nın açıklamalarıyla Cenevre Sözleşmeleri'nin koruması altında olmadığını düşündükleri bu kişileri, başka yerlerdeki gözaltı merkezlerine götürülmek üzere ülkeden nakledilebilecek" 325 yabancı savaşçıyı ellerinde tuttuklarını iddia ediyorlardı.¹¹ Ele geçirilen kişilerin pek çoğunun yabancı ülkelerde oturma ya da çalışma belgesine sahip Iraklılar, pek çoğunun da doğrudan masum kişiler olması ihtimalinin büyüklüğünün yanı sıra, Irak'ta yakalanan kişilerin yüzde 4'ünden azının yabancı savaşçı olduğu anlamına geliyordu bu açıklama.¹²

10) Peter Spiegel, "All Agree Insurgents Are Overwhelmingly Domestic, Sunni and Nationalist", *Financial Times* (Londra), 29 Ocak 2005, s. 7. Ayrıca bkz. Edward Wong, "8 Months After U.S.-Led Siege, Insurgents Rise Again in Falluja", *New York Times*, 15 Temmuz 2005, s. A1.

11) Douglas Jehl ve Neil A. Lewis, "U.S. Said to Hold More Foreigners in Iraq Fighting", s. A1.

12) Gözaltında tutulanların sayıları için bkz. Jehl ve Lewis, "U.S. Said to Hold More Foreigners in Iraq Fighting", s. A1.

Direnışı daha bir sağduyuyla analiz etmeye çalışan yayın organları arasında yer alan *Financial Times* şöyle bir yazıya yer vermişti: “Manzaranın en önemli yanı, Ebu Musab el-Zerkavi’yle işbirliği yapan yabancı savaşçılar dikkatleri üstlerinde toplamaya devam ederken, isyanın çok büyük ölçüde yerli, Sünni ve milliyetçi nitelikli olduğunun anlaşılmasıdır.”¹³ Askeri analist Anthony Cordesman da, Center for Strategic and International Studies adına yürüttüğü ayrıntılı bir araştırmada şu sonuca varmıştı: “İsyan büyük ölçüde Iraklıların ve Sünnilerin hâkimiyetinde sürüp giderken, ele geçirilen ya da öldürülenlerin ezici çoğunluğu, neredeyse yüzde 90-95’ine yakın bir oranı da Iraklı Sünnilerden oluşuyor.”¹⁴

Cordesman’ın araştırması daha sonra şu gözlemlerle devam ediyor: “Kayda değer sayıda yabancı gönüllülerden oluşan Arap ve İslamcı gruplar... Ebu Musab el-Zerkavi’nin liderliğindeki gibi... Iraklı aşırılık yanlısı İslamcılar... Bu tür grupların isyancı güçlerin yüzde 10’undan fazlasını oluşturması ihtimal dışı, çok büyük ihtimalle de ancak yüzde 5 kadarını oluşturuyorlar.”¹⁵

Üstelik muhalefet, sadece Sünnileri kapsayan bir karakter taşııymıyordu. İşgale karşı çıkan önde gelen seslerden biri, Şii din adamı Mukteda el-Sadr’dı. Tarihçi Gareth Porter’ın gözlemlerine göre:

Şiilerin, el-Sadr’ın, İngilizlerin Irak’ın bağımsızlığının kaybedilmesini simgeleyen hareketlerine karşı koymaları çağrısına karşılık vermeleri bizi kesinlikle şaşırtmamalıdır. Bir buçuk yıldır Mukteda el-Sadr’ın, işgal-karşıtı tutumu sebebiyle Şiilerden

13) Spiegel, “All Agree Insurgents Are Overwhelmingly Domestic, Sunni and Nationalist”, s. 7.

14) Anthony H. Cordesman, *The Developing Iraqi Insurgency: Status at End-2004* (22 Aralık 2004), s. 15. Ayrıca bkz. Anthony H. Cordesman, *Iraq’s Evolving Insurgency* (5 Ağustos 2005). Her iki raporu da yayınlayan yer olarak bkz. Center for Strategic and International Studies (<http://www.csis.org>).

15) Cordesman, *Iraq’s Evolving Insurgency*, s. 47.

yaygın bir destek gördüğü bilinmektedir. Sadr'ın popülaritesi Nisan 2004'te, Mehdi Ordusu, Basra dahil sekiz ayrı kentte yabancı işgal askerlerine kafa tuttuğunda en üst noktasına varmıştır. İsyan bastırma uzmanları Jeffrey White ile Ryan Philips'in *Jane's Intelligence Review*'da yayınladıkları ve bir Irak araştırma kuruluşu adına hazırladıkları anketi özetleyen bir makaleye göre, kendileriyle görüşülen kişilerden ancak yüzde 1'i Aralık 2003'te Mukteda el-Sadr'ı destekler durumdayken, Nisan 2004'te Sadr'ın güçleri Amerikan birlikleriyle çatışmaya girdiğinde bu destek yüzde 68'e çıkmıştı.

Basra'nın, şaşırtıcı bir dönüşümle ABD ve İngiliz birlikleri adına güvenli bir cephe gerisi olmaktan çıkıp, bir işgal-karşıtı ajitasyon merkezi haline gelmesi, Amerika Birleşik Devletleri'nin bu ülkeyi işgal ederken onların desteğine güvenmek durumunda kaldığı Şiiilerin siyasi tabanının ne kadar zayıf olduğunu ortaya koymaktadır.¹⁶

Sünniler ve Şiiler, ABD'ye karşı çeşitli vesilelerle birlikte sokaklara çıktılar. Nisan 2004'te 200 bin civarında Iraklı, Bağdat'ta, Şiilerin ve Sünnilerin ortak işgal-karşıtı bayrakları altında yürüdüler. *Guardian*'da bu gösteriyle ilgili olarak yayınlanan bir habere göre, insanlar yürürlerken, Şiilerin koalisyon güçlerine saldırdıkları şehirlerin adlarını sayıp, "Yaşasın Mukteda, yaşasın Felluce, yaşasın Basra, yaşasın Kerbela" sloganları atıyorlardı.¹⁷ Gösterinin ardından, Bağdat'taki Ümm el-Kura camisinde imam olan Harith el-Dhari vaazında şunları söylemişti: "Amerikalılar kendilerini mezhep çatışmalarına karşı güvenlik supabı sayıyorlar, oysa bu, ülkede kalışlarını uzatmaya çalışmak için sarıldıkları bir bahane sadece. Burada bu ca-

16) Gareth Porter, "How Basra Slipped Out of Control: Portent in the Shiite South?" *Foreign Policy in Focus*, 12 Ekim 2005, s. 1.

17) Jonathan Steele ve Rory McCarthy, "Sunni and Shia Unite Against Common Enemy", *Guardian* (Londra), 10 Nisan 2004, s. 5.

mide, bu toplulukta, bütün grupların birleştiğini apaçık görüyoruz. Hepimiz koalisyon güçlerinin ülkeden ayrılmasını istiyoruz.”¹⁸

S nnilerle şiilerin bir araya gelmesi hiçbir şekilde benzeri görülmemiş bir durum değildir. Tarihsel açıdan değerlendirdiğimizde, seküler ve milliyetçi politikadan etkilenen Iraklıların çoğu, kendilerini Sünni ya da şii diye adlandırmaktan ziyade, Arap ya da Iraklı olarak görmüşlerdir. Gerçekten de şii Iraklılarla Sünni Iraklılar uzun s reler bir arada yaşayıp çalışmışlar, birbirleriyle evlenmişlerdir. “Kürdistan dahil olmak üzere Irak’ın her tarafında yaşayan şiiler vardır, aynı şekilde, yüzyıllardır barış içinde birlikte yaşamayı seçen Sünniler ve Hristiyanlar da,” diyor Iraklı gazeteci Sami Ramadani. “Irak’ta mezhep s rt şmelerinin ya da iç savaşın yaşandığı bir tarih yok; Iraklılar arasındaki amaç birliğinin ve sosyo-ekonomik bütünleşmenin derecesi genellikle k  mseniyor. Ayrıca burada, bütün dinleri ve mezhepleri aşan güçlü bir gelenek vardır.”¹⁹

Bağdat  niversitesi’nden Wamidh Nadhmi’ye göre, Irak’ta günümüzde ortaya çıkan esas ayrılık, S nnilerle şiiler arasında, ya da başka dinsel ya da etnik gruplar arasında değil, “işgal yanlısı kamp ile işgale karşı çıkan kamp arasındaydı”:

işgal yanlısı insanlar, pratikte kuklalar olarak ya tamamen Amerika Birleşik Devletleri’ne ve İngiltere’ye sırtlarını yaslamış durumdalar, ya da işgal dışında Saddam’ı devirmenin bir yolu olmadığını düşünüyorlardı. şimdi, kimseyi karalamaya kalkmadan sorunu açıkça tartışalım. Ne yazık ki, işgal yanlısı insanlar direniş ile terörizm, ya da işgal-karşıtı sivil toplum ile şiddete başvuranlar arasında bir ayrım yapmaya eğilimli değiller. Bizleri Saddam kalıntıları, gericiler, intikam peşinde ko-

18) A.g.y.

19) Sami Ramadani, Eric Ruder’le söyleşi, “Iraqis Need Our Active Solidarity”, *International Socialist Review* 40 (Mart-Nisan 2005), s. 29.

şanlar, paralı askerler, kandırılmış insanlar ya da yabancılar olarak adlandırıyorlar.²⁰

Nadhmi'nin ortaya koyduğu gibi, işgal-yanlısı güçler Irak'taki bütûn direnişi terörizm olarak görmekte, uzun sömürge mirasına sahip bir fenomen saymaktadırlar. Afrika Ulusal Kongresi'nde apartheid-karşıtı mücadele veren Güney Afrikalı aktivistler, ABD'nin devlet terörizmiyle savaşıyan Vietnamlılar, Fransa'nın caniyane işgaline karşı koyan Cezayirliler ve Britanya sömürge yönetimine karşı özgürlüklerinin peşinde olan Hintliler; bunların hepsi teröristler olarak bir kenara atılmış durumdadır. Oysa iki-yüzlülüğün kökleri çok daha derindedir. Her koşulda, şiddeti kendi varlıklarını haklı göstererek en çok mahkûm edenler, dokunulmazlıklarına sığınarak muazzam derecede askeri güce başvuran, aynı zamanda barışçı muhalefetin kendini ifade edebileceği alanları da bilerek engelleyen askeri ve siyasi liderlerdir.

Akla hayale gelmez teknolojik üstünlüklere sahip silahlarla donatılmış, dünyanın en büyük askeri gücüyle karşı karşıya gelen insanların gerilla saldırılarına girişmelerinde şaşırtıcı bir yan olmasa gerektir. Glenn Perusek'in işaret ettiği üzere: "Yerel halk desteğine sahip zayıf güçler, ezici askeri üstünlüğe sahip işgal güçlerine karşı uzun zamandır vur-kaç tipi gerilla taktikleriyle başarı sağladılar. Onları böyle taktikler benimsemeye zorlayan etken, kesinlikle bu güç asimetrisidir."²¹

New York Times'dan Dexter Filkins de şu gözlemlerde bulunuyordu: "Ezici gücün ve kahramanlıklarının sonucu olarak Amerikan Ordusu'nun kendisinininkine benzer bir düşmanla karşılaşması mümkün değildir. O yüzden, gerillalarla karşılaşması daha çok ihtimal dahilindedir. Gerilla savaşları tipik olarak, kü-

20) Jonathan Steele, "The Iraqi Leader Seeking a Peaceful Path to Liberation", *Guardian* (Londra), 16 Temmuz 2004, s. 28.

21) Glenn Perusek, "A Horizon Lit with Blood: The U.S. Occupation and Resistance in Iraq", *New Politics* 38 (Kış 2005), s. 48-49.

çok bir ordu büyük bir orduyla karşılaştığında, sahip olduğu yetenekleri (halkın arasında saklanma becerisini, yerel bölgeleri iyi bilmesini, çabuk ve sürpriz saldırılar düzenleme kıvraklığını, sonra da o büyük ordu harekete geçmeden önce yine halkın arasında eriyip kaybolmasını) avantajı haline getirmeye çalıştığında ortaya çıkar. Vietnam'da olduğu gibi Irak'ta da durum aşağı yukarı böyledir."²²

Irak'taki fırsatçı gruplar ve kişiler, kesinlikle, Iraklıların gerçek ulusal kurtuluşlarına ulaşma çabalarına tamamen ters düşecek şekilde, savunulamaz terörist eylemlere girişmişlerdir. Fakat Ramadani'nin işaret ettiği gibi: "Her ay Irak çapında işgal güçlerine karşı girişilen ortalama 300 askeri operasyonlar içinde, sivil-leri hedef alıp günlük manşetlere yerleşen terörist operasyonlar ayda 30'dan fazla değildir."²³

Irak'taki küçük bir azınlık Sünniler, Şiiler, Kürtler ve öteki azınlıklar arasında bir iç savaş kışkırtmaya çalışmıştır. Fakat Iraklılar çok çabuk bu tür mezhep saldırılarına karşı çıkmışlardır. Mart 2005'te Müslüman Öğretim Üyeleri Birliği, Hilla'daki 120'yi aşkın Iraklıyı öldüren bir intihar bombacısı eylemini mahkûm etmişti: "Bu operasyon düşmanlarımızın Irak'taki en kötü planlarının uygulanmasına kapıyı açacak. Birliğimiz, masum Iraklılara yönelik benzeri her türlü saldırıya son verilmesini talep eder."²⁴ Sünni Ümm el-Kura camisinin imamı Ahmed Abdül-Gaffur da, çoğunlukla Şiilerin yaşadığı bir kent olan Hilla saldırısını protesto ediyordu: "Iraklıları öldürmek bizi kurtuluşa götürmez... Bu gruplar üzerinde gücü ve etkisi olanları, Iraklıları katletmeye son verdirmeye çağırıyoruz."²⁵ Aynı ay, Basra'lı Iraklı

22) Dexter Filkins, "The Fall of the Warrior King", *New York Times Magazine*, 23 Ekim 2005, bölüm 6, s. 56.

23) Ramadani, "Iraqis Need Our Active Solidarity", s. 29.

24) Robert F. Worth, "2 from Tribunal for Hussein Case Are Assassinated", *New York Times*, 2 Mart 2005, s. A1.

25) Sameer N. Yacoub, "Anger Against Iraqi Irsurgent Grows", Associated Press, 4 Mart 2005.

petrol işçileri ve sendikacıları da, petrol işçilerinin öldürülmesini protesto ederek ve “Teröre hayır, hayır, hayır!” sloganları atarak Bağdat’ta yürüyorlardı.²⁶ Büyük şirketlerin güdümündeki medya, işgale karşı olan sendikacıların, kadın gruplarının ve laik kesimlerin bu tür protestolarını çoğunlukla görmezden gelmiştir.

Gerçekten, Irak’ta tek bir direniş yoktur; var olan, çeşitli şekillere bürünmüş geniş bir direniş mücadelesidir. “İsyan, üniter ve disiplinli bir ideolojik vizyona sahip bir liderliğin yönettiği monolitik ya da birleşik bir hareket değil,” diye yazıyordu, ABD Donanma Savaş Koleji’nde stratejik araştırma bölümünde çalışan Ahmed Haşim. “Direniş, kentte olsun kırdada olsun bütün sınıfları kapsıyor. Direniş saflarında öğrenciler, entelektüeller, eski askerler, aşiret gençleri, çiftçiler ve İslamcılar bir arada yer alıyorlar.”²⁷

Arundhati Roy, doğru bir saptamayla, “Irak’taki ABD işgaline direnişin, perde gerisinden teröristler, isyancılar ya da Saddam Hüseyin’in destekçileri tarafından idare edildiğini ve direnişi bu yüzden mahkûm etmek gerektiğini söylemenin saçma olduğu”nu ileri sürmektedir: “Çoğu direniş hareketi gibi Irak’taki direniş de birbirlerinden apayrı fraksiyonların karışımından oluşan bir yamalı bohçaya benzer. Eski Baasçılar, liberaller, İslamcılar, her şeyden bıkmış işbirlikçiler, komünistler, vb. Elbette bu hareket oportünizmle, yerel rakipler, demagoglar ve suçlularla da doludur. Fakat biz yalnızca saf hareketleri destekleyeceksek, o zaman hiçbir direniş bizim aradığımız saf niteliği karşılamayacaktır.”²⁸

Irak halkı, ülkelerinin işgal edilmesine kafa tutarak imparatorluğun hesaplarını kökten değiştirmiştir. “Irak’ta ya hiç direniş

26) Traci Carl, “Iraq Workers Protest Insurgent Attacks”, Associated Press, 24 Mart 2005.

27) Ahmed Hashim, “Terrorism and Complex Warfare in Iraq”, *Terrorism Monitor* 2, No: 12 (17 Haziran 2004), s. 2.

28) Arundhati Roy, *Public Power in the Age of Empire* (New York: Seven Stories Press/Open Media, 2004), s. 32.

olmasaydı?” diye soruyor Tarık Ali: “Savaş çıkırtkanları işgalin bir zafer olduğunu iddia edecekler, işbirlikçi bir rejim kuracaklar ve sonra Suriye’deki, belki de İran’daki rejimi değiştirmeye koyulacaklardı. Amerika Birleşik Devletleri’yle İngiltere’deki muhalefet nötrleştirilecek, medya hükümete karşı dostane tutumunu sürdürecektir ve savaş haklı çıkarmak üzere uydurulan yalanların hepsi seve seve unutulacaktı. Bize hep söylendiği üzere, araçlar amaçları haklı çıkarır. İşkence edilen Iraklıların fotoğrafları da aile sırrı olarak kalacaktı.”²⁹

Irak halkı ABD işgaline karşı koymakta yerden göğe kadar haklıdır. Bizim başlıca görevimiz, Iraklılara nasıl direnmeleri gerektiğini dayatmak ya da insanlık tarihinin en dehşetengiz askeri gücüyle karşılaşan insanların şiddete başvurmamaları gerektiğinde ısrar etmek değil, Arundhati Roy’un parmak bastığı üzere, “ABD yönetimiyle müttefiklerini Irak’tan çekilmeye zorlayarak direnişin amacına ulaşması için üzerimize düşeni yapmaktır”.³⁰

29) Tarık Ali ve David Barsamian, *Speaking of Empire and Resistance: Conversations with Tariq Ali* (New York: The New Press, 2005), s. 220. Ayrıca bkz. Tarık Ali’nin işgalin karakteri ile direnişin niteliği arasındaki ilişkiyi tartışması (s. 228).

30) Roy, *Public Power in the Age of Empire*, s. 33. Ayrıca bkz. Tarık Ali, *Bush in Babylon: The Recolonisation of Iraq*, 2. basım (New York: Verso, 2004).

6 GERİ ÇEKİLMENİN MANTIĞI

Bugün az rastlanır bir durumla yüz yüzeyiz. Irak işgaline destek veren muazzam bir propaganda kampanyası yürütülmesine rağmen, Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan halkın açık çoğunluğu, işgalin ortaya çıkan bu sonuçlara değmediğine, dolayısıyla bu harekâta asla girişilmemiş olması gerektiğine inanmaktadır. Kasım 2005'te yapılan bir *Washington Post*-ABC ortak anketine göre:

Bush, Amerikan halkının gözünden hiç bu kadar düşmemişti. Şu anda onun başkan olarak yaptıklarını onaylayanların oranı yüzde 39'ken, yüzde 60'lık bir kesim de görevini yerine getirmediğini düşünüyor –bu, *Washington Post*-ABC anketlerinde Bush adına şimdiye kadar ortaya çıkmış olan en tatsız tablodur.

Halkın neredeyse onda altısı (yüzde 58'i), Bush'un dürüstlüğünden şüphe ettiklerini söylemektedir ki, onun başkanlığı süresince ülkenin yarısından fazlasının Bush'un kişisel dürüstlüğüne mesafeyle bakmasına ilk defa rastlanmıştır.

Irak, Bush'un başkanlığı için önemli bir tıkaçtır; durumdan hoşnut olmayanların sayısı gün geçtikçe artmakta, yönetimdeki kadroların iki yılı aşkın bir süre boyunca işgal politikasında ülkeyi yanlış yönlendirdiklerine dair kuşklar durmadan çoalmaktadır.

Halkın neredeyse üçte ikisi Bush'un idare tarzını beğenmezken, onaylayanların oranı ancak üçte bir oranındadır. Şu anda halkın onda altısı, Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak'ı işgal etmekle yanlış yaptığına inanıyor (ülkenin neredeyse yarısının yönetimin yanlış yaptığına inandığı bir anketin üzerinden sadece iki ayı aşkın bir süre geçmişken, bu oranın birdenbire yedi puan daha arttığı görülmektedir).

Yaklaşık dörtte üçlük (yüzde 73'lük) bir kesim, Irak'taki kayıpların kabul edilemez düzeylere ulaştığı kanısındadır. Halkın yarısından fazlası (yüzde 52), Irak'la girilen savaşın Amerika Birleşik Devletleri'nin uzun dönemli güvenliğine bir katkı sağladığı görüşündedir.

Savaş, yönetimin güvenilirliğine darbe indirdi: Halkın açık çoğunluğu (yüzde 55), yönetimin Irak'taki politikasını haklı göstermek için ülkeyi kasten yanlış yönlendirdiğine inandığını söylüyor (daha büyük bir çoğunluksa, bu çatışmanın maliyetine değmediğini vurguluyor).¹

Keza, insanlar Kongre'de Cumhuriyetçilerin ve Demokratların izlediği dış politikaya, özellikle Irak'taki savaşa ilişkin tutumlarına karşı da ciddi şüpheler beslemektedirler.²

1) Richard Morin ve Dan Balz, "Bush's Popularity Reaches New Low", *Washington Post*, 4 Kasım 2005, s. A1.

2) Richard Benedetto, "Bush's Approval Rating Drops to 39%, Lowest of is Sour on Bush, Cnogress", *USA Today*, 26 Ekim 2005, s. 1A.

Eylül 2005'te düzenlenen bir *New York Times*-CBS News anketinde, ABD'nin Irak'tan derhal geri çekilmesine destek verenlerin oranı yüzde 52'yi buluyordu –çok az siyasal örgütün “Hemen Çıkalım” konumunu dile getirebildiği dikkate alınırsa oldukça çarpıcı bir rakamdı bu.³

Savaşa ilişkin olarak gösterilen resmi bahanelerin hepsinin safsatadan ibaret olduğu bütün çıplaklığıyla ortaya çıkmış bulunuyor. ABD İmparatorluğu'nun en tutucu savunucuları bile, Irak'taki durumun bir felakete varmasından şikayetçiler.

Yine de, bu haksız işgale karşı duran, ondan önce de 1991 Körfez Savaşı'na ve Irak'a yıllarca uygulanan yaptırımlara karşı çıkmış olan, hatta içlerinden bir kısmı patlak vermesinden önce savaşa karşı kitlesel gösterilere katılmış olan pek çok insan, ABD ordusunun artık Irak halkının yararına ülkede kalması gerektiğine ikna olmuş durumda. Demek ki şimdi, haksız bir savaşa karşı harekete geçmiş olan pek çok insanın, daha sonra, doğrudan o savaş girişimlerinden kaynaklanan bir askeri işgali gönüllü olarak desteklemeye başladığı, oldukça tuhaf bir manzara karşısındayız.

Bu tutumumun sebebini, bir ölçüde, pek çok insanın 15 Şubat 2003'ten (belki de insanlık tarihindeki en koordineli protesto hareketi olan, yeryüzünün dört bir yanında 12 milyon insanın sokaklara döküldüğü uluslararası gösteri gününden) sonra savaşın önlenememesinden dolayı karamsar sonuçlara varmasında bulabiliriz. Savaş-karşıtı hareketin önde gelen sözcülerinden bazılarının, gösterilerin savaşı durdurabileceğini iddia ederek ey-

3) Raymond Hernandez ve Meegan Thee, “Iraq's Costs Worry Americans, Poll Indicates”, *New York Times*, 17 Eylül 2005, s. A1. Program on International Policy Attitudes'un bir araştırmasına göre, Irak'a asker gönderen ülkelerdeki uluslararası muhalefet de güçlüdür. Clay Ramsay ve Angela Stephens, “Among Key Iraq Partners, Weak Public Support for Troop Presence”, Program on International Policy Attitudes, 14 Ekim 2005: <http://www.pipa.org/>. İngilizlerin tutumları üzerine ayrıca bkz. Julian Glover ve Michael White, “Blair Out of Step as Voters Swing Behind Iraq Withdrawal”, *Guardian* (Londra), 26 Eylül 2005, s. 10.

lemlere katılanları yanlış yönlendirmesi de bu karamsarlığı körükleyen bir etken olmuştur kuşkusuz. Oysa, gösteriler ne kadar esinlendirici olsa da, istenen amaca ulaşılması için çok daha üst düzeyde bir protesto hareketi ve örgütlenme, işyerlerinde üretimin durdurulması, vb. çabaların gerekli olacağı besbelliydi.

15 Şubat'ın dersi, protestoların artık işe yaramadığı değil, bilakis, protestoların (anlık ve birbirinden tecrit olarak tasarlanması değil) sürekli, tutarlı, dayatıcı, kararlı ve cesurca olması gerektiğidir. Ayrıca, işçi sınıfından insanlar, gaziler, asker aileleri, vicdani retçiler, Araplar, Müslümanlar ve hedef alınan topluluklardaki diğer kesimler, sadece pasif gözlemciler olarak değil, aktif katılımcılar ve önderler olarak hareketin içine çekilmelidirler.

Irak işgalini sona erdirmek için böylesi bir protesto hareketine ihtiyacımız var. Fakat bunun yanı sıra, ABD askerlerinin Irak'ta -en azından 'istikrar' sağlanana kadar- niçin kalması gerektiğini savunan argümanların biriyle ya da birkaçıyla ikna olmuş, kafası çalışan, iyi niyetli insanların itirazlarıyla kaygılarına doğru cevaplar verebilmeye de ihtiyacımız var. Bu yüzden ben aşağıda, ABD'nin 'aynı çizgide kalması' gerektiğini savunan ortak argümanları da ele alıp, Amerika Birleşik Devletleri'nin niçin Irak'tan derhal ayrılması gerektiğini ortaya koyan sekiz sebep ile ri süreceğim.

1) ABD ORDUSU'NUN IRAK'TA KALMAYA HAKKI YOKTUR.

Bush yönetimi, Irak'ı işgal etme politikasının dayanağını bir dizi aldatmaca üzerine kurmuştur. Irak'ın kitle imha silahlarına sahip olduğu ve Saddam Hüseyin'in ABD'nin güvenliğine doğrudan tehdit oluşturduğu şeklindeki retorikle, Irak'ın egemenliğinin geçersizleştirilmesinin haklılığı savunulmak istenmiş ve bunun gerekçesi olarak da ABD'nin Irak'ı işgal edip hükümetini de-

virmek için Birleşmiş Milletler'den başkaca bir yetki almaya ihtiyaç duymadığı gösterilmiştir. Irak'taki savaş, Amerika Birleşik Devletleri'nin önleyici harekâtle Irak'tan gelecek bir terörist saldırıyı bertaraf etmekte olduğu fikriyle haklı çıkarılıyordu. Oysa Irak hiçbir şekilde bir tehdit oluşturmuyordu. Ülke silahsızdı ve aşırı mütecaviz silah teftişleriyle yaptırımlara harfi harfine uyduruluyordu; işgalden sonra, Amerika Birleşik Devletleri'nin yasadışı olarak müfettişlerden Irak'a karşı askeri harekâtta kullanılmak üzere istihbarat toplamak için faydalandığı da kanıtlanacaktı.⁴ 1991'den 1997'ye kadar BM'nin silah teftişinden sorumlu direktör olan Rolf Ekeus, "Bütün alanlarda Irak'ın saldırı yeteneklerini kökünden yok ettiğimizi düşündüğümüzü söylemeliyim," diyordu.⁵ Başkan Yardımcısı Dick Cheney de samimiyetle itiraf-larda bulunduğu ender anlardan birinde, Mart 2001'de CNN'ye, "Bugün [Saddam Hüseyin'in] ciddi bir askeri tehdit olduğuna ben inanmıyorum," demecini verecekti.⁶

Savaş tezi böylece çürürken, ABD'nin Irak halkının egemenliğini ve işgalci güçlerin işgal edilen halkın iç işlerine karışma hakkını açıkça kısıtlayan Lahey ve Cenevre Sözleşmeleri gibi her türlü işgal yasalarını ihlal edebileceği fikrine dayanan işgal tezinin de iler tutar bir tarafı kalmamıştır.⁷

4) Yararlı açıklamalar için bkz. Dilip Hiro, *Secrets and Lies: Operation 'Iraqi Freedom' and After* (New York: Nation Books, 2004) ve Scott Ritter, *Iraq Confidential: The Untold Story of the Intelligence Conspiracy to Undermine the UN and Overthrow Saddam Hussein* (New York: Nation Books, 2005). Ayrıca bkz. Hans Blix, *Disarming Iraq* (New York: Pantheon Books, 2004), s. 219.

5) George Gedda, "Iraqi Weapons Issue Under Wraps", Associated Press, 16 Ağustos 2000.

6) Başkan Yardımcısı Dick Cheney, Wolf Blitzer'la röportaj, *CNN Late Edition with Wolf Blitzer*, CNN, 4 Mart 2001.

7) Bkz. Irak Dünya Mahkemesi, Vicdan Jürisi Kararı, İstanbul, Türkiye, 27 Haziran 2005 (bkz. bu kitabın eki) ve ed. Jeremy Brecher, Jill Cutler ve Brendan Smith, *In the Name of Democracy: American War Crimes in Iraq and Beyond* (New York: Metropolitan Books/Henry Holt, 2005).

2) AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ, İRAK'A DEMOKRASİ GETİRMİYOR.

İrak'ta kitle imha silahı (işgal için ilk büyük yalan) bulamayan Amerika Birleşik Devletleri, daha sonra yeni bir büyük yalana sarılmıştır: George Bush, Donald Rumsfeld, John Negroponte, Condoleezza Rice, John Bolton ve dostları, Irak halkına demokrasi getirmektedirler!

Demokrasinin, ABD'nin Irak'ta yaptıklarıyla uzaktan yakından ilgisi yoktur. Bush yönetimi Irak'ı Ortadoğu'da uzun süredir kovaladığı emperyal çıkarlarını güvence altına almak amacıyla işgal etmiştir (Washington'ın, Irak halkına, Kürtlere ve İranlılara karşı en ağır suçları -daha sonra, 1991'de kendisine karşı savaşa girmeyi haklı göstermekte ve 2003'te onu iktidardan indirmekte kullanılan bu suçları- işlerken Saddam Hüseyin'i desteklemiş olmasının sebebi de aynıdır).

ABD, Ortadoğu enerji kaynaklarını denetlemenin ABD'nin küresel hegemonyası açısından şart olduğunu onyıllar boyunca tekrarlamıştır. Petrolün ABD'nin emperyal hesaplarında tuttuğu merkezi yer, Amerika Birleşik Devletleri'nin, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından bölgenin enerji kaynaklarını denetleyen dünya gücü olarak Britanya'nın ve Fransa'nın yerine ilk göz dikişinden beri sürekli artmıştır. ABD'nin Avrupa ve Asya'daki ekonomik, askeri ve siyasal rakipleri, özellikle de Çin ve Hindistan, enerji kaynaklarını giderek daha fazla Ortadoğu'dan ithal etmeye ihtiyaç duymaktadırlar ve bu bölgeden gelecek petrole -petrolünün çoğunu Kanada, Venezüela ve ülkesine yakın diğer kaynakların yanı sıra kendi rezervlerinden temin eden- ABD'ye kıyasla çok daha fazla bağımlıdırlar. Bunun için de petrol, petrol boru hatları ve petrol taşıma yollarının denetimi üzerindeki rekabet her geçen gün biraz daha yoğunlaşmaktadır.

Bush yönetiminin belgesi olan Eylül 2002 tarihli *Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Güvenlik Stratejisi*'nde açıkça ortaya kon-

duğu üzere, Amerika Birleşik Devletleri, kendisi ile diğer güçler arasındaki muazzam uçurumu korumaya çalışırken, yeni bir potansiyel rakibin ortaya çıkmasına da izin vermeyecektir.⁸

Washington, Irak'ı işgal etmekle yalnızca ABD'nin petrol çıkarlarına daha elverişli bir rejim kurmayı değil, aynı zamanda Irak'ı, Ortadoğu haritasını yeniden çizmek için müdahalelere zemin oluşturacak bir sahne olarak kullanmayı umut ediyordu. Irak'ta birçok ABD üssü kurulmuştur ve ABD askerleri çıkarıldıktan sonra bile orada uzun süre kalmak pekâlâ mümkündür.⁹ Bugün, dünyadaki en büyük ABD büyükelçiliği Bağdat'tadır.¹⁰

Ve tüm bunların demokrasiyle uzaktan yakından ilgisi yoktur. Aslında, Amerika Birleşik Devletleri uzun zamandır, esastan bir değişiklik yapılmasını savunan bölgedeki seküler, demokratik, milliyetçi ya da sosyalist hareketlerin önünde büyük bir engel durumundadır ve onların karşısına her kritik dönemde, en gerici fundamentalist dinci güçleri ya da baskıcı rejimleri desteklemek anlamına bile gelse, uydurma bir bahane olan 'istikrar'ı çıkarmaktadır. Aynı dürtülerle, yalnızca İsrail'in Filistin topraklarını işgal edip kendisi için yerleşime açmasını savunmak ve nükleer silahlar geliştirmesini sağlamak üzere yayılmacı bir İsrail'le sağlam bir ittifak kurmakla yetinmemiş; bunun yanı sıra, 1953'te İran'da Musaddık'ın devrilmesini desteklemekten ve onun yerini alan baskıcı rejime silah temin edip, dostça ilişkiler kurmaktan da geri kalmamıştır. Washington, Suudi Arabistan'daki kraliyet ailesini tarihsel olarak desteklemiştir ve desteklemeye devam et-

8) Beyaz Saray, *The National Security Strategy of the United States of America*, 17 Eylül 2002: <http://www.whitehouse.gov/nsc/html>.

9) Ronald Brownstein, "Permanent U.S. Bases in Iraq? Experts See a Political Minefield", *Los Angeles Times*, 15 Ağustos 2005, s. A8. Thom Shanker ve Eric Schmitt, "Pentagon Expects Long-Term Access to Key Iraq Bases", *New York Times*, 20 Nisan 2003, s. A1.

10) Mark Turner, "Diplomats' Diplomat Heads for Baghdad", *Financial Times* (Londra), 25 Haziran 2004, s. 8. ABD'nin askeri üs kurma stratejisi üzerine bkz. Chalmers Johnson, *The Sorrows of Empire: Militarism, Secrecy, and the End of the Republic* (New York. Owl Books/Henry Holt, 2005).

mektedir. *New York Times*'ın sözleriyle, iki ülke, "temel bir alış-verişte hemfikirdirler: Suudiler petrolü temin eder, Amerikalılar da petrolü koruyan silahları". Bush yönetiminin bir yetkilisinin dile getirdiği gibi: "Petrol dünyayı idare eder, Suudiler de petrol üretiminin pimidir."¹¹

ABD hükümeti Ortadoğu'da gerçek bir demokrasi kurulmasına tek bir sebeple karşıdır: Bölgenin enerji kaynaklarını sıradan insanlar denetleyecek olurlarsa, Batılı petrol şirketlerine akıtılan kârları kollamak yerine, yerel ekonomik kalkınmayı ve toplumsal ihtiyaçları öne çıkarabilirler.

Iraklıların kendi geleceklerine karar verecekleri yolundaki bütün aldatmacalara rağmen, ABD'nin gözetimindeki Ocak 2005 seçimlerinin irdelenmesi, demokrasiyi destekleme iddialarının pratikte ne denli sığ kaldığını göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri, Irak halkının baskısıyla ve özellikle de büyük umutlar bağladığı kuklaları Ahmed Çelebi ile İyad Allavî'nin Irak halkında çok az fiili destek bulabilmesinden dolayı, seçimleri umut ettiğinden çok daha önce yapmak zorunda kalmıştır. Kamuoyuna boyun eğmek ve seçim yapmak zorunda kalan işgal yetkilileri, sürecin denetimini yeniden ele geçirmek ve gelişmeleri kendi lehlerine çevirmek için büyük gayret göstermişlerdir. Oy kullanma günü gelene kadar Iraklılar gerçek aday listelerini öğrenememişlerdir, mesela. Bu arada, önde gelen partiler, işgal gücünün geri çekilmesini isteyen popüler sloganlar atarak seçim kampanyası yürütüyorlardı, fakat seçimden hemen önceki günlerde ABD'nin baskısıyla bu taleplerini resmen geri alacaklardı.¹²

11) Elaine Sciolino ve Neil MacFarquhr, "Naming of Hijackers as Saudis May Further Erode Ties to U.S.", *New York Times*, 25 Ekim 2001, s. A1. Ayrıca bkz. As'ad AbuKhalil, *The Battle for Saudi Arabia: Royalty, Fundamentalism, and Global Power* (New York: Seven Stories Press/Open Media, 2004).

12) Phyllis Bennis, "Reading the Elections", United for Peace and Justice Talking Points, No: 29 (1 Şubat 2005): <http://www.ips-dc.org/comment/Bennis/tp29election.htm>.

Pek çok Iraklı seçimde oy kullanarak işgalin sona ermesine katkıda bulunacağını düşünse de, işin gerçeği bambaşkaydı.¹³ Institute for Policy Studies'ten Phyllis Bennis'in yazdığı gibi, seçimlerin yapılmasındaki amaç, "Irak'taki üsleri memnuniyetle karşılayacak bir ABD-dostu hükümetin kurulmasını sağlayarak, ABD'nin Irak'ı denetlemeyi sürdürmesinin meşruiyetini ve güvenilirliğini cilalamak"tı.¹⁴

Son olarak, daha geniş sonuçları olan bir noktaya işaret etmek önemlidir. Demokrasi dış güçlerce, silah zoruyla 'kurulamaz'. Gerçek demokrasi ancak, halkın kendi hayatını ve maddi koşullarını denetleme mücadelesiyle, iç yapısı da demokratik olan hareketlerle kurulabilir. Oysa ABD hükümeti, 1991 Irak ayaklanmasında olduğu gibi bu tür hareketlerle karşılaştığında, her seferinde onları ezmeyi tercih etmiştir.

3) AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ, IRAK'I İŞGAL EDEREK DÜNYAYI DAHA GÜVENLİ KILMIYOR.

Irak işgali dünyayı çok daha istikrarsız ve tehlikeli bir yer haline getirmiştir. Washington, Irak'ı işgal ederek diğer devletlere, 'teröre karşı savaş' adına her yolu mubah sayacağını göstermiştir. Amerikan istisnacılığının savunucuları bu tür hakların 'evrensel olmadığı'nda ısrar etseler de, öteki ülkelerin bunu kabul etmeyecekleri bellidir.¹⁵ 11 Eylül'den sonra Hindistan, nükleer rakibi Pakistan'ı 'terörizmin merkez üssü' olarak adlandırmıştı.¹⁶ İsrail, Bush'un Irak işgali için kullandığı aynı dayanağa sarılarak, hedef

13) Bkz. Hana El-Beyati, David Barsamian'la röportaj, *International Socialist Review* 43 (Eylül-Ekim 2005), s. 29-30.

14) Phyllis Bennis, "Iraq's Elections", United for Peace and Justice Talking Points, No: 29 (20 Aralık 2004): <http://www.ips-dc.org/comment/Bennis/tp27election.htm>.

15) Bkz. Henry Kissinger, "Iraq is Becoming Bush's Most Difficult Challenge", *Chicago Tribune*, 11 Ağustos 2002, s. 9.

16) Robert Pear ve Celia W. Dugger, "Powell Tries to Ease Üension as Kashmir Pressure Builds", *New York Times*, 27 Aralık 2001, s. A1.

seçtiği Filistinlilere yönelik suikastlara girişti, Suriye'yi bombaladı ve İran'ı vurmakla tehdit etti. "Terörizmle müzakereye oturulmaz, onun sadece kökü kazınır. Bu, Bay Bush'un, bizim de benimseyip uyduğumuz doktrindir," diye bir açıklama yapıyordu, İsrail kamu güvenliği bakanı Uzi Landau.¹⁷

Irak savaşının ne kadar tehlikeli bir emsal oluşturabileceği gerçeği gözden uzak tutulmamalıdır. Dünyada onlarca ülke, kitlesel imha silahı geliştirecek potansiyele sahiptir. İsrail, Hindistan ve Pakistan gibi başka ülkeler, Amerika Birleşik Devletleri'nin koruması ve suç ortaklığıyla nükleer, kimyasal ve biyolojik silah kapasiteleri olduğunu kanıtlamışlardır.

Dahası, Irak işgali, bazı ülkelerin ABD'nin gücüne karşı bir caydırıcı geliştirme dürtülerini kaşımaktadır. Irak işgaline verilmesi en muhtemel karşılık, daha fazla sayıda ülkenin, saldırıdan korunabilmenin tek yolu olarak kendi nükleer silah programını sürdürmesi ve bu doğrultuda, daha geleneksel silah sistemlerine yaptığı harcamayı arttırması olacaktır. Bu oyundaki her hamlenin, zaten nükleer savaş ya da kazayla kendi kendini yok etmenin eşiğine yaklaşan bir dünyada, açıkça çoğaltan etkisi yapacağı akılda tutulmalıdır.

Ayrıca, işgal, rahatlıkla tahmin edilebilecek bir yönde, pek çok insanın ABD ve müttefiklerine karşı beslediği hıncı ve öfkeyi koyultmuştur; bu da, 7 Temmuz 2005'te Londra'da, 11 Mart 2004'te Madrid'de düzenlenen hunharca saldırılarda gördüğümüz üzere, bu ülkelerdeki masum insanların terörizme kurban gitmeleri ihtimalini arttırmıştır. Politikacıların ısrarlı inkârlarına rağmen ve her iki ülkedeki halkın çoğunluğunun rahatlıkla anlamış olduğu üzere, bu iki kentin hedef alınmasının sebebi, Irak işgalinde oynadıkları roldü.¹⁸

17) James Bennett, "Bush's Gamble: Seeking a Delicate Balance", *New York Times*, 5 Nisan 2002, s. A12.

18) Londra bombalamalarının siyasal bağlamının nefis bir analizi için bkz. Tarrık Ali, *Rough Music: Blair/Bombs/Baghdad/London/Terror* (New York: Verso, 2005). Madrid saldırılarına siyasal cevap üzerine bkz. Amy Goodman'ın *El Pais* muhabiri Ignacio Carrion'la söyleşisi: *Democracy Now!*, 15 Mart 2004.

Amerika Birleşik Devletleri'nin aldığı tepkilerin ve gördüğü hakaretlerin asıl sebebi, Bush'un ileri sürdüğü gibi insanların "bizim özgürlüklerimizden nefret etmesi" değil, asıl olarak, ABD politikalarının kendi hayatlarındaki çok gerçek etkilerinden dolayıdır.¹⁹ Dünya çapında düzenlenen anketler bize, ABD'nin politikalarının sıradan insanlar nezdinde onaylanma oranının keskin bir düşüş sergilediğini (ve ona karşı duyulan hıncın aynı ölçüde arttığını) ortaya koyuyor.²⁰ İngiliz oyun yazarı ve denemeci Harold Pinter'in gözlemlediği gibi, "Halk unutmaz. İnsanlar dostları ve yakınlarının ölümlerini unutmazlar, işkenceyi ve aşağılanmayı unutmazlar, adaletsizliği unutmazlar, baskıyı unutmazlar, kudretli güçlerin terörizmini unutmazlar. İnsanlar unutmamakla kalmazlar, bir an gelir, aynı şiddetle cevap verirler."²¹

Irak işgali hiçbirimizin güvenliğini arttırmadı. ABD birlikleri Irak'ta ne kadar uzun kalırsa, onlara karşı muhalefet ve direniş de aynı ölçüde artacak.

4) AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ, IRAK'TA İÇ SAVAŞIN ÇIKMASINI ÖNLEMİYOR.

Şimdi işgali destekleyen savaş-karşıtı aktivistlerin pek çoğunun herhalde en büyük korkusu, ABD birliklerinin çekilmesinin bir iç savaşa yol açması ihtimalidir. Savaşın destekçileri de durmadan bu fikri yinelemektedirler. "Irak'taki mezhepler üzerine kurulu fay hatları, onu ortadan kaldırmak için fiilen müdahale etmedikçe, içinden çıkılmaz biçimde ülkeyi iç savaşa sürükleyecek," diyordu ABD ordu yetkililerinden biri, ABD'nin ülkedeki

19) "Presiden Bush's Address on Terrorism Before a Joint Meeting of Congress", *New York Times*, 21 Eylül 2001, s. B4.

20) Bkz. BBC World Service Poll, "In 18 of 21 Countries Polled, Most See Bush's Reelection as Negative for World Security", 19 Ocak 2005: <http://www.pipa.org>.

21) Harold Pinter, Torino Üniversitesi'nde Fahri Doktorluk konuşması, Torino, İtalya, 27 Kasım 2002: <http://www.haroldpinter.org/home/turinunispeech.html>.

sürekli varlığını haklı kılmaya çalışarak.²² Kıdemli Ortadoğu muhabirlerinden Robert Fisk'in işaret ettiği gibi, sömürgeci güçler, gittikleri zaman yerli halk iç savaşa sürüklenmesin diye, artık ülkeden çekilemeyecekleri bahanesini uzun süredir ısıtıp ısıtıp önümüze sürüyorlar. "1920'de [Britanya dışişleri bakanı David] Lloyd George, eğer Britanya Ordusu ülkeyi terk edecek olursa Irak'ta iç savaşın patlak vereceği uyarısında bulunuyordu. Tıpkı şimdi Amerikalıların, kendileri giderlerse Iraklıları vahşice bir iç savaşın beklediği uyarısında bulundukları gibi."²³

Oysa Washington, ülkede bir iç savaşın patlak vermesini önleyebilmiş değildir. Aslında, işgal yetkilileri, gelecekteki bir hükümetin niteliğini kendileri belirleyebilmek için klasik böl-ve-yönet taktiğine başvurarak, her fırsatta kasten Kürtleri Arapların üstüne sürüyor, Şiilerle Sünnileri birbirine kıskırtıyor, bir hizbi ötekine saldırtıyorlar.

Bu fikri mantıksal sonucuna dek götüren *New York Times* köşe yazarı Thomas L. Friedman, "Şiileri ve Kürtleri silahlandırıp, parsayı toplamayı Irak Sünnilerine bırakmalıyız," demektedir.²⁴ Bu tür argümanlar sadece Friedman gibi klavye savaşçılarının fantezileri değildir ne yazık ki. Gazeteci A.K. Gupta'nın dikkat çekti-

22) Greg Jaffe, "For U.S. Military, a Key Iraq Mission is Averting Civil War", *Wall Street Journal*, 14 Ekim 2005, s. A1.

23) Robert Fisk, "Why Is It That We and America Wish Civil War on Iraq?" *The Independent* (Londra), 15 Eylül 2005, s. 2.

24) Thomas L. Friedman, "The Endgame in Iraq", *New York Times*, 28 Eylül 2005, s. A27. Friedman'ın Irak'taki savaş suçlarını savunma sicili hayli kabarıktır, o yüzden bu, kendisinin pek aşına olduğu bir alandır. Kendisi ve hükümet ile editöryal 'biz' eki arasındaki çizgiyi her zaman bulandırarak ve tipik ırkçı bir dille, "Kendi çocuklarını sevdiğinden daha fazla başkalarının çocuklarından nefret eden bir halk uğruna iyi Amerikalıların hayatlarını daha fazla tehlikeye atamayız," demektedir. Friedman'ın Irak'la ilgili görüşlerine dair daha fazla bilgi için bkz. ed. Anthony Arnove, *Iraq Under Siege: The Deadly Impact of Sanctions and War*, 2. basım (Cambridge: South End Press; Londra: Pluto Press, 2003), s. 18-19 ve 21-22. Ayrıca bkz. Friedman'ın gecikmiş kabulü: "Sekiz yıllık İran savaşı, Birinci Körfez Savaşı'ndaki ezici yenilgi ve on yıllık BM yaptırımlarının ardından Irak toplumu, ekonomisi ve kurumları nasıl harabeye döndü" (Thomas L. Friedman, "What Were They Thinking?", *New York Times*, 7 Ekim 2005, s. A29).

gi üzere, “Pentagon Irak’taki milisleri isyani-bastırma operasyonlarında kullanmak amacıyla silahlandırıyor, eğitiyor, onlara fon akıtıyor”.²⁵ Savunma Bakanı Donald Rumsfeld, bu tür komandoların “asileri bastırıp ortadan kaldırmakta en büyük kaldıraç işlevi görecektir güçler” arasında yer alacağını söylemiştir.²⁶

Bunlara ek olarak, taslağı işgal yetkililerinin yoğun baskısıyla hazırlanan Irak anayasası, esas olarak Irak politikasındaki mezhep ayrılıklarını tescil etmektedir. Phyllis Bennis’in ileri sürdüğü gibi, anayasa referandumu, “Irak’ın egemenliğinin ve demokrasisinin tesis edilmesinin değil, bilakis, şimdiki şiddete dayalı siyasal çatışmaları, etnik ve dini cemaatler arasındaki çıplak bir iç savaş çevirecek olan ABD’nin nüfuzu ve denetiminin sağlamlaşmasının bir işareti”ydi:

Anayasa taslağı, uzun zamandır egemen kılınmış olan seküler yaklaşımlara dayanarak Irak’ın çeşitlilik taşıyan nüfusunun çıkarlarını dengelemek yerine, şu anda işgalin beslediği İslami kimliğe yönelişi yansıtmakta, onu ön plana koymakta ve kalıcılaştırmaktadır... Tarihsel açıdan laik kalmış Irak’ta, asıl kimliğin ‘Iraklı’ olmaktan ‘Sünni’ ya da ‘Şii’ olmaya kayması (Irak Kürtlerinin kendi kimlikleri her zaman daha güçlü olduğu halde) büyük ölçüde ABD’nin işgaline gösterilen bir tepkiydi; dolayısıyla, tarihsel kültürel gerçeklikleri yansıtmıyordu. Anayasa taslağı, ülkeyi yönetecek yapı olarak federalizmi öne çıkarmakla kalmıyor, aynı zamanda, merkezi hükümete kesin olarak tanınmayan bütün iktidarın kendiliğinden bölgesel yetkililere kaydırıldığı (ve

25) A.K. Gupta, “Unraveling Iraq’s Secret Militias”, Z 18, No: 5 (Mayıs 2005), s. 33-37. Ayrıca bkz. A.K. Gupta, “Civil War in Iraq, Made in the USA”, *Independent* (New York), 4 Ağustos 2005, s. 8-9: <http://nycv.indymedia.org/en/2005/08/54971.htm>.

26) Savunma Bakanı Donald Rumsfeld, Senato İhtisas Komitesi, Washington, D.C., 16 Şubat 2005. Ayrıca bkz. Anthony Shadid ve Steve Fainaru, “Militias on the Rise Across Iraq”, *Washington Post*, 21 Ağustos 2005, s. A1; Shadid ve Fainaru, “Kurdish Officials Sanction Abductions in Kirkuk”, *Washington Post*, 15 Haziran 2005, s. A1.

böylece, Irak'ın büyük ölçüde etnik ve dinsel doğrultuda bölünme ihtimaline sahnenin hazırlandığı) federalizmin uç bir versiyonunu dayatıyordu.²⁷

Anayasal düzenlemeden en zararlı çıkacak kesimin Sünniler olması tesadüfi değildir. Irak petrolü, Bağdat'ın bulunduğu ve Sünnilerin en yoğun olarak yaşadığı orta Irak'tan ziyade, kuzey Irak'taki Kürt bölgeleriyle güneydeki Şii bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Bu durum, Irak petrolünden elde edilecek kazançların dağıtımı üzerinden iç çatışmalara temel hazırlamaktadır. Bennis bu tabloyu şöyle özetlemiştir:

Federal hükümet, petrolü ve doğalgazı 'bugünkü sahalardan' idare edecek ve gelirlerini 'ülkenin tamamındaki demografik dağılıma göre adil biçimde' dağıtacak. Ancak bu garanti, sadece halihazırda kullanımda olan petrol sahaları için geçerlidir; Irak'ın bilinen rezervlerinin (bilinen 80 petrol sahasından 17'si, bilinen 115 milyar varillik rezervden 40 milyar varili) hemen hemen üçte ikisinin gelecekteki kullanımı yabancı şirketlere bırakılacaktır... Bu demektir ki, Irak'ın petrol zenginliğinin gelecekteki araştırmaları ve kullanımı, petrolün bulunduğu yerlerdeki (Kürtlerin denetimindeki Kuzey ile Şiilerin ağırlıkta olduğu Güney'deki) bölgesel idarelerin ellerinde kalacak, bu da Sünnilerin, Bağdat'ın laik ve karışık halklarıyla Irak'ın merkezindeki diğer toplulukların gelecekteki yoksullaşmalarının kesin işareti olacaktır; etnik ve dinsel sürtüşmelerle dolu bir geleceğin sahnesi hazırlanmış durumdadır...²⁸

Bunlara ek olarak Amerika Birleşik Devletleri, Irak'ta İslami fundamentalizmle kapışma retorikine rağmen, Dava Partisi ve

27) Phyllis Bennis, "The Iraqi Constitution: A Referendum for Disaster", United for Peace and Justice Talking Points, No: 33 (13 Ekim 2005): <http://www.ipsdc.org/comment/Bennis/tp34constitution.htm>.

28) A.g.y.

İran destekli Irak'taki İslam Devrimi Yüksek Konseyi gibi eskiden marjinalleşmiş fundamentalist partileri Irak hükûmetine taşıyarak, aslında bu fundamentalizmi kendisi teşvik etmiştir.

5) AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ, IRAK'TA KALARAK TERÖRİZMLE MÜCADELE ETMİYOR.

Irak hiçbir zaman ABD'ye yönelik bir terörist tehdit merkezi olmamıştır. Geçen her ay, Bush yönetiminin, kendini destekleyen uydurma kanıtlara bel bağlarken, savaş tezini çürüten olguları hasıraltı etmek için de büyük çabalar harcadığına dair kanıtlar birikmektedir. *New York Times*'in Kasım 2005'te bildirdiğine göre, "gizliliği yeni kaldırılmış bir Savunma Bakanlığı İstihbarat Teşkilatı (DIA) belgesinden okuduğumuz kadarıyla, Amerika'nın elinde olan üst düzey bir El-Kaide üyesi, Bush yönetimi Irak'ın biyolojik ve kimyasal silahları kullanmaları için El-Kaide üyelerini eğittiği iddialarının temeli olarak onun açıklamalarını kanıt göstermeye başlamadan önce bir fabrikatör adayı olarak bilinmekteydi".²⁹ Gözaltına alınan bu El-Kaide üyesi, İbn el-Şayk el-Libi, Bush yönetiminin bas bas bağırarak ilan ettiği bu şüpheli 'istihbarat'ı sağlarken yalnız da değildi üstelik. Şubat 2002'de DIA, el-Libi'nin ABD yetkililerini anlaşılan 'kasten yanılttığı'nı ve Saddam Hüseyin'in "İslami devrimci hareketlerden uzak durduğu"nu, Bağdat'ın "kontrolü altında tutamayacağı bir gruba yardım sağlamasının ihtimal dışı olduğu"nu rapor ediyordu.³⁰

El-Kaide Irak'ta ilk defa, ancak işgalden sonra boy göstermişti –ABD işgalinin önceden kestirilebilir bir sonucuydu bu.

29) Douglas Jehl, "Report Warned Bush Team about Intelligence Doubts", *New York Times*, 6 Kasım 2005, bölüm 1, s. 14.

30) A.g.y.

Gerçekte Amerika Birleşik Devletleri, Irak'ta gözlenmeyen bir terörist tehditle savaşıyor bahanesiyle devlet terörizmi uygulamaktan başka bir şey yapmıyordu ve doğal olarak bu süreç içinde, ABD'yi ya da onun ülke dışındaki yardakçılarını hedef alan bireysel ve örgütlü terörist eylemler gerçekleştirilmesi ihtimali oldukça artmıştı.

ABD'nin, işgale karşı direnişin 'belini kırana' dek Irak'ta kalmak zorunda olduğu fikri daha da geçersizdir. İşgal zaten başlı başına direnişin kaynağıdır; savaşın çıkmasından sorumlu olanların bir kısmı bile bu gerçeği itiraf etmişlerdir. *Los Angeles Times*'in Ekim 2005'te bildirdiğine göre:

Irak'taki savaşı idare eden bazı ABD'li generaller, kamuoyuna dönük yorumlarında ve yeminli tanıklıklarında askeri duruma ilişkin yeni bir değerlendirme yapıyorlardı... Şu anda Irak'ta bulunan 149 bin Amerikan askeri, giderek sorunun parçası haline gelmektedir...

Generaller, ABD güçlerinin Irak'taki varlığının isyanı körüklediğini, yeni kurulan Irak silahlı kuvvetlerinde Amerikan birliklerine bağımlı kalmanın istenmediğini ve Ortadoğu'nun her tarafında teröristlerin güç kazandığını söylüyorlardı.³¹

6) AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ, ÇATIŞMAYI DEVAM ETTİREREK, ÖLENLERİ ONURLANDIRMIYOR.

Başkan Bush, Irak'ta kalmak için gösterdiği en sinik sebeplerden birini, ABD askerlerinden ölenlerin sayısının giderek artması ve geri dönen tabutların görüntülerini yasaklamaya yönelik bilinçli çabaları karşısında eleştirilerin artışına cevap olarak göster-

31) Mark Mazzetti, "U.S. Generals How See Virtues of a Smaller Troop Presence in Iraq", *Los Angeles Times*, 1 Ekim 2005, s. A1.

mişti. Oğlu Casey'i 4 Nisan 2004'te Irak'ta kaybeden Cindy Sheehan'in protestosundan kaçmak için geldiği Utah, Salt Lake City'de dikkatle seçilmiş bir topluluğa hitap ederken, Irak'ta ve Afganistan'da ölen askerlerin sayısı konusunda ender açıklamalarından birini yapan Bush şöyle diyordu: "Ölen askerlerimize bir şey borçluyuz. Onların uğruna hayatlarını verdiği görevi tamamlayacağız. Onların fedakârlıklarını, teröristlere karşı saldırılarımızı sürdürerek onurlandıracağız."³²

İşgalin sürdürülmesi kararının doğruluğuna halkı inandırma-ya yönelik bu girişimlere en iyi cevabı Cindy Sheehan vermişti: "Benim oğlum öldüğüne göre, benim geçtiğim yollardan niçin başka bir annenin daha geçmesi gereksin?... Başkalarını öldürmeye devam etmek için oğlumun ölümünden ya da ailemin fedakârlığından faydalanılmasını istemiyorum."³³

Irak'taki askerler, Bush'un iddia ettiği gibi, 'soylu bir dava' uğruna vermediler canlarını.³⁴ Onları orduya getiren kişisel etkenler ne olursa olsun, orada petrol uğruna, imparatorluk uğruna, güç ve kâr dürtüsü uğruna öldüler. Sheehan'in, oğlu Casey için söylediği gibi: "Benim oğlum bir kahraman değil, savaş kurbanıdır. Onun yaptığı şeyin neresi soylu? ABD'ye tehdit oluşturmayan bir ülkeye gidip orayı işgal etmek –bu soylu bir görev değil."³⁵

Daha fazla sayıda Iraklının ve ABD askerinin ölmesi ve yaralanması, şimdiden kaybedilmiş birçok hayatın trajedisini koyultmaktan başka sonuç vermeyecektir.

32) Mikel Allen ve Sam Coates, "Bush Says U.S. Will Stay and Finish Task", *Washington Post*, 23 Ağustos 2005, s. A10.

33) Cindy Sheehan, "It's Time the Antiwar Choir Started Singing", *International Socialist Review* 43 (Eylül-Ekim 2005), s. 14.

34) John Kifner, James Dao ve Albert Salvato, "Confronting Their Losses, Ohio Families Are Shaken", *New York Times*, 5 Ağustos 2005, s. A7.

35) Eve Ensler, "My Son Brought Me Here", *O: The Oprah Magazine* (Kasım 2005), s. 218.

7) AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ, İRAK'I YENİDEN İNŞA ETMİYOR.

Şimdi Irak'ta sözleşmeli iş yapan şirketler, orada Irak halkına yardımcı olmak amacıyla değil, nüfuzlu politikacılarla -Pratap Chatterjee'nin haklı olarak dediği gibi 'yeniden inşa haracı'ndan sözleşme kapıp kazanç elde etmelerini sağlayacak- sıkı bağlar kurup, kendi kasalarını doldurmak üzere bulunuyorlar.³⁶

Gerçek şu ki, Halliburton, Bechtel ve Irak'taki öteki şirketler, yeniden inşa etmekten ziyade ülkeyi soyup soğana çeviriyorlar. Sıradan Iraklılar gaz satın almak için bazen günlerce kuyrukta beklerlerken, Halliburton'un iştiraki Kellogg, Brown & Root gibi şirketlerin yarar sağlayacağı şekilde, petrol ithal etmek için tırmanan fiyatların bedelini Iraklıların ödemesi isteniyor.³⁷ Projeler birbiri peşi sıra tamamlanmadan kalıyor. Hastaneler harabeye dönmüş durumda. Elektrik hâlâ acınası derecede yetersiz dağıtılıyor.

Gazeteci Naomi Klein'ın etkileyici gözlemindeki gibi: "Irak'ı yere yıkan Amerika Birleşik Devletleri, şimdi onu yeniden ayağa dikme sürecinde. ABD, Irak'ı ve Irak halkını başka araçlarla yere sermeye devam etmek istiyor: sadece F-16'larla

36) Böylesi eleştirilere karşılık veren Halliburton Corporation'ın ilanları, şirketin söz konusu sözleşmeleri "birilerini tanıdığımız için değil, yaptığımız işten dolayı" aldığını iddia ediyor; oysa Halliburton'un 1995 ile 2000 yılları arasındaki eski genel müdürü, ABD'nin başkan yardımcısı Dick Cheney'di ve şirket, durmadan fahiş faturalarla hesaplarını şişirdiği ve kalitesiz işçilikle yükümlülüklerini yerine getirmediği belgelenmesine rağmen, ABD'nin askeri bölgelerinde kazançlı ihaleler kapmadaki uzun sicili sebebiyle ünlenmişti. Bkz. Jackie Spinner, "Halliburton to Counter Critics with Commercial", *Washington Post*, 6 Şubat 2004, s. E3. Colum Lynch, "U.S. Owes \$208 Million To Iraq, U.N. Audit Finds", *Washington Post*, 6 Kasım 2005, s. A23. Pratap Chatterjee, *Iraq, Inc.: A Profitable Occupation* (New York: Seven Stories/Open Media, 2004), s. 61.

37) Charles Clover ve Roula Khalaf, "It Was Wrong to Apply an American Template on the Iraqi Reality", *Financial Times* (Londra), 23 Ekim 2003, s. 21. Erik Eckholm, "Excess Fuel Billing by Halliburton in Iraq is Put at \$108 Million in Audit", *New York Times*, 15 Mart 2005, s. A12.

ve Bradley'lerle değil, artık ekonomik açıdan boğmanın daha az göze çarpan araçlarıyla".³⁸

Irak halkı kendi toplumunu pekâlâ yeniden inşa edebilir, hatta bunu yabancı askerler ya da şirketlerden çok daha iyi bir şekilde başarabilir. Son iki yılda sağlanan sosyal hizmetlere ya da güvenliğe bakarsanız, onları gerçekleştirenler de esas olarak Iraklılardır. Ayrıca Iraklılar, kendilerine ağır yaptırımlar uygulanan yıllarda, ciddi biçimde hasar görmüş altyapılarını onarma konusunda ne kadar becerikli olduklarını açık bir şekilde ortaya koymuşlardı. Iraklı mühendisler, öğretmenler ve doktorlar, uzun bir zaman boyunca Arap dünyasında en iyi eğitim almış ve işlerinde en tecrübeli kişiler olmuşlardır. Kaldı ki, Iraklıların kendi ülkelerini yeniden inşa edemeyeceklerini ya da kendi kendilerini idare edemeyeceklerine inanmak ırkçı bir dünya görüşünü temsil eder.

8) AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ, YOL AÇTIĞI ZARARLAR VE ACILARDAN DOLAYI YÜKÜMLÜLÜKLERİNİ YERİNE GETİRMİYOR.

Anlaşılabilir bir şekilde, şu anda savaşa karşı çıkanlar, Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak halkına karşı yükümlülüğü olduğuna ve bu yüzden "yarattığı kargaşayı temizleyene" kadar orada kalması gerektiğine inanıyorlar. Yürüttüğü Bush-karşıtı kampanyayla internetten milyonlarca üyesinden imza toplayan ve çarpıcı başlıklar atmaktan hiç çekinmeyen MoveOn.org, artık, baş direktörü Eli Pariser'in sözleriyle, "Irak'ta başka bir iyi tercih kalmadığı" için askerlerin Irak'tan derhal çekilmesi çağrısında bulunmaya yanaşmıyor.³⁹ Aynı mantıkla hareket eden Education for Peace in Iraq gibi BM yaptırımlarına ve savaşa karşı mücadele eden gruplar da, resmen, keşke daha iyi niyetli bir işgal olsay-

38) Naomi Klein, "You Break It, You Pay for It", *The Nation*, 10 Ocak 2005, s. 12.

39) Akt. Norman Solomon, "MoveOn.org: Making Peace With the War in Iraq", 10 Mart 2005: <http://www.normansolomon.com>.

dı bahanesine sarılıp, işgali destekleyen bir tutum benimsemiş durumdadırlar ve bu yüzden derhal geri çekilmeye karşılar.⁴⁰

New York Times yazarlarından Nicholas Kristof'a göre: "Iraklılar, onları kurtarmak isteyen muhafazakârların iyi niyetleri karşılığında korkunç bir bedel ödüyorlar. Bizim hatalı işgalimiz, milyonlarca Iraklıyı çaresiz ve aç bıraktı, bu yüzden şimdi onları yüz üstü bırakmak bize yakışmaz. Eğer Irak'ta kalırsak, Iraklıların daha güvenceli ve daha iyi hayatlar sürmeleri için yine de bir umut olacak. Fakat geri çekilirsek onları anarşiye, terörizme ve açlıktan kırılmaya mahkûm ediyor olacağız, ki bu da gelecek on yılı aşkın bir zaman içerisinde yüz binlerce çocuğun ölümüne mal olur."⁴¹

Kristof, yeni-muhafazakârların iyi niyetle ya da özgürlük idealleriyle hareket etmediklerini, onları güç ve kâr elde etmekten başka hiçbir şeyin ilgilendirmediğini bir an bile olsun aklına getiremiyor. Oysa, her zaman için tartışmaya açık bir mesele olan hangi saiklerle harekete geçildiğini tamamen bir kenara bıraksak bile, Irak'ı yakıp yıkmış, son on yılda yüz binlerce Iraklının hayatına mal olan yaptırımları teşvik edip uygulamaya koymuş, işgalci bir güç olmanın en temel sorumluluklarını bile yerine getirememiş ve bugün Irak'ta asıl istikrarsızlık kaynağı olan bu insanların, Iraklıları açlıktan ve anarşiden koruyabilecek yegâne kişiler olduklarını söylemenin tuhaf mantığıyla yüzleşmek zorundayız. Hayatımızın başka hiçbir alanında bu tür bir sözü sarf etmemiz mümkün değilken, konu imparatorluğun suçlarına geldiğinde, tarihi sürekli olarak görmezlikten gelmemiz bekleniyor bizden. 'İyi niyetli hareket etme doktrini' bütün suçları temize çıkarıyor.⁴²

40) Örneğin bkz. Erik Gustafson ile Naomi Klein arasındaki tartışma: *Democracy Now!*, 20 Nisan 2005.

41) Nicholas D. Kristof, "Saving the Iraqi Children," *New York Times*, 27 Kasım 2004, s. A15.

42) Bkz. Noam Chomsky, *Imperial Ambitions: Conversations on the Post-9/11 World*, ed. David Barsamian (New York: Metropolitan Books/Henry Holt, 2005), s. 115-118, ve Noam Chomsky, *Hegemony or Survival: America's Quest for Global Dominance*, 2. basım (New York: Owl Books/Henry Holt, 2004).

Gerçekteyse, ABD işgali, Irak'ta istikrar kaynağı olmak bir yana, halen yaşanan acı ve ıstıraplarla istikrarsızlığın başlıca kaynağıdır.

Kristof, "Bir ameliyatı yüzüne gözüne bulaştıran bir cerrah, geride 'hey, işler planlandığı gibi yürümedi, sana bol şans, ben biraz dolanayım' türünden bir not bırakarak hastayı öylece bırakıp gitmez,"⁴³ dediğinde gerçekten karnından konuşuyor. Howard Zinn'in dikkat çektiği gibi, bugün Amerika Birleşik Devletleri, bir cerrahtan ziyade ancak bir kasap olarak adlandırılabilir.⁴⁴ Ancak, Kristof'un mantık yürütmesini kabul etsek bile, tıbbi sicili kötü ameliyatlara dolu, kendi yol açtığı hasarı tamir etmek için de hastaya zarar vermeye devam eden, ilk hatasını kapatmaya çalışırken yaptıklarıyla durumu daha da vahimleştiren bir cerraha hâlâ hasta emanet etmeyi niçin sürdürelim ki? Bir doktorun ilk yükümlülüğü, hastalarını 'daha fazla zarar görmekten ve haksızlık'tan korumaktır. ABD, Irak'taki varlığıyla bu ilkeyi her gün yeniden ihlal etmektedir.

Dahası, ABD birliklerinin Irak'tan derhal geri çekilmesini isteyenler izolasyonizmi savunmuyor ve Irak halkını yüz üstü bırakıp hiçbir yükümlülükleri olmadığını savunmuyorlar. ABD hükümetinin Irak halkına karşı bir yükümlülüğü var mıdır? Kesinlikle vardır. Saddam Hüseyin'i müttefik bildiğinde Washington'ın zemin hazırladığı suçlardan kaynaklanan bir yükümlülüktür bu. Vahşi İran-Irak Savaşı'nda her iki tarafı da silahlandırıp desteklemekten; 1991 Körfez Savaşı'nda yol açtığı yıkımlardan; seyretilmiş uranyumlu silahlar, misket bombaları, 'papatya biçen' bombaları ve beyaz fosfor kullanmaktan kaynaklanan bir yükümlülüktür.⁴⁵ Dehşet

43) Nicholas D. Kristof, "The Exit from Iraq," *New York Times*, 13 Kasım 2005, bölüm 4, s. 13.

44) Howard Zinn, Gino Strada'yla konuşma, Cooper Union, New York, 13 Kasım 2005.

45) ABD'li yetkililer Felluce'de beyaz fosfor kullandıklarını ilk başta reddettiler, fakat daha sonra kabul ettiler. George Monbiot, "The US Used Chemical Weapons in Iraq –and then Lied About It," *The Guardian* (Londra), 15 Kasım 2005, s. 31. Daha kapsamlı hava savaşı üzerine bkz. Seymour M. Hersh, "Up in the Air," *New Yorker*, 5 Aralık 2005, s. 42-54. Hersh'e göre, 2003'teki işgalden beri "3. Marine Aircraft Wing, Irak'a tek başına 500 bin tonu aşkın mühimmat atmıştı," (s. 44).

verici sonuçlara yol açan yaptırımları dayatmaktan, 2003 işgalinde yüz binlerce insanın aşağılanması ve katledilmesinden, o zamandan beri işgalin sebep olduğu büyük zararlardan kaynaklanan bir yükümlülüktür.

Oysa bu yükümlülüğü yerine getirmenin ilk adımı, askerlerin Irak'tan derhal geri çekilmesidir.

Irak halkı için gerçekten adalet olsaydı, yalnızca bu haksız savaştan sorumlu olan politikacıları suçlarından dolayı soruşturmakla kalınmazdı, ayrıca ABD hükümetinin de Irak halkına ve sakat kalmış ya da öldürülmüş ABD'li askerlerin ailelerine tazminat ödemesi gerekirdi. Uluslararası adalet gruplarının da, yaptırımların uygulandığı yıllarda insani yardımı engelleyen yasaların bilinçli olarak çiğnenmesi örneğindeki gibi, Irak halkıyla dayanışmalarını göstermek için başka yollar bulmaları gerekecektir. Mesela, mümkün olduğunda Irak'taki sendikalara, kadın gruplarına ve bağımsız medyaya mali ve siyasal destek arttırılabilir –bazı enternasyonalist gruplar işgalden sonraki aylarda, genellikle de büyük şahsi riskleri göze alarak, bu yönde ciddi çabalar harcamışlardır. Yine aynı doğrultuda, ABD'nin ve İngiltere'nin arkalarında bıraktığı kara mayınlarının ve seyreltilmiş uranyumlu mühimmatın ölümcül mirasını ortadan kaldıracak projelerin; Iraklıların dış güçlerin (en belirgin haliyle ABD'nin, fakat bunun yanında, hepsi de Irak'taki bağımsız siyasal mücadelelerin tehdidi altındaki Türkiye, Suudi Arabistan, Kuveyt ve İran'ın), Irak petrolüne ulaşmalarının sınırlandırılmasına yönelik adımları geçersiz kılmak için mücadele edecek olan uluslararası petrol şirketlerinin ve bağımsız bir ekonomik çizgi tutturursa Irak'ı cezalandırmak için bir an dahi tereddüt etmeyecek olan Dünya Bankası ile Uluslararası Para Fonu gibi uluslararası mali kurumların kendi iç işlerine karışmalarına karşı koyması çabalarının da desteklenmesi gerekecektir.

Biz, ABD işgalinin sona erdirilmesini talep ederken, kesinlikle başka bir işgalci gücün Amerika Birleşik Devletleri'nin yerini

almasını istiyor değiliz. Böyle bir senaryonun en muhtemel adayı olan Birleşmiş Milletler, acımasız yaptırımlarını uyguladığı yıllarda savaşa giden yolun döşenmesine büyük katkıda bulunmuş ve ABD işgalini onaylayarak ABD gücüne karşı koyamayacağını, zaten bunu istemeyeceğini gözler önüne sermiştir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 9 Kasım 2005'te, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Japonya, Danimarka ve Romanya'nın ortaklaşa destekledikleri bir önerenin oy birliğiyle kabul edilmesi sonucunda, 31 Aralık 2006'ya kadar işgal yetkisinin uzatılması doğrultusunda karar vermiştir. Bu önergeye olumlu oy kullananlar arasında Brezilya, Fransa ve Rusya da bulunmaktadır.⁴⁶

Birleşmiş Milletler gerçekte, ABD'nin kendisini ABD gücünün çoktarafli bir kılıkta gösterilmesinde kullanmasına tekrar tekrar göz yummuştur. BM, ya doğrudan ABD'nin amaçlarına hizmet etmektedir, ya da, bunu yapmadığı takdirde, 'gereksiz' bir kurum yaftasını yemiştir –bugün hiçbir ülke ya da ülkeler grubu böyle bir şeye kalkışmaya cesaret edemez oysa. Bush yönetimi dünyaya yeni bir mesaj vermektedir. Washington artık sadece, *New York Times* muhabiri Serge Schmemann'ın ifade ettiği üzere, “Ya bizimlesiniz, ya da bize karşısınız,” demekle yetinmiyor, “aynı zamanda çok daha kurnazca bir şey de söylüyor”. Yeni konum şudur: “Ya bizimlesiniz, ya da size gerek yok.”⁴⁷

Hiçbir dış güç Irak halkına karşı hesap vermeyecektir. Irak halkının çektiği ıstırapların sorumluluğunu tek başına Amerika Birleşik Devletleri de üstlenemez. Birleşmiş Milletler boğazına dek bu suça batmış haldedir. Arap Birliği ülkeleri, Irak halkını korumak için kollarını dahi kıpırdatmamışlardır. Hatta, birliğe üye ülkelerin birçoğu, savaştan ve yaptırımlardan kâr elde etme-

46) Mark Turner, “Iraq Force Wins Extended Mandate,” *Financial Times*, 9 Kasım 2005, s. 3. Ayrıca bkz. 1637 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı (S/RES/1637 [2005]): <http://www.un.org/>.

47) Serge Schmemann, “All Aboard: America's War Train Is Leaving the Station,” *New York Times*, 2 Şubat 2003, bölüm. 4, s. 1.

nin yollarını arayarak, 1991 ve 2003 işgallerine destek bile sağlamışlardır. ABD'nin yanı sıra başka birçok ülke de Saddam Hüseyin'i desteklemiş, onu silahlandırmış, onu korumuşlardır.

Irak halkının kendi geleceğine kendisinin karar vermesine imkân tanınmalıdır. Bu, Naomi Klein'in dikkat çektiği üzere, askeri işgalin hemen sona erdirilmesini talep etmenin yanında, Irak'ın *ekonomik* işgalinin sona erdirilmesi ve Irak'ın önceki rejimden devraldığı borçların ertelenmesi çağrısında bulunmayı da gerektirir.⁴⁸ Iraklılar dış yardım isteyecek olurlarsa, bu kendi gelecekleri bir iştir. Bu kararı biz değil, onlar alacaktır ve bu kararın özgürce alınabilmesinin tek koşulu, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve diğer işgalci orduların Irak'a yönelik ekonomik, siyasal ve askeri baskılarına tamamen son vermeleridir.

48) Klein, "You Break It, You Pay for It," s. 12. Irak borçları üzerine ayrıntılı raporlar için bkz. <http://www.jubileeiraq.org/resources.htm>.

7
HEMEN ÇIKALIM!

Irak'ta öldürülen ABD askerlerinin sayısı 2 bine ulaştığı gün, Başkan Bush, Bolling Hava Kuvvetleri Üssü'nde toplanan dinleyicilerin karşısında böbürleniyordu: "Asla geri çekilmeyeceğiz, asla vazgeçmeyeceğiz ve tam zaferden daha azına asla razı olmayacağız."¹

John F. Kennedy, Lyndon Johnson ve Richard Nixon da ABD'nin Vietnam'a karşı yürüttüğü savaş için benzer açıklamalarda bulunmuşlardı. Fakat ABD egemen sınıfı, sonunda, Vietnam'da 'komünist direniş'e karşı zaferi cepte keklik saymanın boşa böbürlenme olduğunu anlayacaktı.

1) Richard Benedetto, "Bush Says U.S. Must Remain in Iraq," *USA Today*, 26 Ekim 2005, s. 9A.

Amerika Birleşik Devletleri'yle müttefikleri, ya Irak'ta yenilgiyi tadacaklar, ya da bir noktada, muhtemelen Bush yönetiminin savaşı yürütüşüne damgasını vuran gayri-meşruluk lekesini silebilecek yeni bir başkanın yönetimi altında, ezici bir vahşetle 'zafer' görüntüsü yaratmanın bir yolunu bulacaklardır.

Öyleyse asıl soru şudur: Bu kanlı işgalin sona ermesinden önce kaç kişinin daha manasızca hayatını kaybetmesi gerekecektir?

New York Times'ın bildirdiğine göre: "Bush yönetimi, Irak güvenlik güçleri ülkenin önemli bir kısmında bağımsız operasyon yürütme yeteneğine kavuşana kadar, çok sayıda askerini geri çekmeye başlayamayacağını söylüyor. Bazı askeri uzmanlar da, Irak'taki 170 bini aşkın ABD ve İngiliz askerini geri çekmenin iki yıldan az sürmeyeceğini belirtiyorlar."² Erich Schmitt'in yazdığı gibi, "Ordu, Irak'taki savaşın, başka modern isyanlarla aynı yolu izleyebileceğinin, en az on yıl ya da çok daha fazla sürebileceğinin farkına varmaya başlıyor."³

29 Eylül 2005'te ABD Merkez Kuvvetler Komutanı Abizaid, Senato Silahlı Kuvvetler Komitesi'nde ifade verirken, Iraklı askerlerden oluşan tek bir taburun, artık ABD denetiminden bağımsız olarak etkili operasyonlar gerçekleştirebilecek duruma geldiğini söylüyordu.⁴ Irak ordusundaki taburlar 300 ila 1,000 askerden oluşan birliklerdi.⁵ Bu yüzden, "karada büyük ilerlemeler sağlandığı" yalanına rağmen yapılabilecek en cömert yorum, tam eğitim alan Irak askerlerinin sayısının 1,000'i geçmediği idi.⁶

2) Kirk Semple ve Eric Schmitt, "U.S. General Sees Further Delay in Iraqi Military Taking Over," *New York Times*, 22 Ekim 2005, s. A10.

3) Eric Schmitt, "Troops for All Wars; Appetite for Few," *New York Times*, 23 Ekim 2005, s. 4: 2.

4) ABD Genelkurmayı'ndan General John Abizaid'in Senato Silahlı Kuvvetler Komitesi'ndeki tanıklığı, Washington, D.C., 29 Eylül 2005.

5) Martin Sieff, "Iraq Has More Bombs but No Trained Army," *United Press International*, 30 Eylül 2005.

6) Richard W. Stevenson, "Bush to Tell Why He Sees a 'Clear Path to Victory,'" *New York Times*, 28 Haziran 2005, s. A12.

Bush'un ulusal güvenlik danışmanı Stephen J. Hadley, *New York Times*'a verdiği demeçte, yönetimin tutturduğu dile sadık kalarak, "Eğitimin ilerleme hızından memnun olduğunuzu düşünüyorum," demişti. Ancak *New York Times*'ın kabul ettiği gibi, "Bush yönetiminin başka yetkilileri bile, Beyaz Saray'ın eğitilmiş asker-polis sayısına ilişkin olarak bir yıl önceki iddialarının abartılı olduğunun anlaşıldığını kabullenmekteydiler".⁷

Elbette, bu tür hesaplamalar herkesin kendi amacına hizmet eder. Amerika Birleşik Devletleri, işgalin doğurduğu isyandan işgali sürdürmek gerektiği düşüncesini vurgulamakta faydalanmaktayken, Irak'ın kapasitesine ilişkin değerlendirmeler de, askeri kadrolarda yaygın biçimde dile getirilen, Iraklıların kendilerini yönetemeyeceklerini öngören ırkçı, sömürgeci varsayımları yansıtmaktadır. Aynı zamanda, Iraklı askerleri eğitmenin güçlüğü, yerel halkın işbirlikçi gözüyle baktığı bir güvenlik gücü kurmaya çalıştıkça Amerika Birleşik Devletleri'nin karşı karşıya olduğu derin problemlerin göstergesidir.

İşgale karşı muhalefetin yaygınlığı, ABD'yle ve diğer askeri birliklerle işbirliğine giren Iraklıların yüksek risk alması ve ABD askerlerinin ülkeden ayrıldıklarını görmek isteyen Iraklıların Irak polisine sızdığını gösteren kanıtlar dikkate alındığında, Iraklılaştırma stratejisinin -daha önceki Vietnamlılaştırma stratejisi gibi- muhtemelen başarısız kalacağı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, Iraklılaştırmanın başarısız kalması, savaş-karşıtı hareket Amerika Birleşik Devletleri'ni geri çekilmeye zorlayamadıkça işgalin kalıcılığına dayanak sağlayacaktır.

Londra'daki International Institute for Strategic Studies'in Ekim 2005'te yürüttüğü bir çalışmada işaret edildiği üzere, Vietnam'daki savaşın eski yönetimlerden yeni yönetimlere devre-

7) Richard W. Stevenson ve David Sanger, "U.S. Seeks to Aid Iraqi Charter at a Distance," *New York Times*, 31 Ağustos 2005, s. A8.

dilmesi gibi, Amerika Birleşik Devletleri'nin "Başkan George W. Bush görevi bıraktıktan sonra da Irak'ta kayda değer büyüklükte güç bulunduracağı" ortadadır. Enstitü müdürü Patrick Cronin, *Financial Times*'a verdiği bir demeçte, bir sonraki "yönetim, Irak'ta askeri güç bulunduğunu bilerek hareket edecek ve muhtemelen daha uzun yıllar bu durum devam edecek," demişti.⁸

Amerika Birleşik Devletleri, Irak işgalinin başından itibaren, ülkede uzun vadeli askeri üsler kurma planları yapmaktadır. Donald Rumsfeld, "Şu anda Irak'ta kalıcı üs kurmaya niyetimiz yok," derken, Bush'un üst düzey kadroları işgalden hemen sonra *New York Times*'a, Irak'ta yeni kurulacak hükümetle (Pentagon'a askeri üs kurma hakkını tanıyacak ve Amerika'nın hegemonyasının istikrarsız bir bölgenin kalbine nüfuz etmesini sağlayacak bir hükümetle) uzun vadeli askeri ilişki geliştirmeyi planladıkları⁹ nı açıklamışlardır.⁹

Amerikan ordu yetkilileri, bu haftaki röportajlarda, Irak'ta, gelecekte de rahatlıkla kullanılabilecek, muhtemelen dört üssü muhafaza etmekten bahsettiler: birisi, Bağdat'ın hemen dışındaki uluslararası havaalanında; ikincisi, güneyde Nasıriye yakınındaki Tallil'de; üçüncüsü, Ürdün'e giden eski petrol boru hattının yanında, batı çölünde H-1 denilen izole bir alanda; dördüncüsü, Kürtlerin bulunduğu kuzeydeki Başur havaalanında...

Yeni Irak'la, Afganistan'dakine benzer şekilde, uzun vaeli bir savunma ilişkisi kurulacak," diyordu yönetimin kıdemli kadro-

8) James Boxell, Daniel Dombey ve Demetri Sevastpoulo, "US to Retain Force in Iraq after Bush Goes," *Financial Times* (Londra), 26 Ekim 2005, s. 11. Ayrıca bkz. ed. Christopher Langton, *The Military Balance 2005–2006* (Londra ve New-York: Routledge, 2006), s. 173.

9) Rumsfeld, akt. Ronald Brownstein, "Permanent U.S. Bases in Iraq? Experts See a Political Minefield," *Los Angeles Times*, 15 Ağustos 2005, s. A8. Thom Shanker ve Eric Schmitt, "Pentagon Expects Long-Term Access to Key Iraq Bases," *New York Times*, 20 Nisan 2003, s. A1.

larından biri. “Bunun kapsamının ne olacağına karar verilmedi –tam kapasiteli bir operasyon üssü mü olacak, yoksa ileri operasyonları idare edecek veya ikmal işlevi görecek daha küçük bir üs mü, henüz belli değil.”¹⁰

Iraklıların bu tür kalıcı üs kurma planları hakkındaki düşünceleri değiştikçe Washington’ın kamuoyuna yaptığı açıklamalar da durmadan değişirken, eldeki bütün göstergeler, ABD hükümetinin hâlâ Irak’ta uzun dönem kalmak için planlar yapmakta olduğunu ve Irak’ta kendisine hava üssü ve güvenli toprak sağlayacak anlaşmalar peşinde koştuğunu ortaya koyuyor.

Los Angeles Times’ın bildirdiğine göre:

GlobalSecurity.org’da savunma analisti olan John E. Pike başka bir göstergeye dikkat çekiyor. Amerika Birleşik Devletleri sistematik olarak Iraklıları asilerle savaşacak şekilde eğitmesine rağmen, Pentagon, komşularına karşı ülkeyi savunabilecek bir Irak ordusu kurmaya yönelik kilit adımları -tank ya da uçaksavar alımı için planlar yapmak gibi- henüz atmamıştır.

Pike’e göre bunun anlamı, ABD Irak’taki birliklerinin sayısını azaltabileceği halde, Almanya ya da Güney Kore gibi taze bir ülkenin kurulmasının büyükçe, belki de 50 bin kişilik bir Amerikan askeri varlığının sürekli varlığını gerektireceğidir. “Bu kuruluşu kolaylaştırmak için temel yapıyı inşa ediyoruz,” diyordu; mesela.

Yine Pike’in inancına göre, Iraklı politikacıların resmi açıklamaları ne olursa olsun, özel konuşmalarında içlerinden pek çoğunun, potansiyel bir askeri darbeye karşı sigorta işlevi de görebilecek şekilde, ABD’nin uzun süre ülkede kalmasını tercih edecekleri bellidir.¹¹

10) Shanker ve Schmitt, “Pentagon Expects Long-Term Access to Key Iraq Bases,” s. A1.

11) Brownstein, “Permanent U.S. Bases in Iraq?” s. A8.

Britanya, yirminci yüzyılın ilk yarısında Irak'ı nasıl, kendi koruması olmadan bağımsızlığı seçmenin muhtemel ekonomik ve siyasal sonuçlarıyla tehdit edip durduysa, bugün Amerika Birleşik Devletleri de Iraklı seçkinlere, kendilerinin hayatta kalmaları için ABD'nin desteğine ihtiyaçları olacağı yönünde apaçık bir mesaj yollamaktadır. *Christian Science Monitor*'de çıkan bir makaleye göre: "ABD yetkilileri, kurulacak -ve muhtemelen daha ilk günden itibaren yoğun ateş altında kalacak- yeni hükümetin, kendilerinden tam bir geri çekilme istemeyeceğini bekliyorlar. Kıdemli bir ABD'li diplomata göre, 'Sanırım, yeni hükümet bütün sorunları değerlendirecek, çok geçmeden bir dipsiz kuyuya baktığını anlayacak ve bu da problem teşkil etmeyecek'ti'.¹²

ABD'nin Ortadoğu'daki gücünü pekiştirme planlarında Irak'ın stratejik bir üs olarak önemi, Washington açısından ciddi bir kaygıyı oluşturmaktadır. ABD ordusu Suudi Arabistan'la, kendisinin Suudi topraklarına ulaşmasını ve ülkede 'kalıcı eğitim programı' adına bazı birlikler bulundurmasını sağlayan bir güvenlik anlaşmasını sürdürürken, işgale kalkışarak sebep olduğu muhalefetin yaygınlığının farkında olarak, yakın bir dönemde bu ülkedeki askeri üslerini kapatmak zorunda kalmıştır.¹³

Bush yönetimi, Irak'ı işgal etmekle, Irak'ı, komşu devletlerin -bilhassa Suriye'nin ve İran'ın- gözünü korkutabilecek ve elden geldiğince bu ülkeleri 'kontrol altında tutabilecek', 'Batı yanlısı' ve ABD'ye bağımlı bir rejim modeli haline getirmeyi umuyordu. Dolayısıyla, Irak'tan atılmak, ABD açısından salt bir geri çekilme anlamını taşımayacak, bunun yanı sıra ve esas olarak, bölgedeki planlarının ciddi ölçüde ters yüz olması sonucunu doğuracaktı.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ve uluslararası düzlemdeki savaş-karşıtı hareket, böylesi bir geri çekilişi zorlamak için,

12) Scott Peterson ve Dan Murphy, "Iraqis'Big Issue: US Exit Plan," *Christian Science Monitor*, 28 Ocak 2005, s. 1.

13) Eric Schmitt, "U.S. to Withdraw All Combat Units from Saudi Arabia," *New York Times*, 30 Nisan 2003, s. A1.

muhalefetini gözle görülür derecede arttırmak durumundadır. Böyle bir hareketi inşa etmek, ABD'nin başka bir emperyal maceradaki -Vietnam savaşındaki- son büyük yenilgisinden alınan bazı derslerin gerçekten özümsemiş olduğunu ortaya koyacaktır. Şimdi hatırlamakta fayda var ki, ABD'nin Vietnam'daki savaşının sona ermesi, beş faktörün bir araya gelmesinin sonucunda gerçekleşmişti:

- i) Vietnam halkının ABD müdahalesine kitlesel olarak direnmesi;
- ii) Savaş karşı başkaldırının kıvılcımını çakmış olan, öyle ki, bir analiste, "ABD silahlı kuvvetlerinin moral, disiplin ve savaşkanlığı, birkaç çarpıcı istisnaya, bu yüzyılın ve muhtemelen ABD tarihinin en düşük ve en kötü düzeyine inmiştir,"¹⁴ diye yazdıran Amerikan askerleriyle gazilerinin direnişi;
- iii) Amerika Birleşik Devletleri'ndeki seçkinleri, Vietnam'da olduğu kadar ülke içinde de savaşı kaybettiklerini kabullenmeye zorlayan çaptaki ülke içi muhalefet;
- iv) Amerika Birleşik Devletleri'ni siyasal düzeyde yalnız bırakıp, savaşın bedellerini daha da arttıran uluslararası protestolar ve muhalefet;
- v) Savaşın, ABD ekonomisinin konumunu sarsacak derecede enflasyona ve bütçe açığına yol açıp, giderek ağırlaşan ekonomik sonuçları.

Bugün, tek başlarına hiçbir yeterli boyutlarda olmasa ve bir araya getirildiğinde henüz, Washington'ı işgalden vazgeçmeye

14) Akt. David Cortright, *Soldiers in Revolt: GI Resistance During the Vietnam War*, güncelleştirilmiş basım (Chicago: Haymarket Books, 2005), s. 3. Bu kitap, Howard Zinn'in yeni bir sunuşu ve Vietnam ile Irak'ı bağlayan Cortright'ın yeni bölümleriyle Vietnam'daki ABD silahlı güçlerinin içindeki isyanın kapsamını ve etkisini anlamak bakımından vazgeçilmez önemdedir. Ayrıca bkz. Joe Allen'in çalışması: "History of the Vietnam War", *International Socialist Review*, No: 29, 33 ve 40 (<http://www.isreview.org/>; Haymarket Books tarafından yayımlanacaktır).

zorlayabilecek güç ve büyüklükte bir kitleyi temsil etmese de, yukarıda sıralanan faktörlerin tek tek hepsi geçerlidir.

Bugün Irak'taki direniş, ABD ordusunda herhangi bir yetkilinin tasavvur edebildiğinden çok daha yaygındır. ABD'li planlamacılar, çabuk, sonuç alması kolay bir savaşa giriştiklerini sanıyorlardı. *Democracy Now!*'dan Amy Goodman'la yapılan bir röportajda, emekli tuğgeneral Janis Karpinski, Irak hükümetinin yıkılışından hemen sonraki duyguları oldukça doğru anlatıyordu. ABD birliklerinin “hepsi, 1 Mayıs 2003'te Başkan Bush'un zafer ilan edişinden sonra eve döneceklerine inanıyorlardı”.

Bana şahsen birliklerin ve askerlerin çoğunun görev tamamlandığı için eve dönmeye başlayacakları söylenmesine rağmen, sonra birliklerimi birleştirip Irak'a yayılmamı ve hepsine birden komuta etmemi sağladılar.

Kuveyt'e vardığımda, birliklerin orada iki ay daha kalacağı, çünkü hapishanenin restorasyonu ve eğitimi için yeni bir görevi üstlenmemiz gerektiği, büyükelçi Bremer'ın Bağdat'taki karargâhında hapishane uzmanlarının, hapishanenin yönetilmesi ve gözaltı operasyonları için Iraklı muhafızları eğitmesine yardımcı olacağımız bildirildi... Çok geçmeden, bize tanınan iki aylık süre dört aya uzatıldı, derken, bütün birliklerimiz mevzilenmiş halde, üç yüz altmış beş gün postal çıkarmadan nöbet tutmaya başladık.

Askerlerimiz, altı ayı bulmadan eve dönecekleri beklentisiyle savaşa gönderildiler; Amerika Birleşik Devletleri'ndeki askere alma garnizonlarında kendilerine söylenen hep buydu. Fakat bir kere savaş bölgesine gelince, bir daha geri dönemediler.¹⁵

O zamanın kurmay başkanı General Eric K. Shinseki, savaştan önce Senato'da yapılan bir oturumda, Irak'ın işgal edilmesi

15) Amy Goodman, Janis Karpinski'yle röportaj, *Democracy Now!*, 26 Ekim 2005.

için “birkaç yüz bin asker gerekeceği”ni söylediğinde, Savunma Bakan Vekili Paul Wolfowitz ve Savunma Bakanı Donald H. Rumsfeld’in açıklamalarıyla düpedüz çelişkiye düşmüştü.¹⁶ Robert McNamara’nın izinden giderek, Dünya Bankası’nın başkanı olmak üzere Irak’taki maceradan kısa sürede vazgeçen Wolfowitz, Shinseki’nin tahminini “inanılmaz derecede aşırı” bularak dikkate almıyor, hatta, işgalin maliyetlerinin de düşük olacağını, zira Irak’ın petrol gelirlerinin işgalin masrafını çıkartacağını, “hatta Fransa gibi ülkelerin Irak’ın yeniden yapılanmasına büyük ilgi duyacakları”nı ekliyordu.¹⁷

New York Times Magazine’den Dexter Filkins de şunları yazıyordu: “Irak’ta direnişin ortaya çıkması, barışı koruma görüntüsü altında üniformalı bir orduya karşı kısa, keskin bir savaş planlamış olan kıdemli Amerikalı komutanları hayrete düşürdü.”

Buna karşılık Amerikalı subaylar, askerlerine Irak’ı tekrar denetimleri altına almalarını emrettiler. Askerlerinden düşmanın peşine düşmelerini istiyor, her türlü saldırı taktiği için yetki tanıyorlardı. Tikriti’deki karargâhından gelen Dördüncü Piyade Tümeni’nin komutanı Tümgeneral Raymond Odierno, subaylarına ‘zayıfatı arttırmaları’ emrini vermişti.¹⁸

Oysa böylesi taktikler, işgale karşı çıkışı güçlendirmekten başka sonuç doğurmadı. Gerçekten, işgal sürdükçe ABD ve müttefik ülkeler askerlerinin saldırılarının hızı da artmıştı. *Los Angeles Times*’ta Irak’taki 2,000. ABD askerinin ölümünden sonra çı-

16) Elisabeth Bumiller ve Jodi Wilgoren, “Ex-Administrator’s Remark Puts Bush on the Defensive,” *New York Times*, 6 Ekim 2004, s. A22. Ayrıca bkz. General Eric K. Shinseki’nin Senato Silahlı Kuvvetler Komitesi’ndeki tanıklığı, Washington, D.C., 25 Şubat 2003.

17) Eric Schmitt, “Pentagon Contradicts General on Iraq Occupation Force’s Size,” *New York Times*, 28 Şubat 2003, s. A1.

18) Dexter Filkins, “The Fall of the Warrior King,” *New York Times Magazine*, 23 Ekim 2005, bölüm. 6, s. 56.

kan bir yazıda şöyle deniyordu: “ABD’li yetkililer Irak’taki sava-
şın otuz bir ayında ne kadar ilerlediklerini tekrarlayıp durdular,
oyşa Amerikalı askerlerin can kaybı gizlenemez ölçüde yüksel-
meye devam ediyor, bu suretle savaşa ve onunla çok bağlantılı
şekilde başkana verilen desteği azaltıyordu.”

Amerikan askerlerinin ölüm oranı on sekizinci ay önce, sava-
şın birinci yıldönümündeki kadar arttı. Ölüm oranının o zaman-
dan beri durmadan yükselmesi, ABD askeri yetkililerinin isyan-
la savaşmak için devreye soktukları çeşitli stratejilere ve siyasal
manevralara rağmen, kayıplarla ilgili bir *Los Angeles Times* ana-
lizinin en çarpıcı bulguları arasında yer alıyor.

Bu analiz, (Mart 2003’te savaşın başladığı tarihten, geçen yı-
lın Eylül ayı başlarına kadarki dönemde gerçekleşen) ilk bin ölü-
mü, o zamandan beri meydana gelen ölümlerle karşılaştırıyordu.
Ortaya çıkan rakamlar, Amerikan askerlerine yönelik en büyük
tehdit olarak, roketler, havan topları ve makineli tüfek ateşi ka-
dar etkili olan ve geçen yıl içerisinde savaşta ölenlerin yarısından
fazlasına sebep olan yol kenarlarına konan bombalardan dolayı
ölümlerin keskin biçimde arttığını göstermekteydi.

Ayrıca, savaştan dolayı Ulusal Muhafızların ve yedek birlik-
lerin saflarındaki ölüm oranları da durmadan çoğalıyordu. Bu
birliklerin askerleri daha önce beşte bir oranındayken, şimdi ka-
yıpların üçte birini oluşturunlardı.¹⁹

İşgal güçlerini hedef alan silahlı saldırıları gerçekleştirenler,
Vietnam’da olduğu gibi Irak halkının önemli bir kesiminden
destek alacaklarına güvenebiliyorlardı. İngiliz Savunma Bakan-
lığı’nın Ağustos 2005’te gizli olarak yaptırdığı ve daha sonra *Te-
legraph* gazetesine sızdırılan bir ankete göre, İngiliz ve Ameri-
kan işgal güçlerine karşı silahlı saldırıları destekleyen Iraklıla-

19) Doug Smith ve P.J. Huffstutter, “A Deadly Surge,” *Los Angeles Times*, 26
Ekim 2005, s. A1.

rın oranı yüzde 45 ile 65 arasında değişmekteydi.²⁰ “Siviller ile asiler arasındaki ayrım çizgisi bulanık,” diyordu *New York Times* muhabiri Sabrina Tavernise. “Sokaklar boşaldığında Amerikalılar bir saldırının gerçekleşmesinin an meselesi olduğunu anlıyorlar. ‘Halk kokuyu hemen alıyor –ortada gerçek bir ağ var,’ diyordu Yarbay Roger B. Turner, Fırat’ın kenarındaki bir eski sarayı karargâh seçmiş olan Üçüncü Tabur Kampı’nda kendisiyle görüştüğümüzde.”²¹

ABD hükûmeti, Irak halkının direnişine ek olarak, savaşmak üzere gönderilen askerlerin, asker ailelerinin ve Irak ve Afganistan’da cepheye gitmiş olan savaş gazilerinin apaçık muhalefetine yanı sıra hükûmete ve yetkililere karşı düşmanca tutumları da göğüslemek zorunda kalıyordu. 2005’te ABD, 1979’dan beri görülmemiş oranda, askere alma hedeflerinin gerisinde kalmıştı.²² “Bugünkü koşullar, son otuz üç yılda üniforma altına alınacak acemilerin sayısında en hazin tabloyu göstermekte,” diyordu ABD ordusunun askere alma daire başkanı, Tümgeneral Michael Rochelle.²³ Ayrıca, orduya alınan Afrikalı-Amerikalı askerlerin sayısında da keskin bir düşüş gözlenmişti. *New York Times*’in 2005’teki bir haberine göre:

Orduya yeni alınan acemilerin yaklaşık yüzde 14’ü Siyah, oysa bu oran 2001’de yüzde 23’e yakındı. Ordu yetkilileri, diğer alanlardaki iş imkânlarının iyileşmesinin bu düşüşün etkenlerin-

20) Sean Rayment, “Secret MoD Poll: Iraqis Support Attacks on British Troops,” *Sunday Telegraph* (Londra), 23 Ekim 2005, s. 1. Bu araştırmada da, Iraklıların yüzde 82’sinin işgal birliklerine ‘kuvvetle karşı olduğu’, yüzde 67’sinin işgal yüzünden kendini daha güvensiz hissettiği, ancak yüzde 1’in yeni koşulları daha güvenli bulduğu ortaya konmaktadır.

21) Sabrina Tavernise, “Unseen Enemy Is at Its Fiercest in a Sunni City,” *New York Times*, 23 Ekim 2005, bölüm. 1, s. 1.

22) Will Dunham, “U.S. Faces Grim Forecast for Army Recruitment,” Reuters, 1 Ekim 2005.

23) Demetri Sevastopulo, “Recruiters in Fierce Battle to Hit Targets for Enlistment,” *Financial Times* (Londra), 1 Haziran 2005, s. 10.

den biri olduğunu söylüyorlar. Fakat geçen yıl Ordu'nun yaptırdığı bir araştırmaya göre de, savaşa karşı oldukları ya da ölmekten korktukları için askere gitmeyi reddeden genç Siyahların sayısı giderek artıyordu.

“Daha çok Afrikalı-Amerikalı, desteklemedikleri bir dava uğruna dövüşmek zorunda kalmayı, askere gitmeye engel yapıyorlar.”²⁴

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki okullarda ve üniversitelerde, Kampüs Savaş-Karşıtı Ağı gibi örgütlerde bir araya toplanan gençler, üniforma altına alınmış acemilerin önüne dikildiler, bazı durumlarda onları kampüsten attılar.²⁵ Seattle'da örgütlenmiş bir ebeveyn-öğretmen-öğrenci birliği, askere gidenlerin yerel liselere devam etmesini önlemeyi öngören bir karar aldı. “Orduya, bu binadaki ebeveyn-öğretmen-öğrenci birliğinin kendilerini tasvip etmediğini göstermek istiyoruz,” diye açıklamıştı bu tutumlarının sebebini, Seattle Garfield Lisesi'ndeki birliğin ortak-başkanı Amy Hagopyan. “Diğer okullardaki birliklerin de bizim gibi davranacaklarını umuyoruz.”²⁶ Annebabalar ve öğrenciler, ABD Yurtseverlik Yasası'ndaki, devlet okullarını, annesabalar çocuklarının isimlerini özellikle sildirmediğiçe, öğrenci kayıt bilgilerinin askere alma görevlilerine verilmesini şart koşan bir hükme karşı da kampanya yürütmeye başlamışlardı.

Ordunun işçi sınıfı kökenli ve yoksul çocukları savaşa göndermek için başvurduğu yalanları teşhir etmek amacıyla güçlü bir askere alma-karşıtı hareket geliştirmemiz hayati önem taşı-

24) James Dao, “2,000 Dead: As Iraq Tours Stretch On, a Grim Mark,” *New York Times*, 26 Ekim 2005, s. A1.

25) İki faydalı genel değerlendirme için bkz. Anya Kamenetz, “Coalition of the Unwilling,” *VillageVoice*, 28 Ekim 2005, s. 39, ve Elizabeth Wrigley-Field, “A New Battleground on Campuses,” *ZNet*, 18 Haziran 2005 (www.zmag.org).

26) Damien Cave, “Growing Problem for Military Recruiters: Parents,” *New York Times*, 3 Haziran 2005, s. A1.

yor.²⁷ Bunun yanı sıra, Irak'taki savaşa gitmeyi reddeden askerlerle yedeklere tam desteğimizi de eksik etmemeliyiz.

Ekim 2003'te, Florida Ulusal Muhafız Birliği'nin mensubu olan kurmay çavuş Camilo Mejia, Irak işgali sırasında izne ayrıldıktan sonra cepheye geri dönmeyi reddeden ilk asker olmuştu. "Yine orada olmak, başkalarını öldürmek ya da öldürülmek için tek bir geçerli sebep bulamıyorum," diyordu Mejia. "Oradaki halk bizi daha fazla istemiyor, biz de orada olmak istemiyoruz."²⁸ Mejia dokuz ay boyunca gözaltında tutuldu. Bugün kendisi, savaşa karşı seslerini çıkaran çok sayıdaki gaziden ve askerden biri. Ötekiler arasında, yine o da Irak'ta yeniden görev almayı reddeden ve üç ay ağır çalışmaya mahkûm edilip, rütbesi indirilen donanma astsubay Pablo Paredes ile savaşa karşı çıkıp vicdani retçi olduğu için on beş ay gözetim altında tutulmaya mahkûm edilen çavuş Kevin Benderman da yer alıyorlar.²⁹

Kentucky, Lawton'dan Darly Anderson adlı asker, Irak'a geri dönmektense, Amerika Birleşik Devletleri'ne bir daha asla giremeyebileceğini bilerek Kanada'ya geçmeye ve orada barınmaya çalışmaya karar vermişti. "Bağdat'a geri dönseydim benden tek-rar insanları, sivilleri öldürmemi isteyeceklerdi; artık yapamazdım," sözleriyle açıklıyordu kendi durumunu. "Kendilerine yar-dım ettiğimizi sandığımız insanlarla savaşıyoruz, oysa onlar biz-den nefret ediyorlar ve ne zaman sokağa çıksak, ülkelerini işgal ettiğimiz için üstümüze ateş açıyorlar. Onların evlerine, işyerle-

27) Bkz. ed. Elizabeth Weill-Greenberg, *Ten Excellent Reasons Not to Join the Military* (New York: The New Press, 2006) ve ed. Tod Ensign, *America's Military Today: The Challenge of Militarism* (New York: The New Press, 2005).

28) Dan Rather, Camilo Mejía'yla röportaj, CBS, *60 Minutes II*, 31 Mart 2004. Suzanne Goldenberg, "The Stand," *The Guardian* (Londra), 5 Mayıs 2004, bölüm. G2, s. 6. Bkz. Camilo Mejía, *The Road from Ar Ramadi* (New York: The New Press, 2006).

29) Joe Garofoli, "Anti-War Sailor Lifts Foes of Iraq Policy," *San Francisco Chronicle*, 28 Mayıs 2005, s. B1. Stuart Cashin, "War Objector Simply Put Conscience First," *Atlanta Journal-Constitution*, 10 Ağustos 2005, s. 11A.

rine girmemiz, yollarını kapatmamız isteniyor bizden; onların gözünde işgalci bir gücüz biz, günlük hayatlarını alt üst ediyor, cehenneme çeviriyoruz. Kurtarıcı değiliz. Evlerine baskın düzenliyor, ailelerini öldürüyoruz.”³⁰

St. Louis Post-Dispatch'ta 2005 yılı başlarında şöyle bir haber çıkmıştı: “Irak ve Afganistan'daki savaşlar devam ederken, danışmanlar, savaş-karşıtı eylemciler ve asker aileleriyle çalışan başka kurumların görevlileri, askerlerden, denizcilerden, havacılarından ve deniz piyadelerinden gelen, görevden alınmaları için kendilerine yardım edilmesini isteyen çağrılarının arttığını bildiriyorlar. “Bütün gönüllü birlikler içinde giderek daha çok sayıda asker ve deniz piyadesi, vicdani retçi olarak ilan edilmenin yollarını ararken, 5 ila 6 bin asker de “izinsiz ortadan kaybolmuş durumdalar”.³¹

Irak'ta cephede görevli olan bazı askerler de, üstlerinden gelen emirleri reddettiler. Ana merkezi Güney Carolina, Rock Hill'de bulunan 343. İaşe Grubu'nun 23 üyesi, bir yakıt konvoyunun güney Irak'ta Tallil Hava Üssü'nden Bağdat'ın kuzeybatısındaki Tacî'ye götürülmesini isteyen Ekim 2004 tarihli bir emre uymadıkları için cezalandırıldılar.³² “Askerlerin şikayeti, araçlarında yeterince teçhizat bulunmaması, kendilerine kirli yakıt verilmesi ve yolda kendilerine hiçbir silahlı aracın eşlik etmeyecek olmasıydı.” Bu bir ‘intihar görevi’ydi.³³

Vietnam Savaşı sırasında ABD hükümeti, haksız bir savaşı sürdüren bir ordunun disiplininin ne kadar çabuk bozulabileceğini çok iyi öğrenmişti. Bugün de cephedeki askerler, subayları-

30) Paolo Pontoniere, Pacific News Service, “Deserters Speak Out,” *Chicago Sun-Times*, 31 Temmuz 2005, s. 5.

31) Phillip O'Connor, “Some Just Say No to Iraq Duty,” *Saint Louis Post-Dispatch*, 20 Şubat 2005, s. A1.

32) John F. Worth, “Army Punishes 23 for Refusing Convoy Order,” *New York Times*, 7 Aralık 2004, s. A12.

33) Eric Schmitt ve Ariel Hart, “Punishment Urged for Reservists Who Disobeyed,” *New York Times*, 16 Kasım 2004, s. A13. Celeste Katz, “All of Us Refused to Go,” *Daily News* (New York), 17 Ekim 2004, s. 7.

nın, özellikle de onları savaşa gönderen politikacıların iddiaları ile cephedeki çatışmanın gerçekliği arasındaki çelişkileri çıplak gözle görebiliyorlar. Irak'ta kitle imha silahı bulunmadığını ve Irak'ın ABD'ye doğrudan bir tehdit oluşturmadığını biliyorlar. Irak'ta işgale karşı direniş büyüdükçe, daha çok sayıda asker altında Iraklıları özgürleştirmek için değil, onları 'pasifize etmek' için savaştıklarını anlamaya başlıyor. Tabii, bu savaşı sona erdirmek için, Mejia ve bir yalan uğruna ölmeyi -ya da öldürmeyi reddeden öteki askerler gibi daha fazla sayıda insanın vicdanının sesini dinlemesi gerekecektir.

Uluslararası cephede de Bush yönetimi giderek yalnızlaşmaktadır. Bir zamanlar gönüllü koalisyon diye anılan ortaklığın parçası olan ülkelerin listesi, bu ülkelerin kendi içindeki muhalefet hükümetlerine askerlerini Irak'tan çekmeleri için baskı yaptıkça sürekli azalmakta. Şu ana kadar Bulgaristan, Dominik Cumhuriyeti, Honduras, Macaristan, Moldova, Yeni Zelanda, Nikaragua, Filipinler, Portekiz, Güney Kore, İspanya, Tayland ve Tonga, Irak'tan askerlerini çektiler.³⁴ Mart 2004'te, sosyalist aday Jose Luis Rodriguez Zapatero, Başkan Bush'la sıkı bağlar kurmuş olan İspanya'nın memur kafalı başbakanı Jose Maria Aznar'ı yenilgiye uğrattı. Zapatero, seçilir seçilmez Irak'tan İspanyol birliklerini çekti ve İspanya hükümetinin 'yurttaşlarının sırtından yürütülen' savaşa bir daha asla asker göndermeyeceğini açıkladı.³⁵

Pew Global Attitudes Project'in bir raporunda, "Anti-Amerikancılık artık, modern tarihin her dönemine kıyasla çok daha fazla derinleşiyor ve genişliyor," denmektedir.³⁶ Gerçi, *anti-Amerikancılık* terimi yanıltıcıdır. Kuzey ve Güney Amerika'nın -sık sık

34) Bkz. Tablo 1 (sayfa xviii) ve kaynaklar.

35) Mark Mulligan, "Spanish Premier Gives Pledge on Troops," *Financial Times* (Londra), 12 Mayıs 2005, s. 10.

36) Pew Global Attitudes Project, "Global Opinion: The Spread of Anti-Americanism," *Trends 2005* (Washington, D.C.: Pew Research Center, 2005), s. 113-127. Özet için bkz. <http://pewglobal.org/commentary/display.php?AnalysisID=104>.

yapıldığı üzere- Amerika Birleşik Devletleri'yle eş tutulmasının yanlışlığı bir tarafa, kamuoyu anketleri, insanların ABD kültürünü reddetmediğini ya da bu ülke halkından nefret etmediklerini çıplak biçimde gözler önüne sermektedir. Tam tersine, insanların karşı çıktığı şey, ABD hükümetinin politikaları, özellikle de İsrail'e verilen destek, Afganistan ile Irak'ın işgal ve istila edilmesidir.

Savaşa karşı uluslararası muhalefetin düzeyi, iş dünyasının bazı liderleriyle seçkin kesimden bazılarını, hızla büyüyen açıkları ve enflasyon risklerini aktarıp, ABD şirketleriyle ürünlerinin ülke dışındaki imajının gittikçe daha fazla kötüleştiğine dikkat çekerek, Irak işgalinin doğurduğu zararı açıkça konuşmaya yöneltmiştir.³⁷ Reagan yönetiminde Ulusal Güvenlik Kurumu'nun direktörlerinden olan William Odom gibi önde gelen şahinler de savaşa karşı seslerini çıkarmaya başlamışlardır. Odom'a göre, "Orada kalmak... güvenilirliğimize, Irak'tan ayrılmaktan daha fazla zarar veriyor".³⁸ Şu anki yönetimin bazı eski kadroları da Irak'taki savaşa karşı görüşlerini dile getirmeye ve başkanın işgalde ilerleme sağlandığı retoriğinin ne kadar temelsiz olduğunu vurgulamaya başlamışlardır.

Fakat daha da önemlisi, halkın savaşa karşı muhalefetinin gittikçe büyümesidir. Kamuoyu anketleri, artık nüfusun çoğunluğunun Irak'a saldırma kararına karşı çıktığını gösteriyor. Yine halkın çoğunluğu, Bush'un, Kongre'deki Cumhuriyetçilerin aksi yöndeki düşüncelerine rağmen, askerlerin ya hemen, ya da yakın bir gelecekte eve geri dönmelerini istiyor.³⁹ Eylül 2005'te yapılan

37) Örneğin bkz. William J. Holstein, "Erasing the Image of the Ugly American," *New York Times*, 23 Ekim 2005, bölüm 3, s. 9.

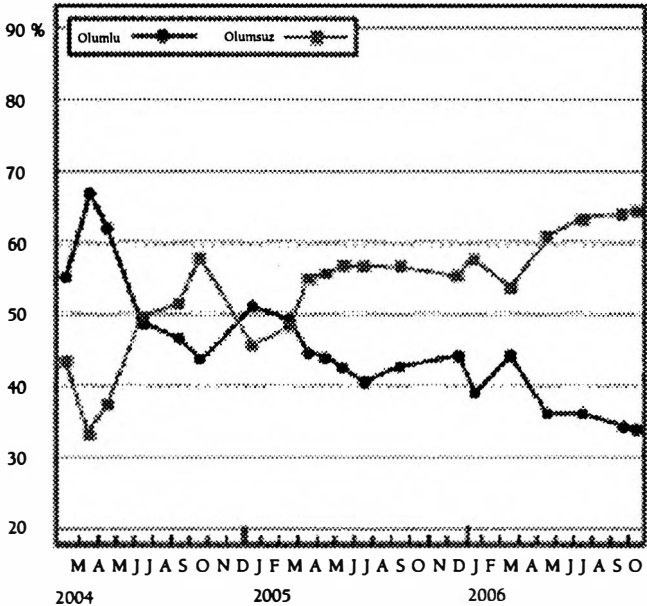
38) William E. Odom, "What's Wrong with Cutting and Running?" Nieman Watchdog Journalism Project, Nieman Foundation for Journalism at Harvard University, 3 Ağustos 2005: <http://www.niemanwatchdog.org>. Makale ayrıca şurada yeniden basılmıştı: "Now's the Time to Leave Iraq," *Pittsburgh Post-Gazette*, 18 Eylül 2005, s. K1.

39) Richard Morin ve Dan Balz, "Bush's Popularity Reaches New Low," *Washington Post*, 4 Kasım 2005, s. A1.

bir ankette kendilerini savaş-karşıtı hareketin üyesi sayıp saymadıkları sorulan kişilerden yüzde 23'ü 'evet' cevabını vermişti ve bu oran, kabaca, en son Nüfus Dairesi rakamlarına göre 16 yaşın üstündeki 50 milyon insanın düşüncesine denk geliyordu.⁴⁰

TABLO 2

BAŞKAN BUSH'UN İRAK POLİTİKASINA VERİLEN DESTEK

The Harris Poll, 79, 25 Ekim 2005.

"En son Harris anketine göre, ABD'de yaşayan yetişkinlerin çoğunluğu, Irak'taki askeri hareketin yanlış bir hareket olduğu kanısında."⁴¹

40) Rasmussen Reports, "23 % Belong to Anti-War Movement," 28 Eylül 2005: <http://www.rasmussenreports.com/2005/Anti-War%20Movement.htm>. 1 Temmuz 2005, Population Estimates Program. Demografik açıdan ABD sayım sonuçları için bkz. <http://www.census.gov/popest/age.html>.

41) Tablo 2, *The Harris Poll*'ün izniyle.

24 Eylül 2005'te Washington D.C.'de, Irak'ın işgalinden beri düzenlenen en büyük gösterilerde 100 bini aşkın insan yürüdü. Bu gösteriye katılanlar, 3 bin Louisiana ile 3,800 Mississippi Ulusal Muhafız askerinin ve yardım çalışmalarında işe yarayabilecek donanımın, fırtına vurduğu zaman Irak'ta olmasına dikkat çekerek, savaş ile hükümetin Katrina Kasırgası'nı caniyane biçimde görmezlikten gelmesi arasında bağ kuruyorlardı.⁴² Protestocular, "Savaş Yapma, Set Yap"* yazılı dövizler taşıyorlardı. Birçok kişi gösteriye, Cindy Sheehan'ın önceki ay Başkan Bush'un Texas, Crawford'daki çiftliğinin dışında savaşa karşı takındığı cesur tutumunu örnek alarak gelmişti.

Ne var ki, mevcut muhalif akımların hiçbiri halihazırda savaşı sona erdirecek güce sahip değildir. Her akım, eleştirel ittifakları zorlayarak, bağımsız biçimde kendi yolunu inşa etmek zorunda kalacaktır. Bununla birlikte, özellikle ABD solu, savaş için gösterilen sebepler, savaşın siyasal bağlamı ve savaşı sona erdirecek etkili bir strateji benimsenmesi konusunda çok daha berrak bir yoruma ihtiyaç duymaktadır.

ABD solu, başkanlık seçiminde John Kerry'yi desteklemekle, savaş yanlısı bir adayı desteklemek uğruna bağımsızlığından ve siyasal ilkelerinden vazgeçmekle korkunç ve hepimize son derece pahalıya patlayan bir hataya düştü. O Kerry ki, "Şimdi bizim dağınık bir şekilde geri çekilmemizin düşünülemeyeceği"nde ısrar ederek, Irak'a daha fazla asker gönderilmesi çağrısı yapmaktaydı.⁴³

42) David E. Sanger, "Hard New Test for President," *New York Times*, 1 Eylül 2005, s. A1.

*) "Make Levees, Not War": Yazar burada, 1960'lı yılların "Make Love, Not War" (Savaş Yapma, Aşk Yap) sloganına gönderme yapan bir sözcük oyununa başvuruyor. (ç.n.)

43) James Harding, "Kerry Avoids Anti-War Campaigning," *Financial Times* (Londra), 12 Mayıs 2004, s. 9. Harding'in gözlemine göre, "Son anketler 'imkânsız ama gerçek' hikâyesini yansıtmaktadır: 2004 başkanlık seçimlerini hem Bush hem de Kerry kaybediyorlar." Bu yerinde bir metafordur. Sonunda savaş yanlısı iki adaydan Bush, Kerry'yi zar zor yenilgiye uğrattı.

Kerry ayrıca, Irak'ın kitle imha silahlarına sahip olmadığını biliyor olsaydı da Başkan Bush'un Irak'ı işgal etmek için yetki istemesine olumlu oy kullanacağını iddia ediyordu (ki Kerry, bu konumundan ancak seçimi kaybettikten ve halkın duyguları güçlü biçimde savaşın aleyhine döndükten sonra geri adım atacaktı).⁴⁴

Gelgelelim, deneyimlerden ders çıkarmak bir tarafa, savaş-karşıtı hareketteki birçok insan, bir şekilde işgal-karşıtı mesajın standart taşıyıcısı rolünü üstleneceklerini umut ederek Demokratlar hakkında yanılısamalara kapılmayı sürdürmüştür. Bazı Demokratlar, oportünist gerekçelerle, Bush'a meydan okuyarak oy toplayabileceklerini fark etmişlerken, buradaki kaygılarının savaş-karşıtı harekete önderlik etmek değil, bu hareketin önüne kendilerini koymak ve sonra da seçime kanallı etmek olduğunun anlaşılması uzun sürmemiştir. Yalnızca savaşa olumlu oy kullanmış olmakla kalmayan, aynı zamanda oylarıyla defalarca savaş fonlarını da destekleyen Demokratlar, *Washington Post*'un sözleriyle, "bu noktada Irak'ta kazanılacak bir başarının ülke açısından çok büyük önem taşıdığı"na inanarak, Cumhuriyetçilerden sadece taktik -ilkesel değil- farklılıklarda ayrılmaktadırlar.⁴⁵

Aslında, senatörler Joseph Lieberman ve Hillary Clinton gibi önde gelen Demokratların birçoğu, askerlerin yurda geri dönmelerini savunmaktan ziyade, Irak'ta daha fazla asker bulundurmaya çağırarak Bush'u sağdan kuşatmanın derdindeler. Örneğin, Connecticut senatörü Lieberman, *Hartford Courant* yazı kuruluna, "Şimdi Irak'ta daha fazla askerimiz olmalı," diyordu.⁴⁶ Pek çok liberal de esas olarak New York'ta Clinton'ın

44) Jim VandeHei, "In Hindsight, Kerry Says He'd Still Vote for War," *Washington Post*, 10 Ağustos 2004, s. A1. Daha sonraki patetik çekilişi için bkz. Dana Milbank, "An Iraq Policy, Better Late Than Never," *Washington Post*, 27 Ekim 2005, s. A3.

45) Peter Baker ve Shailagh Murray, "Democrats Split over Position on Iraq War," *Washington Post*, 22 Ağustos 2005, s. A1.

46) Joseph I. Lieberman, "Lieberman on Iraq, Judge Roberts, Party Politics," *Hartford Courant*, 14 Ağustos 2005, s. C6.

Senato adaylığı için kampanya yürütmekteydi. Fakat, *New York Times*'in gözlemlediği gibi, "Son konuşmalarıyla röportajlarında, ayrıca Senato'da kullandığı oylarla Hillary Clinton, silahlı kuvvetlerin kararlı bir müttefiki ve Amerika'nın ülke dışında zora dayalı askeri varlığının güçlü bir savunucusu olarak ortaya çıkmıştı. Mesela Irak'ta, başkanın savaşı sürdürmesinden yana oy kullanarak tavrını belirtmiş ve orada daha fazla sayıda asker bulundurulmasını savunmuştu."⁴⁷

Temsilciler Meclisi üyesi, Pennsylvania'dan Demokrat John P. Murtha, partisinin tepkisini anlatırken, Irak'tan asker çekme çağrılarının parti saflarını böldüğüne dikkat çekiyordu. Önde gelen parti üyeleri, Murtha'nın konumuyla hemen aralarına bir mesafe koydular. "Jack Murtha ortaya çıktı ve Jack Murtha adına konuştu, parti adına değil," diye açıklamıştı bu durumu, yine Temsilciler Meclisi üyesi olan Rahm Emanuel. Kendisinden Demokratların savaşa bakışını açıklaması istendiğiyle şüpheye şüphe verecekti: "Doğru zaman geldiğinde bir tutum benimseyeceğiz."⁴⁸

Gazeteci Jeremy Scahill, "Demokratlar bir muhalefet partisi değil, savaş-karşıtı bir hareketse hiç değil –hiçbir zaman da olmadı. En iyi ihtimalle, sadık muhalefet denebilir onlar için," saptamasını yaparken kesinlikle haklıdır.

47) Raymond Hernandez ve Patrick D. Healy, "From Seeking Major Change at Once to Taking Small Steps," *New York Times*, 13 Temmuz 13, 2005, s. B1.

48) Charles Babington, "Hawkish Democrat Joins Call For Pullout," *Washington Post*, 18 Kasım 2005, s. A1. Ayrıca bkz. Gilbert Achcar ve Stephen R. Shalom, "On John Murtha's Position," ZNet, 21 Kasım 2005 (www.zmag.org). Achcar ve Shalom haklı olarak, Murtha'nın konumunun ABD birliklerinin Ortadoğu'ya yeniden mevzilenmesinden yana bir strateji olduğuna dikkat çekerler. Aslında Murtha, derhal geri çekilmeden yana oy kullanmıştı ve onu destekleme cesaretini gösteren Demokratların sayısı sadece 3'tü. Murtha, Hersh'un 29 Kasım 2005'te *Democracy Now!*'da belirttiği üzere, savunma bakanlığı bünyesinden gelmektedir. Gerçekte, uzay silahları lobisinden en çok para alan Kongre üyesidir. Bkz. William D. Hartung vd., *Tangled Web 2005: A Profile of the Missile Defense and Space Weapons Lobbies* (New York: Arms Trade Resource Center, 2005), Tablo III ve IV.

Bugün Irak'ta tezgâhlanan dehşet oyununun hiçbir kısmı Demokratlar olmadan sahnelemezdi. Bazı parti liderleri ne kadar sert bir tutumla yadsımaya çalışırlarsa çalışsınlar, bu onların da savaşıdır ve son asker çekilene dek böyle kalacaktır. Bush yönetiminin bu ülkenin tarihindeki en yozlaşmış, en şiddet sevdalısı ve en vahşi hükümetlerden biri olduğuna şüphe yoktur, ancak bu, Demokratların Irak'ta dökülen kanlarda taşıdıkları ciddi sorumluluğu ortadan kaldırmıyor. Demokrat danışmanların savaşa oy verirken bir şekilde kandırıldıkları şeklindeki dayanaksız iddia da, Bush yönetiminin Irak'ın kitle imha silahlarına sahip olduğu iddiası kadar samimi yetersizce. Irak'ın 2003 yılında, Başkan Clinton'ın Bağdat'ı bombaladığı 1998 yılına kıyasla ABD'ye bir nebze daha fazla tehdit oluşturmadığını John Kerry ve meslektaşları da iyi biliyorlardı. Demokratların Saddam Hüseyin rejiminin devrilmesi politikasını desteklemeleri için düzmece istihbaratlara ihtiyaçları yoktu. Bu onların politikasıydı; sırf George W. Bush dönemindeki ülkenin değil, Irak'taki rejim değişikliği sürecini resmen başlatan 1998 Irak'ın Özgürlüğü Yasası'nı imzaladığında Başkan Bill Clinton döneminde benimsenmiş bir politikaydı.⁴⁹

Gerçekte, Irak'taki savaş ve daha genel olarak 'teröre karşı savaş', iki partinin de desteklediği bir konsensüse dayanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin başka ülkelere müdahale etmek, beğenmediği rejimleri devirmek ve küresel bir hegemonik güç olmak gibi temel bir hakka sahip olduğunda Demokratlar da Cumhuriyetçiler de hemfikirdirler. Delaware'den Demokrat lider Joseph R. Biden Jr. Da, partinin tipik 'ben de' ağzıyla, Demokratların "kimsenin iznini istemeden" güç kullanacak olmasıyla övünmektedir.⁵⁰

49) Jeremy Scahill, "Vegetarians Between Meals: This War Cannot Be Stopped by a Loyal Opposition," Common Dreams.org, 18 Kasım 2005.

50) Rick Klein, "Democrats Embrace Tough Military Stance," *Boston Globe*, 14 Ağustos 2005, s. A1.

Bazı liberaller Irak'taki savaşa karşı çıkışlarını, Irak'ın bir 'sapma' olduğu fikrine dayandırmışlardır. Bu akıl yürütme çizgisinin sorunu, Bush'un şu anda aslında meşru olmayan bir savaşı sürdürmekte olduğudur. Bush'un gündeminin terörizmle mücadele etmekle ya da terörizm tehlikesini azaltmaya çalışmakla yakından uzaktan ilgisi yoktur. Bush yönetimi, kendisine 11 Eylül'den önce seçtiği bir dizi yabancı politika hedefine ulaşmanın peşindedir. Bunlar da savunmaya dönük değil, doğrudan saldırıya dönük hedeflerdir; ABD'nin ekonomik ve askeri gücü dış ülkelere yayılmayı gözetmektedir. 'Teröre karşı savaş' başlığı, daha önce ABD'nin Afrika, Orta Asya, Latin Amerika ve Ortadoğu'daki hedeflerine ideolojik dayanak olarak anti-komünizmin kullanılmasında olduğu gibi, onyıllarca sürececek savaşı ırkçılıkla ve Araplarla İslamiyet'in şeytanlaştırılmasıyla satmanın iyi bir yoludur.⁵¹

Irak'ta savaş sona erdirecek bir hareket, hem büyük partilere hem de savaş satmakta başvurulmuş bütün ideolojik çerçeveye meydan okumak durumundadır. Savaş-karşıtı hareket, Demokratlardan bağımsız hareket etmeli ve teröre karşı savaşın, özellikle de ABD istisnacılığının, İslam-fobisinin, Arap-karşıtı ırkçılığın ve liberal emperyalizmin temelini oluşturan geniş çaplı konsensüsü esastan reddetmelidir.

Bunlara ek olarak, savaş-karşıtı harekete politikayı daha fazla (daha az değil) sokmamız gerekiyor. 'Ülkenin kalbindeki',

51) Samih Farsoun, "Roots of the American Antiterrorism Crusade," ed. Elaine C. Hagopian, *Civil Rights in Peril: The Targeting of Arabs and Muslims* (Chicago: Haymarket Books, 2004), s.133-160. Ayrıca bkz. Mahmood Mamdani, *Good Muslim, Bad Muslim: America, the Cold War, and the Roots of Terror* (New York: Pantheon Books, 2004) ve Tariq Ali, *The Clash of Fundamentalisms: Crusades, Jihad and Modernity*, 2. basım (New York: Verso, 2003). İslamiyet üzerine daha genel bilgiler için bkz. Gilbert Achcar, *Eastern Cauldron: Islam, Afghanistan, Palestine, and Iraq in a Marxist Mirror* (New York: Monthly Review Press, 2004) ve Paul N. Siegel, *The Meek and the Militant: Religion and Power Across the World* (Chicago: Haymarket Books, 2005).

yani 'Orta Amerika'daki ya da asker ailelerindeki insanların politikadan uzak tutulup korunması gerektiği doğrultusundaki yaygın fikir, tamamen elitist bir zihniyetin ürünüdür ve bizi yanlış yönlere sevk edecektir. ABD'nin Irak işgali ile İsrail'e ve halklarına baskı uygulayıp, bölgedeki 'istikrar'ı koruyan çeşitli Arap rejimlerine verdiği uzun süreli destek arasında sıkı bağlar bulunduğunu anlayanlar, sadece radikaller ya da ilericiler değildir. Artık askerler ve asker aileleri de petrol, emperyalizm ve ırkçılıkla ilgili sorunları gündeme getirip, savaşın arkasındaki gerçek sebepleri bütün açıklığıyla tartışabilecek duruma gelmişlerdir. Dahası, bazı askerlerin, kendilerine karşı direnen Iraklılara empati duyduklarını ifade ettikleri bile olmuştur. Yarbay Kim Keshung, "Birileri gelip Texas'ı işgal etse, biz de aynı şeyi yapardık," diyordu örneğin.⁵²

Savaş-karşıtı harekette bilinçli emperyalizm-karşıtı akım ne kadar güçlü olursa, savaş sona erdirmeye hareketi de o denli güçlü toplamış olacak ve gelecekteki savaşları durdurmak için gereken temel değişikliği gerçekleştirme şansımız o denli artacaktır.

Büyük satirist ve romancı Mark Twain, ABD'nin Filipinler işgaline karşı çıktığı devirde anti-emperyalizm politikasını çok etkili bir sözle özetliyordu: "Ben kartalın pençelerini herhangi bir ülkeye geçirmesine karşıyım."⁵³ Bizim hem bu duyguyu canlandırıp yaymamız, hem de tamamen akıldışı önceliklerle çalışan, insanları çevre açısından sürdürülebilir bir üretim ve nakliye sistemini geliştirmek yerine giderek azalan petrol rezervlerini kontrol altına almak amacıyla ölüp öldürmeye gönderen, halkı Katrina Kasırgası gibi çevre felaketlerine karşı savunmasız bırakırken, Irak'ı işgal etmek ve Ortadoğu haritasını

52) Yaroslav Trofimov, "In a Tent Hospital, a Close-Up View of Attacks in Iraq," *Wall Street Journal*, 29 Ekim 2003, s. A1.

53) Bkz. Howard Zinn ve Anthony Arnove, *Voices of a People's History of the United States*. (New York: Seven Stories Press, 2004), s. 248.

yeniden çizmek için milyonlarca dolar harcayan, dünyanın en büyük petrol zengini ülkelerinden biri olan Irak'ı ayda yaklaşık 200 milyon dolar maliyetle komşularından petrol ithal etmeye zorlayan bir sistemde savaşın ekonomik köklerine eğilmemiz gerekiyor.⁵⁴

Dolayısıyla, biz bu savaşın sınıfsal yönlerini öne çıkarmalıyız. Kimler savaşıyor, kimler ölüyor, savaştacak askerleri kimler gönderiyor? Niçin bu savaşa milyonlarca dolar yatırılıyor da, bir sürü okul hâlâ acınası durumda kalmaya devam ediyor ve ABD'deki 45 milyon insan hâlâ sağlık sigortasına sahip olamıyor, on milyonlarcası daha yetersiz ya da kısmi imkânlarla hayatlarını idame ettirmeye çalışıyor?

Afganistan ve Irak'taki savaşlar, "Bu ülkedeki birçok insanın hâlâ muhtaç durumda olduğu gerçeğini gizledi," diyor tarihçi Howard Zinn. "Bizim savaşın çöplerini eşeleyip, Bush yönetiminin, savaştan, bu ülkedeki gelir uçurumunun daha da kötüleşmesini saklamak amacıyla faydalandığını, dolayısıyla büyük şirketler zenginleştikçe zenginleşirken Amerikan halkının çoğunluğunun sorunlarına hiç eğilmediğini insanların gözlerine sokmamız gerekiyor. Bence sınıf sorununa yoğunlaşmak, büyük şirketlere aktarılan kazançlara yoğunlaşmak kritik önemde."⁵⁵

Zinn, bunların yanında daha acil bir sorunu da masaya koyuyor: "Sol, sorunun köküne inmeksiz savaşlara mütemadiyen karşı çıkmakla meşgul olabilir; oysa savaşa ihtiyaç duyduran ve savaşları kaçınılmaz kılan, ekonomik sistemdir."⁵⁶

Amerika Birleşik Devletleri, Irak işgalini sürdürmek amacıyla (hükümetin ve medyanın muazzam büyüklükteki federal fonları

54) Steve Negus, "Baghdad to Start Lifting Petrol Subsidies," *Financial Times*, 28 Ekim 2005, s. 7.

55) Howard Zinn, *Terrorism and War*, ed. Anthony Arnove (New York: Seven Stories Press/Open Media, 2003), s. 37.

56) A.g.y., s. 38.

Bush yönetimine yakın olan büyük şirketlere aktarmak için sarıldıkları bir terim olan 'yeniden yapılanma' maliyeti hariç) haftada 1 milyar dolar harcıyor. "Eğer Savunma Bakanlığı bir işletme olsaydı, şimdiye değin çoktan iflas etmiş olurdu," yorumunda bulunuyordu, maliye bakanlığındaki baş müfettişlerden David Walker. "Mali yönetimde kesinlikle berbatlar... Haftada 1 milyar doları nasıl böyle harcadığımızı anlayamıyorum."⁵⁷ Üstelik bu meblağ, Irak işgaline tahsis edilmiş olan on milyarlarca doların, ABD'nin Ortadoğu ve Asya'daki muazzam askeri cephaneliğini muhafaza etmek için saçıp savurduğu on milyarlarca doların, hükümetin İsrail, Mısır, Ürdün, Türkiye, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi 'müttefikler'i desteklemek için gözü-nü kırpmadan elinden çıkardığı on milyarca doların yanında hiç kalmaktadır.

Afganistan ve Irak'taki savaşlar artık 300 milyar doları aşkın bir bedele mal olurken ve Pentagon'un yıllık bütçesi 400 milyar doları aşarken, ülkenin her tarafında çocukların eğitim programlarına, sağlık bakımına, günlük bakıma, kütüphanelere ve temel sosyal hizmetlere ayrılan bütçeler inanılmaz kesintilere uğramaktadır.⁵⁸ Neredeyse her eyaletin her kentinde mali kriz yaşandığı bildirilmektedir.

Büyük şirketlerin Irak'ı yağmalaması, servetlerin gün geçtikçe daha çok işçilerden zenginlere akıtılmasıyla gerçekleştirilen ülke içindeki yağmanın basit bir uzantısıdır. Yoksullara ve işçilere karşı yürütülen bu ekonomik savaş, sivil özgürlükleri, özellikle de yanlış tutuklama, tacize uğrama, ülke dışına sürülme ve gözetilmesine alınma riskleriyle daha fazla yüz yüze gelen göçmenleri ve Müslümanları hedef alan büyük savaşla el ele yürütülmektedir.⁵⁹

57) Susan Milligan, "GAO Investigator Rips Pentagon on Iraq War Finances," *Boston Globe*, 15 Temmuz 2005, s. A4.

58) Reuters, "House Passes \$409 Billion in Defense Spending," *Washington Post*, 21 Haziran 2005, s. A8.

59) Pek çok örnek için bkz. ed. Hagopian, *Civil Rights in Peril*.

Savaş-karşıtı hareketin yalnızca bu toplulukların haklarını savunması değil, onları temsil eden ve onları da içine katacak bir yapılanma -ve buna uygun düşecek bir liderlik kadrosu- kurması gerekmektedir.

Bütçe kesintileriyle karşı karşıya kalan, işleri ve sendikaları saldırıya uğrayan, sivil özgürlükleri ihlal edilen daha çok sayıda insanı, ayrıca Irak'taki bütün yabancı askerlerin derhal evlerine dönmesi talebiyle orduda görevli insanların aileleriyle dostlarını da harekete katabilmeliyiz.

Pek çoğu ABD'deki Savaşa Karşı Emek örgütüyle birlikte çalışan çeşitli sendikalar, savaş sorunuyla işyerlerimizdeki işgali gündeme getirmekte model işlevi görebilecek kararlar kabul etmişlerdir. Chicago'daki Kamyon Şoförleri Birliği, içerdeki savaş ile dışarıdaki savaşı birbirine nasıl bağlayabileceğimizin öğretici bir örneğini sunuyor bize:

Oğullarımızın ve kızlarımızın, erkek ve kız kardeşlerimizin hayatlarına Bush'un Ortadoğu'daki petrol kârlarını denetimi altında tutmasından daha fazla değer verdiğimiz halde;

Bu savaşta en büyük acıları çeken Irak'taki sıradan işçiler, kadınlar ve çocuklarla hiçbir kavgamız olmadığı halde;

Bu işgali tezgâhlamaya ve yürütmeye ayrılan milyarlarca doların bizim okullarımızın, hastanelerimizin, konutlarımızın ve sosyal güvenliğimizin bütçedeki payından kesildiğini bildiğimiz halde;

Bush'un savaş arzularının ekonominin batışını, büyük şirketlerdeki yolsuzlukları, işten çıkarmaları gizlemeye yönelik bir bahane, bir saptırma aracı olduğunun farkına vardığımız halde;

705 nolu şubenin kamyon şoförleri, adalet savaşçıları olarak tanındığı halde;

Bizler, Bush'un savaşa görme arzusunun kesinlikle karşısında olduğumuzun,

Savaş-karşıtı faaliyeti güçlendirmeye çalışan diğer sendikalar ve cemaatler arasında destek ve işbirliğini arttırmak amacıyla bu açıklamayı yaptığımızın bilinmesini isteriz.⁶⁰

Gerçekte de, Vietnam'daki savaşla ilgili olduğu gibi Irak'taki savaşa dair görüşler de, ırk ve sınıf sorunuyla güçlü bağlar taşımaktadır. Kazancınız ne kadar azsa, savaşa karşı çıkma ihtimaliniz o kadar fazladır.⁶¹ Afrikalı-Amerikalıların yüzde 79'u Irak'taki savaşın yanlış olduğunu düşünüyorlar.⁶² Afrikalı-Amerikalılar arasında Bush'un yaptıklarını onaylayanların oranı yüzde 2'yi geçmiyor.⁶³

Milyonlarca insan savaş-karşıtı hareketin hedeflerine sempati besliyor, ancak henüz bu hedeflere ulaşmak için düzenlenen eylemlere katılabilecek durumda değiller. Bu daha geniş kesimleri de hareketimize katabilmemiz ve yerel eylemleri, pek çok kişinin yaşadığı yalıtılmışlık ve atomlaşma duygusunu ortadan kaldırbilme potansiyeli olan, koordineli ülke çapındaki eylemlere bağlamalıyız.

Gösterilerimizin etkisini arttırmak için, sivil haklar militanı John Lewis'in bir keresinde söylediği gibi, "artık yürüyüşlerimiz Washington'la sınırlı kalmamalı".⁶⁴ Ülke çapındaki gösteriler tabii ki hayati önemdedir, ancak bu eylemler, savaşın kurumlarıyla sembollerini hedef alan yerel eylemlerin yerini tutamaz. Sivil itaatsizliğimizi protestocuların çoğu evlerine döndükten sonra, büyük

60) International Brotherhood of Teamsters Local 705, Savaş Aleyhinde Karar, 18 Ekim 2002. Yeniden basımı için bkz. ed. Zinn ve Arnove, *Voices of a People's History of the United States*, s. 608.

61) Joseph Carroll, "Who Says It Was a Mistake to Send Troops to Iraq?" Gallup Poll, 1 Kasım 2005: <http://poll.gallup.com/content/default.aspx?ci=10024>.

62) A.g.y.

63) NBC News-Wall Street Journal anketi, 12 Ekim 2005. Tim Russert ve Brian Lehrer, NBC Nightly News, NBC, 12 Ekim 2005.

64) Asıl konuşma metninden anlaşılan, John Lewis'in Washington'a 28 Ağustos 1963'te yapılan yürüyüşü kastettiğidir. Bkz. Zinn ve Arnove, *Voices of a People's History of the United States*, s. 399.

çaplı eylemler sona erdikten sonra da gündelik hayatın içine taşıyabilmeliyiz. Aksi takdirde, savaş-karşıtı hareketin, savaş sona erecek güçlerin bir parçası olması gereken halk kitlesinden ayrı, aydınlanmış bir azınlık olduğu fikri de doğrulanmış olacaktır.

Vietnam'daki savaş sona erdirmeyi amaçlayan harekette olduğu gibi, biz de pek çok cephede birden mücadele etmeliyiz: Askere alınmaya karşı koyanları desteklemeli, bu savaşın insani maliyetleri ve savaş meşru göstermekte kullanılan yalanları teşhir edip hükümet ve ordu yetkilileriyle her fırsatta karşı karşıya gelmeli, savaştan muazzam kârlar elde edenleri teşhir etmeli, savaşa karşı seslerini yükselten ve emirlere uymak istemeyen askerleri korumalı ve desteklemeli, Savaşa Karşı Iraklı Gaziler gibi gazi dernekleri ve Gold Star Families for Peace gibi asker aileleri gruplarıyla birlikte çalışmalı, bütün bunların yanında, işgali şimdi sona erdirmek için çevremizdeki herkese sabırla ama vakit kaybetmeden görüşlerimizi anlatmalıyız.

SONSÖZ:
AMERİKAN İSTİSNACILIĞI ÜZERİNE
Howard Zinn

Amerikan istisnacılığı anlayışı yeni değildir. İlk defa, daha 1630 yılı gibi çok eski bir zamanda, Massachusetts Bay Koloni-si'nde Vali John Winthrop tarafından ortaya atılmıştır (ki Ronald Reagan yüzyıllar sonra valinin bu sözüne atıfta bulunacaktır). Winthrop, Massachusetts Bay Kolonisi'ni “tepede bir şehir” olarak adlandırmıştı.¹ Reagan da bu lafı biraz süsleyip püsleyerek, “tepede parlayan bir şehir” diye değiştirdi.²

1) John Winthrop, “A Model of Christian Charity,” Plymouth’a yolculukta verilen vaaz, akt. ed. Stuart Rosenblum, *Pragmatism and Religion* (Chicago: University of Illinois Press, 2003), s. 21-23.

2) Ronald Reagan, Açış Konuşması, Republican National Convention, Dallas, Texas, 23 Ağustos 1984.

Tepede bir şehir fikri insanın içini ısıtıyor. George W. Bush'un söylediği bir şeyi akla getiriyor: Amerika Birleşik Devletleri, özgürlüğün ve demokrasinin feneridir. İnsanlar bize bakabilirler, bizden öğrenebilirler, bizi taklit edebilirler.

Oysa gerçekte biz asla o tepedeki şehir olmadık. Vali Winthrop ünlü sözünü sarf ettikten birkaç yıl sonra, tepedeki şehirde yaşayan insanlar Pequot Kızılderililerini katletmeye koyuldular. İşte, ilk yerleşimcilerden William Bradford'un, Yüzbaşı John Mason'ın bir Pequot köyüne düzenlediği saldırıyla ilgili yazdıkları:

Ateşten kaçanlar, kılıçla biçildiler; bazıları baltayla doğrandı, bazıları ekinlerin arasına kaçmaya çalıştıysa da çabucak yakalandılar; içlerinden ancak çok azı kurtulabildi. Bir seferinde, 400 kadarını yok etmişlerdi. Onları öyle cayır cayır yanarken, köy kan gölüne dönerken görmek korkunçtu; çadırlardan iğrenç kokular yükseliyordu.³

Bradford'un tasvir ettiği katliam manzaraları, koloniciler batıya, Pasifik'e, güneye, Meksiko Körfezi'ne doğru yürürlerken durmadan tekrarlandı. (Gerçekte bizim ünlü özgürlük savaşımız -Amerikan Devrimi- Kızılderililer açısından tam bir felaketti. Kolonicileri ilk başlarda Kızılderili topraklarına girmekten alıkoyan tek şey, Britanyalılar ve 176 Bildirgesi'nde saptanmış olan sınırlardı. ABD'nin bağımsızlığı bu sınırları ortadan kaldırmıştı.)

Başka topraklara yayılma, o toprakları işgal etme ve işgale karşı koyan insanlarla en vahşi yöntemlerle savaşına, ilk yerleşimcilerden bugüne değin ABD tarihinin sürekli tekrarlanan gerçeklerindendir. Ve bu tabloya, ilk zamanlardan itibaren Amerikan istisnacılığının özel bir şekli eşlik etmiştir hep: ABD'nin yayılıp genişlemesi, ilahi takdirdir. On dokuzuncu yüzyılın ortasın-

3) William Bradford, *History of Plimoth Plantation*, ed. William T. Davis, *Bradford's History of Plymouth Plantation, 1606-1646* (New York: Charles Scribner's Sons, 1908) içinde, s. 339-340.

da Meksika'yla savaşın arifesinde, Amerika Birleşik Devletleri Texas'ı ilhak ettikten hemen sonra, editör ve yazar John O'Sullivan, ünlü 'bariz kader' deyişini bulmuştu: "Bütün kıtaya yayılmamız, her yıl sayısı artan milyonlarcamızın özgürce gelişmesi için Yaradan'ın bize bahşettiğı bariz kaddedir."⁴

Yaradan, ABD'nin genişlemesine burnunu sokmaya devam etti. Yirminci yüzyılın başında, Amerika Birleşik Devletleri Filipinler'i işgal ettiğinde, Başkan McKinley, Filipinler'e gitme kararını bir gecede aldığını, dizlerinin üstüne çöküp dua ettiğinde Tanrı'nın kendisini gidip o ülkeyi almasını istediğini söyleyecekti.⁵

Tanrı'nın adını anmak ABD tarihi boyunca ülkenin başkanlarının alışkanlığı olmuştur, fakat George Bush bu tarih içinde çok özel bir yerdedir. İsrail gazetesi *Haaretz*'te yakın zamanda çıkan bir makaleye göre, haberi yazan kişi, Bush'la bir araya gelen Filistinli liderlerle konuşmuştu. Bush ona güya şunu söylemişti: "Tanrı bana El-Kaide'yi vurmamı söyledi, ben de vurdum, sonra Saddam'ı vurma talimatı aldım, onu da vurdum, şimdi de Ortadoğı sorununu çözmeye kararlıyım."⁶ Bu sözün gerçekten söylenmiş olup olmadığını bilmek zor, fakat pek akla yatkın görünmediğı de açık. Öte yandan, Bush'un kendine yakıştırdığı iddialarla uyum içinde olduğı da besbelli.

İlahi takdir çok tehlikeli bir fikir, özellikle de askeri güçle birleştiğinde. Tanrı'nın onayını aldığınızda insanoğluna ait ahlak standardına ihtiyacınız kalmaz. Bugün Tanrı'nın desteğine

4) John O'Sullivan, "Annexation" *U.S. Magazine and Democratic Review* 17, No. 85 (Temmuz-Ağustos 1845), s. 5.

5) General James Rusling, "Interview with President William McKinley," *Christian Advocate*, 22 Ocak 1903, s. 17. Yeniden basımı için bkz. ed. Daniel Schirmer ve Stephen Rosskamm Shalom, *The Philippines Reader* (Boston: South End Press, 1987), s. 22-23. Asıl görüşme tarihi 21 Kasım 1899'du.

6) Arnon Regular, "Road Map Is a Life Saver for Us, PM Abbas Tells Hamas," *Ha'aretz*, 24 Haziran 2003.

sahip olduğunu iddia eden herkes, bellerinde “Gut mit uns” (Tanrı bizimle) kemerlerini taşıyan Nazi hücum taburlarını hatırlatmaktadır bize.

On bin nükleer silahı, yüz farklı ülkede askeri üsleri ve her denizde savaş gemileriyle kudret timsali bir ülke olan Amerika Birleşik Devletleri’nin hükümeti, bizi dünyanın tehlikede olduğuna dair Tanrı’dan vahiy indiğine inandırmak istemektedir.

Her ABD lideri ilahi onayla harekete geçtiğini iddia ediyor değildir tabii, ancak bu fikir, ABD’nin dünyanın her tarafına yayılma gücünü kullanma konusunda kendini eşsiz bir mantıkla haklı görmeye çalıştığını da gözler önüne sermektedir. 1945’te, İkinci Dünya Savaşı’nın sonunda, bir dizi medya kuruluşunun (*Time*, *Life*, *Fortune*) sahibi olan Henry Luce, bu yüzyılın ‘Amerikan yüzyılı’ olacağını, savaştaki zaferin Amerika Birleşik Devletleri’ne “bizim uygun gördüğümüz amaçlar uğruna ve bizim uygun gördüğümüz araçlarla bütün gücümüzü dünyaya dayatma” hakkını tanıyacağını açıklamıştı.⁷

Bu güvenli kehanet, yirminci yüzyılın geri kalan dönemi boyunca gerçek oldu. İkinci Dünya Savaşı’ndan neredeyse hemen sonra Amerika Birleşik Devletleri, Suudi Arabistan’la yaptığı özel düzenlemelerle Ortadoğu’nun petrol bölgelerine girdi. Japonya, Kore, Filipinler ve çeşitli Pasifik adalarında üsler kurdu. Sonraki on yıllarda İran, Guatemala ve Şili’deki sağcı grupları kendi amaçları doğrultusunda çok iyi organize etti ve Karayipler’deki çeşitli diktatörlüklere askeri yardım gönderdi. Çok geçmeden dünyanın her tarafında askeri üsse sahip olan ABD, Güneydoğu Asya’da bir koç başı elde etmek amacıyla da Vietnam’ı işgal edip, Laos’la Kamboçya’yı bombaladı.

Sovyetler Birliği’nin varlığı, hatta nükleer silahlara sahip olması bile bu yayılmayı engellemiyordu. Aslında, abartılı bir teh-

7) Henry R. Luce, “The American Century,” *Life* (17 Şubat 1941), s. 61-65.

dit olarak başvurulmuş 'dünya komünizmi' heyulası, ABD'ye yeryüzünün her tarafına yayılmak açısından etkili bir bahane sağlıyordu ve ABD zaten çok geçmeden yüz kadar üsse sahip olmuştu. Sovyetler'in dünyayı fethetmesinin önünde sadece Amerika Birleşik Devletleri durabilirdi!

Amerika Birleşik Devletleri'nin saldırgan militarizmini doğuran etkenin Sovyetler Birliği'nin varlığı olduğuna inanabilir miyiz? Öyle olsa, 1917'den önceki zorla genişleme politikalarını nasıl açıklayacağız? Bolşevik Devrimi'nden yüz yıl önce ABD orduları, şimdilerde 'etnik temizlik' terimiyle karşıladığımız kırımların ilk örneğini sergileyerek, Batı'ya doğru yayılması sürecinde Kızılderili kabileleri yeryüzünden silmekle meşguldü. Kıtanın fethi tamamlanınca da egemenlerin gözleri denizaşırı ülkelere çevrildi.

Yirminci yüzyılın arifesinde, ABD orduları Küba'ya ve Filipinler'e yönelirken, Amerikan istisnacılığı her zaman ayrıcalıklı bir yere oturtulmuyordu. ABD, bir gün hepsini aşırıp geride bırakacağı Batılı emperyal güçlerden oluşan küçük gruba katılmaya istekliydi, hatta bayağı can atıyordu. Senatör Henry Cabot Lodge'un o zamanlar yazdığı gibi: "Büyük uluslar, gelecekteki genişlemeleri ve bugünkü savunma ihtiyaçları için yeryüzünün bütün çorak bölgelerinin peşinde koşturuyorlar... Dünyanın büyük ülkelerinden biri olarak Amerika Birleşik Devletleri, bu yürüyüş kolunun dışında kalmamak zorunda."⁸

Amerikan istisnacılığı, 1899 yılında Savaş Bakanı Elihu Root'un şu sözlerinden daha açık bir dille ifade edilemezdi: "Amerikan askeri, dünya kurulalı beri başka ülkelerin hepsindeki bütün askerlerden farklıdır. Amerikan askeri, özgürlük ve adaletin, hukuk ve düzenin, barış ve mutluluğun ileri koludur."⁹ Root'un

8) Henry Cabot Lodge, "Our Blundering Foreign Policy," *Forum* (Mart 1895), s. 8.
9) Elihu Root, "The American Soldier," Marquette Club'de yapılan konuşma, Chicago, Illinois, 7 Ekim 1899, ed. Robert Bacon ve James Brown Scott, *The Military and Colonial Policy of the United States: Addresses and Reports by Elihu Root* (Cambridge: Harvard University Press, 1916) içinde, s. 3.

bunu söylediği zamanda, Filipinler'deki Amerikan askerleri, 600 bin Filipinonun canına mal olacak bir katliama girişmekteydiler.

Amerika'nın, askeri harekâtları başkalarının yararına yapıyor diye farklı olduğu düşüncesi, özellikle de kendine liberal, ilerici diyen başkanlarca dile getirildiğinde ikna edici bir haleye sarınmaktadır. Örneğin, 'liberal' başkanlar listesinin her zaman en tepelerinde yer alan ve gerek bilimciler gerekse popüler kültür kalemşörleri tarafından 'idealist' gözüyle bakılan Woodrow Wilson, daha zayıf ülkelere karşı askeri güce başvurma konusunda acımasızlığıyla ünlüydü. Sırf Meksikalılar bazı Amerikalı denizcileri tutukladıkları için 1914'te Meksika'nın Veracruz limanını bombalasın ve işgal etsin diye donanmayı görevlendirmekte bir an dahi tereddüt etmemişti. Wilson 1915'te de deniz piyadelerini Haiti'ye gönderdi ve Haitililer direnmeye çalıştıklarında gözünü kırpmadan binlercesinin öldürülmesi emrini verdi.

Ertesi yıl Amerikan deniz piyadeleri Dominik Cumhuriyeti'ni işgal ettiler. Haiti ve Dominik Cumhuriyeti işgalleri yıllarca sürdü. 1916'da, "Haklı olduğunu başkalarına kaba kuvvet kullanarak inandırmak zorunda kalmayacak kadar haklı olduğunu bilen bir ulusuz biz," diyerek yeniden seçilen Wilson da, seçilir seçilmez genç Amerikan askerlerini Avrupa savaşı mezbahasına yollayacaktı.¹⁰

Theodore Roosevelt ilerici sayılıyordu. Gerçekten de 1912'de İlerici Parti listesinden başkanlığa adaylığını koymuştu. Ancak o bir savaş âşığıydı, Filipinler'in fethini bütün kalbiyle desteklemişti; 1906'da 600 kişilik bir Filipin köyünü yerle bir eden generalı kutlamaktan çekinmemişti. Monroe Doktrini'nde, Karayipler'deki küçük ülkelerin işgal edilmesini, onlara 'istikrar' getirildiği gerekçesiyle meşru gören 1904 'Roosevelt Sonucu'nu ilan etmişti.

10) Woodrow Wilson, Convention Hall'de yapılan konuşma, Philadelphia, Pennsylvania, 10 Mayıs 1915, akt. Arthur S. Link, *Wilson: The Struggle for Equality, 1914-1915* (Princeton: Princeton University Press, 1960), s. 382.

Soğuk Savaş sırasında birçok ABD'li 'liberal', Doğu Avrupa için kesinlikle gerçek olan, fakat Batı Avrupa ya da Amerika Birleşik Devletleri söz konusu olduğunda büyük ölçüde abartılı sayılması gereken Sovyet tehdidi konusunda gerçek bir histeriye kapıldılar. McCarthyizm döneminde, Senato'nun örnek liberali Hubert Humphrey, 'ülke çapında olağanüstü hal' dönemlerinde, şüpheli yıkıcıların yargılanmaksızın tutulabileceği gözaltı kamp-ları kurulmasını önermişti, örneğin.¹¹

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ve Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından, yayılmanın gerekçesi olarak 'komünizm'in yerini 'terörizm' aldı. Terörizm gerçektir, fakat terörizm tehdidi, ülke dışında saldırgan askeri eylemlere ve ülke içinde sivil özgürlüklerin perdelenmesine imkân tanıyacak bir histeri derecesinde büyütülmektedir.

Amerikan istisnacılığı fikri, Baba Bush'un -Henry Luce'un öngörüsünü izleyerek- ülkenin 'yeni Amerikan yüzyılı'na girmek üzere olduğunu ilan etmesiyle sürdürülüyordu.¹² Sovyetler Birliği ortadan kalksa bile, ülke dışında askeri müdahaleler yapılması fikri gündemden çıkarılmış değildir. Baba Bush önce Panama'yı işgal etti, daha sonra Irak'la savaşa girişti.

11 Eylül'deki hunharca saldırılar, Amerika Birleşik Devletleri'nin dünyanın güvenliğinden tek başına sorumlu olduğu, bir zamanlar komünizme karşı yaptığı gibi şimdi de hepimizi terörizme karşı savunacağı fikrine yeni bir canlılık kazandırdı. Başkan George W. Bush, Amerikan istisnacılığı fikrini, kendi ulusal güvenlik stratejisinde, ABD'nin rakipsiz askeri üstünlüğüyle tek başına yerine getirmekten çekinmeyeceği önleyici savaş ilkelerinin uygulanması noktasında, sınırlarına kadar taşıdı.

11) Humphrey bunu, yeterince ileri gidilmediği gerekçesiyle yasaya karşı çıkarak, 1950 McCarran Yasası (İç Güvenlik Yasası diye de biliniyordu) tartışmaları çerçevesinde önermişti.

12) Editorial, "The State of Bush's Union," *Boston Globe*, 30 Ocak 1991, s. 14.

Bu strateji, güvenliğin kolektif bir mesele olduğu, savaşın ancak kendini savunma hallerinde meşru sayılabileceği fikrine dayanan Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne açıkça aykırıydı. Hemen not etmek isterim ki, Bush doktrini, Nazi liderlerinin saldırgan bir savaşa (özsavunmayı çok çok aşan bir ölçüde, önleyici savaşa) girişme suçuyla mahkûm edilip asıldıkları Nuremberg'de ana hatlarıyla benimsenen ilkeleri de çiğnemektedir.

Bush'un ulusal güvenlik stratejisi, ABD'nin dünyada barışı ve demokrasiyi korumaktan tek başına sorumlu olduğu şeklindeki fütursuzca anlayışı (Amerikan istisnacılığının bu şekilde, en çıplak haliyle ilan edilmesi) pek çok kişiyi şoka uğratmış olmalıdır. Yine de bu çizgi, uzun süredir başka ülkeleri (Vietnam, Kamboçya, Laos, Grenada, Panama, Irak) bombalayıp işgal ederek ve nükleer ve nükleer-dışı silahlardaki üstünlüğünü korumak adına, çekinmeden saldırgan rolünü oynayan Amerika Birleşik Devletleri'nin tarihsel pratiğinde dramatik bir kopuşu temsil etmez. Önleyici eylem ve tektarafılık, ABD'nin dış politikasının herkesçe bilinen ayrırcı özelliklerindendir.

Bu tür bombalamalar ve işgaller, bazen, Kore'de olduğu gibi Birleşmiş Milletler'i, Sırbistan'da olduğu gibi NATO'yu da devreye sokarak uluslararası eylem kisvesiyle gizlenmeye çalışılmıştır. Ancak temelde, bizim savaşlarımızın hepsi ABD damgalıdır. Bir keresinde, Amerika Birleşik Devletleri'nin "mümkün olduğu anda başkalarıyla birlikte çoktarafli olarak, mecbur kaldığımızda tektarafli olarak hareket edeceğimizi" söyleyen kişi, Bill Clinton'ın dışişleri bakanı Madeleine Albright'tı.¹³ Henry Kissinger da aynı doğrultuda ve bilinen resmiyetiyle, "Önleyici eylemi, her ülkenin kullanabileceği bir evrensel ilke olarak benimsemek Amerika'nın ulusal çıkarlarına terstir," diyecekti.¹⁴ İstisnacılık asla bundan daha berrak bir dille ifade edilemezdi.

13) Steven Greenhouse, "U.S. Says Iraq Appears to Resume Pullback From Kuwait Border," *New York Times*, 17 Ekim 1994, s. A10.

14) Henry Kissinger, "Iraq Is Becoming Bush's Most Difficult Challenge," *Chicago Tribune*, 11 Ağustos 2002, s. 9.

Bu ÷lkede Bush'a karşı olan bazı liberaller, yine de onun dış politikadaki ilkelerini kabullenmekten geri durmuyorlar. 11 Eyl÷l'÷n Amerika'da yaşayan herkesin ve tabii ki bazı liberal entelekt÷ellerin ÷st÷nde g÷çlü bir psikolojik etki yaptığı açıktır; bu, 11 Eyl÷l'e karşı gösterilen, ÷lkemizin d÷nyadaki rol÷ hakkında duru bir zihinle d÷şünme yeteneğimizi çarpıtan bir tür histerik tepkidir.

Liberal dergi *American Prospect*'in son sayılarından birinde edit÷rler şunları yazıyordu:

Amerikan savunma ve dış politikasının ilk zorunluluğu güvenliğimizi korumaktır; bugün, kolları d÷nyanın her tarafına uzanan İslamcı ter÷ristler, bizim hayatımıza ve özg÷rlüğ÷m÷ze en büyük doğrudan tehdidi oluşturuyorlar... Amerika Birleşik Devletleri, ciddi, doğrudan ve somut bir tehditle yüz yüze geldiğinde, onları destekleyen ter÷ristlere ya da devletlere karşı önleyici kabilinden ve -eğer gerekirse- tektarafli olarak harekät düzenleme hak ve yüküml÷l÷ğüne sahiptir.¹⁵

'Önleyici kabilinden ve eğer gerekirse tektarafli olarak'. Bush doktrini budur. Yazarlar, 'ciddi, doğrudan ve somut bir tehditle yüz yüze gelmek' söz÷n÷ araya sokarak, açıkça saldırgan olan bir stratejiye meşruiyet kılıfını biçmeye çalışmaktadırlar. Oysa, bir tehdidin gerçekte ciddi, doğrudan ve somut olup olmadığına karar verenler, bu form÷l÷ dillendiren liberal entelekt÷ellerin kendileri değil, ABD hük÷metini idare eden politikacılar olacaktır.

Anlaşılan, Amerikan istisnacılığı (Amerika Birleşik Devletleri'nin tek başına -meşruiyetini ilahi takdirden ya da ahlaki yüküml÷l÷kten alarak- d÷nyanın diğer ÷lkelerine -gerekirse zorla-uygarlık, demokrasi ya da özg÷rlük getirme hakkına sahip olduğu) fikri, bu ÷lkedeki siyasal yelpazenin her akımında kabul görmektedir.

15) Paul Starr, Michael Tomasky ve Robert Kuttner, "The Liberal Uses of Power," *American Prospect*, 5 Mart 2005, s. 21.

Bu fikre karşı konulmasının sebebi de, ABD'nin dünyaya yayılma tarihinin, eğitim sistemimizde çok fazla öğretilen bir tarih olmaması değildir. Bizim üniversitelerimiz, 'diplomatik tarih' diye anılan, dolayısıyla dış politikamızın tarihinin de gerçekten diplomatik bir temelde ele alındığı dalda uzmanlar yetiştirmektedirler.

Birkaç yıl önce Başkan Bush, Filipinler Kongresi'nde konuşmuş ve şunları söylemişti: "Amerika, Filipin halkının büyük hikâyesinde oynadığı rolden dolayı gurur duyuyor. Askerlerimiz birlikte Filipinler'i sömürge yönetiminden kurtardılar."¹⁶ Başkan anlaşılan, Filipinler'in kanlı fethinin hikâyesini hiç okumamıştı.

Geçen yıl da, Meksika'nın Birleşmiş Milletler'deki büyükelçisi, ABD'nin Meksika'ya nasıl 'arka avlusu' olarak baktığına atıf yapan, diplomatik olmayan bir söz sarf ettiğinde, Colin Powell, bu suçlamayı reddederek sert bir karşılık vermekte gecikmeyecekti: "Bizim tarihimizin önemli bir kısmı birlikte yürüyerek geçmiştir."¹⁷ (Powell, eline bir tarih kitabı alıp da Meksika Savaşı'nı ya da Meksika'ya düzenlenen ani askeri baskınları okuma zahmetine hiç katlanmamıştı anlaşılan.) Tahmin edilebileceği üzere, Meksika'nın BM büyükelçisi kısa süre sonra görevinden alındı.¹⁸

Büyük gazeteler, televizyon haber programları ve radyo sohbet programları tarihten bihaber görünüyorlar, ya da tarihimizi unutmayı tercih ediyorlar. Örneğin, Bush'un ikinci başkanlık konuşması basında (liberal denilen, *Washington Post* ve *New York Times* gibi gazetelerin de içlerinde sayıldığı basın dahil olmak üzere) büyük övgülerle karşılandı. Editörler, sanki o tür iddiaların tarihini hiç bilmiyorlarmış gibi, sanki son iki yılı aşkın bir zamandır Irak'tan gelen aksi yöndeki haberlerin en ufak bir anlamı

16) Başkan George W. Bush, Filipinler Kongresi'nde Konuşma, Manila, Filipinler, 18 Ekim 2003.

17) Dışişleri Bakanı Colin Powell, Meksika Dışişleri Bakanı Luis Ernesto Derbez'le konuşma, 12 Kasım 2003.

18) Kevin Sullivan, "Mexican Envoy, a Critic of U.S., Is Fired," *Washington Post*, 19 Kasım 2003, s. 123.

yokmuş gibi, George Bush'un dünyada 'özgürlüğü yaymak'tan bahsetmesini canı gönülden benimsemişlerdi.¹⁹

Bush dünyaya özgürlüğü yaymaktan bahsettiği bu konuşmayı yaptıktan sadece birkaç gün önce, *New York Times*, yere çömelmiş durumdaki, her tarafından kan akan bir Iraklı kızın fotoğrafına yer vermişti. Kız feryat ediyordu. Onu arabalarıyla bir yere götüren anne babası da sinirli Amerikan askerlerince yeni vurularak öldürülmüştü.²⁰

Amerikan istisnacılığının sonuçlarından birisi, ABD hükümetinin kendini, dünyanın başka ülkelerinin kabul ettiği hukuksal ve ahlâki stardartlardan muaf saymasıdır. Böylesi örnekleri gösteren uzun bir liste çıkarılabilir; çevre kirliliğinin önlenmesini düzenleyen Kyoto Protokolü'nü imzalamayı reddetme, biyolojik silahlar konusunda bir anlaşmaya varmaya yanaşmama, vb. Amerika Birleşik Devletleri, mayınların sakat bıraktığı ve uzuvları kesilen çocuklarla ilgili dehşetengiz istatistiklerin varlığına rağmen, kara mayınlarını yasaklamayı kabul eden yüzü aşkın ülke içinde yer almak istememiştir. ABD, napalm ve misket bombalarının kullanılmasını yasaklamayı reddettiği gibi, Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi'nin yetkisini tanımayı da reddetmektedir.

Amerikan istisnascılığında bu denli ısrar etmenin cevabı nedir? Biz Amerika Birleşik Devletleri'nde ve dünyada yaşayıp da Amerikan istisnacılığını kabul etmeyenler, barış ve insan haklarıyla ilgili etik normların gözetilmesi gerektiğini mümkün olan her yolla deklare etmeliyiz. Dünyanın çocuklarının hepsi tek bir ailenin parçası olarak görülmelidir. Iraklı, Çinli, Afrikalı çocuklar, dünyanın her yerindeki çocuklar, ABD'deki çocuklarla aynı şekilde yaşama hakkına sahiptirler.

19) Elisabeth Bumiller ve Richard W. Stevenson, "Bush, at 2nd Inaugural, Says Spread of Liberty is the 'Calling of Our Time,'" *New York Times*, 21 Ocak 2005, s. A1.

20) Fotoğraf: Chris Hondros/Getty Images. *New York Times*, 19 Ocak 2005, s. A10.

Bunlar temel ahlâki ilkelerdir. Eğer bizim hükümetimiz savunmuyorsa, bu ilkelere yurttaşlar sahip çıkmalıdır. Yakın tarihte bazen emperyal güçler (Hindistan ve Doğu Afrika'da Britanyalılar, Kongo'da Belçikalılar, Cezayir'de Fransızlar, Güneydoğu Asya'da Hollandalılar ve Fransızlar, Angola'da Portekizliler) gönülsüzce de olsa sömürgelerini terk etmişler ve kitlesel direniş karşısında mecbur kaldıkları için gururlarını bastırmışlardır.

Ne iyidir ki, dünyanın her tarafında, her yerdeki insanların yaşama ve özgürlüğe kavuşma konusunda aynı haklara layık olduğuna inanan insanlar vardır. 15 Şubat 2003'te, Irak işgalinin arifesinde, 60'ı aşkın ülkede 10-12 milyon insan bu savaşa karşı sokaklara döküldüler.

ABD'nin tahakkümüne ve Amerikan istisnacılığına karşı koynların sayısı her geçen gün artıyor. Yakın bir zamanda Dışişleri Bakanlığı, işkenceden ve diğer insan hakları ihlallerinden sorumlu ülkelerin listesini içeren yıllık raporunu yayınladığında, dünyanın her köşesinde ABD'nin bu listede yer almamasına itiraz eden sesler yükseldi. Bir Türk gazetesinde şöyle deniyordu örneğin: "Raporda Irak'ta Ebu Gureyb hapishanesinde yaşananlardan hiç bahsedilmiyor... Tabii, Guantanamo'nun da adı anılmıyor."²¹ Avustralya, Sydney'deki bir gazete, Amerika Birleşik Devletleri'nin şüpheli gördüğü (herhangi bir suçtan dolayı yargılanmamış ya da suçlu bulunmamış olan) tutukluları, Dışişleri Bakanlığının kendi raporunda işkence uygulayan ülkeler arasında saydığı Fas, Mısır, Libya ve Özbekistan'daki hapishanelere gönderdiğine dikkat çekiyordu.

Burada, Amerika Birleşik Devletleri'nde, medyanın yansıtmakta çok gönülsüz davranmasına rağmen, Irak'taki savaşa karşı direniş büyüyor. Kamuoyu anketleri, yurttaşların en azından yarısının artık savaşa inanmadığını gösteriyor. Belki de en önem-

21) Türk gazetesi *Hürriyet*, akt. Edward Cody, "China, Others Criticize U.S. Report on Rights," *Washington Post*, 4 Mart 2005, s. A14.

lisi, silahlı kuvvetler içinde ve asker ailelerinde savaşa karşı muhalefet gün geçtikçe artıyor.²²

Birinci Dünya Savaşı'nın dehşetinin ardından Albert Einstein, "İnsanların kendileri savaşa karşı çıkmadıkça hiçbir şey savaşı sona erdiremez," demişti.²³ Şu anda artık askerlerin savaşmayı reddettiklerini, ailelerin sevdikleri insanları savaşa göndermeye karşı çıktıklarını, liseli çocukların anne babalarının ordunun oğulların ellerinden almamasında ısrar ettiklerini görüyoruz. Giderek sıklaşan bu olaylar, nihayetinde -Vietnam olayında görüldüğü gibi- yönetimin savaşı sürdürmesini imkânsızlaştırabilir.

Bizim tarihimizin gerçek kahramanları, özel bir ahlâki görevimiz olduğunu ve dünyanın diğer ülkelerine karşı güce başvurma hakkımızın bulunduğunu kabul etmeyi reddeden kişilerdir. Bu noktada köleliğin kaldırılması yanlısı William Lloyd Garrison geliyor aklıma. Garrison'un kökelik-karşıtı gazetesi *Liberator*'ın başında şu sözler yer alıyordu: "Bizim ülkemiz dünyadır –bizim yurttaşlarımız insanlıktır."²⁴

22) Michael Gawenda, "Fresh Evidence of CIA Torture Network," *Sydney Morning Herald*, 8 Mart 2005.

23) Albert Einstein, akt. ed. Alfred Lief, *The Fight Against War* (New York: John Day, 1933), s. 37.

24) Bkz. Henry Mayer, *All on Fire: William Lloyd Garrison and the Abolition of Slavery* (New York: St. Martin's Press, 1998), s. 111.

6

EK:
İSTANBUL DEKLARASYONU

VİCDAN JÜRİSİ KARARI
İRAK DÜNYA MAHKEMESİ
İSTANBUL, TÜRKİYE
27 HAZİRAN 2005

Şubat 2003'te Irak'a karşı yasadışı bir savaşın başlatılmasından haftalar önce, savaşı protesto eden milyonlarca insan dünyanın bütün sokaklarını doldurdular. Ne yazık ki kitlelerin çağrıları karşılık bulmadı. Hiçbir uluslararası kurum ya da kuruluş, ABD ve İngiliz hükümetlerinin saldırganca tehditlerine karşı duracak cesareti ve vicdanlı tutumu sergileyemedi. Kimse saldırganları durduramadı. Şimdi, işgalin başlamasının üze-

rinden iki yıl geçmiş bulunuyor. Irak baştan aşağı işgal edildi ve yağmalandı. Irak'ı hedef alan saldırı, adalete, özgürlüğe, güvenliğimize, geleceğimize ve hepimize karşı düzenlenmiş bir saldırıdır. Biz, vicdan sahibi insanlar, ayağa kalkıp, adalet ve barışçıl bir gelecek talebiyle Dünya Irak Mahkemesi'ni (WTI) kurmaya karar verdik.

Dünya Irak Mahkemesi, meşruiyetini insanlığın kolektif bilincinden almaktadır. Bu toplantı, Dünya Irak Mahkemesi'nin İstanbul oturumu, Irak'ın yasadışı biçimde işgal ve istila edilmesine odaklanan dünyanın farklı kentlerinde yapılmış 20 oturumluk dizinin sonuncusudur. Barselona, Brüksel, Kopenhag, Ceno-va, Hiroşima, İstanbul, Lizbon, Londra, Mumbai, New York, Östersund, Paris, Roma, Seul, Stockholm, Tunus, Japonya ve Almanya'nın farklı kentlerinde yapılan bu oturumların ve/veya so-ruşturmaların sonuçları ayrı bir cilt halinde bu Deklarasyon'a ekli olarak yayınlanmıştır.

Biz, on farklı ülkenin insanlardan oluşan Vicdan Jürisi, İstanbul'da toplanıp, Irak, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere dahil olmak üzere dünyanın her tarafından gelen 54 tanık ile iddia makamını dinledik.

Dünya Irak Mahkemesi İstanbul'da 24-26 Haziran tarihleri arasında toplandı. Bu mahkemenin başlıca amacı, savaşın çıkma-sından sorumlu olanların hesap vermesi gerektiğinin altını çizerek ve Irak halkına adalet sağlanmasının önemini vurgulayarak, Irak Savaşı'yla ilgili gerçekleri anlatıp yaymaktır.

I. BULGULARA İLİŞKİN GENEL DEĞERLENDİRME

1) Irak'ın işgal ve istila edilmesi yasadışıydı ve halen de yasadışıdır. ABD ve İngiliz hükümetlerinin Mart 2003'te Irak'ın işgal ve istila edilmesi için ortaya sürdükleri gerekçelerin yan-

lış olduğu kanıtlanmıştır. Üstelik, eldeki kanıtların çoğu, savaşın arkasındaki asıl güdülerden birinin, Ortadoğu'yla bu bölgenin muazzam enerji kaynaklarını ABD'nin küresel hegemonya özleminin bir parçası olarak denetim altında tutmak ve Ortadoğu'daki hâkimiyeti devam ettirmek olduğu sonucunu desteklemektedir.

2) Irak'ın kitle imha silahlarına sahip olduğu ve El-Kaide terörizmi ile Saddam Hüseyin rejimi arasında bir bağ bulunduğu hakkındaki palavralar, egemen bir bağımsız devleti hedef alacak bir 'önleyici' saldırıya kamuoyu desteği sağlamak adına uydurulmuştur.

3) Irak yıllardır kuşatma altındadır. 6 Ağustos 1990'da ÷lkeye ağır ve insanlıkdışı ekonomik yaptırımların dayatılması, Irak'ın kuzeyi ve güneyinde uçuşa yasak bölgelerin ilan edilmesi ve ÷lkenin aralıksız olarak bombalanmasıyla, sonraki işgali kolaylaştırmak amacıyla Irak'ın insani ve maddi kaynaklarıyla kapasitesinin adım adım azaltılması ve zayıflatılması hedeflenmiştir. ABD ve İngiltere yönetimleri, bu girişimlerinde, BM Güvenlik Konseyi'nin suç ortaklığından faydalanmışlardır.

4) Bush ve Blair hükümetleri, kendi emperyal gündemlerini takip ederlerken, dünyanın her tarafında savaşa kitlesel olarak karşı çıkan milyonlarca insanın seslerine kulaklarını tıkamışlar; sonra da tarihin tanık olduğu en haksız, ahlâksız ve korkakça savaşlarından birine girmişlerdir.

5) Yerleşik uluslararası siyasal-hukuksal mekanizmalar bu saldırıyı önleyememiş ve saldırının müsebbiplerinin hesap vermelerini sağlayamamıştır. ABD hükümetiyle müttefiklerinin yararlandığı dokunulmazlık, uluslararası hukukun, insan hakları sözleşmelerinin ve Birleşmiş Milletler dahil olmak üzere uluslararası kurumların sorunu yetkili olarak ya da sağduyuyla ele alma becerilerinin etkisi ve önemini sorgulatan ciddi bir uluslararası kriz doğurmuştur.

6) ABD/İngiltere koalisyonunun Irak'ta son yirmi yedi aydır sürdürdükleri işgal, Irak devleti ve toplumunda tam bir çöküş ve yıkıma yol açmıştır. İnsan güvenliğini tamamen yok edecek şekilde yasa ve düzen ortadan kalkmıştır. Fiziksel altyapı darıdır; sağık bakım sistemi çok kötü bir durumdadır; eğitim sistemi neredeyse bütün işlevini kaybetmiştir; Irak halkının kültürel ve arkeolojik mirası ayaklar altında çğnenmiştir.

7) İşgal, Irak'ın bir ulus olarak kimliğini ve bütünlüğünü temellerinden yıkmaya hedefiyle Irak toplumundaki etnik, mezhepçi ve dini ayrılıkları bilinçli olarak körüklemiştir. Bu, eskiden beri bilinen emperyal böl-ve-yönet politikalarıyla paralellik içindedir. Dahası, işgal, kadınlara karşı uygulanan şiddeti kat kat arttırmış, cinsiyetçi baskıları yoğunlaştırmış ve ataerkilliğı güçlendirmiştir.

8) 1990'da dayatılan BM yaptırımları, tarıfsız ıstıraplara ve binlerce kişinin ölümüne yol açmıştır. İşgalden sonra durum daha da kötüleşmiştir. En az 100 bin sivil öldürölmüştür; 60 bin kişi ABD'nin gözaltı merkezlerinde insanlıkdışı koşullarda ve kendilerine herhangi bir suçlama yöneltilmeden tutulmaktadır; binlerce kişi kaybolmuştur; işkence sıradan uygulama haline gelmiştir.

9) İşgal rejiminin Irak ekonomisini yasadışı yollarla özelleştirmesi, deregüle etmesi ve liberalleştirmesi, ülke ekonomisini zorla, Washington Konsensüsünün ayrılmaz ikilisi olan IMF ve Dünya Bankası tarafından denetlenen bağımlı bir ekonomi haline getirmiştir. İşgalci güçler Irak'ın petrol rezervlerinin denetimini de fiilen ele geçirmişlerdir.

10) İşgalin kanatları altında oluşturulan herhangi bir yasa ya da kurum, hukuksal ve ahlâki otoriteden yoksundur. Dolayısıyla, daha yeni yapılmış olan seçim, Kurucu Meclis, mevcut hükümet ve Anayasa Taslak Komitesi de tamamen gayri-meşrudurlar.

11) İşgale karşı yaygın bir direniş vardır. Barışçı araçlarla siyasal, toplumsal ve sivil direniş, işgalci güçlerin baskılarıyla yüz yüze gelmektedir. Güçlü bir silahlı direnişin ortaya çıkmasını ve bazı çaresizce eylemleri kışkırtan, işgalin kendisi ve uyguladığı vahşetlerdir. Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde ve uluslararası hukukta somutlaşan ilkelere göre, işgale karşı halkın ulusal direnişi meşru ve haklıdır. Adalet ve özgürlük isteyen her yerdeki insanların desteğini hak etmektedir.

II. SUÇLAMALAR

Bundan önceki bulgular temelinde ve Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ile ekte sunulan başka hukuksal belgeleri göz önünde bulunduran jüri, aşağıdaki suçlamalarda bulunmaya karar vermiştir.

A) ABD ve İngiltere Hükümetlerine Yöneltilen Suçlar

1) Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ni ve Nuremberg İlkeleri'ni ihlal edip saldırganca bir savaşa girişerek, en ağır savaş suçunu planlamak, hazırlamak ve uygulamaya koymak.

Bu suçun kanıtları, basına sızmış olan 23 Temmuz 2002 tarihli Downing Street memorandumunda bulunabilir: "Askeri harekât kaçınılmaz görünüyordu. Bush, Saddam'ın, terörizm ve kitle imha silahlarıyla bağ kurup meşrulaştırılmış bir askeri harekâtla devrilmesini istiyordu. Elde edilen istihbaratlar ve olgular da bu politika etrafında belirlenmekteydi." ABD ve İngiltere halkını ve onların seçilmiş temsilcilerini bilerek kandıracak istihbaratlar uyduruluyordu.

2) Sivillere, hastanelere, tıp merkezlerine, yerleşim bölgelerine, elektrik santrallerine ve su arıtma tesislerine bilinçli olarak saldırarak Irak'ın sivil halkını ve sivil altyapısını hedef almak. Sadece Felluce kentinin baştan sona yakılıp yıkılması bile bu suçların en korkunç örneğini oluşturmaktadır.

3) Misket bombaları, seyreltilmiş uranyum ve kimyasal silahlar gibi, hedefler üzerinde etkisi hiçbir ayırım gözetmeyen silah sistemlerini kullanmak ve bu suretle orantısız güç uygulamak. Seyreltilmiş uranyumlu silahlarla hedef alınan bölgelerde yaşayan 5 yaş altı çocuklarda lösemnin korkunç bir artış gösterdiğini anlatan uzman tanıklar, bu suçun ayrıntılı kanıtlarını Mahkeme'ye sunmuşlardır.

4) Bilimcilerle savaş gazilerinin, insanlar ve çevre üzerindeki uzun dönemli tahrip edici etkilerine dikkat çeken bütün uyarılarına rağmen seyreltilmiş uranyumlu silahlar ve mühimmat kullanmak. Seyreltilmiş uranyumun zararlı etkileriyle ilgili bilimsel açıdan kesin kanıtların henüz ortaya konmadığını iddia eden ABD yönetimi, potansiyel risklerini dikkate alarak bu silahları kullanmaktan vazgeçmek yerine, birkaç kuşakta milyonlarca insanın hayatını tehlikeye atmaya karar vermiştir. Tek başına bu bile, ABD yönetiminin insan hayatını hiç dikkate almadığını bütün çıplaklığıyla gözler önüne sermektedir. Mahkeme, ABD yönetiminin, Irak üniversitelerinin bu konuyla ilgili veri toplama ve araştırma yürütme çabalarını fiilen engellediğini gösteren tanıkları dinlemiştir.

5) İşgal sırasında ve ondan sonraki aylarda düzenlenen askeri harekâtlarda sivillerin hayatını fiilen hiç gözetmemek. Bu suç, örneğin 'şok ve dehşet' uyandıran bombalama teknikleri ve işgal güçlerinin kontrol noktalarındaki davranışlarıyla kanıtlanmıştır.

6) Koalisyon güçlerinin aksi yöndeki bütün iddialarına rağmen, Iraklı kadınların statüsünün ciddi ölçülerde geriletildiği koşulların oluşmasına fiilen büyük katkıda bulunmak. Kadınların hareket özgürlüğü ağır biçimde sınırlandırılmıştır; kamusal alanlara çıkmaları engellenmekte, eğitim imkânı bulamamakta, geçimlerini sağlamakta büyük zorluklar çekmekte, siyasal ve toplumsal hayata katılmalarının önüne bir dizi engel çıkartılmakta-

dır. Irak işgalinin başlamasından beri cinsel şiddetin ve seks ticaretinin arttığını dile getiren tanıklar dinlenmiştir.

7) Nisan 2003'te Felluce'de ondan fazla barışçıl gösteri yapan protestocu dahil, barışçıl eylem yapanlara karşı ölümcül şiddete başvurmak.

8) Irak halkına yönelik olarak, herhangi bir suçlama yöneltmeksizin ya da mahkemeye çıkartmaksızın cezaları uygulamaya koymak, bazen toplu cezalandırmalara başvurmak. Bu doğrultuda, 'kaçırma ve gasp etme' operasyonlarına, kaybetmelere ve suikastlara işaret eden çok sayıda tanık dinlenmiştir.

9) Iraklı askerlerle sivillere işkence etmek, zalimce, insanlıkdışı ya da aşağılayıcı davranışlarda bulunmak. Küçük düşürücü muamelelere, Iraklı askerlerle sivillere yönelik ırkçı, etnik, dini ve cinsiyetçi ayrımlar, ayrıca Iraklı askerlere Cerevre Sözleşmeleri'nin öngördüğü savaş esiri statüsünün tanınmaması da dahildir. Herhangi bir yasal işlem yapılmadan yasadışı tutuklamalar ve gözaltına almalarla ilgili çok sayıda tanık dinlenmiştir. Ebu Gureyb hapisanesinin yanı sıra Musul, Camp Bucca ve Basra'da artık herkesçe bilinen işkence, zalimane ve insanlıkdışı uygulamalara sistematik olarak rastlandığı bildirilmektedir. İşkencelerin yaptırılacağı paralı askerlerin veya özel şirket görevlilerinin istihdam edilmesiyle, sorumluluğun devredilmesi ya da sorumluluktan tamamen kurtulmak amaçlanmıştır.

10) Yasadışı kârlar elde etmek ve Irak petrolü üzerindeki denetimi sürdürmek amacıyla, işgalci güçlerin sorumluluklarıyla ilgili uluslararası sözleşmeleri (Geçici Koalisyon Yönetimi'nin L. Paul Bremer III'ün imzasıyla çıkardığı, yabancı yatırımcıların Irak'ta devlet mülkiyetindeki işletmeleri satın almalarına, kârlarının ve diğer aktif varlıklarının yüzde 100'ünü ülke dışına çıkarmalarına imkân tanıyan 39 nolu emri gibi tedbirlerle) ihlal ederek, yasadışı yollarla işgal ve istila edilmiş bir ülkenin yasalarını yeniden kaleme almak. Bu tür işlemlerden

kâr elde eden çeşitli şirketlerin bilançolarında bol miktarda kanıt rastlanmıştır.

11) Seyreltilmiş uranyumlu silahlar, yanan petrol kuyularından çıkan kara dumanlar ve muazzam petrol atıklarıyla çevreyi bilinçli olarak kirletmek ve tarım arazilerini tahrip etmek. Biyolojik-kimyasal savaşın eşiğine gelinmiş gibi su ve su arıtma sistemlerini bilinçli olarak aksatmak, hatta yok derecesine indirmek. Nükleer depolardan radyoaktif malzemelerin çalınmasını ve dağıtılmasını engellemek. Su ve hava kirliliği, tarlaların tahrip edilmesi ve radyoaktif kirliliği konusunda çok miktarda kanıt vardır.

12) Müzelerin yağmalanmasıyla tarihsel binaların tahrip edilmesine göz yumarak, kültürel ve arkeolojik açıdan önemli yerlere askeri üsler kurarak, Irak'taki insanlığın zengin arkeolojik ve kültürel mirasını koruyamamak. Bu tür yağmalama ve suistimaler UNESCO'nun ve Irak müze yetkililerinin ön uyarılarına rağmen gerçekleşmiştir.

13) Gazeteler (örneğin, *el-Havza*, *el-Maşrik* ve *el-Mustakila*) ve radyo istasyonları (Bağdat Radyosu) gibi medya kanallarına sansür uygulamak dahil çeşitli yöntemlerle bilgi edinme hakkını engellemek, El Cezire Televizyonu'nun Bağdat'taki bürolarını kapatmak, uluslararası gazetecileri hedef almak, akademisyenler, entelektüeller ve bilimcileri hapse atmak ve öldürmek.

14) 500'ü aşkın kişiyi kendilerine herhangi bir suçlama yöneltilmeksizin ya da herhangi bir hukuksal koruma imkânı tanınmadan Guantanamo Körfezi'nde tutmak dahil olmak üzere, işkence yapılmasına ve yasadışı gözaltılara göz yummak için uluslararası hukuku ihlal ederek işkenceyi yeniden tanımlamaya girişmek ve işkence edilmesini istedikleri insanları, insan hakları ihlalleri ve tutuklulara işkence yapmalarıyla tanınan başka ülkelere göndermek için 'olağandışı yollar'a başvurmak.

15) Dünya çapındaki savaş-karşıtı hareketin iradesini çiğneyerek barışa karşı suç işlemek. Dünyanın her tarafında milyonlarca insanın önceden görülmemiş biçimde ve boyutlarda kamusal vicdanı yansıtarak sokaklara dökülmesi, Irak'a düzenlenmesi beklenen saldırılara en büyük karşı çıkış olmuştur. Fakat saldırının gerçekleştirilmesi, bu insanların seslerini fiilen boğmak anlamına gelmiştir. Böylece, ABD hükümeti ile müttefikleri, tam bir dokunulmazlık zırhına sığınarak milyonlarca insana, onların seslerinin tamamen göz ardı edilebileceği, yok sayılabileceği ve susturulabileceği mesajını vermişlerdir.

16) Egemen devletlere karşı sürekli savaş yürütecek politikalar benimsemek. Suriye ve İran şimdiden potansiyel hedefler olarak ilan edilmiştir. 'Teröre karşı küresel savaş' ilan eden ABD hükümeti, kendi seçimine göre dilediği hedefe karşı askeri güç kullanmada kendisine ayrıcalıklı bir hak tanımıştır. Dünyanın farklı bölgelerinde etnik ve dini düşmanlıklar körüklenmektedir. ABD'nin Irak işgali, İsrail'in Filistin'deki işgalini de katılaştırmış ve Filistin halkına yönelik baskıyı arttırmıştır. Devlet güvenliğine odaklanma ve militarizasyonun tırmanması, dünyanın her tarafında insanların güvenliği ve sivil hakların ciddi derecelerde aşındırılması sonucunu doğurmaktadır.

B) Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne Yöneltilen Suçlar

1) Irak halkını, saldırı suçu işlenmesine karşı koruyamamak.
2) Yaptırımların doğrudan sivil insanlarda telafisi imkânsız kayıplara yol açacağı ve masum sivillere zarar vereceği bilinmesine rağmen, Irak'a ağır ekonomik yaptırımlar dayatmak.

3) Amerika Birleşik Devletleri'yle İngiltere'nin, BM kararlarını uygulamak gibi sahte bahanelerle uçuşa yasak bölgelerde yasadışı bombardımanlara girişmelerine göz yummak, bu ihlalleri tartışılması için hiçbir koşulda Güvenlik Konseyi'nin gündemine

almamak ve bu suretle, Irak'ın altyapısının yerle bir edilmesiyle sivil kayıplardan dolayı suç ortaklığı yapmak.

4) Amerika Birleşik Devletleri'nin Birleşmiş Milletleri'ni dilediği gibi yönlendirmesine ve diğer üye ülkelerin sorumluluğunun üstünde kalmasına izin vermek.

5) Amerika Birleşik Devletleri ile onun Irak'taki koalisyon ortaklarının işlediği savaş suçlarını ve insanlığa karşı işlenmiş suçları engelleyememek.

6) Amerika Birleşik Devletleri ile koalisyon ortaklarını, işgal ve istila sırasında uluslararası hukuk ihlallerinden dolayı sorumlu tutamamak, işgali resmen onaylamak ve bundan dolayı, hem devreye girmek hem de ihmalkâr davranmak suretiyle, yasadışı bir işgalin işbirlikçisi konumunda hareket etmek.

C) Gönüllü Koalisyon Yönetimlerine Yöneltilen Suç

Irak'ın işgal ve istila edilmesinde işbirliği yapmak, böylece işlenen suçlardaki sorumluluğa ortak olmak.

D) Başka Ülkelerin Hükümetlerine Yöneltilen Suç

Irak'ın işgal ve istila edilmesinde askeri üslerin ve hava sahalarının kullanılmasına izin vermek, başka türlü lojistik destek sağlamak ve böylece işlenen suçlardaki sorumluluğa ortak olmak.

E) Irak'ın Yeniden Yapılanması Sözleşmelerini Kazanan ve Yasadışı İşgal Rejiminden 'Tazminat Ödülleri' Talep Edip Alan Özel Şirketlere Yöneltilen Suç

İşgal ve istila sırasında, yukarıda sıralanan maddelerdeki suçlara ortak olarak savaştan kâr elde etmek.

F) Büyük Şirketlerin Güdümündeki Medyaya Yöneltilen Suçlar

1) ABD ve İngiltere hükümetlerinin kasıtlı olarak uydurduğu düzmece kanıtları yaymak ve aksi yönde bir sürü kanıt olduğu durumlarda bile, kendilerine gelen yanlış enformasyonu yeterin-

ce soruşturmadan yayınlamak. Irak'ın kitle imha silahlarına sahip olduğu konusunda yalanları yaymakta özel bir sorumluluğu olan büyük şirketlere ait medya kuruluşları arasında, *New York Times*'i, özellikle de, esas kaynağı olarak CIA'den bordroyla ma- aş alan Judith Miller'ı başa koyuyoruz. Ayrıca, Fox News, CNN, NBC, ABC, CBS, BBC ve ITN'nin adlarını anıyoruz. Bu listeye *The Express*, *The Sun*, *The Observer* ile *The Washington Post* da da- hildir ve elbette liste bunlarla sınırlı değildir.

2) İşgalci güçlerin Irak halkına karşı işledikleri vahşetleri haber yapmamak, acı çeken insanların sözlerine öncelik verme ve onların onurunu koruma görevini ihmal etmek ve dünyanın her tarafında barış ve adalet isteyen insanların seslerini marji- nalleştirmek.

3) Devam eden işgal hakkında tarafsız haberler yapmamak; muhalif sesleri susturup haklarında aşağılayıcı yayınlar yapmak, Irak'ın işgal ve istila edilmesinin ülkeye tam maliyetini ve sonuç- larını yeterince yansıtmamak; sahte gerekçelerle Irak'taki varlığı- nın sürekliliğini haklı göstermeye çalışan işgal rejiminin propa- gandalarına alet olmak.

4) İşgal rejiminin ordularının uyguladığı şiddeti haklı çıkar- mak ve meşrulaştırmak için kullanılan, ideolojik korku, ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslam-fobisi atmosferini kışkırtmak.

5) Savaşı bir siyasal tercih olarak normal gösterirken, erkekli- ği ve savaşkanlığı kutsayan bir ideoloji yaymak.

6) Saldırgan bir savaşın sürdürülüp, savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar işlediğine bir işgal rejiminin kalıcı kılınmasında suç ortaklığı yapmak.

7) Kasıtlı olarak aktarılan dezenformasyonu doğrulayıp yaya- rak, insan kaynaklarıyla mali kaynakların, uydurma bahanelerle sürdürülen bir yasadışı savaşta kullanılmasını sağlamış olmak.

8) Dünya halklarının temel kaygıları ve öncelikleri açısından üretkenliğe karşı bir nitelik taşıyan ve sivil nüfusların hayatları-

nı ciddi ölçüde tehlikeye atan büyük şirketlerle-askeri çevrelerin 'güvenlik' perspektiflerini bilinçli olarak yaymak.

III. TAVSİYELER

Biz, vicdan jürisi üyeleri, Irak halkının kendi ülkelerinin yasadışı biçimde işgal edilmelerine karşı direnme ve bağımsız kurumlar geliştirme hakkını tanımak ve işgale direnme hakkının, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nden kaynaklanan kendi kaderini tayin etme, özgürlük ve bağımsızlık mücadelesini sürdürme hakkı olduğunu kabul etmek amacıyla, Irak halkıyla dayanışma halinde olduğumuzu açıklıyoruz.

Tavsiyelerimiz şunlardır:

1) Koalisyon güçleri Irak'tan derhal ve koşulsuz olarak geri çekilmelidirler.

2) Koalisyon hükümetleri, yasadışı işgal ve istilaya kalkışarak yol açtıkları devasa insani, ekonomik, ekolojik ve kültürel yıkımdan dolayı Irak'a savaş tazminatı ödemelidirler.

3) İşgal döneminde çıkarılıp kurulan ve Irak halkının kendi çıkarlarına aykırı gördüğü bütün yasalar, sözleşmeler, antlaşmalar ve kurumlar geçersiz sayılmalıdır.

4) Guantanamo Körfezi hapishanesi ve ABD'nin yabancı ülkelerdeki diğer bütün askeri hapishaneleri derhal kapatılmalı, bu hapishanelerdeki tutuklu ve mahkûmların adları açıklanmalı, bu insanlara savaş tutsağı statüsü verilmeli ve yasal hakları tanınmalıdır.

5) Başta Amerika Birleşik Devletleri başkanı George W. Bush ile İngiltere başbakanı Tony Blair başta olmak üzere, bu ülkelerde ve gönüllü koalisyon ülkelerinde önemli kararların alınmasında kilit konumda yer alan yetkililer, en tepeden başlayıp aşağı inerek bu caniyane savaşa girişilmesinde uygulanan stratejileri

hazırlayıp yürüten askeri komuta zincirinde yer alan subaylar ve askerler ile Irak'ta bu yasadışı işgalin hazırlanmasına yardımcı olup işgalcileri destekleyen kişiler, politikacılar ve yetkililer olmak üzere, Irak'ta insanlığa karşı işlenen suçlardan, savaş suçlarından ve saldırıya kalkışma suçundan sorumlu olan herkes hakkında kapsamlı bir soruşturma yapılmalıdır.

Böylesi bir soruşturma kapsamına dahil edilmesi gerekenlerden en çok bilinenlerin isimlerini aşağıda sıralıyoruz: Japonya'dan Junichiro Koizumi, İspanya'dan Jose Maria Aznar, İtalya'dan Silvio Berlusconi, Portekiz'den Jose Manuel Durao Barroso ve Santana Lopes, Güney Kore'den Roh Moo Hyun ve Danimarka'dan Anders Fogh Rasmussen gibi Gönüllü Koalisyon üyelerinin başbakanları; Amerika Birleşik Devletleri'nden Dick Cheney, Donald H. Rumsfeld, Paul Wolfowitz, Colin L. Powell, Condoleezza Rice, Richard Perle, Douglas Feith, Alberto Gonzales ve L. Paul Bremer, İngiltere'den Jack Straw, Geoffrey Hoon, John Reid ve Adam Ingram gibi hükümet yetkilileri; ABD Ordusu'ndan General Richard Myers, General Tommy Franks, General John P. Abizaid, General Ricardo S. Sanchez, General Thomas Metz, General John R. Vines, General George Casey, İngiltere'den General Mike Jackson, General John Kiszely, Hava Mareşal Brian Burridge, General Peter Wall, Koramiral David Snelson, General Robin Brims, Hava Mareşal Glenn Torpy gibi askeri komutanlar; Irak'a asker gönderen bütün koalisyon ülkelerinin bütün kurmay yetkilileriyle subayları; başka isimlerin yanı sıra Ahmed Çelebi, İyad Allavi, Abdülaziz el-Hâkim ve General Abdül Kader Muhammed gibi Iraklı işbirlikçiler.

6) Kasten yalan söyleyen gazeteciler, ırkçı, etnik ve dini nefreti kışkırtan büyük şirketlerin güdümündeki medya kuruluşları yetkilileri ve bu savaştan kâr elde eden çokuluslu şirketlerin genel müdürleri gibi bu yasadışı savaşa katılmaktan ahlâken

ve şahsen sorumlu tutulacak kişilere karşı bir hesap sorma süreci başlatılmalıdır.

7) Dünyanın dört bir köşesindeki insanlar, bu savaştan doğrudan kâr elde eden Amerikan ve İngiliz şirketlerine karşı şiddete-başvurmayan eylemlerle harekete geçmelidirler. Bu tür şirketler arasında Halliburton, Bechtel, The Carlyle Group, CACI Inc., Titan Corporation, Kellog, Brown Root (Halliburton'un bir iştiraki), DynCorp, Boeing, ExxonMobil, Texaco ve British Petroleum sayılabilir. Aşağıdaki şirketler de Irak'tan 'tazminat ödülü' almışlardır: Toys 'R' Us, Kentucky Fried Chicken, Shell, Nestle, Pepsi, Philip Morris, Sheraton, Mobil. Halkın düzenleyeceği eylemler, bu şirketlerinin bürolarının kapatılması, tüketici boykotları ve hissedarlara hisselerini elden çıkartmak için baskı yapma gibi doğrudan eylemler şeklinde yürütülebilir.

8) Gençler ve askerler vicdanlarının seslerini dinlemeli, yasadışı bir savaş için askere kaydolup savaşmayı reddetmelidirler. Ayrıca, bu ülkeler vicdani retçilere siyasal sığınma hakkı tanınmalıdır.

9) Yabancı ülkelerdeki bütün ABD askeri üslerinin sökülmesi için açılan uluslararası kampanya güçlendirilmelidir.

10) Dünyanın bütün ülkelerindeki halklar kendi hükümetlerinin Irak'ın işgal edilmesine malzeme, lojistik destek ya da moral destek sağlama çabalarına direnmeli ve bütün güçleriyle buna karşı koymalıdır.

Biz, Vicdan Jürisi üyeleri, yukarıdaki tavsiyelerin kapsamı ve özgül koşullara uygunluğunun, uluslararası kurumların korku ve çıkarlarla değil, halkın iradesi doğrultusunda şekilleneceği ve yenden şekillendirileceği, gazetecilerle entelektüellerin sessiz kalmayacağı, dünya halklarının iradesinin asli işlev göreceği ve insan güvenliğinin devlet güvenliğiyle şirket kârlarından daha önemli sayılacağı bir dünyanın zeminini hazırlayacağını umuyoruz.

Arundhati Roy, Vicdan Jürisi Sözcüsü

Ahmet Öztürk, Türkiye

Ayşe Erzan, Türkiye

Chandra Muzaffer, Malezya

David Krieger, Amerika Birleşik Devletleri

Eve Ensler, Amerika Birleşik Devletleri

François Houtart, Belçika

Jae-Bok Kim, Güney Kore

Mehmet Tarhan, Türkiye

Miguel Angel De Los Santos Cruz, Meksika

Murat Belge, Türkiye

Rela Mazali, İsrail

Selaam El Coburye, Irak

Taty Almeida, Arjantin

TEŞEKKÜRLER

Bu kitabın hazırlanmasında emekleri geçen, Howard Zinn'e; beni (o arada başka birinin yazmaya girişebileceğini umut ettiğim) bu kitabı yazmaya ilk cesaretlendirip, her aşamada paha biçilmez destek ve editoryal yardım sunan, dostum ve başarılı bir yayıncı olan Colin Robinson'a; bu projedeki emekleri için Elizabeth Seidlin-Bernstein, Sarah Fan, Ina Howard, Ellen Adler ve öteki New Press çalışanlarına; kitabın ilk taslağını kaleme aldığım o destekleyici ortamı sunan Lannan Vakfı çalışanları ile J. Patrick Lannan Jr., Jaune Evans ve Linda Carey'e; çok kıymetli araştırma asistanlığı için Jessie Kindig'e; ek referanslar için çeşitli yardımlarda bulunan Askold Melhyczuk, Omar Waraich ve David Whitehouse'a; kitabın müsveddesi üzerinde çok yararlı eleş-

tirel değerlendirmelerde bulunan Brenda Coughlin, Dahr Jamail, Jeff Guntzel, Lance Selfa, Lily Thorne, Paul D'Amato, Phil Gasper ve Shea Dean'e; Sasheem Silkiss-Hero'nun düzenlediği bir hazırlık tartışmasında isabetli yorumlarda bulunan Christian Parenti'ye; metin üzerindeki titiz edit rl ğ yle Aja Shevelew'e; birinci sınıf üretim asistanlığı için Kelly Farley'le Monica Hopkins'e; Irak'ta çeşitli kademelerde koalisyon birliklerinde yer alan kişilerle temas kurmamdaki yardımları için John. E. Pike'ye; Irak haritasını sağlayan Julie Fain ve David Whitehouse'a; haritalarını kullanmamıza izin verdikleri için Craig Remington ve Alabama  niversitesi görevlisine; İstanbul'da Irak Dünya Mahkemesi sırasındaki cömert konukseverlikleri için Ayça  ubuk u'ya ve diğer arkadaşlara; Arundhati Roy'a; Haymarket Books, *International Socialist Review* ve Uluslararası Sosyalist  rg t'teki yoldaşlarıma ve o olmasa doğrulara kolay ulaşamayacağımız B.C.C.'ye kalpten teşekkür ediyorum.

6

Anthony Arnove

Irak'tan çekilmenin mantığı

"ABD'nin Irak işgalinin üçüncü yılında, Bush yönetiminin işgali haklı çıkarmak için başvurduğu bütün argümanların yanlış ve temelsiz olduğu açığa çıkmış bulunuyor. İşgalden önce bütün dünyanın sokaklarında, tarihin en büyük protesto eylemlerini gerçekleştiren savaş-karşıtı hareket haklı çıktı. Fakat, bilhassa 2004 ABD başkanlık seçimlerinde muhalif hareketin bir kısmının Kerry'yi desteklemesinde görüldüğü üzere, aynı canlılık ve eylemlilik savaş sonrasında sürdürülemedi.

Bugün, Bush yönetimi en çok da kendi ülkesinde ve Irak'ta bulunan askerlerin aileleri arasında meşruiyetini önemli ölçüde kaybederken, dünya solunun üstüne düşen görev, tıpkı Vietnam savaşı günlerinde olduğu gibi, ABD ve İngiliz yönetimlerini Irak'tan derhal çekilmeye zorlamak ve savaş-karşıtı hareketi daha fazla siyasallaştırmaya çalışmaktır."

ISBN 9944-916-25-0

9 789944 916257

10 YTL

www.agorakitapligi.com

kitapsan
3.00 TL